

A Munkácsy Mihály Múzeum Évkönyve II. (39.)

„Ami csabai...” múzeumi sorozat

G y a r m a t i G a b r i e l l a

Csabai arcképek

Békéscsaba képzőművészeti
és iparművészeti élete

Munkácsy Mihály Múzeum Évkönyve II. (39.)

„Ami csabai...” múzeumi sorozat

Sorozatszerkesztő: Ando György

Írta és a fotóanyagot válogatta: Gyarmati Gabriella

Szerkesztő: Martyin Emília

Szakmai lektor: Banner Zoltán

Könyvterv és nyomdai tördelés: Nyisztor János

A Munkácsy Mihály Múzeum műtárgyainak fotóit Petrovszki Zoltán készítette.
A fotózást Balázs Hajnalka koordinálta.

© Munkácsy Mihály Múzeum

Kiadja a Munkácsy Mihály Múzeum, megyei hatókörű városi múzeum

ISSN 2064-4892 | ISSN 2064-4906 | ISBN 978-963-7219-91-7

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

Munkácsy Mihály Múzeum

H-5600 Békéscsaba, Széchenyi utca 9. • Telefon/fax: 00 36 66 323-377

Honlap: www.munkacsy.hu • **E-mail:** mmm@bmmi.hu

Felelős kiadó: Ando György múzeumigazgató

Nyomtatás: Dürer Nyomda Kft

A Munkácsy Mihály Múzeum Évkönyve II. (39.)

„Ami csabai...” múzeumi sorozat

G y a r m a t i G a b r i e l l a

Csabai arcképek

Békéscsaba képzőművészeti
és iparművészeti élete

Békéscsaba,

2 0 1 4

„Ami csabai...” múzeumi sorozat

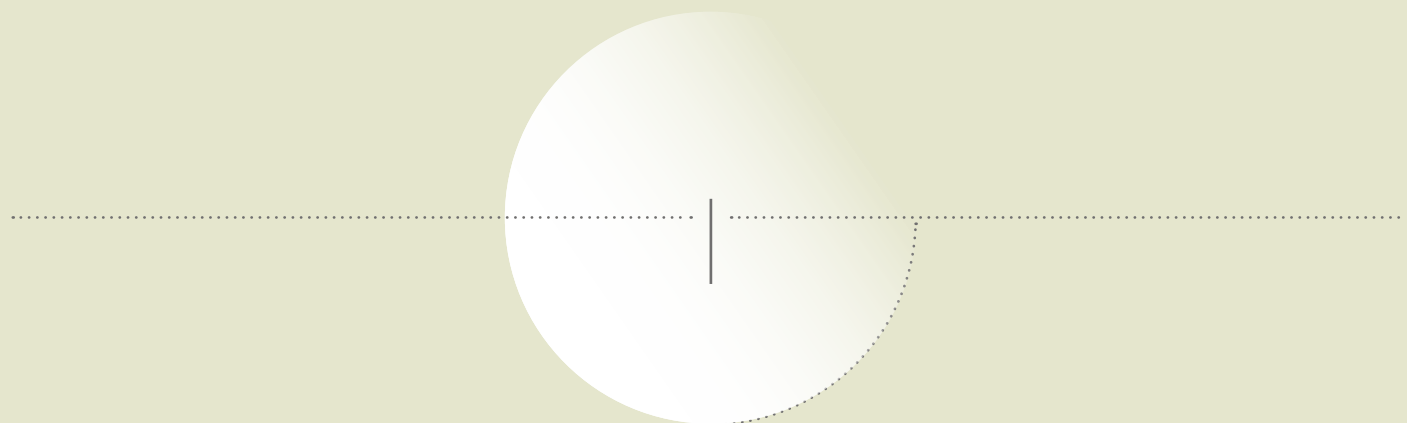

„Tündérkertben jártam...”

Békéscsaba városa kivételes. „Különleges itt a főtér, különlegesek itt a templomok, különlegesek itt az ártézi kutak, különlegesek itt a podsztynás, fűrészelt deszkacsipkés házak, különleges itt a kultúra, különlegesek itt a tradíciók, különleges itt az étel, főként az igazi csabai kolbász és rendkívüliek itt az emberek, akik mindezt

létrehozták.” – írtam a Munkácsy Mihály Múzeum Évkönyve első kötetének „útraindítójában”, 2013-ban. A mostani kötetünkre, mely szintén az „Ami csabai...” múzeumi sorozat keretében jelenik meg, ez a gondolat kiváltképp igaz. A Csabai arcképek. Békéscsaba képzőművészeti és iparművészeti élete című múzeumi kötet városunk egy különleges szegletét mutatja be, melyben minden szereplő maga és minden benne szereplő művész munkássága rendkívülinek mondható. A helyi alkotók mindig is, akarva akaratlanul, csendesen, vagy akár felemelt hangjukon meghatározták a város kulturális, de magát a város valóságos arculatát is.

A „polgári” szépművészet kialakulása – akárcsak Magyarországon – Békéscsabán is a XIX. század közepére tehető. Kezdetben jómódú gazdák, polgári családok, nemesi szalonok adtak helyet a művészeti életnek. Majd 115 évvel ezelőtt, 1899-ben a csabai lakosság, polgárság, iparosság, az egyház, a nemesség kulturális művészi igényeinek kiszolgálására megalakult a Békéscsabai Múzeumi Egyesület, melynek legfőbb célja egy valódi múzeum létrehozása volt. Éppen

100 évvel ezelőtt a békéscsabaiak akaratából elkészült és 1914 márciusában megnyitotta kapuit az impozáns Közművelődés Háza, máris otthont adva Békéscsaba kulturális életének. Itt működött az Auróra Zenei, Irodalmi és Képzőművészeti Kör, amely Békéscsaba, s mondhatni a megye XX. század első felének kulturális központja, „szalonja” volt. A múzeum, amelyet „Kultúrpalotaként” tartott számon a nagyközönség, megannyi különleges rendezvénynek – pl. komolyzenei koncertek, irodalmi estek, nívós képzőművészeti előadások, kiállítások – adott helyett. A „Kultúrpalotát” több ízben is felkereső Móricz Zsigmond benyomásait az itt pezsgő kulturális életről ekképp aposztrofálta: „Tündérkertben jártam itt Csabán”. A múzeum mindig is Békéscsaba, sőt a régió művészeti központjaként működött. Számos művész, irodalmár, képzőművész, iparművész megfordult a falai között.

A Munkácsy Mihály Múzeum Évkönyve II. arra vállalkozik, hogy enciklopédikus jelleggel bemutassa az olvasóknak e „Tündérkerthez” valamilyen szállal köthető képzőművészeket, iparművészeket és munkásságukat. Ezt

azért tesszük, hogy jobban megismerhessük mindazokat, akik Békéscsaba művészeti életének szellemi gazdagságát, értékeit, rendkívüliségét hordozzák magukban és adják át mindannyiunk számára.

Ando György,
a Munkácsy Mihály Múzeum igazgatója

Prológus

Békéscsaba képzőművészeti és iparművészeti élete

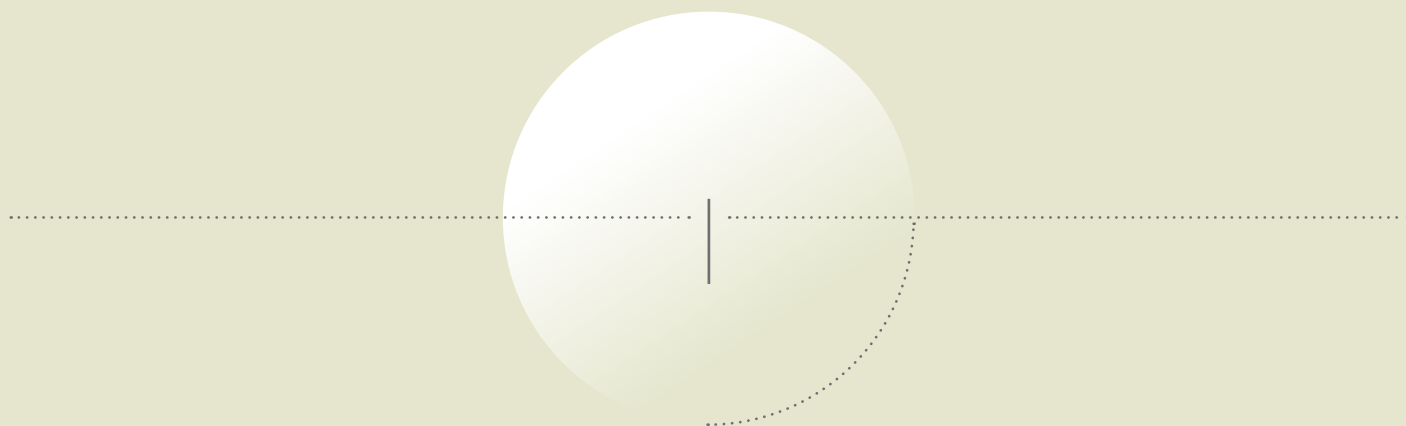
„Hajózni szükséges, élni nem muszáj” – mondta Pompeius hadvezér, és igen, így van ez az alkotóművészettel is. A *Csabai arcképek* című könyv effajta, Békéscsaba művészeti életének színterén zajlott históriák sorozatából építkezik a XIX. és a XXI. század időkeretén belül mozogva. Találkozunk sok, konok kitartással létrehozott *œuvre*-rel, és szerencsés csillagzat alatt született alkotók szinte magától kirajzolódó karriertörténetével. Impozáns pályaképekkel, és kitérőkkel szabdalt életutakkal, esetleg

fésületlennek tűnő életművekkel. Vannak olyan alkotók, akik tükrözik, és vannak, akik meghatározzák koruk művészetét. Vannak, akik keresik, míg mások megteremtik művészi identitásukat. A téma nagyszerűsége ebben a sokféleségben rejlik.

A *Csabai arcképek* művészek és művek története. Emberek és művek története, életrajzi adatokkal, iskolákkal, mesterek és tanárok, kiállítások, díjak, fontos alkotások áttekintésével.

Mivel az egy-egy alkotóhoz kapcsolódó, rendelkezésemre álló forrásanyag jócskán differenciált volt minőségi és mennyiségi szempontból egyaránt, az életművek megközelítési módja és a bemutatás jellege is mutat némi eltérést. Az alkotókat tárgyaló szövegrészek tartalmi, formai és terjedelmi egységesítésével kapcsolatos reményeim egyébként már a gyűjtőmunka kezdetén elszálltak...

A könyv nagy időbeli egységek köré szerveződik, amelyeken belül – a könnyebb tájékozódás kedvéért – szakmák szerinti tematikus csoportokba rendeztem az alkotókat. Az egymást követő korszakokat és a gyakran egybemosódó műfaji határokat azonban nem lehetett merev határoló vonalakkal elválasztani egymástól.

E könyv, tárgyából adódóan, több alapvető elméleti kérdést is felvet a képző- és iparművészettel, valamint a műalkotások befogadásának folyamatával kapcsolatosan:

Kell-e tanulmányoznunk az alkotó életútját, személyiségét? Kell-e tudnunk, milyen irányzatok, művészek, események hatottak rá? Kell-e ismerünk ahhoz, hogy művét megértsük?

Mi a fontosabb az utókor megítélése szerint: a művész látóköre vagy műveinek hatóköre?

Mi marad meg a köztudatban, mit őriz meg és értékel jobban az utókor: a lokális vagy az egyetemes jellegű gondolatközlést?

Nincs garancia arra vonatkozóan, hogy e kérdésekre a könyv elolvasása után biztos választ adhatunk. Egyrészt lehet, hogy nem egy, hanem több helyes válasz is létezik, amelyek hitelét a jellemző nézőpont határozza meg. Másrészt az idő az, amely a legmegfelelőbb értékítéletet megadja. Az idő, amely megfelelő rálátást, objektív szemléletet tud nyújtani, akár teljes életműveket szentesíteni vagy megpecsételni.

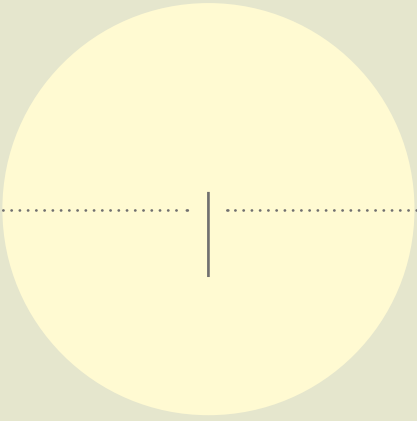
Békéscsaba művészeti életét feldolgozni nagyon hálás feladat, mert a téma, magam is meglepődtem, mennyire nagy, szerteágazó és sok érdekességgel bíró. Amikor belefoglтам a munkába,

először csupán lajstromokat írtam arról, hogy kik kerülnek majd a könyvbe. Már első nekifutásra több mint száz alkotót gyűjtöttem össze. A kiadói szándékhoz igazodva a Békéscsabához kötődő építészek, belsőépítészek és fotósok életművének feldolgozása később, önálló kötet formájában valósul meg. A kutatómunka napról napra újdonságokkal szolgált. A tárgyban való elmélyülést hol az információ bősége, hol a hiánya tette még izgalmasabbá. Mindebből sokat tanultam.

Ahogy sorra vettem az alkotókat, lépésről lépésre haladva az egymást követő évtizedek és századok nyomvonalán, a lehetőségekhez képest objektíven és tényszerűen összefoglalva működésüket, igyekeztem mindegyikük életművét önálló egységként feldolgozni. Odafigyeléssel, és ha lehet, nem mechanikusan felleltározva, nehogy dolgozatom végül egy laudáló-kisiparos¹ művének tűnjék.

Gyarmati Gabriella /művészettörténész

1 A kifejezést Urfi Péter használta Kemény Istvánra vonatkozóan. Urfi Péter: Szoba Kiadó a Liszt Ferenc téren. In: www.prae.hu/prae/articles_ny.php?aid=514

XIX. század

Mi történt ekkoriban Magyarországon?

„Széchenyi lapja, a Társalkodó, minden kertelés nélkül írja 1845-ben: »A művészet érdekei egyik alkotó részét képezik a politikának,... így a művész szükségképp beletartozik a politika körébe.« Mivel a korszak eszméi szerint a politika feladata a »nemzetboldogítás«, aminek leghathatósabb eszköze a nevelés – ezen belül az esztétikai nevelés –, a művészet ebben az időben fontosabbá vált, mint azelőtt vagy azután bármikor.”¹ A művészeti közélet formálódásának időszaka ez, ekkor kerültek – nyugat-európai mintát követve – szervezett formában és rendszeresen a közönség elé a kortárs festők munkái. Magyarok és külföldiek együtt, azonos mércével mérve. „A tizenkilencedik század első éveiben a szép-

Mi történt ekkoriban Békéscsabán?

művészetek kultiválásáról még alig lehet beszélni Magyarországon. A magyar képzőművészet újabbkori fellendülése tehát csak jóval városunk újratelepülése után következett be, mikorra Békéscsaba már nagy, népes helységgé vált. Így történhetett, hogy nem sokkal az ujkori Magyarország első festőművészeinek feltünése után Békéscsaba nagyszámú fiai közt is akadt egy, Haan Antal, akit szülőhelye teljes joggal számíthatott azon kor legjobb magyar festőinek sorába. Ez időtől kezdve Békéscsaba a magyar festőművészettel minden művészi irányon át egész máig állandó kapcsolatot mutathat fel abban az értelemben, hogy szülőttei, vagy legalább lakosai között minden időben találunk jeles festőművészeket.”²

¹ Szvoboda Dománszky Gabriella: A Pesti Műegylet története. In: <http://epa.oszk.hu/00000/00003/00025/szvoboda.html>

² Dr. Haan Albert: A képzőművészet Békéscsabán. In: Békéscsaba, kiadó nélkül. Főszerkesztő: Korniss Géza. Békéscsaba, 1930. 367. p.

Haan Antal

(Békéscsaba, 1827. január 5 – Anacapri, Capri, Olaszország, 1888. május 9.)

Stark Adolf arcképe
(1863; olaj, vászon; 71x61 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 52.3149.)

Sziklás tengerpart
(évszám nélkül; olaj, vászon;
48,3x39,7 cm; Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 71.1.1.)

Önarckép
(évszám nélkül; olaj, rézlemez;
10x7 cm; Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 52.3182.)

Festő, tanulmányait Bécsben végezte, az akadémizmus ellen fellépő, zsánerképeit aprólékos, részletező festésmóddal kidolgozó Ferdinand Georg Waldmüller magániskolájában.¹ Mint áldozatkész hazafi, honvéd őrmesterként részt vett az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc eseményeiben, majd Itáliában időzött, ahol klasszikus mesterek műveinek másolásából tartotta fenn magát. Ebben az időszakban, 1853-ban készült a *Judit és Holofernész* című, fény-árnyék kontrasztjával Michelangelo Merisi da Caravaggio hatását tükröző műve, amelyet Budapesten, a Pesti Műegylet havi rendszerességgel megrendezett képzőművészeti kiállításainak egyikén mutatott be.²

1862-ben visszaköltözött Békéscsabára, s megfestette – többek között – szülővárosának jeles személyiségeit, mely képekből a Munkácsy Múzeum komoly kollekcióval büszkélkedhet. Több arcképét és vallásos tárgyú ábrázolását őrzi a Békéscsabai Evangélikus Egyházközség, valamint a szintén békéscsabai Pádusi Szent Antal plébániatemplom.

Haan Antal házat épített békéscsabai tartózkodása idején, különleges növénygyűjteményéből kertet alakított ki, s hazahozta antik régiségekből álló gyűjteményét is³. De egy évtized elteltével mégis visszavágyott – az ekkor már egyesített – Olaszországba.

Haan Antal „Caprin élt, ahol megvásárolt egy régi épületet, amit (előtte) egy kisebbfajta erődként hasznosítottak. Ő pedig egy villává alakította át. (...) Haan Antal a házának földszinti részén egy múzeumszerű létesítményt alakított ki azokból a régészeti maradványokból, amiket a birtokán és a környéken levő területeken talált. Az első emeleten volt a lakása és a dolgozósobája.”⁴ A leírás nem tartalmaz műteremre vonatkozó információkat, de tudjuk, hogy Haan Antal nagy számban készített a Caprin töltött évek alatt tájképeket és több oltárképet is.

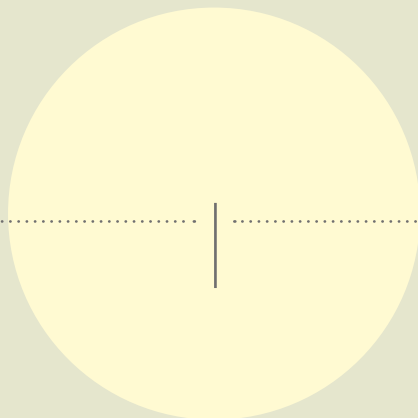
Műveit Magyarországon – a fentiek mellett – a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Raffaello Santi Stanzainak állami megbízatással készült művészi másolatait a Magyar Nemzeti Múzeum őrzi.

¹ Ezekben az években itt tanult többek között Zichy Mihály és a szintén Békés megyei származású Orlai Petrics Soma is.

² A festmény a szekszárdi Wosinsky Mór Megyei Múzeum gyűjteményének büszkesége, az állandó kiállítás része.

³ Ez a gyűjtemény a festő távozása után – a néhány évvel korábban alapított – gyulai múzeumba került.

⁴ Giuseppe Aprea történész, az *Oscar Wilde Caprin* című könyv szerzője, a Centro Documentale (Capri) igazgatója dr. Bereczky Zsolt-hoz írt levelének részlete. In: Dr. Bereczky Zsolt: A Haan „Expedítio”. Békéscsaba, 2003. 20–21. p.

Géniuszek és szemléletformáló, a kort dokumentáló kismesterek

Szakáll [Szakál] Albert

(Köröstarcsa, 1829. ? – Békéscsaba, 1909. ?)

Női arckép
(1858 és 1860 között;
olaj, vászon; 51,5x44 cm;
Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári szám:
80.115.1.)

Önarckép
(1859–1860;
olaj, vászon; 60x48,8 cm;
Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári szám:
97.5.1.)

Festő, akit Tornyai János olyannyira tisztelt, és akit Szabó Magda felmenői között találunk¹. Már fiatalon többször szerepelt a Pesti Műegylet kiállításain, majd hazáját elhagyva 1858-tól – az akkor épp ötven éve működő – müncheni képzőművészeti akadémián tanult.

Hazaköltözve Magyarországra továbbra is tájképeket és portrékat festett, melyek közül huszonötöt őriz a Munkácsy Mihály Múzeum² és további műveket a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria. A kor szokása szerint – arcképmegbízatások teljesítése mellett – családi ősgalériák restaurálását is vállalta; a Békés megyei Wenckheimék több kastélyában is dolgozott az ott lévő régi arcképeken.³

1 Szabó Magda: Koncentrikus körök. In: Új Írás, 15/5. (1975) 113–128. p., <http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000010946&secId=000992317&mainContent=true&mode=html>

2 A Munkácsy Múzeum 1902-ben szerezte Szakáll Albert gyűjteményének nagyobb részét, amikor tizenhét művet vásárolt meg az idős mestertől. A gyűjtemény tartalmazza többek között Szakál Lajos költő arcképét is. A festmények 1858 és 1860 között készültek.

3 Banner Zoltán: A művészet törvénye: az újjászületés. Békés Megyei Könyvtár, 2002. 12. p.

Munkácsy Mihály

(Munkács, 1844. február 20 – Endenich, 1900. május 1.)

Zongoralecke
(1890; olaj, fa; 95,5x128 cm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 62.4.)

Festő, a békéscsabaiak kedves ismerőse. A vele való kapcsolat jelen idejű, hisz a festő személye és életműve körül kialakult kultusz élő hagyomány a városban.¹

A gyermek Munkácsy szülei elvesztése után, 1852-ben került Békéscsabára Reök Istvánhoz, anyai nagybátyjához. Még csak tíz éves, amikor a nagybácsi a csabai Lang György épület- és bútorasztalos mesterhez adta inasnak. A megpróbáltatásokkal teli időszak után először Karl Fischer bécsi származású, a gyulai főelemi iskola rajztanáraként dolgozó, akadémiai végzettségű festőtől vett órákat. Nála találkozott Szamosy Elekkel, akinek tanítványa lett. Az ismeretségből több évre szóló közös munka és élethosszig tartó barátság lett. 1863-ban nagybátyja gerendási birtokán készültek első olajfestményei, a *Levélolvadás*, majd a *Tollfosztó asszony* és a *Fonó nő várakozás közben*.

Miután Budapestre került, festői stílusa is megváltozott, olyannyira, hogy Ligeti Antal és Than Mór figyelmére és támogatására érdemesítette őt. Ebben az időszakban született művein a biedermeier befolyása érvényesült, stílusára ekkor valószínűleg az itáliai származású, termékeny és közkedvelt portréfestő, Marastoni Jakab volt hatással. 1865-ben beiratkozott a bécsi Képzőművészeti Akadémiára, a következő évben azonban már a müncheni Képzőművészeti Akadémián találjuk. 1867-ben báró Eötvös József állami ösztöndíjából a Párizsi Világkiállításra utazott, ahol meghatározó hatást gyakorolt rá a Gustave Courbet és

Jean François Millet műveivel való találkozás. Munkácsy Mihály párizsi útja után elfordult a konvencionális akadémiai sémáktól, és el is hagyta az akadémiát. 1869-ben Düsseldorfban, valószínűleg saját inaséveinek nyomorúságát is felidézve, megfestette az *Ásító inast*, majd a ma is Philadelphiában őrzött *Síralomházat*, amely 1870-ben elnyerte a párizsi Salon aranyérmét. A drámai erejű műhöz használt nagyszámú fotótanulmány – mint alkotói eszköz – új utat nyitott Munkácsy előtt, mely fényképek közül hetet őriz a békéscsabai múzeum. E siker megnyitotta előtte az akkori Európa művészeti központjának kapuit. 1871 novemberében Párizsba költözött.

Egymást követve festette a kritikai realizmus szellemében fogant, számára komoly elismeréseket joggal hozó műveit, a barbizoni tartózkodáshoz kötődő *Köpülő asszonyt* és a *Cigányok az erdőszélen* című táblát, valamint az *Éjjeli csavargókat*. Utóbbi látva egy orosz kritikus így nyilatkozott: „Munkácsy (az) egyik leghatározottabb, legféltelenebb realista Európában.”² És igen. Igaza volt.

1874-ben Munkácsy házasságot kötött Cécile Papier-val. Nászútjuk egyik állomása Békéscsaba volt, ahol számára nagybátyja műtermet rendezett be. Ekkor készül a *Poros út I.*, valamint több tanulmányt készített a *Falu hőse* című képhez is. Két évvel később mutatta be a *Műteremben* című festményét, melynek elkészültétől számítva esetében már nem beszélhetünk sem kritikai realizmusról, sem népeletképekről. A reprezentatív párosportré a Munkácsy által választott új festői

¹ A Munkácsy Mihály Múzeum reprezentatív kiállítással és kiadványokkal emlékezett meg a festő születésének 170. évfordulójáról. Megjelentette a *Munkácsy-öröknaptárt* és a *Munkácsy 170* című tárlat kiállításvezetőjét.

² <http://mek.oszk.hu/01300/01331/html/eletrajz.htm>

Munkácsy Mihály

Leány tálcával
(1876; olaj, vászon;
114x82,8 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 87.17.1.)

Krisztus töviskoszorúval /
Tanulmány az
*Ecce homo*hoz
(1895–1896; olaj, fa;
65x54 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 53.5764.1.)

irány iránti elkötelezettség jelképe, korszakhatárt jelez, egy új alkotói szakasz kezdetét. Szalonképek és a hozzájuk szervesen kapcsolódó virágcsendéletek, tájképek és érzékeny látásmódot tükröző arcképek születtek ekkoriban.

A *Milton az Elveszett paradicsomot diktálja leányainak* című kép megfestése után kezdett dolgozni első Krisztus képén, melynek témája, ahogy a teljes, Krisztus szenvedéstörténetét feldolgozó képhármasé: érzelmi úton megközelíteni és megmutatni az Istenembert, mely gondolat szimbolikájának megértését a kompozíciók teatralitása csak fokozza. A *Krisztus Pilátus előtt* 1881-ben, a *Golgota* 1884-ben, az *Ecce homo* pedig 1896-ban készült el.

Veres [Cservenák] Gusztáv

[Békéscsaba, 1853. ? – Békéscsaba, 1917. ?]

Békéscsabai árvíz

[évszám nélkül; olaj, vászon; 68,5x145 cm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 53.5707.1.]

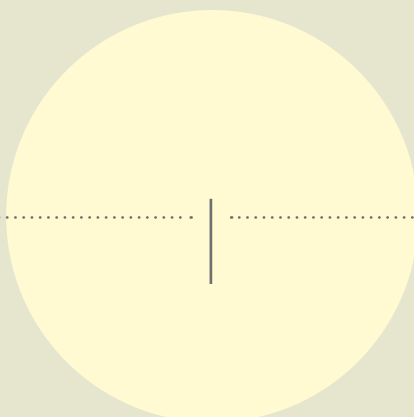
Festő, szinte teljes munkásságával Békéscsabát és a békéscsabaiakat szolgálta. Érdekelték a csabai épületek, az utcák, a jellegzetes viselet. Érdekelték az események. De ami elsősorban érdekelt, azok a csabai emberek voltak. Ismerte az életkörülményeiket, a társadalmi szokásokat, a gondolkodásmódjukat. Az egyszerű embereket festve ezért tudott az időtlenség körébe vont lélekábrázoló portrékat készíteni.

Veres Gusztáv reprezentatív portrémegbízásoknak is eleget tett. A Munkácsy Múzeum őrzi a tragikus sorsú békéscsabai politikus, Áchim L. András egészalakos, nagyméretű portréját. Békés vármegye előjárói közül Jancsovics Pál alispán azóta megsemmisült portréját és Beliczey István főispán arcképét festette meg. Utóbbi Németországban, a főispán dédunokájánál található.¹ (Érdekes adalék, hogy Veres pályázott – Jantyik Mátyással és a Munkácsy párizsi műtermét rendszeresen látogató orosházi Oskó Lajossal együtt – a vármegyeháza dísztermébe szánt, gróf Széchenyi Istvánt és Kossuth Lajost ábrázoló képmások megfestésére is. Mindhárman sikertelenül próbálkoztak.)

Veres Gusztáv pályájának nagyvállalkozása volt az 1899-ben átadott gyulai Törvényszéki Palota fölépcsőházának mennyezetképe. A téglalap alaprajzú terek lefedésére előszeretettel használt teknőboltozatra készült freskó bibliai

történetet ábrázol. A *Királyok I. könyvében* olvashatunk Salamon király ítéletéről, amelyben két anya között kellett igazságot tennie, akik mindketten magukénak mondtak egy kisgyermeket. A horizontálisan komponált, színpadszerűen ábrázolt jelenet a király parancsszavának épp eleget tenni igyekvő, kardját lendítő katona körül összpontosul. A két női figura egyike buzdítja a katonát, míg a másik próbálja óvni a gyermeket. Heves gesztikulációjukat a trónuson ülő király szoborszerű alakja ellenpontoszza.

¹ Merényi-Metzger Gábor: A gyulai vármegyeháza egykori arcképcsarnoka. In: N. Varga Éva, Szatmári Imre (szerk.): Békés Megyei Múzeumok Közleményei 28. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2006. 376. p.

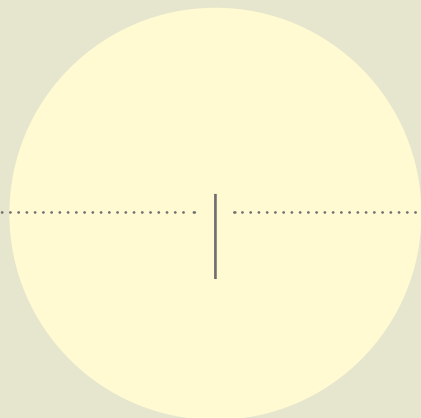
A XX. század első fele

Hogy képet kapjunk a XX. század első éveiben járó Békéscsaba kulturális életéről, idézzük dr. Révész Sándort, az Aurora Kör egyik alapítóját:

„...az a pár ember, akinek 1910 táján városunkban művészi téren magasabb igényei voltak, kivételes esetektől eltekintve, legfeljebb egy-egy pesti útja alkalmával hallhatott valami komolyabb muzsikát, vagy láthatott művészi képet, általában pedig az intelligensebbeknek sem jutott eszébe, hogy van egy óriási, csodás világ, a művészet, ahová nincs bepillantásuk. Odahaza a zongora mellett a magyar nótázás, a tanultabbaknál Cserny etüdök, opera egyvelegek, legfeljebb egy kis Chopin járta. A falakon olajnyomatok, Makart csokrok, az asztalon fénykép és képeslevelezőalbumok képviselték a képzőművészetet. Még az irodalom terén volt a nivó a legmagasabb, de itt is az igazi komoly irodalmat csak a régiek képviselték, az újabb magyar mozgalmakról általában nem vettek tudomást, vagy lekicsinylő gesztussal

napirendre tértek felettük.”¹ A Kör titkárának sommás véleménye érthetővé teszi, miért is látták halaszthatatlanul szükségesnek 1913-ban egy civil szervezet, az Aurora Kör életre hívását (amely demokratikus intézményként felekezeti különbségtétel nélkül működött). A helyzet azért talán nem volt ennyire elkeserítő, hisz ebben az időszakban is indultak Békéscsabáról olyan festők, akiknek működése európai mércével is mérhető. És természetesen dolgoztak Csabán kismesterek, akik gyakran a tanítás kedvéért mondtak le a főállású művész (csupán első ránézésre) kötöttségektől mentesnek tűnő státusáról. Ők voltak a vizuális műveltség, a tárgy- és környezetkultúra, a vizuális ízlés finom kezű, felelősségteljes alakítói.

¹ Dr. Révész Sándor: Az „Aurora” zenei, irodalmi és képzőművészeti kör. In: Békéscsaba. Történelmi és kulturális monográfia. Főszerkesztő: Korniss Géza. Békéscsaba, kiadó nélkül. 1930. 391. p.

A XX. század első felének festői

Zvarinyi [Zerinváry] Lajos

[Csomád, 1864. augusztus 29 – Békéscsaba, 1951. január 5.¹]

Tájkép

[1946; olaj, karton; 119x174 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám; 78.16.1.]

Tanár és festő, Pest megyéből származott. 1889 és 1893 között az Országos Magyar Királyi Mintarajztanoda és Rajztanárképezde hallgatója volt. Épp abban a tanévben vette át a diplomáját, amikor az Országos Magyar Királyi Rajztanárvizsgáló Bizottság, amely előtt a tanárjelölteknek vizsgát kellett tenniük, megreformálta a kiadásra kerülő képesítések rendszerét. Így kapott Zvarinyi Lajos – Magyarországon az elsők között – középiskolai rajztanári végzettségről² szóló bizonyítványt.

Zvarinyi Lajos öt gyermeke egyaránt tehetségesnek mutatkozott a rajzolás területén, de a művészi vénát a festő leányai, Kornélia és Margit örökölték.

A pályakezdés éveit Sopronhoz kötik a festőt, de 1899-ben már Békéscsabán találjuk, ahol az Evangélikus Rudolf Főgimnázium tanára lett. Iskolájának új, Alpár Ignác által tervezett neocopf épülettömbjét meg is örököltette. Tanítványai között olyan hírességeket találunk, mint többek között Vidovszky Béla, Filippinyi Sámuel, Mazán László és Gulyás Sándor.

Portréin részletező alaposággal írta le modelljeit, nem hagyott kidolgozatlan részeket a figurán. Precízen ábrázolta az alakot, de az arc esetében finomabb, lágyabb festői megoldást alkalmazott. Visszafogott, csendes, érzékeny színhasználatot tükröző festői megoldással készült arcképeinek alakjait nem fogja össze kontúrral, az arcok olykor szinte egybeolvadnak a háttér világos felületével.

Hasonló finomsággal festett tájképein a természet harmóniáját önmagában hagyta érvényesülni azzal, hogy nem szerepeltetett figurákat. A természeti szép foglalkoztatta, önmagában a természet. De kertet ábrázoló képe nem ismeretes. Az embert még annyiban sem engedte e képekkel kapcsolatba kerülni, hogy általa művelt/gondozott területet festett volna. Városképein, Békéscsabát ábrázoló krétarajzain szintén nem szerepeltet alakokat, akkor az épületeket teszi az ábrázolás főszerplőjévé. Az igényes kultúra terjesztését célul kitűző békéscsabai Auróra zenei, irodalmi és képzőművészeti kör tagjaként azonban kiállításainak festményei mellett olykor iparművészeti munkákkal szerepelt. Textillel, fával és papírral dolgozott, többek között lámpaernyőket, falvédőket és könyvjelzőket készített.³

¹ A pontos dátumokért köszönet illeti Banner Zoltánt.

² Blaskóné Majkó Katalin: A Mintarajztanodától a Képzőművészeti Egyetemig. In: <http://www.mke.hu/about/tortenet.php>

³ Banner Zoltán szóbeli közlése nyomán.

Perlrott Csaba Vilmos

(Békéscsaba, 1880. február 2 – Budapest, 1955. január 23.)

Csendélet asztali
órával
(1916 körül; olaj,
vászon; 58x49
cm; Munkácsy
Mihály Múzeum;
leltári szám:
72.6.1.)

Városkép
toronnyal /
Nagybánya
(1920 körül; olaj,
vászon; 65,5x50
cm; Munkácsy
Mihály Múzeum;
leltári szám:
71.23.1.)

Festő és grafikus, a magyar piktúra jelentős mestere, a magyar Vadak képviselőjeként a XX. századi honi festészet egyik megújítója volt, akinek művészete Kassák Lajos szerint: „...élettel terhes – a mesterség sémáival lemérhetetlen, s mással mint önmagával nem magyarázható.”¹ A nagybányai művésztelepen a neósok közé tartozott. Innen indult Párizsba, ahol először Georges Braque-kal és Robert Delaunay-val ismerkedett meg, ám végül – Ziffer Sándorhoz és Bornemisza Gézához hasonlóan – Henri Matisse egyik első tanítványa lett. „Matisse volt az, aki döntő hatással volt fejlődésemre. 1906 őszén otthagytam a Julian Akadémiát és hatodmagammal megnyitottuk az első Matisse-iskolát a rue de Sévres-ben, egy volt kolostor földszintjén.”² Első jelentős sikerének tekinthetjük a párizsi Salon d’Automne 1907-es tárlatát, amelyen az akkor huszonhét esztendőes festő a Fauve-ok termében szerepelve hét (!) festményét mutatta be.³ A két általa megismert s teljességgel különböző alkotói metódust összevetve, majd szintetizálva alakította ki egyéni, ám pályája során változó stílusát, mindig szem előtt tartva azonban Paul Cézanne eredményeit, akinek feltétlen híve volt. A realista festészetől indulva előbb a viszonylag kevés szín használatára korlátozott, a formákat sikokra bontó, kubisztikus jellegű festészetet művelte, majd – igen későn – a posztimpresszionizmushoz kapcsolódó munkákat, valamint

litográfiákat készített. E két korszaka közötti átmeneti szakaszban született képeiről Kassák így írt 1934-ben: „Színei az utóbbi időben megtisztultak, formái is szervesen összetartozóbbak és élménygazdagabbak lettek.”⁴

Részen nevéhez köthető a kecskeméti művésztelep megalapítása, ahol már 1918-ban vezető művésznak számított. Még jóideig nem telepedett le végleg, hol Nyugat-Európában, Német- és Franciaországban, hol Magyarországon dolgozott, Nagybányára vissza-visszatérve. Az 1920 és 1924 között tett utazásokra felesége, Gráber Margit festő is elkísérte. A Képzőművészek Új Társasága (KUT) tagjaként az 1924 és 1943 között évenkénti rendszerességgel rendezett kiállítások állandó résztvevője volt, miközben számtalan önálló tárlatot rendezett. Az 1930-as évek közepétől Szentendrén festett, életének utolsó éveiben már a Szentendrei Festők Társaságának tagjaként. Halálának ötvenedik évfordulóján, 2005-ben a Munkácsy Mihály Múzeum egy, a teljes életművet felölelni kívánó kiállítással tisztelgett Békéscsaba híres szülötte előtt, és kiadta a festőről szóló első kismonográfiát. A tárlaton bemutatták – a hét közgyűjteményből kölcsönzött műtárgyak mellett – a múzeum tíz festményből és kilenc grafikából álló Perlrott gyűjteményének javarészét.

1 Idézi: Csaplár Ferenc: Perlrott Csaba Vilmos. Kiállítási vezető. Budapest, Kassák Múzeum és Archivum, 2005. [3. p.]

2 Idézi: Benedek Katalin: Perlrott Csaba Vilmos alkotói pályájának főbb állomásai (1880–1895). Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum, 2005. 12. p.

3 Benedek Katalin: I. m. 17. p.

4 Idézi: Csaplár Ferenc: I. m. [2. p.]

Vidovszky Béla

[Gyoma 1883. július 2 – Budapest, 1973. február 6.]

Szüleim

(évszám nélkül;

olaj, vászon; 123,5x144 cm;

Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 53.5722.1.)

Festő, annak a rajzolásban szintén tehetséges Vidovszky Ferencnek, a későbbi gyomai jegyzőnek a gyermeke, aki 1853-ban ismerkedett meg az akkor kilencéves Munkácsy Mihállyal. Békéscsaba főterén lakva szomszédok voltak, a fiúk pedig a szabadidejüket együtt töltötték, ahogyan erről Munkácsy Mihály több ízben is szól *Emlékeim* című önéletrajzában. A barátság megmaradt az inasévek idején, és a művészi pálya kibontakozása során is.

Vidovszky Béla tanulmányait Zvarinyi Lajosnál kezdte az ekkor már önálló rajz-tanteremmel rendelkező evangélikus gimnáziumban, majd rövid szarvasi kitérő után itt is érettségizett az ekkor már Rudolf főhercegről elnevezett intézményben. Ekkor készült első olajfestménye, az egykori iskolatársat, az I. világháború fiatal költő áldozatát, Gyóni Gézáat ábrázoló arcképe. 1902 és 1908 között járt a Magyar Királyi Országos Mintarajziskola és Rajztanárképzőbe, 1905-ben tanári, majd 1908-ban festőművészi végzettséget szerezve. Amikor második diplomáját átvette, iskolája már a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola nevet viselte.¹ Mestere először Munkácsy ifjúkori barátja, Gyulay [Kratochvíl] László, majd a Munkácsy realizmusát folytató Révész Imre, az állami ösztöndíjas években pedig Ferenczy Károly volt. Tanulmányait, egy újabb állami ösztöndíj elnyerésének köszönhetően Münchenben, majd Párizsban folytatta, ahonnan hazatérve a szolnoki művésztelep vendégtagja, majd alig két esztendő elteltével törzstagja lett. Művei gyakran szerepeltek kiállításokon, a szakma és a közönség egyöntetű elismerését élvezve.

1 Blaskóné Majkó Katalin: I. m. In: <http://www.mke.hu/about/tortenet.php>

Első önálló kiállítását Békéscsabán rendezte 1909-ben, majd több egyéni és az Auróra Kör által szervezett tárlaton szerepelt a városban.² Rendszeresen részt vett az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat által szervezett válogatott csoportos kiállításokon is. Az 1911–1912-ben rendezett *Téli Tárlaton* bemutatott *Egy szolnoki udvar* című képét megvásárolta a magyar állam a Szépművészeti Múzeum számára. Két évvel később, a *Tavaszi Tárlaton* a *Vacsora után* című képpel elnyerte a Társulat Wahrmann-díját.³ 1937-ben, csupán néhány évvel megelőzve Mazán Lászlót, elnyerte a Halmos Izidor-életképdíjat. 1941-ben Vidovszky kapta a Társulat által kétevenként odaítélt Röck Szilárd-(jutalom)díjat. Utolsó jelentős szakmai elismerését jóval később, 1966-ban szerezte, amikor a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesítette.

Életműve bensőséges realizmussal festett enteriőrökéből,

2 Az Auróra Kör működésével kapcsolatban ekképpen értékeli Farkas János László – dr. Révész Sándort idézve – Vidovszky Béla kiállítását: „Kezdetben esztétikai és művészettörténeti előadásokkal igyekeztek megdolgozni a talajt, de az áttörést Vidovszky Béla kiállítása (1924) hozta meg, ez nyitotta rá a szemét a csabai közönségnek a festészetre: »Az emberek megbűvölve állottak képei előtt; egy új, soha nem látott világ tárult elébük.« Ezután az Auróra évente két-három kiállítással jelentkezett, melyeken részben helybéli festők mutatkoztak be, részben fővárosi művészek: »elsősorban városunk szülötte, Perlrott-Csaba Vilmos, azután Bornemisza Géza, Berény Róbert, Egry József, Kmetty János, Ruzicskay György, Pátzay Pál, Szobotka Imre festőművészek, szobrászok jöttek el hozzánk, hogy műveiket bemutassák....«” Farkas János László: Dr. Révész Sándor Békéscsabáról. In: http://www.multesjovo.hu/hu/aitdownloadablefiles/download/aitfile/aitfile_id/668/

3 A Műcsarnokból. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat LII-ik évi rendes közgyűlése. In: *Művészet*, 12/5. (1913) 190. p.

Vidovszky Béla

Önarckép

(1900-as évek eleje; olaj, vászon;
122x91,5 cm; Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 72.4.1.)

portrékból és csendéletekből, valamint darabosan fogalmazott, homogén színfoltokból építkező látképekből áll. Mestereinek, Révész Imrének és Ferenczy Károlynak a hatása teljes pályáján végigkövethető. Festészetének pozitív alaphangján csak a hadifestőként töltött évek idején volt kénytelen változtatni.

Reprezentatív portrémegbízásokat is szívesen vállalt, bár e műcsoport javarésze a II. világháború idején – sok más Vidovszky-képpel együtt – elpusztult. Veres Gusztáv és Csabai Wagner József mellett vett részt – Fábry Sándor főispán arcképének 1931-ben történt⁴ megfestésével – Békés vármegye hivatalnoki ősgalériájának kialakításában is.

A Munkácsy Múzeum mellett a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, az Országház és a Vatikán is birtokol Vidovszky-festményeket. Gyomaendrődön, a nevét viselő helytörténeti gyűjteményben állandó kiállításon szerepelnek művei.

⁴ Merényi-Metzger Gábor: I. m. 379. p.

Csabai Wagner József

(Mezőberény, 1888. május 27 – Mezőtúr, 1967. június 6.)

Önarckép

(1950 körül; olaj, karton; 490x395 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 68.18.)

Hámori tó

(1927; olaj, vászon; 74,5x99 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 53.5687.1.)

Festő, középiskolai tanulmányait, majd később művészi pályáját is Békéscsabán kezdte. Először a Királyi József Műegyetemen tanult, majd bizonyítványának átvétele után nem sokkal komoly megbízást kapott. Ő tervezte az éppen száz esztendeje, 1914-ben megnyitott békéscsabai múzeumépületet, amelynek építési munkálatait 1910-től művezetőként irányította is¹. A sikeres építkezés után azonban figyelme a festészet felé fordult. Már az első évek annyira eredményesek voltak, hogy tehetségét Békéscsaba egy városi díj odaítélésével ismerte el 1920-ban. 1921 és 1922 között járt a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolára, ahol az arcképeiről és művészi másolatairól elhíresült idős mester, Balló Ede volt a tanára. A várost elhagyván vette fel a Csabai előnevet.

Akvarell- és pasztellkompozícióit 1931 óta mutatta be rendszeresen, több ízben részt vett a Nemzeti Szalon és a Fészek Klub rendezvényein. Vidovszky Béla és Mazán László után ő volt a harmadik csabai, aki elnyerte (1943-ban) a Halmos Izidor-életképdíjat. Az Aurora Kör művészeti szakosztályának elnökeként is tevékenykedett.

Teljes alkotói pályája során kitartóan ragaszkodott a természeti szép (kép) impresszionista ízű megragadásához; mivel a második világháborúban fővárosi műterme használhatatlanná vált, Mezőtúron talált rá ennek a motívumvilágnak kifogyhatatlan tárházára. Bár nem Békéscsabán élt, kapcsolatát fenntartotta

a várossal. Rendszeresen szerepelt kiállításokon, továbbra is a polgárok kedvelt tájfestője maradt. Portrék is kerültek ki a műterméből, többek között a gyulai vármegyeháza számára megfestette Ambrus Sándor alispán, majd főispán arcképét. Műveit a debreceni Déri Múzeum, a szolnoki Damjanich János Múzeum és a Munkácsy Múzeum őrzi.

¹ Dr. Haan Albert: Múzeum és könyvtárak Békéscsabán. In: Békéscsaba. Történelmi és kulturális monográfia. Főszerkesztő: Korniss Géza. Békéscsaba, kiadó nélkül. 1930. 356. p.

Gulyás Sándor

(Büdszentmihály, 1889. december 23 – Budapest, 1974. december 10.)

Az alkotótól nem áll módunkban
műtárgyfotót szerepeltetni.

Festő és tanár, még gyermekkorában költözött édesanyjával Békéscsabára. Az Ágostai Hitvallású Evangélikus Rudolf Reálgimnáziumban kezdte tanulmányait és tett érettségi vizsgát. Már rajztanára, Zavrinyi Lajos felfedezte a tehetségét, iskolája pedig legnevesebb diákjai között tartja számon. A Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolát 1909 és 1914 között látogatta, ahol Hegedűs László keze alatt dolgozott mestere 1911-ben bekövetkezett haláláig.

Az I. világháborúban végig harcolt. Ezután párizsi, olaszországi, görög- és törökországi tanulmányúton járt, majd a szolnoki és a kecskeméti művésztelepen dolgozott. Gulyás Sándor is közreműködött 1928-ban a Munkácsy-Céh művészeti és műgyűjtő társulat megalapításában, 1937–1938-ban pedig a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Egyesülete, a KÉVE festő szakosztályának elnökeként tevékenykedett.

Először 1920-ban szerepelt kiállításon, amikor a *Zsuzsánna a fürdőben* (*Zsuzsánna és a vének*) című művét bemutatta a Műcsarnok Téli Tárlatán. A Műcsarnokhoz kötődik első szakmai elismerése is, ugyanis mint kedvelt állatképfestő, 1931-ben Pállik Béla-díjat kapott. Ezután több képét megvette Budapest székesfőváros és a Magyar Képzőművészeti Társulat. 1934-ben neki ítelték a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Egyesületének ezüstérmét, míg 1942-ben ő vehette át a Halmos Izidor-életképdíjat.

Közben Békéscsabára is vissza-visszatért, nevével többször találkozunk a helyi kiállítások kapcsán, ahol mindig kedvező fogadtatásban részesültek művei. Idézzünk egy csabai

véleményt: „Gulyás Sándor vérbeli művész, kinek nemes lelkét nem törhette meg, aranyos kedélyét nem keserítette el az a kemény küzdelem, melyet a siker kivívásáig már kisgyermekkorától kellett harcolnia az élettel. Szeme az igazi művészet derült magaslatáról tekint a világra. Az impresszionista festők rendes témakörét is átlépi művészete a multból erővel kiragadott kompozícióiban... Művészete felfelé ívelő iránnyal és rutinos biztonsággal halad az eddigi sikereinél is jelentősebb magaslatok felé.”¹

¹ Dr. Haan Albert: I. m. 375. p.

Mokos József

(Békéscsaba, 1892. november 22 – Békéscsaba, 1972. július 3.)

Önarckép
(1930-as évek; olaj,
vászon; 47x26,5 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 73.42.1.)

Festő, aki a tanításnak szentelte életét. Először 1911-ben a nagyváradai tanítóképző intézetben, majd 1920-ban a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolán diplomázott. 1922 és 1927 között nyaranta a Főiskola Nagybányáról Miskolcra költöztetett plein air művésztelepén dolgozott Benkhardt Ágost keze alatt, de 1930-ban Nagybányán is tett egy látogatást. A két világháború között aktívan részt vett az Aurora Kör életében. A békéscsabai múzeumban, a Helyőrségi Klubban, majd 1950 és 1972 között a Balassi Művelődési Házban vezette szakköreit.

Több generációt indított és kísért a rajzolás, a festés elsajátításának útján.¹ Töretlen lelkesedéséről és kedvéről azóta beszélnek tanítványai, akik közül igen sokan vívták/vívják ki helyüket a magyar és nem egy esetben az európai művészörök legkülönfélébb rétegeiben. A rá emlékező tábla sorai² beszédesen foglalják össze működését: „Szülővárosa halhatatlanságát szolgálta a sajátja helyett”.

A festő születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeum nagytermében mutatták be a *Mokos József és tanítványai* című tárlatot, a kiállítók reprezentatív névsorával. A mester képei mellett huszonnégy tanítványának munkái szerepeltek a kiállításon, amelynek Banner Zoltán volt a kurátora.

Fajó János így írt szemléletformáló első mesteréről 2013-ban, a Csabagyöngye Kulturális Központban rendezett Mokos

József-emlékkiállítás kapcsán: „Nehéz korban született (...), igazi kisvárosi értelmiségi (volt), aki halálosan komolyan vette hivatását. (...)”

1950 őszén Gaburek Károly műbútorasztalos mester vezetett be a békéscsabai képzőművész körbe, amely a Munkácsy Mihály Múzeum alagsorában működött. Akkor még Mazán László volt a vezető, és csak néhány hónap múlva vette át ezt a tisztséget Mokos József. (...) Józsi bácsi szerette volna tudni, hogy ki kicsoda, ezért mindannyiunkkal egy próbarajzot csináltatott. Michelangelo Dávidjának fülét kellett egy az egyben szénnel megrajzolnunk, egy 30–40 cm-es gipszöntvény alapján. Ez nekem elég jól sikerült, és ezzel a próbarajzzal bekerülhettem a körbe. Józsi bácsi eligazítást tartott, aminek az volt a lényege, hogy »nincs az a marha, akit én meg ne tudnék tanítani rajzolni, csak egy egész birkanyáj türelme kell hozzá a részéről«. Nekem volt. A kör a múzeumtól kapta a szebbnél szebb gipszöntvényeit, a Milói Vénusztól a Laokoon csoportig minden volt. Először gipszet kellett rajzolnunk szénnel, majd ceruzával, ami azért volt egyszerűbb, mert a gipsz test nem mozog és matt fehér. Előbb szembeültünk a látvánnyal, aztán oldalt, majd háttal. Ez egy remek memóriagyakorlat volt, hogy rögzítsük a formákat az agyunkban. A végén pedig egy vödör vízzel és egy pein-szürke vízfestéssel emlékezetből kellett akvarelleznünk. Ez igen nagy biztonságot és önbizalmat adott. A gipsz fejeken átrágtuk magunkat, aztán jött a természet utáni rajz, az élő fej és a figura. Az utolsó félórán pedig egy gyors kroki következett. A következő etap az olajfestés volt; fej, figura,

¹ Szakkörében tizennégytől nyolcvan évig terjedt a tanulni vágyók életkora.

² Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Polgármesteri Hivatala udvarán, az egykori istállóban az 1980-as évek elején kialakított kiállítóhely, a Mokos Terem homlokzatán helyezték el 1994-ben az emléktáblát. Sajnálatos módon 2007-ben bezárta kapuit.

Mokos József

Tájképzés / Felülnézet
(1950-es évek; olaj, karton;
475x578 mm; Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 73.50.1.)

tájkép. (...) Alkonyatkor jártunk ki tájképet festeni, mert, mint mondotta, akkor »a táj hagyja magát lefesteni, megszeli. A nap szétveri a formákat«.

1956-ban, amikor a főiskolára felvételiztem, már komplett akadémista voltam. Ugyanolyan képzésben részesültem, mintha Münchenben a Piloty-féle, vagy Párizsba a Julien Akadémiára jártam volna. Óriási dolog, hogy a világvége Békéscsabán volt egy ilyen zseniális pedagógus, aki rendszeresen, minden évben 5–6 növendéket juttatott fel különböző egyetemekre, főiskolákra. Mindenkiről tudta, hogy ki hova való, az építésztől a pedagógus növendékig. Nála tanult kortársam, Magyar Péter építész, aki mára már az Egyesült Államokban elismert szakember, vagy Bohus Zoltán, Mengyán András, Harmati András, Gyarmati Lajos, Ezüst György, Uhrin Tibor, Balázs Irén is.”³

³ Fajó János: „Aha-aha, jön már a fűróval.” Emlékezés Mokos Józsefre, a zseniális polihisztorra. In: www.barkaonline.hu/kepzemveszet/3667-emlekezés-mokos-jozsefre

Sass [Adler] Árpád

(Budapest, 1896. szeptember 1 – Békéscsaba, 1957. június 27.)

Parasztudvar
(1896;
olaj, vászon;
75x55 cm;
Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári
szám: 53.5660.1.)

Varró asszony
(olaj, vászon;
90x58 cm;
Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári
szám: 53.5709.1.)

Festő, tanulmányait a nagybányai szabadiskolában kezdte. Az I. világháború után hosszabb olaszországi tanulmányúton járt, majd a szolnoki művésztelepen dolgozott a szegényembereket festő Szüle Péter irányítása alatt. A Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolát 1929 és 1931 között látogatta, Jakuba Jánossal egyidőben. Ezekben az esztendőkből nyaranta a kecskeméti művésztelepen dolgozott. Ezután költözött Békéscsabára, a városba, melyet – szakmai kapcsolatai révén – már jól ismert. Sass Árpád már az Aurora Kör fennállásának tíz éves jubileumán rendezett, 1923. július 22-én nyílt képzőművészeti kiállításon is részt vett, többek között Csabai Wagner Józseffel, Filippinyi Sámuellel, Jankay Tiborral és Mokos Józseffel együtt. A hasonló összetételű tárlaton, a Nemzeti Szalon *Békéscsabai Képzőművészeti Kiállításán* is szerepelt 1927-ben Budapesten. Bár figurális kompozíciókat is készített, Sass Árpád számára a szabadban való tájfestés maradt a leginkább kedvelt és megfelelő téma. Érdekelte az ember jelenlétére utaló, tájképi környezetbe ágyazott építmény, tanyaépület, halásztanya, csűr, ám ezeken a képein emberi alakot nem ábrázolt. Pályája során végig képes volt megőrizni, amit Nagybánya és Kecskemét művésztelepein tanult.

Sass Árpád, aki a békéscsabai múzeum visszatérő kiállítója volt, a II. világháború után kétszer is igazgatói megbízatást vállalt az intézményben. Először 1944-től 1946-ig, majd két éves szünet után 1948-tól 1951-ig látta el a feladatot.¹ 1952-

től, a Képzőművészeti Alap megalakulásától haláláig vezette az alkotóművészek jogvédelmével, juttatásokkal, műtermek odaítélésének kérdésével és művésztelepi részvételek lehetőségével foglalkozó szervezet Békés megyei egységét. Legtöbb művét a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria és a Munkácsy Mihály Múzeum őrzi.

¹ Szakál Veronika: A Kultúrpalota 100 éve (1914–2014). Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum, 2014. 38. p.

Zvarinyi Kornélia

[Zvarinyi Nelli, Zerinváry Kornélia]

(Sopron, 1896. május 23 – Békéscsaba, 1979. április 30.)

Zvarinyi Margit

[Zvarinyi Gitti, Zerinváry Margit]

(Sopron, 1898. június 3 – Békéscsaba, 1958. november 22.)¹

Zvarinyi Margit: Virágcsendélet

[1926; olaj, vászon, kasírozva kartonra; 39,7x49,1 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 2001.3.1.]

Zvarinyi Kornélia 1915 és 1919, Zvarinyi Margit pedig 1916 és 1922 között tanult a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolán. Zvarinyi Lajos leányai mindketten tehetségesek voltak, édesapjuk lelkiismeretes és kiemelkedő tanítványai, majd festők lettek. Nevük olykor-olykor kiállítások kapcsán merült fel, például az Aurora Kör évente két-három alkalommal rendszeresen szervezett csoportos bemutatkozásai kapcsán. Munkásságuk azonban mára a feledés homályába veszett.

Évtizedeken keresztül tanári munkát végeztek, és ezzel párhuzamosan festettek. Bár a leányok azonos tehetséggel bírtak, Margit volt a művészeti élet aktívabb résztvevője. Tudjuk, hogy Zvarinyi Lajossal együtt szerepelt 1927-ben Budapesten, a Nemzeti Szalonban a *Békéscsabai Képzőművészeti Kiállításon* is. Legutóbb 2005-ben láthatta a közönség mindkettőjük képeit a *Békéscsabán élt alkotók emlékkiállításán* az Ifiház Art Caffé Galériájában.

¹ Zvarinyi Kornélia és Zvarinyi Margit születési és halálozási dátumáért köszönet illeti Zerinváry Lajosnét.

Miklós István

[Békés, 1898. ? – Békéscsaba, 1981. ?]

Önarckép
(évszám nélkül; olaj,
karton; 365x305 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 79.17.1.)

Mázoló-inas
(1940; olaj, karton;
630x415 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 73.76.1.)

Festő, akinek Békéscsabán a nála néhány évvel fiatalabb művésztanár, a népszerű Vasas Mihály volt a mestere. Miután útjaik elváltak, saját erejéből, kitartó munkával igyekezett boldogulni. 1926-ban szerepelt először kiállításon, de a békéscsabai múzeum több ízben lehetőséget biztosított számára, hogy bemutassa legfrissebb műveit.

Miklós Istvánt teljes alkotói pályája során a látható valóság érdekelte, soha nem szakadt el a realiztikus ábrázolásmódtól, bár festészetében – e hosszú életút során szinte természetes módon – megfigyelhetők stílusmódosulások. Rendkívül termékeny alkotó volt, aki javarészből portrékat, táj- és városképeket festett. Műveinek méretét mindig a szobalevegő léptékéhez igazította, nagyméretű képe nem ismert. Klasszikus komponálási módot követő képeit visszafogott színtartományban tartotta, késői korszakában figuráit erőteljes kontúrral fogta össze. Szerinte a száradás után is fényes képfelület csillogása nem engedi jól érvényesülni az általa alkalmazott, csendes színtartományt, így műveihez matt felületet eredményező festékanyagokat használt.

Miklós István kedvelt és népszerű ember volt Békéscsabán, aki a művészeti élet szervezőjeként is fáradhatatlanul tevékenykedett. Gazdag életművéből ötven festménye került az 1970-es években a Munkácsy Mihály Múzeum gyűjteményébe.

Jankay [Deutsch, Jankai Deutsch, Jankai] Tibor

[Békéscsaba, 1899. március 24 – Los Angeles, 1994. március 20.]

Rózsaszín önarckép
(1940-es évek körül;
olaj, papír; 580x430
mm; Munkácsy
Mihály Múzeum;
leltári szám: 70.63.1.)

Nagybányai táj
(1920-as évek körül;
olaj, karton; 700x600
mm; Munkácsy
Mihály Múzeum;
leltári szám: 71.25.1.)

Festő, grafikus, szobrász és tanár, pályáját a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolán 1918 és 1919 között Balló Ede, Vaszary János és Szinyei Merse Pál tanítványaként kezdte. Először Békés megye, majd Budapest és az Amerikai Egyesült Államok kiállítóterei nyíltak meg előtte. A két világháború között rendszeres szereplője az Aurora Kör kiállításainak, és tagja volt a Képzőművészek Új Társaságának (KUT) is. 1924-ben, majd 1926–1927-ben Párizsban dolgozott, ezután olaszországi tanulmányúton járt. Művészete több stílusváltozáson ment keresztül, de figuratív műveinek tárgya mindig az alapvető emberi momentum marad. Érzések, álmok, egyszerű, kimondatlan szavak élénk színek és leegyszerűsített, tömbösített formák általi megjelenítése a célja. Bár a szegénység megmutatása is vissza-visszatér művészetében¹, a döntően mégis pozitív érzéseket sugárzó és keltő életműbe felkiáltójelként ékelődik be a Tevan Kiadó által 1947-ben megjelentetett *Mártírok* című grafikai sorozata, amelynek forrása a kötelező munkaszolgálat és feleségének lágerből hozott kísérteties élményanyaga. 1948-ban emigrált², letelepedésre Kaliforniát választotta, ahol a University of Redlands, majd a George Pepperdine College tanára lett, s ettől kezdve aktívan részt vett az ottani művészeti életben is. Az amerikai irányzatok közül a pop art és az absztrakt expresszionizmus hatott rá, de még a szakértők³ véleménye is megoszlik arról, hogy csupán kísérletező kedvét elégítette ki,

vagy valóban tudott is azonosulni ezekkel a festői irányokkal. A formák nála ekkor már erőteljes kontúrokkal határolt feszes felületek, az általa használt színek tiszták, erősek, sugárzóak. A témák körét leszűkítette⁴, variációkkal kereste a számára végsőnek tűnő megoldásokat. Sokat kísérletezett a faktúrával, különösen nonfiguratív művein.

A hagyaték, amelyet a művész szülővárosára hagyott, döntő többségében az életmű második felének munkáit tartalmazza. E gyűjteményt, mely többek között körülbelül ötezer grafikát⁵, háromezer festményt, nagy számú kerámia munkát és szobrot tartalmaz, száznegyvenhárom darabból álló etnológiai gyűjteményével együtt Békéscsaba városára hagyta.⁶

⁴ már-már monomániásan

⁵ A grafikák leltározása még folyamatban van.

⁶ 2003-ban jött létre a hagyaték kezelésére hivatott Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria, amely 2006-ban kapott muzeális intézményi státuszt. A hagyatékot bemutató kiállításokat az első években dr. Bellák Gábor Ph.D. rendezte. Az intézmény gyűjteményeivel együtt 2013. október 15-én integrálódott a Munkácsy Mihály Múzeumba, s immár új helyen megnyitotta a Jankay Tibor életművét, valamint a Kolozsváry és Tevan családok alkotó tagjait önálló kiállítási egységekben bemutató állandó tárlatát Ván Hajnalka rendezésében.

¹ Köszönet illeti Ván Hajnalkát, hogy erre a tényre felhívta a figyelmemet.

² Ván Hajnalka: Jankay Tibor élete és művészete. In: Ars Perennis. Szerkesztette: Tüskés Anna. Budapest, CentrArt Egyesület, 2010. 183. p.

³ Dr. Bellák Gábor Ph.D és Ván Hajnalka művészettörténészek

Mazán László

(Békéscsaba, 1899. április 15 – Békéscsaba, 1949. május 16.)

Csabai parasztok
(1930 körül; olaj, vászon;
123x185 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 69.9.)

Festő és tanár, akinek első rajztanára Zvarinyi Lajos volt a békéscsabai Ágostai Hitvallású Evangélikus Rudolf Reálgymnáziumban. Az általa a harcokban, majd fogságban elszennvedett első világháború után, 1920-ban kezdte meg tanulmányait a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolán, ahol Réti István és Rudnay Gyula voltak a mesterei. Bár a Főiskolán épp ezekben az években reformálták meg az oktatást a művészképzés előtérbe helyezésével, ő a diploma átvétele után, 1925-ben mégis a tanári pályát választotta. Tanítványai között az Ágostai Hitvallású Evangélikus Rudolf Reálgymnáziumban olyan hírességeket találunk, mint – többek között – Jakuba János, Lipták Pál, Schéner Mihály, Gulyás Dénes festő- és képzőművészeket valamint Schäffer Judit jelmeztervezőt.¹ Pályája során egy alkalommal, 1940-ben kapott szakmai elismerést. A *Falusi torreádor* című művével kiérdemelte a Műcsarnok tárlatának zsűrijétől a Halmos Izidor-életképdíjat.² A viszonylag kevés művet számláló oeuvre legfőbb jellemzője az ironikus, groteszk látásmód és a karikírozás szándéka. Ahogy akkoriban a politikai élclapokban a satirikus hangvételű szövegeket művészi igényű grafikai illusztrációk, karikatúrák kísérték, úgy Mazán is nagy műgonddal készült, aprólékosan kivitelezett műveket alkotott, melyek többségét papír alapú,

vegyes technikával (akvarell, színes ceruza, tus) készült munkák teszik ki. Érdekességként kell kiemelnem három nagyméretű festményét, a *Csabai parasztok*, a *Kalapvásár* és *A vaskereszt története* című műveket, melyek technikai megoldása és tálatálási módja³ – a karikatúra műfaján belül – annyira ritka, hogy a táblákat kuriózumnak tekinthetjük.

Az ábrázolások tematikája a „csupán mosolyra fakasztótól” a vitriolos megközelítésig terjedő széles skálán mozog, ami a műfaj kifejezésbeli teljességét igazolja. Előbbitől is függ, hogy egy-egy rajz az általánosítás eszközével készült, vagy az individuum, az önálló személyiség ismertető jegyeinek kiemelésével. Már a legkorábbi, az 1919-es munkái és még az 1940-es évek végén született képei is beilleszthetők e két évtized magyar karikatúra anyagába, bár a finom részletek kidolgozására törekvő, cizellált megoldások nem tekinthetők általános stílusbeli jellemzőnek.

A Munkácsy Mihály Múzeum, amely Mazán László életművének java részét napjainkig őrzi, 2013-ban kapott egy száznegy lapból álló gyűjteményt Mazán László örököseitől. A kollekcióban szerepelt egy tervsorozat, amelyet a festő a Modiano Szívkapapírgyár Rt. 1927-ben kiírt reklámgrafikai pályázatára készített. A több száz pályamunka közül egy kisebb anyagot válogattak ki és

¹ Tanítványai között találjuk előbbieket mellett Máthé Gyulát, Mester Andrást, Cs. Pataj Mihályt, Búzás Árpádot, Janáky Viktort, Müller Ilonát és Mányoki Lászlót is. (Born Miklósné: Mazán László életrajzi vázlata. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1842–1991.)

² A Halmos Izidor-életképdíjat több békéscsabai alkotó is elnyerte; 1937-ben Vidovszky Béla, 1943-ban pedig Csabai Wagner József érdemelte ki.

³ *Csabai parasztok* (1930 körül; olaj, vászon; 123x185 cm; jelezve jobbra lent: Mazán László; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 69.9.)

Kalapvásár (1941; tempera, vászon; 120,2x168,5 cm; jelezve jobbra lent: Mazán László 1941.; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 88481.)

A vaskereszt története (1942; tempera, vászon; 118,5x200,3 cm; jelezve balra lent: Mazán László; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 88491.)

Mazán László

Pályaművek
a Modiano Szivarka-papírgyár Rt. felhívására
(1927; tus, papír; 420x265 mm/db;
Munkácsy Mihály Múzeum;
gyarapodási napló száma: 106/2013., 112/2013.)

jelentettek meg könyv formájában, amelyről így írt a korabeli kritika: „...ez a rengeteg ötlet, munka és igyekezet ezúttal nem sikkadt el a kiírók kezén, a terveket nem lepi por a prokuristák dossziéi közt, mert a vállalat csinos kötetben összegyűjtve, 114 rajzot kiadott. Maga a kiadvány a legsikerültebb, a legnobilisabb reklámötlet. Aki a sok, igazán táltumoz tervet végignézi, (...) igaz szimpátiával kell hogy gondoljon egy olyan vállalatra, amely alkalmat adott ennyi friss idea megvalósítására. Ez a példamutatás remélhetőleg követésre fogja buzdítani más vállalatunkat is...”⁴ Ma sem fogalmazhatnánk pontosabban az alkalmazott grafikával kapcsolatban Magyarországon és Békéscsabán, ahol a tervező grafika olyannyira kiemelt pozíciót foglal el...

⁴ P. G. I.: A Modiano S.D. reklámrajzai. In: Művészet, 4/4. (1928) oldalszám nélkül

Kerekes György

(Zilah, 1903. február 19 – Békéscsaba, 1982. szeptember 16.)

Önarckép

(1930-as évek második fele; olaj, vászon; 67x52 cm;
dr. Kerekes Attila tulajdona; fotó: Petrovski Zoltán)

Tanya

(1930-as évek második fele; olaj, vászon; 35,5x45 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; gyarapodási napló száma: 2/2014.)

Festő és tanár, 1920-ban, a trianoni határlezárás elől vándorolt (menekült) – sok honfitársával együtt – Budapestre. Először a Királyi József Műegyetem mérnöki karára iratkozott be, de két évvel később, 1925-ben már a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolán találjuk. Rudnay Gyula osztályába járt. Éppen ekkor, 1930-ban reformálták meg a tanárképzést, a középiskolai tanárok tanulmányi idejét, Magyarországon elsőként, négyről öt évre emelték, így Kerekes György is csak egy évvel később vehette át a diplomáját.¹ 1935-ben került Békéscsabára, ahol a Lőrántffy Zsuzsánna Leánygimnáziumban a rajztanári teendőket Vasas Mihálytól vette át. Később Mokos József szakköri munkáját is segítette, elsősorban ábrázoló geometria órákat tartott.

Az élénk kulturális élethez szokott Kerekes György Békéscsabára érkezve azonnal bekapcsolódott a szellemi élet minőségi irányítását felvállaló Aurora Kör tevékenységébe, s tagjainak sorába lépett.

A magyar plein-air festészet hagyományaihoz az 1930-as évek elején csatlakozó Kerekes György festészeti működése a pedagógus hivatás művelésével párhuzamosan bontakozott ki. A nagy ívű pályát ígérő akadémiai időszak, a diploma átvétele után azonnal elnyert egyéves bécsi ösztöndíj és az első években szerzett elismerések egy egész alkotói életre elegendő, termékeny táptalajt biztosítottak Kerekes György számára. Az 1930-as évek lírai hangvételű tájképeit a teljes érzelmi odaadástól a tényszerű objektivitás tartományáig terjedő portrék követték, festett csendéleteket, utca- és csoportképeket.

Vázlat- és tanulmányrajzait nézve részletgazdag, aprólékos kidolgozású és lendületes megformálású, expresszív jellegű lapok között válogathatunk.

A békéscsabaiak által „tisztelőbéli csabainak” tartott Kerekes György alkotásai a Munkácsy Múzeum gyűjteményében kaptak helyet, de igen sok festménye van ma is magántulajdonban.

¹ Blaskóné Majkó Katalin: I. m. In: <http://www.mke.hu/about/tortenet.php>

Gyoroki [Gyurkó] Pál

(Békéscsaba, 1904. június 23 – Tokaj, 1972. szeptember 26.)

Önarckép

(1930; olaj, vászon; 110x70 cm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 53.5706.1.)

Csabai Wagner József portréja

(1929; olaj, vászon; 50x40 cm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 68.51.)

Festő, tanulmányait Mokos József irányítása alatt kezdte a békéscsabai Magyar Királyi Állami Polgári Fiúiskolában, közben édesapja mellett kitanulta az asztalosmesterséget. Gyoroki [Gyurkó] Pál 1925–1926-ban a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola hallgatója lett. Mestere Glatz Oszkár, Karlovsky Bertalan és Rudnay Gyula volt. Már ezekben az években szorgalmasan festett és munkáit ki is állította; részt vett az Aurora Kör fennállásának tíz éves jubileumán rendezett képzőművészeti tárlaton Jankai Deutsch Tiborral, Kolozsváry Sándorral, Mazán Lászlóval, Mokos Józseffel és Zvarinyi Gittivel együtt. Bár Gyoroki családja egzisztenciális okokból elhagyta Békéscsabát és Tokajba költözött, a fiatal festő Budapestről Békéscsabára tért haza, s nagy számban vállalt a város jeles polgáraitól származó portrémegbízásokat. E műveket a békéscsabai múzeum dísztermében mutatta be 1929. január 19 és 24 között.² „A legutóbbi években Gyoroki Gyurkó Pál váratlanul tűnt fel önarcképének megragadó hasonlóságával, magas kvalitásával; városunk műértő közönségének legjobbjai megrendelésekkel halmozták el és pár hónap múlva már harminc arcképből álló kollektív kiállításán aratott általános elismerést és döntő sikert. Jelenleg tanulmányait a müncheni szépművészeti akadémián folytatva, Németországban

tartózkodik.”³ Az Akademie der Bildenden Künste in Münchenben⁴ az 1929/1930-as tanévben folytatta tanulmányait. 1932-ben olaszországi tanulmányútra indult, melynek költségeit a magyar kormány Országos Ösztöndíjtanácsa által meghirdetett állami ösztöndíjból⁵ finanszírozta.⁶

„Az 1930-as évek végén kapott megbízást a békéscsabai evangélikus egyháztól a kiemelkedő egyházi személyiségek portréira. A kitűnő jellemábrázolással, könnyed ecsetkezeléssel festett képek: Dr. Szeberényi Lajos Zsigmond, Csepregi György eszteréről, Dr. Szeberényi Gusztáv, Linder Károly és Jakabfy György lelkészről Gyoroki portréinak sorában kiemelkedő helyet foglalnak el.”⁷ Ezekben az években az ország egyik legkedveltebb portretistájának tekintették, és elhalmozták megrendelésekkel.

Ahogy mestereit, őt is a realiztikus ábrázolásmód érdekelte, nem tévesztve szem elől a nagybányai művésztelep hagyományait, amelyeket tájképfestészetében kamatoztatott. Arcképfestési technikájában a Munkácsy követő Karlovsky Bertalantól

tanultakat alkalmazta, – a fenti idézetek tanulsága szerint – egyértelműen sikerrel. Kiváló karakterérzéke már korai portréiban is érvényesült, amelyhez a főiskolai évektől kezdve egyre pontosabb rajztudás és emberismeret társult.

Gyoroki Gyurkó Pál Csabai Wagner Józseffel együtt a csabai múzeum épületében talált műteremre, valószínűsíthetően ekkor készült a számára példaértékű festőtársat ábrázoló arckép, amely a Munkácsy Múzeum gyűjteményében található. Gyoroki Gyurkó Pálról, aki tagja volt a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesületnek, valamint a Képzőművészek, Iparművészek és Művészet Dolgozók Szakszervezetének, a Munkácsy Múzeum szakmai támogatásával jelent meg a festő leszármazottja, Sáray Ákos által összeállított kismonográfia.⁸

3 Dr. Haan Albert: I. m. 381. p.

4 A müncheni akadémia által kiállított igazolvány másolata, amelyen egyébként szülőhelyként tévesen Tokajt tüntették fel, a Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattárában, a 1760–1989. számon található.

5 Külföldi Magyar Intézetek működése és magas műveltség célját szolgáló ösztöndíjak 1925–1945. Idézi: Szlavikovszky Beáta: Fejezetek a magyar-olasz kulturális kapcsolatokról 1880–1945 között. Doktori disszertáció, 2009. 208. p. In: <https://btk.ppke.hu/phd/tortenelemtudomany/szlavikovszky:beata/disszertacio.pdf>

6 Olaszországban járva Gyoroki ellátogatott Capri szigetére is, bár nem maradtak fenn arra vonatkozó adatok, hogy a fél évszázaddal korábban ott élt békéscsabai festő, Haan Antal egykori lakóhelyét meglátogatta-e. (Gyoroki Pál: Nápolyi kaland. Ismeretlen eredetű sajtókiadvány.

In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1760–1989.

7 B. Turok Margit: I. m. 12–13. p.

8 Gyoroki (Gyurkó) Pál: egy portréfestő életútja: Békéscsaba–Budapest–Tokaj. Szerkesztette: Sáray Ákos. Miskolc, Bibor Kiadó, 2005. 78. p.

1 Gyurkó Pál számára 1933. augusztus 4-én engedélyezte a Magyar Királyi Belügyminisztérium a névváltoztatást. A Gyurkó név helyett ezután a Gyoroki nevet használhatta. Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1760–1989.
2 B. Turok Margit: Gyoroki-Gyurkó Pál festőművész és Békéscsaba. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1861–1992. 9. p.

Vasas Mihály

(Békéscsaba, 1905. május 14 – Nemi, Olaszország, 1991. január 16.)

Az alkotótól nem áll módunkban
műtárgyfotót szerepeltetni.

Festő, író és tanár volt, középiskolai tanulmányait a békéscsabai Evangélikus Rudolf Főgimnáziumban végezte, ahol osztályfőnöke és rajztanára Zvarinyi Lajos, irodalomtanára pedig Rell Lajos volt.¹ 1924 és 1928 között látogatta a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolát.

1933-tól a békéscsabai Lórántffy Zsuzsanna Leánygimnázium rajz- és művészettörténet tanáraként dolgozott², majd a Kaposvári Magyar Királyi Állami Somssich Pál Gimnáziumban kényszerűen tett kitérő után, Békéscsabán töltve néhány évet, 1947-ben végleg távozott Békéscsabáról és Magyarországról. Párhuzamosan művelt alkotótevékenységében Békéscsaba foglalkoztatta, saját városa és saját kora érdekelte. A lakók, az utcák, az épületek és az események tartották izgalomban, ezeket kívánta megörökíteni „írásban és képben”. Festményei azonban nem maradtak fenn.

A békéscsabai hétköznapiokról beszélő első regényéről, a *Ki tud róla?* című műről Szerb Antal írt kritikát: „Vasas Mihály (...) úgy mondja el a dolgokat, »ahogy megtörténtek«, időrendben és minden lírai gazdagítás nélkül. Nem is újszerűsége az, ami lefegyverez, hanem ábrázolásának, rajzolásának ereje. Alakjait, eseményeit olyan kemény plaszticitással tudja elélni kanyarítani, mint azt hiszem, az új és elmosódottabb rajzú

nemzedékből senki sem. Valami Móricz Zsigmonddal rokon gazdag vegetáció jelentkezik benne, valami rég nem látott magyar bőség és biztoskezeség.”³ Előbbi jellemzés érvényes mind az író, mind a festő Vasas Mihályra.

A festőt egyébként Lipták Pál – Sass Árpáddal, Miklós Istvánnal, Jakuba Jánossal és Jankay Tiborral együtt – mesterének tekintette.

1 Sarusi Mihály: Irni, Csabán. In: Sarusi.hu/pdf/konyv/Irni_Csaban.pdf 10. p.

2 Az intézményben őt követte a tanácsere útján Békéscsabára került Kerekes György. Apró érdekesség, hogy párjuknak mindketten egy tanítványukat választották. Kerekes György azonban megvárta, hogy a szép és fiatal Balázs Zsuzsanna leérettségizzen, így békéscsabai tanári állását – Vasas Mihállyal ellentétben – megtarthatta.

3 Szerb Antal: Ki tud róla. Vasas Mihály regénye. In: Nyugat 31/7 (1938) 65. p.

Jakuba János

(Békéscsaba, 1909. március 28 – Budapest, 1974. március 14.)

Szárkúpok

(1970-es évek; olaj, farostlemez; 60x80 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 74.110.1.)

Reggel

(1970 körül; olaj, farostlemez; 110x100 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 79.4.1.)

Festő, aki „nagy Csaba-imádó...” volt, ahogyan Sarusi Mihály nevezte őt.¹ Tanulmányait a békéscsabai Evangélikus Rudolf Főgimnáziumban kezdte, ahol rajztanára először Zvarinyi Lajos, majd a fiatal Mazán László volt. Vasas Mihállyal is kapcsolatba került. A Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola hallgatójaként Rudnay Gyula és Réti István keze alatt dolgozott 1927 és 1933 között.

A Munkácsy-díjas mester több tanárképző főiskola, majd 1964-től a Magyar Iparművészeti Főiskola Építész Tanszékének tanára, később, Pogány Frigyes igazgatóságának idején, az intézmény igazgatóhelyettese volt. Életének utolsó évtizedében a szentendrei művésztelepen festett.

Jakuba János bár elhagyta Békéscsabát, de szülővárosának és környékének látványvilágától soha nem tudott elszakadni. Munkáit lágy festőiség jellemzi, melynek eszköze a tompa, lecsendesített színek foltszerű alkalmazása. A földdel és az állatokkal bántó parasztemberek halk szavú tevékenységének teremt melankolikus atmoszférát. Előbbi mellett a Balaton volt kedves témája, sok nyarat töltött Siófokon. E kirándulások alkalmával született – többek között – Balatoni hangulatok című sorozata. Különleges festői világa a magyar művészet történetének karakteres, mással össze nem téveszthető szereplőjévé teszi.

A Munkácsy Mihály Múzeum, amely gazdag Jakuba gyűjteménnyel rendelkezik, 1967-ben rendezte meg életműkiállítását. Szülővárosa 2012-ben nevezett el utcát a festőről.

¹ Sarusi Mihály: Írni, Csabán. In: Sarusi.hu/pdf/konyv/Irni_Csaban.pdf 18. p.

Bolmányi Ferenc

(Léva, 1909. június 27 – Budapest, 1990. július 14.)

Csendélet
(1904; olaj, fa; 75x100 cm; Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári szám: 53.5704.)

Festő, szobrász és üveglakok¹ tervezője, aki az Aurora Kör kiállításainak egyik legfiatalabb szereplője, hisz még csak tizenhat éves volt, amikor a Békéscsabai Múzeumban bemutatta munkáit.

„Édesapám fényképész volt Békéscsabán és mivel azt látta, hogy már egészen kisfiú koromban ügyesen rajzoltam, nagyon örült. Elképzelése az volt, hogy a negatív fényképlemezeket ügyesen fogom retusálni. Azt akarta, hogy ha tanulmányaimat befejezem, utána az ő mesterségét folytassam. De engem ez a pálya egyáltalán nem érdekelt. Egészen kicsiny korom óta csak a rajzolással, festéssel foglalkoztam. 7 éves koromból van egy fényképem, amely »műveim között« ábrázol. Minden energiámmal igyekeztem a festés mesterségét megtanulni, és szüleim ellenkezésével dacolva, 17 éves koromban, két inggel, de nagy önbizalommal utaztam fel Budapestre, ahol felvételt nyertem a Főiskolára.”² Festészetet és szobrászatot egyaránt tanult, mestere Magyar–Mannheimer Gusztáv és Róna József volt. Ezt követte az 1932 és 1934 között Bécsben, portréfestéssel töltött nagyon sikeres időszak, amellyel Bolmányi Ferenc megalapozta hírnevét. Az arisztokrácia és a polgárság felső rétege elhalmozta reprezentatív arcképmegrendelésekkel, melynek nyomán a megbízók igényeit maradéktalanul kielégítő festmények születtek. Ennek hátterében – több évszázados tradíciót követve – az ábrázolt személy legelőnyösebb bemutatása állt. Megvolt

a képessége arra, hogy festés közben könnyen kapcsolatot tudjon teremteni modelljeivel, ahogyan az utolsó udvari festőnek tartott László Fülöp is tette, így valamennyire feltárható az előtte pózolók jelleme. Jó karakterérzékkel és a látvány gyors, lendületes ecsetvonásokkal való megragadásának képességével látott munkához. Ezeket a feladatokat azonban túl könnyen teljesítette, így néhány év után ebből a festésmódból és életformából is teljességgel kiábrándult. Valódi művészi kihívásokra vágyott, s hazatelepült Magyarországra.

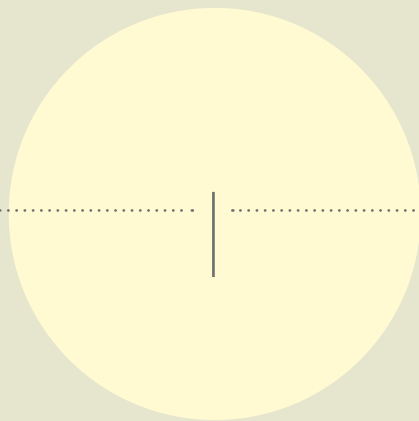
Teljességgel megújult festészetének első nagy blokkját a *Fényváros* című, a közelgő háborút vizionáló sorozata adta, amelyet már részben Szentendrén festett. 1939-től 1944-ig – miközben többször is behívták munkaszolgálatra – minden évben részt vett az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület (OMIKE) kiállításain.³ A II. világháború után Nagymarosra költözött, ahol elnyerte a művésztelep vezetésének lehetőségét, miközben elkészítette a *Robin úr és társulata* című nagysorozatát. Politikai okokból azonban vezetői feladatáról le kellett mondania. 1958-ban kiállítási lehetőséget ajánlottak számára a Múcsarnokban, de a megnyitó előtt a tárlatot betiltották. 1959-ben azonban a budapesti Fényes Adolf Teremben mégis bemutatkozhatott, ahol néhány évvel később újra kiállítást rendezett. Utóbbi alkalommal már absztrakt képekkel jelentkezett. Mindeközben folyamatosan festette életútjának újabb és újabb stációit, világlátását, hangulatát tükröző önarcképeit.

Élete utolsó évtizedeiben vastag festékrétegek felrakásával alakította ki a fakturakísérleteinek megfelelő, élénk színvilágú, nonfiguratív, olykor organikus jellegű dinamikus ábrázolásait. Ekkoriban több önálló kiállítást rendezett, többek között az Ernst Múzeumban és a Vigadó Galériában, amelyek meghozták számára azt a szakmai elismerést, amelyre művészete már jóval korábban megérett.

Gazdag művészi hagyatékát Orosháza városára hagyta, amelyet az Orosházi Városi Képtár őriz. Képei fellelhetők a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria és a Munkácsy Mihály Múzeum gyűjteményében is.

¹ Nyolc elemből álló üveglak sorozatot tervezett a szekszárdi Garay Szálló borozója számára, ezen kívül a nagy múltú Korányi Intézet és a kecskeméti zsinagógában kialakított Kultúra és Tudomány Háza számára is dolgozott.
² S. Nagy Katalin: Bolmányi Ferenc. Budapest, Enciklopédia Kiadó, 2000. 7. p.

³ www.omike.hu/omike/kepzmuveszeti-kiallitasok

A XX. század első felének szobrászata

Filippinyi Sámuel

(Békéscsaba, 1886. ? – ?)

Szoborcsoport az Árpád Gyógy- és Strandfürdő főbejárata fölött
(1926–1927; Békéscsaba, Árpád sor 3.;
fotó: Petrovszki Zoltán)

Szobrász, első rajztanára Zvarinyi Lajos volt a békéscsabai Ágostai Hitvallású Evangélikus Rudolf Reálgimnáziumban. Tanulmányokat a müncheni, a római, a brüsszeli és a párizsi akadémián folytatott.¹ Rendszeresen részt vett az Aurora Kör képzőművészeti szakosztályának kiállításain, részben mint a szakosztály vezetője, szervezőként, részben alkotóként. E tárlatok mellett – termékeny művészként – új munkákkal jelentkezett a Nemzeti Szalon *Békéscsabai Képzőművészeti Kiállítás* című 1927-es, budapesti rendezvényén is.

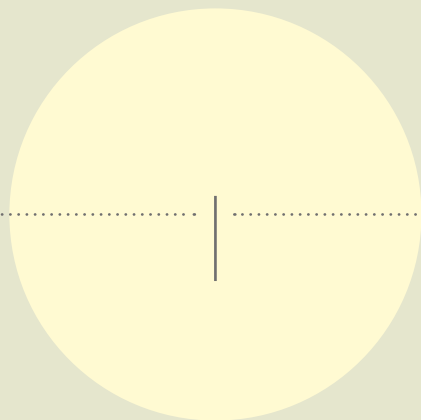
Filippinyi Sámuel készítette azt a két nőalakot ábrázoló szobrot, amelyet Kocziszky Mihály földbirtokos 1924-ben épült Andrassy úti kétszintes palotájának homlokzatán helyeztek el az erkély két oldalán.

A Fürdő Részvénytársaság megbízásából szintén Filippinyi Sámuel tervezte – Kapitány Józseffel együtt – az 1927-ben átadott békéscsabai Árpád Gőz- és Kádfürdő (ma Árpád Gyógy- és Strandfürdő) bejárata fölötti mozgalmas szoborcsoportot, amelynek a helyben működő Globus Működőgyár volt a kivitelezője.² Valószínűsíthetően ő készítette Békéscsaba első polgármestere, dr. Berthóty István síremlékét 1929-ben, akivel még 1926–1927-ben került közeli kapcsolatba, ugyanis a városvezető szívügyének tekintette a fürdő építését. A békéscsabai Ligeti temetőben lévő sír, amelyen egy kereszt mellett két életnagyságú alakot formált meg, ma is jó állapotú.

Az éremgyűjtők által igen kedvelt a Valentin Ceciliát és dr. Révész Fülöpöt ábrázoló kettős portré, amelyen modelljeit, az Aurora Kör 1938-ban lemondott titkárának, dr. Révész Sándornak a szüleit egymással szemben, profilban ábrázolta.

¹ Dr. Haan Albert: I. m. 383. p.

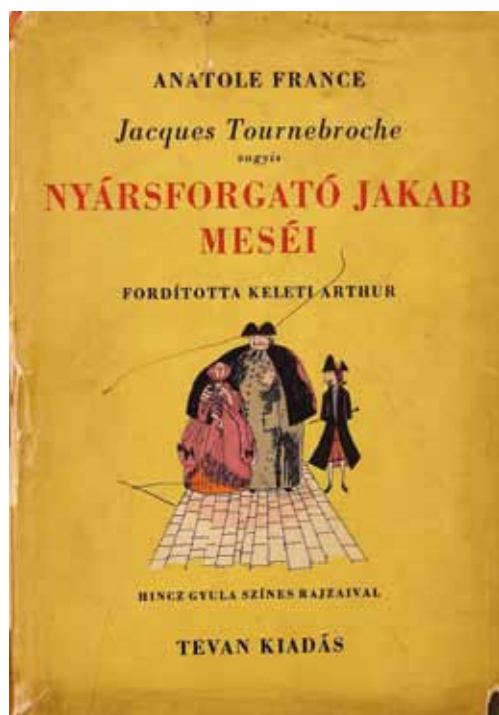
² Böhm és Hegedűs: Fürdők és szállodák. Böhm és Hegedűs fürdőépítkezései.
In: Magyar Építő Művészet 28/1. (1928) 2. p.

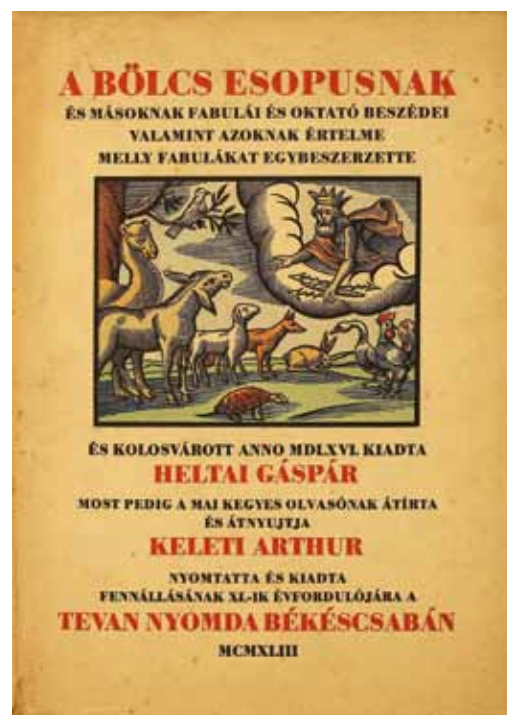
A XX. század első felének tervező- és képgrafikusai, iparművészei

Tevan Andor

(Békéscsaba, 1889. augusztus 15 – Budapest, 1955. október 5.)

Anatole France: Jacques Tournebroche vagyis Nyársforgató Jakab meséi (1948; 290x250 mm; Munkácsy Mihály Múzeum – Jankay-Kolozsváry-Tevan Gyűjtemény; leltári szám nélkül)

Heltai Gáspár: A bölcs Esopusnak és másoknak fabulái és oktató beszédei (1943; 250x175 mm; Munkácsy Mihály Múzeum – Jankay-Kolozsváry-Tevan Gyűjtemény; leltári szám nélkül)

Tipográfus, könyvkiadó és nyomdászati szakíró¹, aki nyomdász családból származva már tizenhét évesen egy grafikai és nyomdaipari főiskolán, a Graphische Lehr und Versuchsanstalt intézményében tanult Bécsben. Diplomáját megszerelve visszatért Békéscsabára, ahol átvette a családi nyomda irányítását. Tevékenysége révén vállalkozása országos hírnévre tett szert, melynek háttérében szemléletének korszerűsége állt: könyveinek grafikai megjelenése, stílusa és nyomdai minősége is kiemelkedő volt. Méltán tartják a szép magyar könyv művészenek, aki a tartalomhoz megfelelő, művészi igénytel formált külsőt tudott adni könyveinek. Önálló kötetek mellett kiadványokból álló *Tevan Amatőr*. Könyveit a kor jeles művészei illusztrálták. Az illusztrációval kapcsolatos elvárásairól maga tájékoztat bennünket *A könyv évezredes útja* című művében, *Az illusztrált könyvről* szóló fejezetben: „A könyvben elsősorban a szöveg a számottevő, a szó az uralkodó. A szöveg szolgálatában kell állnia a díszítőelemnek, a képnek. A könyvillusztráció feladata nem lehet azonos a falra akasztott kép feladatával, mert szerves tartozéka a könyvnek s a cselekmény optikai alátámasztására szolgál. Célja, hogy a szöveg ébresztette illúziót

és hangulatot erősítse, határozottabb formában állítsa elénk.”³ A II. világháború idején tartott rövid kényszerszünet után munkájával kétszer is elnyerte „Az év legszebb magyar könyve” elismerést. A Magyar Bibliofil Társaság Heltai Gáspár *A bölcs Esopusnak és másoknak fabulái és oktató beszédei* (1943) című művének kiadásáért, míg Anatole France *Jacques Tournebroche vagyis Nyársforgató Jakab meséi* (1948) című könyvéért ítélte oda a komoly szakmai elismerést. Heltai művét (egy korábbi kiadás képanyagának felhasználásával) Korda Géza, míg France könyvét Hincz Gyula illusztrálta. Az ezt követő esztendőben Ortutay Gyula közoktatási miniszter Pro Arte érdeméremet adományozott a Tevan Nyomda és Lapkiadónak „a magyar irodalom és a művészi könyvkiadás fejlesztése terén kifejtett évtizedes értékes munkájáért”.⁵ A Tevan család a nyomdát még az államosítás előtt felajánlotta a magyar államnak. A nyomda alkalmazta Tevan Andort, ám rövid időn belül elbocsátották. Ezután Budapestre költözött, ahol az Ifjúsági Könyvkiadónál képszerkesztői munkát vállalt. Ebben az időben született *A könyv évezredes útja* című műve, amely a halála utáni évben látott napvilágot a Művelt Nép Könyvkiadó gondozásában.

1 A könyv évezredes útja, Narancsliget az Északi-sarkon – A nyomda könyvkiadásának történetéből

2 „»Nagy példányszámban jót, olcsón és mégis szépen!« – ez volt életének és munkásságának, elindulásától kezdve, jelszava. Ilyen megfontolással adta ki, már a kezdet évében, 1912 elején, a Tevan Könyvtár.” Szemző Piroska: Tevan Andor és a magyar könyvművészet. In: Magyar Könyvszemle 5/1. (1956) 68. p.

3 Tevan Andor: A könyv évezredes útja. Budapest, Gondolat Kiadó, 1984. In: www.mek.oszk.hu/01600/01650/html/

4 A könyvet Tevan Andor tipografizálta, ő vezette a színes képnyműgyártási munkát, és ő készítette a színező linóleumnyomatokat is. Szemző Piroska: I. m. 76. p.
5 Gécs Béla: A „Nyársforgató”, az utolsó Tevan-könyv – 1948. In: Magyar Grafika 52/6. (2008) 99. p.

Kolozsváry [Kolozsvári] Sándor

(Bánffyhyunad, 1896. október 29 – Hidegség, 1944. ?)

Cincogó nép háborúja
(1920–1930-as évek; nyomtat, papír;
205x170 mm; Munkácsy Mihály
Múzeum – Jankay–Kolozsváry–Tevan
Gyűjtemény; leltári szám nélkül)

Grafikus és festő, Tevan Andor testvérének, Tevan Ilonának a férje, aki házassága révén került Békéscsabára. Az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Tanodában a fametsző, a rézmetsző és a tipográfiai osztályok összevonásával létrejött grafikai osztályban tanult hat szemeszteren keresztül. 1926-ban Münchenben, 1927-ben pedig Párizsban járt tanulmányúton, ahol kiállítást is rendeztek grafikáiból.¹ (Kolozsváry Sándor testvére volt Kolozsváry [Kolozsvári] Zsigmond [Sigismond Kolos-vary] és Kolozsváry András [André Vary], akik a családi kapcsolat okán szerepelnek a Munkácsy Múzeum Jankay–Kolozsváry–Tevan Gyűjteményének kiállításán, de Békéscsaba városával nem volt közvetlen kapcsolat.) 1920-ban „tűnik fel Tevan művészi munkaközösségében tehetséges festő és grafikus rokona: Kolozsvári Sándor. Békéscsabán telepedett le, s a köztudat, szorgalmas működése nyomán, csakhamar a nyomda belső munkatársai közé sorolta. 1920-ban, többek közt, Kolozsvárral adta ki Tevan a 9-ik amatőr-kötetét: Kisfaludy Károly *Tollagi Jónás*át. (...) Könyvdiszei, szövegképei egyaránt Kolozsvári fametszetei. (...) Ezek az illusztrációk mesterük sokoldalú rajzkészségét, fantáziáját, humorérzékét, stílusérzékét igazolják. (...)

Mindenütt széles, nagy vonalak, a lényeg kontúrjai, a fehér és fekete művészi játékával; s mindez e képeket könyvkultúránk

kiemelkedő darabjai közé sorolja.”²

E sikeres kezdést azonos művészi színvonalú folytatás követte. Kolozsváry Sándor, akit örömmel fogadtak maguk közé a békéscsabai alkotók, és működését érdeklődéssel figyelték a helyi műbarátok, örömmel vett részt a művészeti életben. Az Aurora Kör fennállásának tíz éves jubileumán rendezett képzőművészeti kiállításon is szerepelt – többek között – Györöki (Gyurkó) Pállal, Jankay Deutsch Tiborral, Mazán Lászlóval, Mokos Józseffel és Zvarinyi Gittivel együtt. Ezután önálló kiállítások megvalósításának feladatát tűzték maguk elé a szervezők; 1930-ban Kolozsváry Sándor mutatkozhatott be.

Kolozsváry Sándor a sorozatos békéscsabai bemutatók mellett Budapesten is rendszeresen kiállított. Tagként vett részt a Képzőművészek Új Társaságának (KUT), valamint a Magyar Könyv- és Reklámművészek Társaságának tárlatain.³

Kolozsváry Sándor sokoldalúságát bizonyítja, hogy vállalkozott a Tevan Rezső által 1929-ben, Bauhaus stílusban tervezett békéscsabai Zsidó Aggok Háza⁴ homlokzatán elhelyezett szobrászati dísz, a nagyméretű Mózes szobor⁵ elkészítésére. 1930-ban és 1931-ben jelentek meg az Erdélyi Helikonnál,

² Szemző Piroska: Tevan Andor és a magyar könyvművészet. In: Magyar Könyvszemle 5/1 (1956) 72., 75. p.

³ A Magyar Könyv- és Reklámművészek Társaságának testvére, Kolozsváry Zsigmond is tagja volt.

⁴ Tevan Zsófia életrajza. In: Zsidó életrajzok a huszadik században. In: www.centropa.org/biography/tevan-zsofia

⁵ Balogh István: A Tevan nyomdász- és művészcsalád rövid története. In: www.pointinternet.pds.hu/kissendre/judaisztika/20100101123031304000000929.html

¹ Naményi Ernő: Kolozsvári Sándor. In: A Magyar Könyv- és Reklámművészek Társasága bemutatkozó kiállításának katalógusa az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban. Budapest, Magyar Könyv- és Reklámművészek Társasága, 1930. 31. p.

Kolozsváry [Kolozsvári] Sándor

Cincogó nép háborúja
(1920–1930-as évek; nyomat, papír;
205x170 mm; Munkácsy Mihály
Múzeum – Jankay–Kolozsváry–Tevan
Gyűjtemény: leltári szám nélkül)

Voltaire *Candide*-jához készült fametszetei. 1935-ben adta ki Löbl Dávid és Fia Szerb Antal *Budapesti kalauz Marslalók számára* című művét, amelyet szellemes, könnyed megoldású iniciálékkal ő illusztrált. Ugyanebben az évben készített nagy számú, szövegközi és egész oldalas rajzot a Dante Könyvkiadó népszerű *Csavar Peti* sorozatához. 1936-ban jelentette meg az Ézsaiás Vallásos Társaság Naményi Ernő és Pap Károly művét, a *Haggáda Peszach Estéjére* című könyvet Kolozsváry illusztrációival.⁶ Fekete-fehér rajzokat adott Gönczi Magda *Árpád házi királykisasszonyok* című könyvéhez (1938) is. Dolgozott Supka Géza *A béke és a háború csodái* című művének nyomdai előkészítésén (1939). 1940-ben részt vett a második bécsi döntést követően az Idegenforgalmi Propaganda Munkaközösség pályázatán, amely „a visszatért keleti országrészek (Erdély) turisztikai szépségeinek, fürdőinek, stb. propagálását szolgáló művészi plakáttervezésre”⁷ vonatkozott.⁸

Kolozsváry Sándor készítette a *François Villon balladái Faludy György átköltésében* című kétkötetes, csupán a művész halála

után, 1947-ben, tíz számozott példányban megjelent minikönyv címlapját, míg a színes dúcokat fiai, Kolozsváry György és Kolozsváry Pál metszették, édesapjuk elképzelését követve. És sorolhatnánk tovább...

6 Bakos Katalin: Fametszet és illusztráció: könyv, album, mappa, sorozat. 1920–1940. In: A modern magyar fa- és linóleumművészet (1890–1950). Szerkesztette: Róka Enikő. Miskolc, Miskolci Galéria, 2005. 93. p.

7 A felhívás szövegét idézi Sümegi György: Erdélyi plakátok 1940–41. In: Székelyföld 15/2. (2011) 143. p.

8 A pályázat I. és II. díját is Konecsni Györgynek ítélte a zsűri, aki először a Magyar Iparművészeti Főiskola, majd a Magyar Képzőművészeti Főiskola alkalmazott grafikai tanszékének kísérletező kedvű tanszékvezetője volt. A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége a tervező grafikai életművek elismerésére alapította a Konecsni György-díjat, amely a Munkácsy Mihály Múzeumban 1978 óta megrendezésre kerülő Országos Tervezőgrafikai Biennálén a mai napig átadásra kerül.

Tevan Margit

(Békéscsaba, 1901. január 18 – Budapest, 1978. november 3.)

Doboz

(1950-es évek; fém; 11,2x19x10,8 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum – Jankay-Kolozsváry-
Tevan Gyűjtemény; leltári szám nélkül)

Ötvös, a magyar ötvösség megújítója¹, Tevan Andor testvére. Gyermeké Engel-Tevan István tervező- és képgrafikus. Tanulmányait az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Tanodában kezdte a zománczó osztállyal összevont ötvös szakosztályon, de hamarosan elhagyva az intézményt, magántanulóként folytatta tanulmányait.

Egyik mestere a svájci-német származású Richard Adolf Zutt volt, akit az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Tanoda ötvös szakának megreformálására hívtak Magyarországra². Zutt 1917-ben indította el a Magyar Művészeti Műhely nevet viselő vállalkozását Budapest belvárosában, a Váci utcában, melynek összetett profilja igen szerteágazó működésről vall: ötvös- és fatárgyakat, játékokat készítettek, de vállaltak grafikai munkát és öltözképzést is. A Magyar Művészeti Műhely tanulóiról és munkatársairól nem állnak rendelkezésre adatok, így csupán feltételezhető, hogy Tevan Margit, akiről minden forrás egyhangú az állítja, hogy Zutt magántanulója volt, a Magyar Művészeti Műhelyben dolgozott. Kiss Ferenc közismert éremművész, akit Tevan Margit egyaránt mesterének tartott, szintén önálló ötvösműhellyel rendelkezett. Lehetséges azonban, hogy Kiss Ferenc műhelyét csupán Zutt Magyarországról való távozása után kezdte látogatni. 1927–1928-ban Vértesszentmiklósi Árpád Stúdiójában dolgozott. Ezután önálló művészpályára lépett.

¹ 1931-ben, az Országos Magyar Iparművészeti Társulat kiállítása kapcsán értékelték a magyar ötvösség megújítójaként. Idézi: Turok Margit: Tevan Margit, a magyar ötvösség megújítója. In: Örökség 11/3. (2007) 4. p.

² Buzinkay Péter: Magyar Művészeti Műhely (1917–1929) – Egy elfeledett iparművészeti vállalkozás az art deco jegyében. In: Art-magazin 6/2. (2008) 80. p.

Tevan Margit életútját folyamatos szakmai siker fémjelzi. Az 1937-es Párizsi Világkiállításon – Domanovszky Endre, Madarassy Walter és Ohmann Béla mellett – elnyerte a Diplôme d'Honneur-t, két évvel később pedig megkapta az Országos Magyar Iparművészeti Társulat díját, melynek rendezvényein egyébként pályakezdő kora óta állandó kiállítóként szerepelt. Sok más mellett 1957-ben Munkácsy Mihály-díjjal, 1962-ben Erdemes művész kitüntetéssel, majd két ízben a Munkácsy-díjjal ismerték el tevékenységét.

Tevan Margit munkáit hol visszafogott, hol hagyományos, máskor látványos formaválasztás, valamint mives, hatásos, ám sohasem tolatkodó díszítés jellemzi. Reprezentatív használati és dísz tárgyakat egyaránt készített, mindig ügyelve az anyagszerűsége és a szobrászi igényű megformálásra. Bronz, ón, vörös- vagy sárgaréz felhasználásával, domborítással és öntéssel, valamint ezen eljárások kombinálásával dolgozott. Pályája kezdetén inkább egyedi, később egyre több sokszorosított tárgy került ki a műhelyéből.

Az Iparművészeti Múzeum 1981-ben, a békéscsabai múzeum 1988-ban rendezett munkáiból önálló, katalógussal kísért kiállítást. Napjainkban a Munkácsy Múzeum Jankay-Kolozsváry-Tevan Gyűjteményének állandó kiállításán láthatóak a korábban a család által adományozott Tevan Margit-művek, mely kollekció a Munkácsy Múzeum által a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával 2014-ben vásárolt anyaggal egészül ki.

Kolozsváry György

[Békéscsaba, 1919. november 23 – Budapest, 2004. január 27.]

Bolond és madár

(1990-es évek; gioconda, pasztell, papír,
kasírozva farostlemezzre; 1000x700 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 2007.9.1.)

Tervező- és képgrafikus, Kolozsváry Sándor és Tevan Ilona első gyermeke, aki a budapesti Országos Magyar Királyi Iparművészeti Tanoda hallgatója volt. Mestere Haranghy Jenő, aki ekkoriban került át a Tanoda díszítő festő szakáról a grafikai szakra. Kolozsváry György az 1940-es évekkel kezdődően hat évtizeden keresztül volt rendszeresen kiállító művész, többek között a Munkácsy Múzeum *Országos Alkalmazott/Tervező Grafikai Biennáléjének* is visszatérő szereplője. 1986-ban részt vett a Műcsarnok *100+1 éves a magyar plakát* című, a hazai plakátművészet történetét feldolgozó tárlatán, amelyen a békéscsabai múzeum alkalmazott grafikai gyűjteményének műtárgyai is jelen voltak. 1953-tól 1990-ig a Derkovits Grafikai Alkotóközösség tagjaként tevékenykedett. Tervezett plakátokat, könyveket, emblémákat, kereskedelmi kisnyomtatványokat, és ismerünk több kiállításához kapcsolódó grafikai arculattervet is tőle. Amikor a diafilmgyártásban közreműködött, erőteljesen színtartományban tartott képeket festett, a látványosan kidolgozott környezet színpadán kifejező figurákat szerepeltetett. Hosszú időn keresztül, egészen az 1990-es évek második feléig készített tervek a Hannoveri Nemzetközi Ipari Kiállítás pavilonjaihoz.

Kolozsváry György már pályája elején is komoly megbízásokat kapott. Első alkotó évtizedében a Dante Kiadó illusztrátoraként dolgozott, de ekkoriban készítette a Tanonc- és Ifjúmunkásotthon Építő Mozgalom megrendelésére az 1947-es Ipari és Kereskedelmi Vásár színes plakátját is.¹ Az 1950-es és az 1960-

as években a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó illusztrátora lett. Később ő tervezte a Gondolat Zsebkönyvek sorozat borítóit is. Mindannyian meglepődnénk, hogy könyvtárunkban mennyi könyv lelhető fel, amelyek az ő keze alól kerültek ki. Termékeny és szívesen foglalkoztatott grafikus volt.

A Munkácsy Mihály Múzeum 2001-ben rendezett Kolozsváry György képgrafikai munkáiból egy kiállítást, mely műtárgyanyag javarésze – az alkotó végakarátának megfelelően – Békéscsabára került.

¹ <https://dea.lib.unideb.hu/dea/handle/2437/190255?show=full>

Kolozsváry Pál [Paul Kolosvary]

[Békéscsaba, 1921. május 23 – Los Angeles, USA, 1995. december 2.]

Redondói móló

(1964; rézkarc, papír; 560x370 mm; Munkácsy Mihály Múzeum – Jankay–Kolozsváry–Tevan Gyűjtemény: leltári szám nélkül)

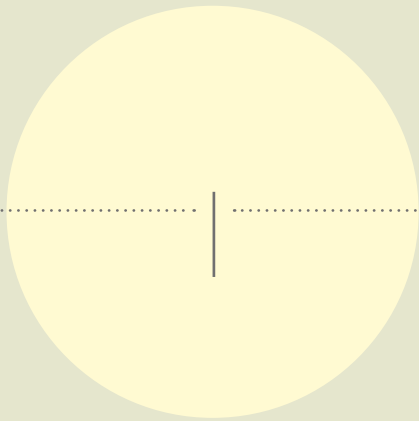
Tervező- és képgrafikus, Kolozsváry Sándor és Tevan Ilona második gyermekeként született. 1945 és 1952 között a II. világháború után újra induló Magyar Képzőművészeti Főiskola első évfolyamának hallgatója. Mestere Pór Bertalan és Koffán Károly volt. Ezekben az években szívesen dolgozott fel aktuális témákat, például a *Megalakul a TSZ* című, rendkívül finom vonalhálóval kialakított rézkarcán. Már diplomamunkájával kiérdemelte a Munkácsy Mihály-díjat.

Feleségével, a ma is Los Angelesben élő Kolozsváry–Stupler Évával (Budapest, 1937) az 1956-os forradalom és szabadságharc után elhagyták Magyarországot. Öt évvel később az Amerikai Egyesült Államokban telepedtek le. Alkalmazott grafikával saját reklámügynökségének keretein belül foglalkozott, de közben képgrafikai tevékenységét sem hanyagolta el.

Kolozsváry–Stupler Évával „Művelték szakmájukat külön is, de előszeretettel dolgoztak együtt is. (...) Az 1983-ban a Műcsarnokban megrendezett Tisztelet a szülőföldnek, Külföldön élő magyar származású művészek II. kiállításán (...) is közösen szerepeltek. Pál még itthon, az 1940-es évek végétől az 1950-es évek elejéig tanult a főiskolán, Éva ellenben az 1970-es években, Amerikában az egyetemen kezdte elsajátítani a grafika mesterségét és legfőképpen újdonságait, ahol egyből a színes nyomtatást választotta, melyet Magyarországon akkor még nem ismertek. (...) A közös munka során a művek témáját, a kompozíciót és a színek összeállítását együtt beszéltek meg, és

míg Pál kitűnő rajz tehetségével a lemez figurális részét oldotta meg, addig Éva a lemez többi részén dolgozott”¹

¹ Ván Hajnalka: Kereső vonalak helyett tárgytalálás. Kolozsváry–Stupler Éva művészete. In: Bárka 22/2. (2014) 92–93. p.

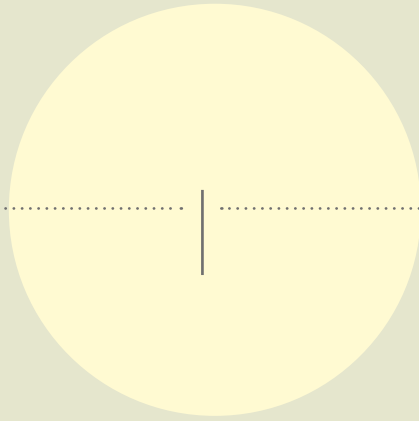
Az 1950-es évektől napjainkig

A *Csabai arcképek* legnagyobb egységét a XX. század közepén induló és napjainkig tartó időszak jelenti, bár a határt ebben az esetben sem húzhatjuk meg egyenes, egyértelmű kezdővonalként. Békéscsaba városához kötődve ekkoriban indul és/vagy dolgozik a legnagyobb létszámú alkotói kör. Ám a létszámbeliség mellett jóval fontosabbnak tűnik a tárgyalt évtizedeket jellemző stílusokféleség. A korábbinál jóval változatosabb kifejezési formák jelennek meg, szinkronban a magyar kortárs művészet irányzataival és eseményeivel.

A stílusokféleség önmagában való jellemzője mellett az eltérő kifejezési formák megjelenésének egyidejűsége, egymás mellett történő kibontakozása, a különböző alkotói beszédmódok érvényesülésének a II. világháború utáni évtizedekben a politika általi meghatározottsága lehet igazán érdekes.

Bár tudjuk, hogy a művészet megítélésében jókora szerep jut a szubjektumnak, mégis a kornak és a helynek keretet adó, az eszmeáramlatok és az események tanúságtevőjének tartjuk. Tekinthetjük a város, Békéscsaba színes, szélesvásznú dokumentátorának.

E korszak alkotóit nem csupán a gyakorlati tájékozódást segítő katalógusszerű listába rendeztem, hanem olyan gyűjteményt igyekeztem összeállítani, amely a sokféleség adta határtalanság és szabadság érzését sugallja. Ez az az időszak, amely bizonyos esetekben – szerző és olvasó számára egyaránt – megengedi a jelen idejű megfogalmazást. Hisz sok olyan alkotó szerepel ebben a fejezetben, akik amellet, hogy beletartoznak a hivatalos kortárs művész kategóriába, valóban kortársaink. (Most, 2014 novemberében.)

Az 1950-es évektől napjainkig tartó időszak festői, díszlettervezői

Cs. Pataj [Pataj] Mihály

[Békéscsaba, 1921. december 22 – Szeged, 2008. január 24.]

Kútgém a szérűn

[1968; olaj, vászon; 37x85,5 cm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 69.7.]

Festő, grafikus, művészeti szakíró és tanár, a békéscsabai Ágostai Hitvallású Evangélikus Rudolf Főgimnázium egykori diákja volt. A Magyar Képzőművészeti Főiskolát, ahol az intézmény rektori székét épp elhagyó Rudnay Gyula¹ osztályába járt, 1940 és 1947 között látogatta, ahol bár festőnek tanult, pedagógiai diplomát is szerzett. Még 1947-ben végzett az Apponyi Kollégiumban is. Első önálló kiállításának 1955-ben a Munkácsy Múzeum adott helyet, mely bemutatót minden évtizedben újabb követte, amellyel Cs. Pataj Mihály számot kívánt adni művészetéről szülővárosa közönségének.

A szarvasi és a szegedi tanítóképző után 1963-tól a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Rajz és Művészettörténet Tanszékének tanára, majd 1975-től 1982-ig vezetője. Kutatási területe a színelméleten belül a színekhez fűződő egyéni viszonyunkat vizsgáló színpreferencia volt.

Tagja volt a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének, a ma a Magyar Nemzeti Színbizottságot² is tagjai sorában tudó Association Internationale de la Couleur³-nek és a Rudnay Társaság mellett a Magyar Festők Társaságának is. Pályája során több kitüntetéssel ismerték el munkáját. 1970-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozatát kapta, majd 1995-ben a Szegedért emlékérmét, 1996-ban pedig a József Attila Tudományegyetem

Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Tanácsának Honor pro Meritis kitüntetését ítéltek neki.

Jellemzően figuratív, a festészet hagyományos műfajait követő művészetének legfőbb ihlető forrása a gyermekkorában megismert, Békéscsabát övező tájképi környezet, valamint a Viharsarok tanyavilágának – szeme előtt végbement – romlása volt. Ebből a világból emelt ki egy tárgyat, a legkorábbi, tárolás célját szolgáló szuszéket, amelyet vissza-visszatérő, szimbólum értékű szerepeltetésével az értelmezés változó dimenzióiba helyezett. Festményein gyakran azonos skálába tartozó színeket, harmóniát eredményező színhármasokat használt. E törekvése színelméleti vizsgálataihoz is kapcsolódott.

Műveit a Munkácsy Mihály Múzeum és a Móra Ferenc Múzeum őrzi.

¹ Rudnay Gyula 1939–1940-ben látta el a Főiskola rektori teendőit, s valószínűsíthetően Cs. Pataj Mihály beiratkozása idején távozott. (www.mke.hu/about/rektorok.php)

² www.aic.kee.hu/main.html

³ www.aic-colour.org

Lipták Pál

(Békéscsaba, 1922. április 14 – Békéscsaba, 2007. február 21.)

Pihenők

(1974; tempera, papír; 700x1000 mm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 74.119.1.)

Festő, tervező- és képgrafikus, könyvtáros, könyvkiadó és műgyűjtő. Békés megye közéletének sokoldalú szereplője volt, tevékenységének csak egy szeletét adta képzőművészeti munkássága.

Lipták Pál a helyben működő Ágostai Hitvallású Evangélikus Rudolf Reálgymnáziumban Mazán László tanítványa volt, majd Békéscsabán működő szabadiskolákban képezte magát, ahol Mokos József, valamint Jankay Tibor, Sass Árpád és Miklós István voltak a mesterei. Több éven keresztül dolgozott e térség művésztelepein is, Hódmezővásárhelyen valamint Mártélyon, máskor Szolnokon és Baján. Fogalmazásmódjára az alföldi festők voltak leginkább hatással, többek között Jakuba János és a kitűnő monumentalista, Kohán György. Motívumválasztásában döntő a helyi ihletettségű téma. Amikor a látható környezet valósága érdekelte, a festészet alapvető műfajai foglalkoztatták: expresszivitással jellemezhető portrékat, csendéleteket, tájképeket és városi látképeket készített. E keretek azután fellazultak, kísérletező kedve formai kalandokra csábította, de eszköze az ecset és a tempera maradt.

1952-től szerepelt kiállításokon; önálló megnyilatkozásai mellett rendszeres résztvevője volt az Alföldi Tárlatnak és a Vásárhelyi Őszi Tárlatnak. Szakmai elismeréseit könyvtári működéséért kapta (Kossuth-díj, Kiváló Népművelői cím, Szabó Ervin-emlékérem).

A képzőművész Lipták Pálnak három alkotói korszakát különböztetjük meg.

„Alföldi atmoszféra vizsgálatának korszaka: Visszafogott szintartományban mozgó csendes pasztell tájképek kerültek

ki a fiatal Lipták keze alól, melyek közül a legkorábbiak eszköztelenségükkel Tornyai Jánosnak a végtelen Alföldet megörökítő tábláival vonhatók párhuzamba. A horizontot alacsonyan helyezte el, így hatalmas égfelületeken, széles, nagy felhőfoltokon dolgozhatott. Figurákkal nem találkozunk ezeken a látképeken, így a táj erejének lüktetése zavartalanul érvényesül. E korai képek egységes színvilággal jellemezhetők, a színhasználat és a kompozíció egyaránt harmonikus. (...)

Expresszív jellegű figuratív korszak: Erőteljes színekkel fogalmazott táj-, tanya- és városképek, portrék, a földművelő ember mindennapjainak jeleneteit, tevékenységét, történezeit ábrázoló olaj- és gouache, később az általa leginkább kedvelt, száradás után matt felületet adó tempera festmények születtek a második korszakban. (...) »Tájfestői korszakom termése az eltűnt csabai, tanyai és vízivilágot örökölte meg, ha van valami jelentősége, talán ebben van.« – foglalta össze Lipták Pál.

Expresszív jellegű nonfiguratív korszak: Eltávolodva az ember és tárgy, ember és táj problémakörének vizsgálatától, Lipták Pál a nonfiguratív festészet felé fordult. Az 1980-as években¹ alakította ki új, absztrakt expresszionista stílusát, amely a korábinál jóval színesebb és elevenebb.²

¹ Sümegi György szerint 1984–1985 körül. Sümegi György: Lipták Pál ebresztése a békéscsabai Munkácsy Múzeumban. In: www.barkaonline.hu/friss-barka/4078-liptak-pal-ebresztese

² Gyarmati Gabriella: Egy sokoldalú ember. A festőművész, könyvtárigazgató, könyvkiadó és műgyűjtő Lipták Pálról. In: N. Varga Éva, Szatmári Imre (szerk.): Békés Megyei Múzeumok Közleményei 36. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2012. 244–249. p.

Lipták Pál

Aurora Lucidissima
(1985 körül; tempera, papír;
500x700 mm; Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári szám: 86.5.1.)

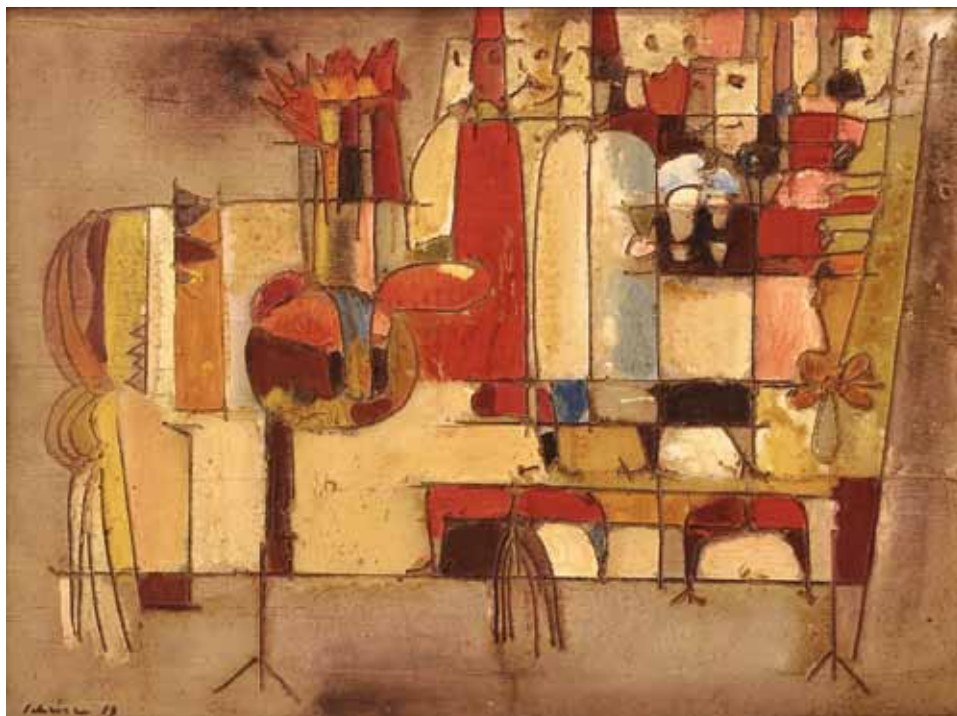
Lipták a békéscsabai Megyei Könyvtár³ nyújtotta/szabta keretekben belül folytatta tipográfusi, könyvművészeti, majd könyvkiadói tevékenységét. Intézményében nyomdát alakított ki, s részben a még fiatalon Tevan Andortól nyert inspiráció nyomán a nyomdász mesterséget is kitanulta. A Lipták által jól ismert, művészi könyveiről, könyvdiszeiről méltán híres gyomai Kner Nyomda kiadványai szintén arra ösztönözték, hogy nyomdatermékei művészi kivitelűek legyenek, nyomdatechnikai műgonddal, számozott példányban készüljenek. Gyakran a könyvek illusztrálását is maga végezte, mely munkát alkalmazott grafikai feladatok követték, a borító és a belívek megtervezése. Festményeiből, grafikáiból, könyveiből és a közönség előtt az eddigiekben ismeretlen bronz plakettjeiből a békéscsabai múzeum 2014-ben rendezett kiállítást. Művei közül huszonnyolcat a Munkácsy Múzeum⁴, többet a Békés Megyei Tudásház és Könyvtár, valamint a festő örökösei őriznek. Hajdú László műgyűjtő ezer (!) tételből álló, vegyes műtárgyanyagot birtokol Lipták Páltól.

3 Magyarországon első ízben Békéscsabán hoztak létre megyei könyvtárat, ezen intézmény igazgatójaként Lipták Pál dolgozta ki és vezette be elsőként hazánkban a szabadpolcos rendszert.

4 A múzeum az első Lipták-művét 1961-ben kapta, az utolsó vásárlás pedig 2014 októberében történt.

Schéner Mihály

(Medgyesegyháza, 1923. január 9 – Budapest, 2009. május 11.)

Kakashuszárok

(1969; olaj, farostlemez; 41,5x54,5 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 70.61.1.)

Festő, szobrász, bábtervező, keramikus, művészeti író¹, hat évtizedet felölelő, szerteágazó alkotói tevékenységet mondhatott magáénak. A békéscsabai Ágostai Hitvallású Evangélikus Rudolf Reálgimnáziumban Mazán László tanítványa volt, majd később megfordult Mokos József szakkörében is. A Magyar Képzőművészeti Főiskolát, ahol mestere Rudnay Gyula volt, 1942 és 1947 között látogatta. Ezt az időszakot megszakították a II. világháború eseményei; az 1944/1945-ös tanévet nem indították el.² Első alkotó évtizedében tanítást is vállalt. Részt vett a Nagyatádi Nemzetközi Faszobrász Alkotótelep és Szimpózium, valamint a dunaújvárosi Nemzetközi Acélszobrász Alkotótelep és Szimpózium munkájában; a Magyar Művészeti Akadémia és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja. Az Érdemes és Kiváló művész kitüntetések birtokosa, Munkácsy Mihály- és Kossuth-díjas. Szülőhelyén általános iskola viseli a nevét.

A néprajzi tárgyak formavilágának elemeit saját motívumrendszerébe beépítő mester kísérletező kedvű és játékos alkat. E jellemző érthető a szó szoros értelmében, ha az általa készített játékokra és a közreműködésével megnyitott, munkáival berendezett békéscsabai Meseháza³ gondolunk, de elvont értelemben is. Már korai, a főiskola elvégzése utáni expresszív

korszaka s az azt követő, az 1960-as évekre jellemző faktúrafestészete is bizonyos gyermeki érzékenység és látásmód megtartásáról és annak tudatos használatáról árulkodott, amely az idő múlásával mind tisztábban és egyre inkább tárgyiasult alakban jelent meg nála. Kedvelt szereplője, a mézeskalács huszár⁴ – táblaképen, grafikán, fa- és fémszoborként is létezik – különféle kiegészítőkkal felszerelt kis fa- és fémkocsik, pásztorok, ezüsthégyű lemez-rovarok, tyúkok, huszársapkás csikóhalak, szellemes kézbutélikáknépesítik be Schéner Mihály világát. Fantáziálényeket is szerepeltetett művein, például az emberfejű, disznó testű Pigulát.

4 Erdély Miklós ekképpen fogalmazott Schéner Mihállyal kapcsolatban: „És nekem is van egy olyan érzésem – mint nemcsak velem, hanem még sok más tehetséges emberrel, akit ismerek –, hogy a legjobb képességei tulajdonképpen nem bontakoztak ki, mert olyan örületes egzisztenciális következményei lettek volna, hogyha kibontakoztatták volna, amit senki nem mert megkockáztatni. Ilyenek szerintem Vigh Tamás vagy a Schéner Mihály, akivel szintén egy ideig egy pályán mozogtunk. Akkor két-három kiállítását betiltották vagy másik két-három pályázatról kivágták, mert olyan... talán nem is tudatosan, de akkor elkezdtek gondolkodni, hogy jobb lesz azt abbahagyni és kitalálni valami olyat, ami még éppen elmegy. Hát Schéner akkor a népművészet, a huszárok felé fordult. Schénernek is (...), mondjuk az avantgárd töltése borzasztóan erős volt. Hát olyan zseniális ötleteket talált ki... Én egyszer egy kiállításon opponense is voltam, amelyik – hogyha ma csinálná azt a kiállítást – ma is ugyanolyan friss és erős lenne, mint akkor volt. Hát akkor egyenesen abszurdum volt. Ez csak zártkörű klubban volt a Fiala Művészek Klubjában, (...) de aztán, amikor ezekből nagyobb kiállítást akart, éppen Kondor volt benne a zsűriben meg Csohány [Kálmán], aki azt mondta, Misi, ne, ne, hát ezt ne csináld. És akkor még kétszer megpróbálta, aztán eszébe jutott, hogy a mézeskalács is szép dolog. Tehát, isten tudja, hogy milyen önmanipuláló tevékenység...” (Rényi András: „Kicsit úgy néztek ezeket a dolgokat, mint a tyúk a piros kukoricát...” Erdély Miklós Kondor Béla és az avantgárd kapcsolatáról. In: Műút 58/37. (2013) 53. p.

¹ Évekig munkatársa volt az Új Aurórának, a lap irodalmi, művészeti és köznevelődéspolitikai antológia korszakában, majd a szemléletváltást tükröző, az irodalmi és művészeti folyóirat alcímmel jelölt következő időszakban is.

² Blaskóné Majkó Katalin: A Mintarajztanodától a Képzőművészeti Egyetemig. In: <http://www.mke.hu/about/tortenet.php>

³ Békéscsaba, Békési út 17.; a Békési Úti Közösségi Házak intézménycsoport része, mely a Csabagyöngye Kulturális Központ égisze alatt működik.

Schéner Mihály

Mézeskalácsos
(1970-es évek; olaj, gitt,
zománcfesték, farostlemez;
30x44,5 cm; Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 97.12.1.)

Idézzük Dávid Katalin Schéner Mihályról szóló írásának egy részletét, aki szakterületének, az egyházi és a vallásos művészet dimenziójából nézve vizsgálta a mestert és szolgál érdekes adalékokkal az életmű eddigiektől eltérő megközelítésének tekintetében: „Ezeket a képeket bármely égtájon ismerősként fogadnák. Korok, földrajzi távolság, kultúrák mássága, hitbeli különbségek nem fedik el őket. Mert amiket megfogalmazott a művész, az az archetípus misztériuma: emberségünk időtálló valósága, az emberi szellem rejtett valósága. (...) Művészete két ikonográfiai sajátosságáról szinte minden róla szóló tanulmány említést tesz. Az egyik ilyen motívum: a kezek.⁵ Alapmotívum, mert ebben az egy formációban képes összefoglalni mindent a világról, és ez a minden a Mindenséget érinti. Mint, aki tudja, hogy ősi időktől magát a Mindenhatót jelentette a kéz, reprezentálja önmagában a Végtelent. Ezzel a motívummal elindítja a meditációk hosszú sorát: vonzás, taszítás, áldás, irgalom, nyitottság, félrevonulás. A kezek a szimbolikus közvetítők a világ és a személyiség között. A másik, amit kiemelnek a róla írottakban, művészetének gyökereire utal. A népi motívumokról van szó, mint amelyek építőelemei az alkotásoknak. Való igaz ez a megállapítás, mert tetten érhető ikonográfiájában: huszárok, szegénylegények, garabonciások, vándorcirkuszos mókamesterei és a bábuk sokfélesége. Valamit azonban illó

hozzátennem: ezek a motívumok nagyon sajátos és fontos szerepkört kapnak. Az a feladatuk, hogy folytonosságot és rokonságot biztosítsanak az ősi múlt és a jelenünk között. Megoldása ennek, hogy a művész nem elégszik meg azzal, hogy alakjai pusztán motívumok maradjanak, hanem úgy dramatizálja őket, hogy sok ezer évvel előbbi létünket megelevenítse. A mát szépitik, a mában élnek, de a távoli messzeségből hoznak üzenetet.”⁶

⁵ Schéner Mihály 1969-ben készített, azonos felfogásban, de különböző színekkel fogalmazott vonalrajz sorozatából egy százkilenc tételből álló kollekciót ajánlódékozott a Munkácsy Mihály Múzeumnak. (ltsz.: 73.77.1.–77.26.7., 73.78.1.–73.78.15., 73.79.1.–73.79.22., 74.1.1.–74.3.1.1.)

⁶ Dávid Katalin: Schéner Mihály. In: Schéner Mihály Kossuth-díjas képzőművész, Békéscsaba Díszpolgára jubileumi kiállítása a Munkácsy Mihály Múzeumban. Kiállításvezető. Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum, 1998. [2., 7. p.] In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1963–1998. Előbbi mellett ugyanezen az adattári számon található Juhász Ferenc kiállítási megnyitászövege (7 p.) és két sajtókiadvány.

Petrovszki Pál

(Békéscsaba, 1923. március 3 – Békés, 2013. október 31.)

A csabai vasútállomás eső után
(évszám nélkül; akvarell, pasztell, karton;
300x400 mm; Petrovszki Zoltán tulajdona; fotó: Petrovszki Zoltán)

Köröspart
([1967; olaj, pasztell, papír; 310x410 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 68.17.)

Festő, a Mokos-körben kezdte tanulmányait.¹ 1952-től 1983-ig volt a békéscsabai Helyőrségi Klub képzőművészeti körének először tagja, majd vezetője. Megbízatását a Magyar Néphadsereg első országos képzőművészeti kiállításának nyerteseként kapta.² Sokoldalúságát és a korabeli viszonyokat egyaránt tükrözi, hogy dekoratívi és könyvtárosi feladatokat is ellátott az évtizedek során. A képzőművészeti kört mestere, Mokos József alapította, és olyan alkotók látogatták, mint Schéner Mihály és – a Petrovszki Pállal barátságot ápoló – Gaburek Károly.³ Petrovszki Pál első csoportos békéscsabai kiállításán, még a Mokos-kör tagjaként, egy édesanyját ábrázoló portréval, valamint a *Lovak a határban* című képével szerepelt. Ezt számtalan önálló bemutató követte Magyarországon és a szomszédos országokban. Többek között 1985-ben a Munkácsy Mihály Múzeumban, 1999-ben Békésen, a Jantyik Mátyás Múzeum Békési Galériájában, 2008-ban pedig Békéscsabán, a Szlovák Kultúra Házában rendezett önálló kiállítást. A Független Alkotók Művészeti és Művelődési Egyesületének tagjaként részt vett a társaság csoportos bemutatóin.

Utolsó alkotó évtizedében olvasmányként elgondolkoztatták, ihletadó forrásként pedig sokat foglalkoztatták az Őszövetség könyvei. Szívesen festette – saját értelmezését tükrözően – az olvasottakat. A teljes pályája során használt olajtechnika és akvarell mellett fából faragott szobrokat is nagy számban készített.

¹ Petrovszki Pál szerepelt Mokos József születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² Lonovics László: 90 éves korában elhunyt Petrovszky Pál, a természet festője. In: www.csabaimerleg.hu/index.php?page=hir&hir_id=6053

³ Mielőtt Petrovszki Pál búcsút vett a Helyőrségi Klubból, utolsó ott töltött születésnapján kapott egy festményt Gaburek Károlytól. Az ismeretlen festmény a Munkácsy Múzeum 2014-ben rendezett *Csabán élő lélek. Gaburek Károly festőművész emlékkiállítása* című rendezvényén került először közönség elé.

Iványi Katalin

(Békéscsaba, 1924. január 12 – Budapest, 2009. április 9.)

Az alkotótól nem áll módunkban
műtárgyfotót szerepeltetni.

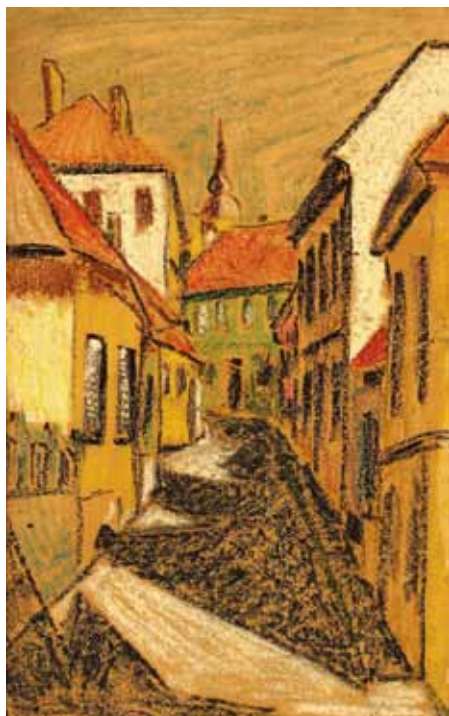
Festő, a budapesti Dési Huber István Képzőművészeti Körben tanult, ahol a nála két évvel fiatalabb, pályakezdő Tamás Ervin és a szintén békéscsabai születésű Perlrott Csaba Vilmos festőművész felesége, Gráber Margit volt a mestere.

Salamon Nándor ekképpen foglalja össze az életművet: „Iványi Katalin széles technikai repertoárt mozgósító művészete sajátos, egyedi jelenség a kortárs művészetben. Nehezen illeszthető stíluskategóriákba. Eszménye Vajda Lajos, álmvilága Szentendre szellemiségéből, az irodalom és muzsika átsugárzó-ihlető valóságából fakad. Tartalmilag az érzelmileg telített emlékek, kivetített belső víziók, formailag az elvontság mezsgyéjén egyensúlyozó figurák, amorf képződmények, különös lények határozzák meg festményei, kollázsai karakterét. Élvezi a szabad komponálás élményét, érzelmei, indulatai vezérlik. Szín-világa korszakonként, életfordulataival összhangban változott, végeredményben mégis rá nagyon jellemző. Szén- és ceruzarajjai tudatosabb, fegyelmezettebb szerkezetűek, könnyebben megragadható vonal- és formaélményt kínálnak.”¹ Iványi Katalin műveit – egyebek mellett – a Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár, a Petőfi Irodalmi Múzeum és a Magyar Zsidó Múzeum őrzi.

¹ Salamon Nándor: Három kiállítás az Apátúrházban. In: Művészet és Barátai 15/4. (2005) 21. p.

Gazsy Endre

[Ikervár, 1924. szeptember 7 – Békéscsaba, 1982. február 5.¹]

Városkép
(évszám nélkül;
viaszkréta, papír;
303x186 mm;
Szeverényi Mihály
tulajdona; fotó:
Petrovszki Zoltán)

Falak, tetők
(évszám nélkül;
tempera, akvarell,
papír; 372x189 mm;
Szeverényi Mihály
tulajdona; fotó:
Petrovszki Zoltán)

Festő, falusi tanító és tanár volt. Vas megyéből származott; középfokú tanulmányait az egyházi fenntartásban működő, humánus szemléletéről híres Pestújhelyi Római Katolikus Felső Kereskedelmi Iskolában végezte, majd – ekkor még a katonai pályához vonzódva – a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémiára iratkozott be. Két év Szovjetunióban elszenvedett hadifogság után hazatérve először a szarvasi tanítóképző főiskolára járt, majd rajztanári végzettséget szerzett. Pedagógusi pályáját Bánkúton kezdte, majd egy éven keresztül a Balassi Művelődési Ház igazgatójaként dolgozott. Ezután lett a békéscsabai 10. Számú Általános Iskola kedvelt és tisztelt tanára. Utoljára 2013-ban láthatta képeit a Munkácsy Emlékházban a művészete iránt még mindig élénken érdeklődő csabai közönség. Egykori tanítványa, Szeverényi Mihály így beszélt a mesterről: „Már az első rajzórakon úgy belelkesített bennünket a 10-esben, hogy otthon szedtük le a falakról a giccseket, és modern alkotásokat raktunk ki. Az öltözködése és a viselkedése is eltért az átlagtól, már akkoriban európai gondolkodásmód jellemezte. Állandóan ott nyüzsögtünk körülötte, átformálta az ízlésünket a modern művészetek felé, művészettörténeti utatvalót is adott.”²

¹ A pontos dátumokért köszönet illeti Szeverényi Mihályt.

² Ny[emcsok] L[ászló]: Emlékiállítást rendeztek Gazsy Endre alkotásaiból. In: www.beol.hu/bekes/kultura/emlekiallitast-rendeztek-gazsy-endre-alkotasaibol-481571

Vágréti János

[Békéscsaba, 1925. január 11 – Békéscsaba, 2004. február 12.]

Jelenet
(2001; olaj, vászon; 55x60 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 2002.3.1.)

Festő, szobrász és tanár, akinek figyelmét a rajzolásra és festésre még gyermekkorában „a családhoz bejáratos” barát, Jankay Tibor irányította. 1952-ben iratkozott be Mokos József békéscsabai szabadiskolájába¹, ahol „szakmát és emberséget, az élethez való viszonyulást, az életre való rálátást” is tanult. Mokos tanítványai közé vegyülő, életre tanító pedagógiai hozzáállása irányította Vágréti János figyelmét is a tanítás felé. 1954-től többféle gyermekkorosztálynak tartott szakköreiben és nyári táboraiban a technikák elsajátítása mellett a szabad alkotás örömeinek megtapasztalására tanította a résztvevőket. (E törekvésének békéscsabai folytatója Baji Miklós Zoltán. Mindketten mint aktív alkotók és gyermekszerető, hatgyermekes, nagycsaládos édesapák fogtak ehhez a fajta tanítási módhoz.) Vágréti János az elkészült munkákat mindig kiállításokon mutatta be.

1954-ben Fischer Ernő mellett részt vett a számára évtizedeken keresztül munkalehetőséget biztosító tokaji művésztelep megalapításában. Itt több békéscsabaival együtt dolgozott, szívesen járt ide többek között Csabai Wagner József is. Örökös tagja a Békéstáji Művészeti Társaságnak.

A kommunizmus évtizedeiben művészként viszonylag kevés lehetőséget kapott, a művészeti élet zárt körén kénytelen volt kívül maradni. Először Németországban ajánlottak fel számára egymást követően több önálló bemutató megvalósítására

vonatkozó lehetőséget, majd Magyarországon is megélénkült az érdeklődés művei iránt.

Vágréti János azt vallotta, hogy „az embernek mindig legyen önkritikája, de töltődése is, hogy ő egy kivételes adottsággal rendelkezik, hogy az istenektől egy valamivel többet kapott, mint mondjuk az átlagember. Erre legyen büszke, viszont legyen alázatos. Az ember törekedjen arra az életében, hogy legyen egy öröme, és legyen szabad lélek.

A szeretet angyalait kérem, hogy vigyázzanak rám, a szeretet angyalait kérem, hogy vigyázzanak a képeimre, hisz a képeim azok én vagyok.”²

Szellemi mesterének Vaszilij Kandinszkijt és Paul Klee-t tekintette, kiknek hatására figyelme igen korán elfordult a látható valóság megragadását célul maga elé tűző festészetről. Műveinek legfőbb jellemzője a kompozíciós kötöttségekkel szakító szerkesztésmód, a lendületes gesztusokkal szabadon alakított formahasználat, valamint a telt színek alkalmazása. Vágréti János „...művészete nyitott és várja a néző elemzését. A műalkotásoknak szükségük van szemtől-szembe a játékos lélekre és a lelkesülő odaadásra. Aki Vágréti János képeit befogadja, a világnak egy titokzatos rendszerébe lép be. Ez a rendszer az, ami az emberi lét mögött elrejtőzik. Vágréti János maga ennek a rendszernek a középpontjában él és egyesít testet, lelket, létet és fantáziát, ezek egymás közti kapcsolatait.

¹ Vágréti János szerepelt Mokos József születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² Az első bekezdésekben szereplő idézetek *A szeretet angyalait kérem, hogy vigyázzanak a képeimre* című, az idős mesterről készült videofelvételből származnak, amelyet 2014. október 10-én Koszecz Sándor tett közzé a youtube-on. In: www.youtube.com/watch?v=ctC2ql-64Rs&list=UUuyD7RM4ligu_1VA:gHmUhg

Vágréti János

Három madár
(2000; olaj, vászon; 76x98 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 2002.4.1.)

Új nézőpontok, ambíciók és hitek gazdagítják, összekötődve az egy Mindenbe. Ő a fizikális gyengeségét legyőzte a fizikális aszkézis által. A kis és nagy képekbe, táblákba égette bele látomásait. Műtermében évek óta dolgozik egy sirató-falnál, egy siratás színárnyalatokban, színjelképekben és színritmusokban, amelyek a kereső embert sejtetni engedik. Vágréti János képeiben a végső formák között mozog és állítja oda a létet, az örökké valót. Jelképeivel megkísérli kifejezni a megfoghatatlant, megtalálni az időtlenséget és az ő eredetét.”³

A Munkácsy Múzeum, amely Vágréti János több művét őrzi, 1998-ban, majd 2003-ban rendezett műveiből kiállítást.⁴

³ Helene Tschacher: Vágréti Jánosról. In: Vágréti János kiállítása a Munkácsy Mihály Múzeumban. Kiállítási ismertető. Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum, 1998. 4. p.

⁴ Vágréti János még életében rendezett utolsó kiállítását, az *Üzenetet* a Munkácsy Mihály Múzeum mutatta be 2003. április 17 – május 25 között, melynek kísérőkiadványában az alkotó elhunyt feleségének üzen verseivel is. Utolsó, még életében róla megjelent publikáció: Novotny Tihamér: Az a madárember, aki burokban született – Avagy ismerjétek meg Vágréti Jánost, a festőművészt! [Egy műterem-látogatás és egy kiállítás üzenete Békéscsabáról] In: Novotny Tihamér: Szétguruló üveggolyókban. Szentendre, Vajda János Stúdió Kulturális Egyesület, 2004. 87–91. p. (másodközlés, eredetileg a Bárkában, 11/3. (2003) 115–120. p.)

Gulyás Dénes

(Doboz, 1927. szeptember 25¹ – Budapest (?), 2003. ?)

Az alkotótól nem áll módunkban
műtárgyfotót szerepeltetni.

Festő, főiskolai tanár, képzőművészeti szakíró és szakfordító², akit iskolai évei kötnek Békéscsabához. Mazán László tanítványaként a békéscsabai Ágostai Hitvallású Evangélikus Rudolf Reálgymnáziumban érettségizett. 1945 és 1951 között a II. világháború után újra induló Magyar Képzőművészeti Főiskola első évfolyamának hallgatója volt egy másik tehetséges békéscsabai fiattal, Kolozsváry Pállal együtt. Mestere Szőnyi István, Elekfy Jenő, Pór Bertalan és Barcsay Jenő, majd demonstrátor időszakában a geometriai tanszék vezetője, Krocsák Emil volt. 1952-től 1989-ig a Magyar Iparművészeti Főiskola tanára volt; először a textil, majd a belsőépítészeti, végül a tipográfika szakon. 1955-től kiállító művész. Oktatási tevékenységéért 1970-ben a Munka Érdemrend ezüst, 1982-ben pedig arany fokozatával tüntették ki. Megkapta a kiemelkedő pedagógiai tevékenységet elismerő Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetést is.

Tábla- és zománcképeket, élénk színekkel, gyors ecsetkezeléssel felépített friss akvarell tájképeket (*Park*, 1957; *Diósgyőr*, 1979; *Múzeumkert*, 1988), valamint nagyméretű, festett és zománccal készült murális munkákat készített középületek (Hilton Szálló, Budapest; Átrium Hyatt, Budapest; Kormányüdülő, Balatonöszöd; stb.) számára.

2001-ben mutatta be egyik utolsó munkáját, az *ORSZÁG+HÁZ(AK)* című grafikai anyagát. Ekképpen foglalta össze a részletgazdag,

finom, aprólékos rajzokból álló sorozattal kapcsolatos gondolatait: „...Steindl Imre műve tele van építészeti nonszenszekkel. A kupola külső és belső héja között 35 méteres ürré tátong. Egyáltalán van gótikus kupola? És ekkora? A főlépcsőház az irigy kritikusok szerint afunkcionális, a folyosók egy város sétaterét alkothatnák... És együttesen mára mégis az Országház fővárosunk szimbólumává érett. Egészében és részleteiben őrzi tervezőjének gondos munkáját, aki a kompozíció legnagyobb tételeitől az utolsó szögig vigyázta a kivitelezést – legyen szó akár szoborról, üvegablakról vagy bútorról –, hogy tökéletesen illeszkedjék valamennyi elem. Így keletkezett és alakult, emlékeimből és élményeimből az a sorozat.”³

¹ A pontos dátumért köszönet illeti Banner Zoltánt.

² Gulyás Dénes fordította Marcus Vitruvius Pollio *Tíz könyv az építészetről* című művét.

³ Gulyás Dénes: *ORSZÁG+HÁZ(AK)*. In: www.herend.com/hu/latogatas-herenden/muzeum/idoszaki-kiallitas/orszag-haz-ak/

Eyas Kovács József

[Kovács József, Ézsiás Kovács József, Éjás Kovács József, Eyás Kovács József]
[Makó, 1933. ? – Kétegyháza, 1990. április 12.]

Udvarajtó
[1971–1972; olaj,
farostlemez;
60x95,3 cm; Munkácsy
Mihály Múzeum;
leltári szám: 73.15.1.]

Festő, akit pályakezdése kötött Békéscsabához. Mokos József szakkörében kapta az első (életre szóló) szakmai instrukciókat, bár Mokos emberi tartása és mentalitása is példaértékű volt számára. Először a Szegedi Tanárképző Főiskolára iratkozott be, ahol „Vinkler László, a hipereklektika délvidéki világhíressége”¹ tanította. Ezután felvételt nyert a Magyar Képzőművészeti Főiskolára, ahol Barcsay Jenő, Szőnyi István és Bernáth Aurél korrigálta.² Képgrafikusként diplomázott. Mint a Tiltott kategóriába sorolt alkotó Kétegyházán élt, a művészeti élettől visszavonultan. Csupán 1984-ben került át a Türrt művészek táborába.³ Életműkiállítását ezután, 1986-ban rendezte meg a békéscsabai múzeumban. Legutóbb 2014-ben, a Gyulai Várszínház Kamaragalériájában kerültek művei közönség elé. Érett korszakában készült munkái rendkívül lendületesen

festett, expresszív alkotások, amelyeken fellelhető a tárgyi világ néhány egyszerű eleme, ám azokat az alkotó (még ma is) megfajlítottvá váro jelekké redukálta. „Az E. K. J-képek olvasata óriási nehézségbe ütközik, nem olvadékonny. Még akkor is, ha a közvetlen látvány eruptív erővel hat. (...) A képekhez se a néző, se az alkotó nem rendelkezik még hiteles olvasati kulccsal.”⁴ Kiss Joachim Margit így írt Eyas Kovács utolsó korszakának temperaképeiről a *Művészet* című folyóiratban 1987-ben: „Ábrázolni semmit sem akarnak, mégis, organikus dolgokra emlékeztetnek, ettől válnak kvázi lényekké, valamilyen szituációban lévő, egymáshoz viszonyuló organizmusokká. Akárha népvándorlás kori állatábrázolások megelevenedett, helyüket elhagyó apró lényeit látnánk a lapokon. Ezért sorolhatók inkább e lapok az akciófestészet körébe.”⁵

Eyas Kovács József dr. Turai G. Kamil által Kecskemétre menekített, ma is Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata Polgármesteri Hivatalában őrzött hagyatéka száznál is több olajfestményt, körülbelül ötszáz temperával készült ecsetrajzot és ezernél is több akvarellt és nyomatot tartalmaz. (Festett agyagszobrai sajnos elpusztultak.) Műveiből komoly gyűjteménnyel büszkélkedhet a Munkácsy Múzeum, a Békés Megyei Önkormányzat, valamint több magángyűjtő.⁶

4 Dr. Turai G. Kamil: I. m. 68. p.

5 Idézi: Dr. Turai G. Kamil: I. m. 68. p.

6 Megjegyzem, hogy a Békés megyében csupán egy szűk réteg által (el)ismert Eyas Kovácsról a Saur Allgemeines Künstlerlexikon. Die Bildener Künstler aller Zeiten und Völker című kiadványban Wehner Tibor egy szócikket közölt (München–Leipzig, K. G. Saur). Köszönettel tartozom a szerzőnek az információért.

Dr. Pataj Pál

(Békéscsaba, 1933. április 14.)

Körgáti nagymama
(1997; akril, papír; 700x500 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 2000.8.1.)

Öreg ház
(1997; akril, papír; 700x990 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; gyarapodási napló száma: 10/2014.)

Festő és tanár, akinek első rajztanárai Békéscsabán Kánya István és Mokos József voltak. Gyulán töltött középiskolai éveit idején az egykor Kohán Györgyöt is tanító József Dezső korrigálta. A Szegedi Tanárképző Főiskola rajz-művészettörténet szakán Vinkler László és az Ex-libriseiről méltán ismert Kopasz Márta grafikus volt a mestere.

Tagja a Magyar Alkotóművészek Egyesületének és a Békéscsabai Művészeti Társaságnak, utóbbi csoportos kiállításainak állandó résztvevője.

Pataj Pál legszívesebben akvarellal dolgozik. Kedvelt témája szülővárosának látványvilága, épített környezete, s azon emblematisztikus figurák, akik a mai fiatalok számára már helytörténeti jelentőséggel bírnak. A természeti szépet mindig is foglalkoztatta; a vizek, vízpartok fényviszonyait, a felületi tükröződések, a jellemző növényvilág megörökítésének lehetőségeit vizsgálja. A csendélet klasszikus műfajában is szívesen tevékenykedik. Az utóbbi évtizedben gondolatai a Kozmosz hipotetikus vizsgálata körül forognak, és bár ebben a tárgycsoportban is olykor-olykor megjelennek figurák (emberpár, csecsemő), ezek eddigi alkotói pályájának legmeditatívabb, leginkább elvont képei.

A Munkácsy Mihály Múzeum, amely több művét is őrzi, 2013-ban rendezte meg *A Kozmosz és mi – Pataj akvarellek* című kiállítását.

Krizsán István

(Békéscsaba, 1933. október 19 – 2008. február 1.)

Önarckép a főiskolai évekből
(évszám nélkül; olaj, vászon;
44x36 cm; fotó és a kép
forrása: Krizsán István
örökösei)

A budapesti Villányi úti
Oktatási Központ
mozaikjának részlete
(1974; fotó és a kép forrása:
Krizsán István örökösei)

Festő, grafikus és mozaikművész, szülei kívánságának engedve 1948–1950-ben férfiszabónak tanult, majd a Békés Megyei Népbolt dekorátora lett. Közben békéscsabai valamint József Dezső gyulai szakkörében kezdett rajzolni, majd festeni. 1955 és 1960 között a Magyar Iparművészeti Főiskola díszítőfestő szakának hallgatójaként Z. Gács György, Miháltz Pál, Rákosi Zoltán és Szentiványi Lajos keze alatt dolgozott. Osztálytársa volt a szintén békéscsabai Gaburek Károlynak, akivel egyszerre diplomáztak. Az ezt követő években vált kiállító művésszé. Tagja volt a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának. 1956-ban úgy döntött, hogy nem tér vissza szülővárosába. Krizsán Istvána Belügyminisztérium Tisztiházának dekorátoreként dolgozott, majd a *Magyar Rendőr* című lap illusztrátora lett. Az 1950-es, 1960-as években komoly sokszorosított grafikai műegyüttest hozott létre, közben mozaikkészítést is vállalt. 1973-tól lett szabadfoglalkozású alkotó. A következő évben valósította meg első nagyformátumú önálló mozaikmunkáját a Pártfőiskola épületében, a Villányi úti Oktatási Központban Budapesten. 1980-ban a büki Gyógyfürdő csarnokában, majd 1997-ben a város Sportcsarnokának homlokzatán alkotta meg velencei üvegmozaik képeit. A Gyógyfürdőbe került mű „[Barcsay] Jenő szerint az ország egyik legszebb mozaikja” lett.¹ 2007-ben avatták fel a győri Szentlélek templomban kivitelezett mozaikját.

Vállalta más alkotók mozaik terveinek kirakását és beépítését is, így többször dolgozott Barcsay Jenővel, Hincz Gyulával és Kádár Györggyel is.

¹ Barcsay Jenő húga, Barcsay Erzsébet 1980. november 20-án kelt levele Krizsán Istvánhoz. Idézi: Krizsán Szilvia: Krizsán István élete és művészete. Szakdolgozat, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Szombathely, 2011. 33. p.

Ezüst György

(Békéscsaba, 1935. április 4.)

Kompnál
(1970; olaj, karton, kollázs;
660x1100 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 71.26.)

Festő, a békéscsabai Állami Rózsa Ferenc Gimnázium diákjaként indult, majd Mokos József szakkörében tanult.¹ Az Egri Tanárképző Főiskolán, ahova a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tett sikeres felvételi után központilag átirányították², a szintén békéscsabai születésű Jakuba János volt a mestere. A Magyar Képzőművészeti Főiskolát végül 1966 és 1971 között látogathatta; diplomájának átvétele után azonban végleg elhagyta Békéscsabát és Budapesten telepedett le.³ Tagja a Békéstáji Művészeti Társaságnak. A képzőművészethez való vonzódását gyermekei közül fia, Ezüst Zoltán örökölte. 1997-től vezető-szervezőként dolgozik Budapest Főváros XII. kerületi Önkormányzatának Nemzetközi Művésztelepén, de ugyanebben az esztendőben a Dunaszerdahely Város és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete által alapított dunaszerdahelyi Kortárs Magyar Galéria⁴ életre hívásánál is közreműködött. A múzeumok szívesen fogadják műveit, rendszeresen és sokat állít ki. A békéscsabai múzeumban 1961 és 2005 között közel tíz önálló tárlatot rendezett. Ugyanitt kapta

első szakmai elismerését, 1962-ben az *V. Alföldi Képzőművészeti Kiállításon* (később *Alföldi Tárlat*) neki ítélte a zsűri a Munkácsy Mihály Emlékplakettet, majd 1971-ben Békéscsaba Városi Tanács különdíját. 2003-ban megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését.⁵

A kezdetben realista szellemben dolgozó alkotó festészetének alapvető jellemzője a szülőföldről való kötődés műveiben történő, mindig visszatérő megjelenése. Ennek egyik eszköze, hogy képein felidézze csabai szlovák felmenőinek szellemi és tárgyi kultúráját. Ezeket a vonásokat akkor is megőrizte, amikor a látható valóságtól eltávolodott művészete, és például osztott képmezőbe komponálta emlékképeit, vagy egy képtérben egyesített időben és térben egymástól távol eső történeteket. Kompozícióinak egyik fő kifejezőeszköze az erőteljes fény-árnyék hatás, melynek alkalmazása plasztikussá teszi figuráit, és segít a tér érzékeltetésében.

Ezüst György jó karakterérzékkel bíró portréfestő, aki gyors ecsetjárással felrakott erőteljes színekkel alakítja képeit, amelyek frissnek, expresszívnek, erős érzelmi töltésről árulkodónak hatnak.

Egri Mária művészettörténész ekképpen ad átfogó jellemzést az alkotóról: „Ezüst nyughatatlan, önmagával elégedetlen, experimentális alkatú művész. Munkáit mindig a megoldások

1 Ezüst György szerepelt Mokos József születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

2 Somogyvári D. György: A két Ezüst világa.

In: www.hegyvidekujsg.eu/archivum/ket-ezust-vilaga

3 Békéscsabáról Budapestre való költözése csupán helyrajzi kérdés, hisz szülővárosához való kötődése azóta is ugyanolyan erős.

4 www.kmgaleria.eu/node/93

5 Ezüst György életútjáról, műveiről, szakmai díjairól bővebben: www.ezustgyorgy.hu

Ezüst György

Csendélet
(1973; olaj, papír, kollázs; 700x760 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 74.47.1.)

sokfélesége jellemezte, művei egy állandó szellemi és technikai forrongás, kísérletezés, formálódás kölcsönhatásában születtek, pályája csak folyamatában, a művek konstellációjában értékelhető.”⁶

Ezüst György 2010-ben több művét Békéscsaba Megyei Jogú Városnak adományozta azzal a céllal, hogy a képek értékesítése nyomán befolyt összegből, éves rendszerességgel, ösztöndíjjal támogassák azon békéscsabai fiatalokat, akik a képző-, illetve az iparművészet területén szándékoznak tevékenykedni.⁷

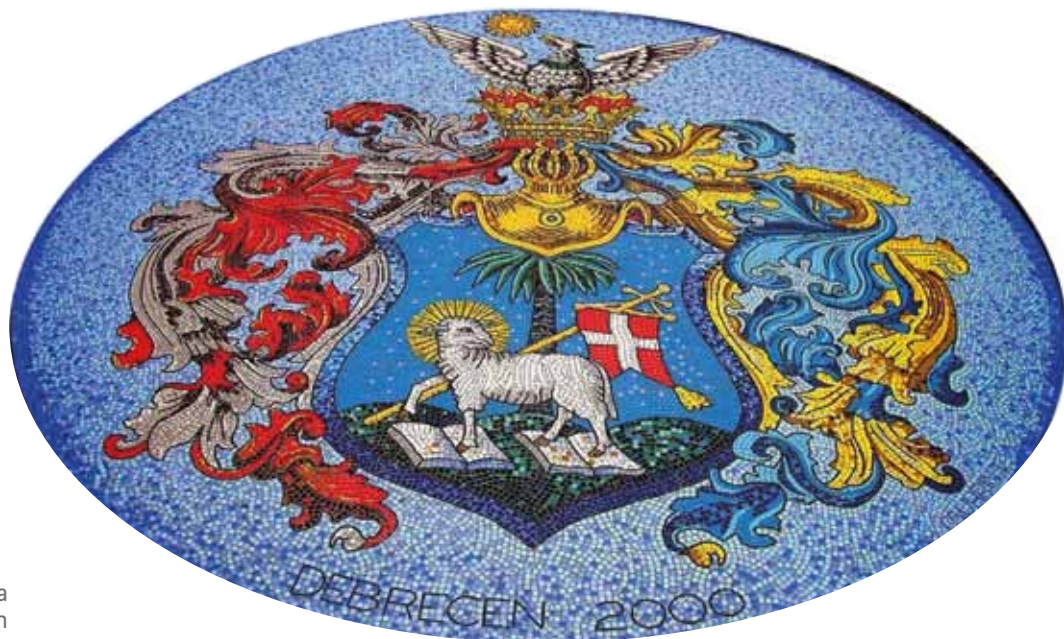
Műveit a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, a Munkácsy Mihály Múzeum és a dunaszerdahelyi Kortárs Magyar Galéria mellett az egykori Békés Megyei Tanács tárgyvásárlásaiból létrejött műgyűjteményt ma gondozó Békés Megyei Önkormányzat őrzi. Utóbbi hatalmas, döntően nagyméretű Ezüst György-festményekből álló anyaggal büszkélkedhet. Davos (Svájc, Graubünden kanton) Club Hoteljében több mint százötven festményét őrzik.

⁶ Egri Mária: Ezüst György. Budapest, Móra Könyvkiadó, 2005. o. n.

⁷ A pályaművek elbírálására zsűrit hív össze az Önkormányzat.

Cs. Uhrin Tibor

(Békéscsaba, 1936. március 1 – Debrecen, 2010. október 18.)

Részlet a város címermozaikjából a debreceni Kossuth téren
(2000; muranói üvegmozaik; átmérő: 320 cm; fotó: I. A.)

Festő, szobrász, zománcművész és tanár, Mokos József Képzőművészeti Körében kezdte pályáját. A sikeres felvételi után a Magyar Iparművészeti Főiskola textil szakán tanult, ahol 1963-ban diplomázott. Mestere a főiskola akkori igazgatója, Hincz Gyula, valamint Borsos Miklós, Schubert Ernő textilművész és az a Rákosi Zoltán volt, akinél a szintén békéscsabai Gaburek Károly is tanult. Ezután nem tért vissza Békéscsabára, de a nevében szereplő cs betű békéscsabai származására, csabaiságára utal. 1980-tól hat éven keresztül a Tanítóképző Intézet, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Kölcsey Ferenc Tanítóképzési Intézete jogelődjének adjunktusa volt. A debreceni Nagyerdői Művésztelep lakójaként a hajdúböszörményi Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepen és a svédországi Lule folyó mellett fekvő Luleå város nemzetközi művésztelepén is rendszeresen dolgozott, ahol a templomfalat is megfestette.

Munkájának méltányolásaképpen 1984-ben Szocialista Kultúráért Érdeméremmel tüntették ki, a debreceni *Országos Tavaszi* és *Nyári Tárlatok* többszörös nyertese, és megkapta a jelentős képzőművészeti tevékenység elismerésére szolgáló Holló László-díjat is.¹

Dekoratív táblaképei mellett nagy számú köztéri munkát is készített, amelyek között van tűzzománc falikép (Törley Pezsgőgyár, Budafok; Budai Nagy Antal Gimnázium, Budapest; Csokonai Söröző, Debrecen), zománcozott betonplasztika (Hajdúsági Iparművek, Téglás), krómacél térplasztika és kerámia

plasztikával kombinált házsám is (Újkerti lakótelep, Debrecen). Két festményét őrzi a debreceni Déri Múzeum. Festészeti életművének jelentékeny részét műtermében egyben tartotta.

¹ A Holló László-díjat odaítélő kuratórium elnöke Ujvári Zoltán, a Debreceni Egyetem professor emeritusa, aki Holló László özvegyével együtt alapította a díjat.

Gaburek Károly

[Békéscsaba, 1936. április 5 – Békéscsaba, 1986. június 23.]

Önarckép
(1968; olaj,
farostlemez;
51x45 cm;
Munkácsy
Mihály Múzeum;
leltári szám:
73.32.1.)

Ház előtt
(1968; olaj,
farostlemez;
75,5x61 cm;
Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári
szám: 69.17.1.)

Festő, tervező- és képgrafikus, díszlettervező, tanulmányait Mokos József szakkörében kezdte, aki a felvételre is felkészítette. A Magyar Iparművészeti Főiskola díszítőfestő szakán diplomázott 1960-ban. Mestere Mihály Pál, Szentiványi Lajos, Rákosi Zoltán és Z. Gács György volt.

Gaburek Károly festészetét nem, de életét és érvényesülésének lehetőségeit nagyban meghatározta a II. világháború után kialakult történelmi helyzet. Az 1970-es években bekövetkezett enyhülés azonban meghozta számára a sikereket. Több alkalommal kapott Miniszteri Nívódíjat, 1973-ban pedig Békéscsaba városa fejezte ki egy kitüntetéssel elismerését. A békéscsabai múzeum 1973-ban, 1986-ban és 2014-ben rendezett műveiből önálló kiállítást. Egykori főiskolai osztálytársa, Baska József így írt a festőről: „Olyan művészet ez, amely önmaga akar és tud maradni, nem akar a hagyománynak hátat fordítani. A természetből merít, annak formáit transzponálja úgy, hogy a természet a táj szépségéről és az emberi élet értékeiről fogalmazza meg gondolatait, a szülőföld szeretete az emberek szeretete, és Gaburek hallatlan ízlése, előadókészsége ennek az életműnek az aranyfedezete.”¹

Festészeti életműve hagyományos műfajokba sorolható képekből építkezik, készített arc- és tájképeket valamint csendéleteket, de absztrakt expresszionista művek is kerültek ki műterméből. Portréinál jócskán elkülönülő stílust figyelhetünk meg a szüleit

és a feleségeit ábrázoló táblákon, de egészen más hangvétellel örököltette meg barátait és önmagát is. E különbségek háttérében a modellekhez fűződő jócskán differenciált érzelmi viszony állhat. Mivel gyermeke nem született, érthető módon különös érzékenységgel fordult a család és az anyaság témaköréhez. A főiskolai évek után szülőhelyére visszatérve a helyi tájképi környezet által ihletve festette először realisztikus hangvételű, majd erőteljes színvilágú, dekorativitásba hajló kompozícióit, fákat, kerteket, de városképeket is. Turok Margit ekképpen értelmezte Gaburek természetábrázolását: „Művészi felfogásának fontos elemei szerint: a természetben mindig harmónia van, az isteni fény mindig fényes és fehér, az atmoszféra viszont mindig színes. A komponálásnak mindig a természetességet kell szolgálnia. (...) A táj nála nem tárgyként tétéleződik, hanem az emberrel egyenrangú élőlényként, amit az isteni fény tart életben. Az ember feladata őrizni és gyarapítani azt. E felfogás, és a minden alkotásában jelenlévő aranymetszés törvénye nyomán válhatnak tájképei spirituális és/vagy transzcendens tartalmak hordozóivá.”²

Műveit a hagyatékot féltve őrző és kötelességtudóan gondozó örökösök mellett a Munkácsy Mihály Múzeumban, a Békés Megyei Önkormányzatnál és a Vásárhelyi Pál Szakközépiskola és Kollégiumban találjuk. Még a festő életében felbecsülhetetlenül sok kép került magántulajdonba.

¹ Baska József: Gaburek Károly. Katalógus-bevezető. In: Gaburek. Békéscsaba, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata, Gaburek Károly Emlékbizottság, Munkácsy Mihály Múzeum, é. n. [3. p.]

² Részlet Turok Margit kiállítás-megnyitó szövegének szerkesztett változatából – Csabán élő lélek. Gaburek Károly festőművész emlékkiállítása, Munkácsy Mihály Múzeum, 2014. (Turok Margit: Bevezető gondolatok Gaburek Károly kiállítása elé. In: www.barkaonline.hu/friss-barka/4165-gaburek-karoly-kiallitasarol)

Klimó Károly

[Békéscsaba, 1936. május 17.]

Franz Kafka: A kastély / Illusztráció
[1980-as évek második fele
tus, papír; 189x130 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 90.1.1.]

Franz Kafka: A kastély / Illusztráció
[1980-as évek második fele
tus, papír; 189x130 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 90.1.4.]

Festő, grafikus és tanár, tanulmányait a Magyar Képzőművészeti Főiskolán folytatta 1956 és 1962 között. Mestere Bernáth Aurél volt. 1974-ben rendezte első önálló kiállítását. 1971-től 1990-ig a Magyar Képzőművészeti Főiskola esti tagozatának tanáráként, ezt követően 2005-ig az intézmény festő szakának osztályvezető tanáráként dolgozott.

1972-ben Munkácsy Mihály-díjat, 1980-ban a finn festőről elnevezett Juho Rissanen-díjat (Kuopio, Finnország), 1998-ban Erdemes Művész kitüntetést, 2005-ben pedig Herder-díjat (Gottfried-von-Herder-Preis) kapott. 1993-tól a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja.

Klimó Károly azon alkotók közé tartozik, akik hisznek abban, hogy a festészet képes a XXI. században is a megújulásra. Képes valóban a kortárs, a korunkat tükröző művészet kifejezőeszköze lenni, anélkül, hogy ideig-óráig felkapott irányzatok és áramlatok kiszolgáltatottjává vagy szócsövévé válna. Ugyanígy nem akarja művészetét a véletlen irányításának sem átengedni. De ugyanennyire távol tartja magát a látható valóság leképezésének lehetőségétől is. Ha esetleg fel is fedezünk művein egy-egy részletet, amely a konkrét látványra utalónak tűnik, az csupán az asszociációt segíti, amely a befogadó számára egy asszociációs lánc elindításának eszköze.

Klimó Károly „...munkássága összekapcsolható ugyan az informel hatásával, de nem elsősorban stiláris értelemben, hanem sokkal inkább a festői gesztusok, anyagok és színek használatának szellemi rokonsága terén. Egyaránt kedveli a bonyolult képfelépítést és a kihagyásokra épülő, szinte csak

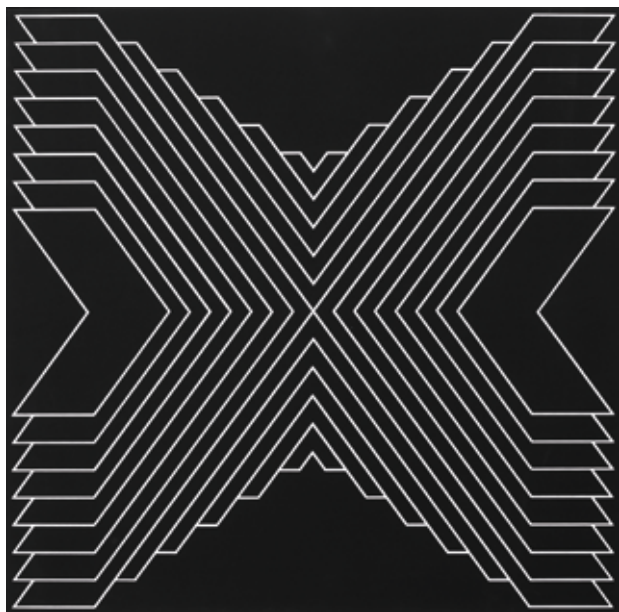
egy-egy gesztusból megteremtett »üres« képet is. Az érzéki festészet számára nem csupán a spontán festői gesztust jelenti, hanem annak kiértelt, megfontolt, tudatos, szinte tervezett megkomponálását is. A nagy, homogén, majd széttöredező színfelületekre íródik rá egy-egy vezérmotívum: geometriai vagy amorfi forma, kalligrafikus jel. Ezek a jelek csak távolról utalnak archaizáló, prehistorikus rajzokra, mégis, sok esetben a képen nem is jelenlévő figurális motívumokat idéznek fel a nézőben. Színfelületei hullámzóak, a vakolatszerűen vastag, dús rétegek váltakoznak a csak jelzésnyi, áttetsző festék- és színrétegekkel.¹ Fitz Péter műelemzésének prologusa a Klimó-életmű domináns részére érvényesíthető.

Műveit a világ számos közgyűjteménye mellett Magyarországon – többek között – a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, a Ludwig Múzeum Kortárs Művészeti Múzeum, a Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum és a Munkácsy Mihály Múzeum őrzi.²

1 Fitz Péter: Klimó Károly: Rátékintek, hogy megemlékezzem.
ln: <http://www.btmfk.iif.hu/klimo.html>
2 www.klimokaroly.hu

Fajó János

[Orosháza, 1937. február 9.]

Kereszt III.

[1988; szitanyomat, papír; 798x699 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 2006.13.1.]

Festő, grafikus, szobrász, környezettervező, tanár, aki családjával egy éves korában költözött Békéscsabának abba a városrészébe, ahol, a Zsíros utcában és környékén több művész, többek között Mokos József és Gaburek Károly is lakott. Az Állami Rózsa Ferenc Gimnázium diákjaként 1950-től Mokos József Képzőművészeti Körében készült a felvételire. 1956 és 1961 között látogatta, nagyjából Gaburek Károllyal egyidőben a Magyar Iparművészeti Főiskola díszítőfestő szakát, ahol Z. Gács György, Szentiványi Lajos és későbbi jó barátja, Hincz Gyula keze alatt dolgozott, de mesterének Kassák Lajost tekintette. Első absztrakt képeit 1966-ban festette. Működését 1971 és 1979 között több szakmai díjjal, majd 1985-ben Munkácsy Mihály-díjjal, 2008-ban pedig Kossuth-díjjal ismerték el.

Az 1974 és 1988 között igazgató Budapesti [Pesti] Műhely nevű alkotóközösség egyik alapítótágya volt.¹ 1976-tól tizenkét éven keresztül vezette a Józsefvárosi Kiállítótermet, amelyet – ebben az időben Magyarországon egyedülálló módon – egy alkotókból álló független csoport működtetett.² Szintén 1976-tól a Telkibányán, majd Göncön, Encsen végül Szerencsen megrendezett Nyári Szabadiskola egyik alapító tanára. A műhely, a galéria és a szabadiskola munkája egymással szerves egységben folyt.

1976-tól részt vett a békéscsabai Kner Nyomda grafikai szimpóziumán, a Mezőgép Vállalat műhelyében pedig fém

1 A Munkácsy Múzeum 1976-ban rendezte meg a Pesti Műhely kiállítását.

2 1977-ben a Józsefvárosi Kiállítóteremben mutatták be először a 2014-ben negyven esztendőös Rubik-kockát. (A Rubik-kocka története. In: www.buvoskockak.hu/tortenelem/)

Körszerkezet P.N.Y.
4/8

[1981; szitanyomat,
papír; 590x584
mm; Munkácsy
Mihály Múzeum;
leltári szám:
2006.5.1.]

plasztikákat készített.³

1990-től tíz éven keresztül tanított a Magyar Iparművészeti Főiskolán/Egyetemen.

Fajó János konstruktivista szellemű művészetének célja a látvány megtisztítása, egy terhelő sallangoktól mentes (látvány)világ kialakítása. A természeti formákat geometriai alapformákra redukálja, a kör, a háromszög és a négyzet felhasználásával építi fel tiszta arányrendszert tükröző síkgeometriai kompozícióit. Festményein és grafikáin általában első- és másodrendű színekkel dolgozik, amelyeket fehérrel és/vagy feketével egészít ki.

„A vizuális világegyetem elemi formákból és egész színekből áll. Egy képen belül csak egykarakterű formát alkalmazok, mert hiszem, hogy a kép csak úgy lesz szerves, szuverén, nem asszociatív. Munkámat elemi síkformákkal kezdem, a *Hommage à Kopernik* esetében a körrel. A kör azonban túl általános objektív forma (a történelmi konstruktivizmushoz kötődik, mint felfedezés), előbb mint formát kell megszemélyesítenem, csak rám jellemzővé kell változtatnom: például egy cseppformává összevonnom. Ha ez sikerül, akkor az egyarányúság, a kimódoltság lehetővé teszi a szubjektívizált alapformák variálását. Ekkor elkezdhetem mozgatni mindaddig, amíg a formaelem feszes formaegység rendszerbe áll össze.”⁴ Ugyanezen alapformák továbbgondolásával alakítja ki fém- és fából egyaránt készülő plasztikáit.

Számos európai közgyűjteményt gazdagítanak munkái; Magyarországon – többek között – a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, a Ludwig Múzeum, a Kassák Múzeum és Archivum mellett a Munkácsy Mihály Múzeum őriz egy jelentős grafikai anyagot⁵ Fajó Jánostól.

3 Fajó János (szerk.): Fajó János. Budapest, Vincze Kiadó, 1999. 14. p.

4 Fajó János (szerk.): I. m. 23. p.

5 Szitanyomatai közül Fajó János 2005-ben egy kilencvenhárom lapból álló kollekciót ajándékozott a békéscsabai múzeumnak. (leltári szám: 2006.5.1–2006.98.1.)

Harmati András

(Békéscsaba, 1937. szeptember 5.)

Az alkotótól nem áll módunkban
műtárgyfotót szerepeltetni.

Festő, zománcművész, aki szülővárosában Gaburek Károly édesapjánál, id. Gaburek Károlynál, majd Mokos József szabadiskolájában kezdte a tanulmányait. 1963-ban diplomázott a Magyar Iparművészeti Főiskola díszítőfestő szakán, ahol 1960-ig, nyugdíjazásáig Dudás Jenő, majd Z. Gács György volt a mestere, akiktől a mesterségbeli tudás fontosságát is elsajátította. 1964 óta szerepel kiállításokon, bár az önálló tárlatok helyett a csoportos bemutatókat részesíti előnyben. Felesége Erdélyi Eta textilművész, festő, leánya Harmati Zsófia Borbála festő. Tagja a Belvárosi Művészek Társaságának. A Harmati Andrást jellemző elvont formanyelv minden munkájának sajátja. Javarészen táblaképeket készít, de sokat kísérletezik a tűzzománc murális munkákon való felhasználásának lehetőségeivel is. Szívesen fest olajjal készült csendéleteket, amelyek legfőbb jellemzője az erőteljes stilizáltság és a többnézetű komponálási mód.

Lukoviczky Endre

(Békéscsaba, 1939. március 4.)

Formák I. / Házak

(évszám nélkül; vegyes technika, papír; 500x705 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 83.112.1.)

Festő, tervező- és képgrafikus, textilművész, békéscsabai szlovák családból származóként a helyi Szlovák Gimnáziumban érettségizett. Első mestere a helyi szabadiskola tanára, Mokos József volt.¹ Tanulmányait a Magyar Iparművészeti Főiskola textil szakán folytatta, ahol mesterei Hincz Gyula, Rákosi Zoltán, Dudás Jenő és Molnár Béla voltak. 1962-ben diplomázott. Első önálló kiállítását 1973-ban rendezte a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bercsényi Építész Kollégiumának Bercsényi Klubjában. 1969-től a szentendrei művésztelep lakója. Felesége az erdélyi származású Bálint Ildikó festő, textiltervező. Lukoviczky Endre 1992-ben szerepelt a Munkácsy Múzeum *Mokos József és tanítványai* című kiállításán.² 1993-ban, 1999-ben, majd 2009-ben önálló kiállításokat rendezett szülővárosában. 2014-ben a *Labirintus* című, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének a szentendrei MűvészetMalomban rendezett tematikus kiállításán szakmai elismerésben részesült. Pályája elején különböző sokszorosító képgrafikai eljárásokkal, fa- és linóleummetszetekkel, szitanyomatokkal foglalkozott, valamint a gipszmetszetben rejlő technikai lehetőségekkel kísérletezett. 1968-tól 1978-ig a (ma is) budapesti székhellyel működő baloldali Demokratikus Ifjúsági Világszövetség

alkalmazott grafikusaként politikai plakátokat tervezett.³ 1984-ben a római Collegium Hungaricumba, 1985-ben az Amerikai Egyesült Államokba nyert ösztöndíjat. Utóbbi olyannyira felkeltette érdeklődését, hogy az ösztöndíj lejártá után tíz éven keresztül rendszeresen visszatért, s e termékenyítő talajból sarjadt

kompozíciós sorozatai közül a *Város* műegység: „Nagy dolog volt a tanyáról eljutni Amerikába. Engem a szakmámon kívül a csillagászat és az űrhajózás érdekelt és ott van az Űrhajózási Múzeum. New York pedig telis-tele galériával, nem utolsósorban ott található a MOMA... New York egy utópisztikus város is, ez inspirálta a festményeimet.”⁴

Lukoviczky Endre festészeti működésének középpontjában elsősorban a tér problematikája áll, ám – a hosszú festőművészi pálya során – a téma változó megközelítésével. Hol statikus, hol dinamikus kompozíciókat hoz létre, olykor színharmonikákban (*Kizökkent idő*, 1995), máskor drámai szinkontrasztokban (*Nagy robbanás*, 1993) gondolkodva.

Mazányi Judit így fogalmazott Lukoviczky Endre műveivel kapcsolatban: „...plasztikus hatást keltő konstrukciói nem térgeometrikus problémák steril leképezései, hanem általában érzelmi töltést is hordoznak, sokszor lírai megközelítésről vallanak. A végtelenben súlytalanul lebegő formációk hol egy széthullott civilizáció maradványainak nyugtalanító képzetét keltik, hol játékosan sziporkáznak, vagy önfeledten szerteszéjjel bukfenceznek. (...) A szubjektív reflexiók formába öntését a gazdag faktúrájú felületkezelés, a felszabadult anyaghasználat és gyakorta kifinomult festői megoldások segítik.”⁵

Műveit a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, a Petőfi Irodalmi Múzeum és a szentendrei Ferenczy Múzeum őrzi.

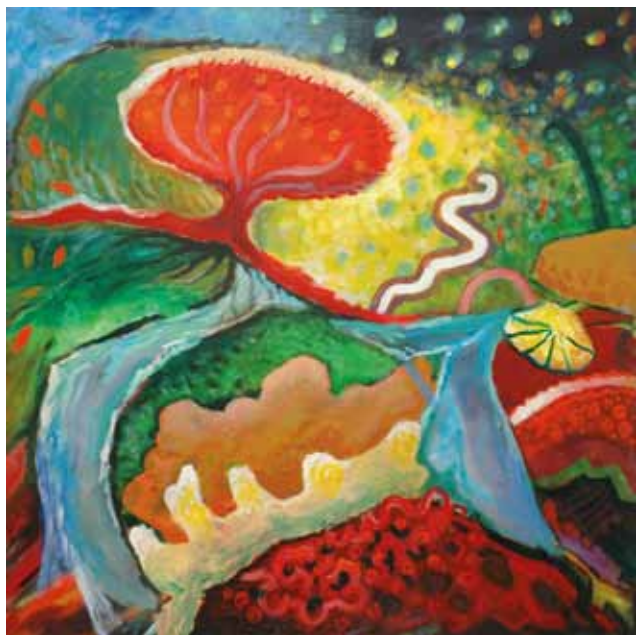
3 www.wfdy.org/about/

4 www.mutermek.com/lukoviczky_endre/

5 Mazányi Judit: Lukoviczky Endre kiállítása a Budapesti Kiállítóteremben. In: www.ismertseg.hu/New-York-Budapest-Lukoviczky-Endre-kiallitasa

Dr. E. Szabó Zoltán

(Gyula, 1939. június 19.)

Mesél a természet
(2010; akril, vászon; 90x90 cm; fotó: Váradi Zoltán)

Kertben / Őszi kert
(2012; akril, vászon; 70x70 cm; fotó: Váradi Zoltán)

Festő, tanár, a pedagógia doktora. Tanulmányait a Szegedi Tanárképző Főiskolán kezdte, ahol a szintén békéscsabai származású Cs. Pataj Mihály, valamint a lírai absztrakt festészet egyik legkiemelkedőbb képviselője, Fischer Ernő és a kísérletező kedvű Vinkler László volt a mestere. 1961-ben diplomázott rajz és ének-zene szakon. Negyvennégy éven keresztül volt a szegedi, a kaposvári, a békéscsabai és a szarvasi pedagógusképzés aktív résztvevője. 1986 óta él Békéscsabán, s itt rendezte első önálló kiállítását is 1989-ben, a Debreceni Tanítóképző Főiskola Békéscsabai Kihelyezett Tagozatának galériájában. A Békéstartói Művészeti Társaság tagja.

Önvallomása szerint munkájában gyermekkori és utazási élményei, valamint a természet, a Föld és az élet szeretete inspirálják.¹

Dr. E. Szabó Zoltán többműfajú festő. Egyrészt figuratív és nonfiguratív képeket egyaránt fest, de az életmű figuratív egységében találunk portrékat, tájképeket és csendéleteket is. Nonfiguratív műveiről így ír Banner Zoltán: „Legjobb művei tárgy nélküli festői lenyomatok, szecessziós körvonalú, Fauveszínkonzisztenciájú, a nonfiguratív felé oldódó (de soha fel nem oldott) foltkompozíciók, amelyekből azonos erővel sugárzik a természeti és formai szabadság élménye.”²

¹ Dr. E. Szabó Zoltán: Curriculum vitae. In: www.eszabozoltan.uni.hu

² Banner Zoltán: Egy új-Vad (lásd FAUVES) alföldi festő avagy A FEHÉR TULIPÁN – Jegyzetek E. Szabó Zoltán művészetéről. In: Bárka 17/4. (2009) 73. p.

Orvos András

[Békéscsaba, 1939. augusztus 27.]

Levél IV.

[1974; olaj, vászon; 69,5x70 cm;

Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 74.103.1.]

Festő, a Békéscsabán folytatott középiskolai tanulmányainak idején kezdte Mokos József szakkörét látogatni¹. 1958 és 1963 között a Magyar Iparművészeti Főiskola textil szakának hallgatója volt Rákossy Zoltán tanítványaként. Vácott él.

Alapító tagja az 1969 és 1971 között működő, művészi pályáját alapjaiban meghatározó No 1 művészcsoportnak, amely kiállításait formabontó helyszíneken, például a Budapesti Állatkert oroszlanbarlangjában rendezte.² Orvos András ebben az időben, 1969-ben mutatta be első önálló kiállítását is. 1978 és 1986 között a budapesti Moholy-Nagy László Képző- és Iparművészeti Kör vezetője volt. Rendszeresen jelentkezett műveivel a *Balatonboglári Kápolnatárlatokon*, az *Alföldi Tárlaton* és a *Vásárhelyi Őszi Tárlaton* is.

Bárdosi József ekképpen foglalja össze Orvos András festészeti működését: „Az utóbbi néhány év meghozta a 60-as évek művészetének a régóta várt elismerést. Azért fontos ezt kijelenteni, mert Orvos András képi világa [...] erről az alapról származik. A szürrealizmus utáni hiperrealizmus-csírákkal együtt bontották szirmaikat ezek az életvidám, de lírai virágképek a 70-es évek elején. Orvos András talán ismerte és felhasználta a kor divatáramlatait (pop art, hard edge és pattern painting), talán nem, mindenesetre biztos, hogy az egykori békéscsabai

fiatal festőt nem a hazai fogyasztói társadalom reklámvilága és csomagkölteményei ihlették meg, bár kétségtelen, hogy motívumbeli rokonság Andy Warholhoz, kompozíciós technika Roy Lichtensteinhez, az erotikus töltet pedig a fürdőszoba képeiről ismert Tom Vesselmannhoz köti képi világát. Az élmény ennél egyszerűbb lehet, előbb kell gondolnunk a tulipános ládák motívumaira, az erkélyeket díszítő muskátlira és egyéb virágokra, mint a nyugati művészet naprakész ismeretére vagy utánzására. Talán közhely, hogy Orvos András képei virágénekek is, melyekben a felület izzása és intenzitása helyettesíti a szavak zenéjét. Minden kép egy-egy virág, egy-egy személy, egy-egy nő.”³

Szülvárosában először 1974-ben, majd három évtized elteltével, 2004-ben a Munkácsy Múzeumban mutatta be munkáit. Festményeit a békéscsabai múzeum, a váci Tragor Ignác Múzeum és a győri Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum gyűjteményében találjuk.

¹ Orvos András szerepelt Mokos József születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² Bálványos Anna: No 1: 1969–1971. Kiállítási katalógus. Budapest, Múcsarnok, 1997. 37 p.

³ Bárdosi József: Orvos András. In: Gyarmati Gabriella (szerk.): Orvos András életműkiállítása. Kiállítási kísérőkiadvány. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2004. [3–4. p.]

Molnár Antal

(Gyula, 1941. június 23.)

Este

(1974; pasztell, papír; 350x495 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 82.37.1.)

Festő, első mestere Békéscsabán Mokos József volt¹. Diplomáját 1969-ben Egerben, a Ho-Si-Mihn Tanárképző Főiskolán szerezte, ahol a leegyszerűsített formákból konstruktivista jellegű kompozíciókat készítő id. Blaskó János, és a tanszéken rajzot valamint népművészetet oktató Nagy Ernő korrigálták. 1975-től kezdődően megszűnéséig résztvevője volt a békéscsabai múzeum *Alföldi Tárlat* című kiállításorozatának. Megalapításakor bekapcsolódott az Országos Grafikai Művésztelep munkájába. Első önálló tárlatát 1976-ban, a békéscsabai Oktatási Igazgatóság galériájában láthatták az érdeklődők. A Munkácsy Múzeum 1986-ban, 1991-ben, majd 1997-ben is bemutatta anyagát. Mladonyiczky Bélával, Koszta Rozáliával és Takács Győzővel rendszeresen szerepelt a Kohán Műhely rendezvényein. 1979-ben neki ítélték a 900 éves Mezőtúr emlékplakettet. Tagja a Békéstáji Művészeti Társaságnak. 1976 óta tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.

Molnár Antalt mindig is a látható valósághoz kapcsolódó festészet alaptémái, portrék, figurák, csendéletek foglalkoztatták a realizmus szabta határokon belül. Érdeklődéssel fordul Békéscsaba tájképi környezete, valamint a Körösök látványvilága és az itt élő emberek felé. Fest olajjal és akvarellel, de készít grafikai munkákat is.

Műveit a Munkácsy Mihály Múzeum őrzi.

¹ Molnár Antal szerepelt Mokos József születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

holó Hóbel László

(Békéscsaba, 1942. október 16.)

Az ősztön
apoteózája
(2007; tempera,
vászon; 80x60 cm;
fotó: Petrovski
Zoltán)

Absence
(2014; akril,
tempera, karton;
500x500 mm; fotó:
Petrovski Zoltán)

Festő, tanulmányait szülővárosában végezte, ahol először Kerekes György, majd Mokos József szakkörébe járt. A Mokos körben olyan, életfelfogását és művészetszemléletét egyaránt formáló alkotókkal ismerkedett meg, mint Fajó János és Mengyán András. Gaburek Károly éveken keresztül segítette a festőt folyamatos szakmai konzultációk keretében.

Pályájának alakulását nagyban befolyásolta a II. világháborút követően Magyarországon kialakult politikai helyzet. A rendszer megszabta holó Hóbel László számára a hétköznapi működés mikéntjét (miután egy disszidálási kísérletét megghiúsították). Erre ellenszegülő válaszképpen kialakította jellegzetes festészeti formanyelvét, amely, tudta ő maga is, a „három T”, a Tiltott, a Túrt és a Támogatott művészet kategóriarendszerének időszakában öt egyértelműen a Tiltott művész státusába helyezi. Ezzel az alkotó lemondott a jövő – művészi munka útján történő – egzisztenciális megalapozásának lehetőségéről. Ő a festészetéhez igazította az életét. Meglehető visszavonultságban élt, csupán az 1980-as évek végén kapcsolódott be újra a művészeti életbe. Visszatérő szereplője volt a Munkácsy Múzeum Alföldi Tárlatainak, a békéscsabai Tavasz Fesztivál évről évre megrendezett eseményeinek.

Egyszerű formákhoz társítva alakította ki expresszív erejű absztrakt festészeti stílusát, melynek megoldása meglehetősen nyers, indulatosságában pedig teljességgel ösztönszerűnek tűnik.

Romvári Etelka

[Békéscsaba, 1943. július 3.]

Hegyek
(2007; tűzzománc,
rézlemez; 10x15,1 cm;
fotó: Petrovski Zoltán)

Festő és grafikus, első mestere szülővárosában Mokos József¹ volt. A Szegedi Tanárképző Főiskola földrajz–biológia–rajz szakán szerzett diplomát, ahol Cs. Pataj Mihály, Buday Lajos és Vinkler László volt a mestere. A zebegényi Szőnyi István Képzőművészeti Szabadiskolában Mizser Pál és Ásztai Csaba keze alatt dolgozott. Pedagógus tevékenysége mellett a művészeti közélet mai napig aktív szereplője, aki jónéhány egyéni és nagy számú csoportos kiállításon mutatta be munkáit. 1985 után részt vett az akkor újra indított Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének tevékenységében. A Független Alkotók Művészeti és Művelődési Egyesületének tagjaként tárlataik állandó résztvevője. Pályája elején a sokszorosító grafikai eljárások érdekelték, leginkább absztrakt szitanyomatokat készített. A Fialat Alkotók Köre Képzőművészeti Szekciójának tagjaként részt vett a FAK Mappa összeállításában. Később az egyedi képgrafikai megoldások és a figurativitás felé fordult. Többféle anyagot is kipróbált. Festészeti életművét is folyamatosan gazdagította. 1990 körül tűzzománccal kezdett foglalkozni, annak kísérleti ágát művelve. Zománcmunkái egységes stílusú, harmonikus műegyüttest adnak.

„Textilmunkáin inkább a népművészeti formakincs elemei felhasználásának, a népies íz mindennapjainkba való becsempészésének az 1970-es évek szándéka szerinti újjáélesztését

vélem.”² Jelenleg textilmunkákat készít, a korábbiakhoz képest szabadabb formaalakítással és vonalvezetéssel.

A Békés Megyei Múzeumi Szervezet 1977-ben kiadta Romvári Etelkának az intézmény akkori művészettörténészével, V. Kiss Margittal közösen gondozott, *A művészeti nevelés lehetőségei Békés megye múzeumaiban* című könyvét.

¹ Romvári Etelka szerepelt Mokos József születésének centenáriumán a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² Gyarmati Gabriella: A Munkácsy Mihály Múzeum képző- és iparművészeti kiállításai 2001 és 2004 között. In: N. Varga Éva, Szatmári Imre (szerk.): Békés Megyei Múzeumok Közleményei 30. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2007. 335. p.

Lantos Jantyik László

(Békéscsaba, 1943. július 24.)

Szélvető
[1969; diófa; 30x50x25 cm; fotó: Petrovszki Zoltán]

Festő, szobrász, belsőépítész és író, középfokú tanulmányait szülővárosában végezte. A Magyar Képzőművészeti Főiskolára többszöri próbálkozás után sem vették fel. A békéscsabai Jókai Színházban rendezett kiállítását, amelyen a *Szélvető* című plasztikája is szerepelt, a megnyitása utáni napon betiltották. Miután 1971-ben elhagyta Magyarországot, Hawaii-on, az egyik ott működő képzőművészeti akadémián szerzett diplomát. Az amerikai állampolgárságot meglepően hamar megkapta. Magyarországi művésztársai közül holó Hóbel Lászlóval folyamatosan kapcsolatban maradt, 2002-ben közös tárlatot mutattak be a békéscsabai Ifjúsági Ház és Általános Társaskör galériájában. Az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában több közös kiállítást rendezett Szász Endrével. Jelenleg New Yorkban él.

„...a stílus, amelyben dolgozik, misztikus-realista, és a szürrealizmushoz áll közel. A motívumok stilizáltak, de nem engedi el magát a formától. A bibliai, misztikus, tehát vallási témákhoz való vonzalma nem korlátozza a személyes szabadságot, hanem széles teret ad a saját vélemény kifejezésére és kifejtésére. Úgy véli, hogy a véletlen szerepét nem hanyagolhatjuk el, de a tudatos munka koncentrációt és céltudatosságot követel.”¹

¹ Név nélkül: Lantos, Jantyik László. In: ftp://schulen.eduhi.aaat/Publik/HU_PET/PSG%20MO98/Lantos/urLantos.htm

Mészáros Sándor

(Hódmezővásárhely, 1944. május 25.)

Már régen elhagyták
(2014; olaj, akril,
vászon; 58x58 cm;
fotó: Mészáros Sándor)

Hajnalodik
(2014; olaj, akril,
vászon; 60x40 cm;
fotó: Mészáros Sándor)

Festő és textiltervező, 1970 óta él Békéscsabán. Középiskolai éveiben Hódmezővásárhelyen Németh József és Csikós Miklós szakkörében tanult, s ők készítették fel a felvételre is. 1964-től 1969-ig a Magyar Iparművészeti Főiskola textiltervező szakának hallgatója, mestere Rákossy Zoltán és Búzás Árpád volt. 1976-ban az Ifjúsági Divatbizottság Békés megyei albizottságának vezetőjeként tevékenykedett. Első tárlatát – textilképek bemutatásával – Békéscsabán, a *Békés Megyei Népújság* galériájában rendezte. 1976-ban a budapesti Chili Galériában mutatta be munkáit. 1977-től a Kohán Műhely vezetőségi tagja és kiállításai állandó szereplője. 1978-ban részt vett (Kállai Juliával és Zahorán Máriával) a Tornyai János Múzeum *Környezetünk tárgyai* című kiállításorozatának elindításában majd a következő évtizedben annak szervezésében, amely Csongrád és Békés megyei iparművészeknek biztosított bemutatkozási lehetőséget. 1982-ben Szegeden, valamint a budapesti Fényes Adolf Teremben rendezett önálló kiállítást. További kiállításai voltak Hódmezővásárhelyen, Szombathelyen, Budapesten és Aradon. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Békéscsabi Művészeti Társaságnak. Az 1970-es évek végén a *Békés Megyei Népújság* számára karikatúrákat készített. Alkotótársával, Hiczkó Katalinnal két ízben is elnyerte az Ipari Formatervezési Nívódíjat.

1969-ben a Budapesti Háziipari Termelő Szövetkezet tervezőjeként dolgozott. 1970-től 1990-ig, majd 1997 és 2000 között a Békéscsabai Kötöttáru Gyár munkatársa volt. Először textiltervezőként alkalmazták, utána a gyár osztályvezetője,

gyártmányfejlesztési stúdióvezetője, majd általános igazgatóhelyettese, az utolsó években pedig vezérigazgatója volt. 2000 és 2013 között a Békéscsabai Ruháipari Szakközépiskola / Szent-Györgyi Albert Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium művészeti szakának textiltervezés, rajz, festés és művészettörténet tanára volt. 2007-től a művészeti oktatás vezetői teendőit is ellátta.

A norvégolási kötésteknológiából kindulva egyedi kötésteknikát fejlesztett ki, ezzel az eljárással alkotta textilképeit. Kárpit-terveket is készített, amelyeket ő maga szőtt meg álló szövőszéken. Előbbi tevékenységével párhuzamosan folytatta festészeti munkáját, a mai napig. Textilképeihez az absztrakt kifejezési formát választotta. Figyelme a textilművészeti tevékenységről az 1980-as évek második felében más irányba fordult.

A látható valósághoz kapcsolódó festészetében érzéseinek kifejezését helyezi előtérbe, tulajdonképpen érzéseinek közvetítésére használja a tájfestés műfaját. Fiatalkora, a hódmezővásárhelyi évek emlékképeinek megidézése, a múlt feldolgozása, újbóli átérzése a célja, ezt fejezi ki a bemutatás jellege is. A szemléltető, tűnődő alkotói mentalitáshoz festményein csendes, visszafogott színtartományt társít.

Műveit magángyűjtők őrzik.

Sallai Lajos

(Csorvás, 1944. július 5.)

Tanya alkonyatkor
(1997; pasztell, papír; 370x430 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 98.12.1.)

Festő és tanár, még kisgyermekként, négy éves korában költözött Békéscsabára. Középiskolai évei idején kezdte Mokos József szabadiskoláját látogatni, aki sikerrel készítette fel a felvételire.¹ A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakán, ahol Fischer Ernő, Vinkler László és Cs. Pataj Mihály volt a mestere, 1968-ban diplomázott. Harminchat éven keresztül volt aktív pedagógus, Békéscsaba több általános és középiskolájának tanára. Nagy számú önálló és csoportos kiállításon vett részt, a Békéscsabi Művészeti Társaság aktív tagja, csoportos bemutatóik állandó szereplője.

Sallai Lajos művészetének alapja a természeti szép megragadására való feltétlen törekvés, de ugyanannyira érdekli a városi környezet, épített örökségünk is. Évtizedek óta foglalkoztatja a nagy téma: ember és természet kapcsolatának megragadása.

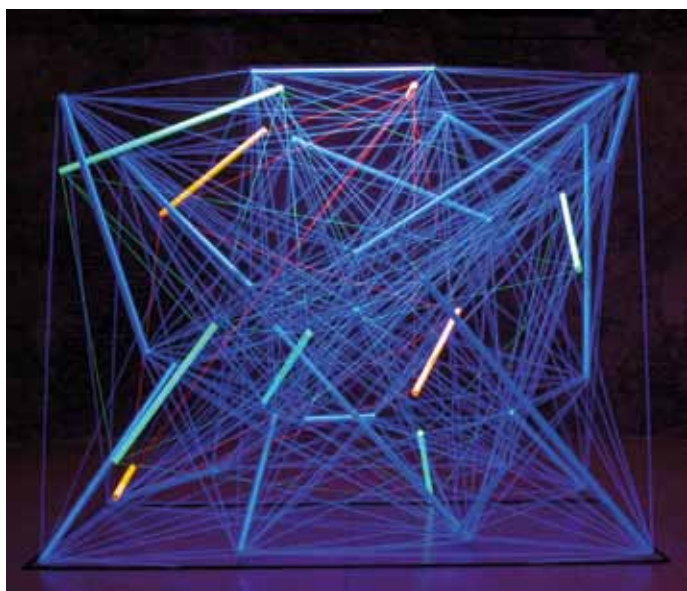
Munkásságával kapcsolatban ekképpen fogalmaz Bagosi Imre: „Képeinek ereje van, még a csendéletek is úgy vannak megfestve, hogy mindenki megérthesse a mögöttes tartalmakat, az egyszerű alkotások mindenki szívéhez eltalálnak. Ha valaha el kellene menekíteni a legértékesebb dolgokat a jelenből, Sallai Lajos munkái mind odaválnak volnának, hiszen ötszáz év múlva is ugyanúgy szólnának a szemlélőhöz, ahogyan ma is leolvasható róluk az üzenet.”²

¹ Sallai Lajos szerepelt Mokos József születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² In: www.hirosnaptar.hu/index.php?oldal=cikk&cikk=esemenynaptar-2011-12-10

Mengyán András

(Békéscsaba, 1945. március 26.)

A misztikus tizenhét-dimenziós ikertér
(2003; festett PVC cső, zsinór, UV fény; 360x180x270 cm;
fotó: Mengyán András)

Festő, grafikus, designer, tanár és szakíró, tanulmányait szülővárosában, a Rózsa Ferenc Gimnázium diákjaként a Mokos-körben¹ kezdte. 1968-ban végzett a Magyar Iparművészeti Főiskolán; már ekkor szakított a figuratív ábrázolásmóddal. 1973-tól az intézmény tanára, 1982-től Alapképzési Intézetének igazgatója volt. 1986–1987-ben a New York-i Pratt Institute tanácsadója. Ezután professzori állást vállalt Norvégiában, 1990-től 2006-ig a Bergeni Állami Iparművészeti Főiskola formatan tanára és az Alapképzési Intézet igazgatója volt. Munkáját 2006-ban az ipari formatervezők Dózsa–Farkas András-díjával, 2007-ben pedig Munkácsy-díjjal ismerték el. A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja; akadémiai székfoglaló kiállítását 2007-ben rendezte az egri Templom Galériában *Varázslatos transzparencia* címmel.²

Geometrikus szerkesztésű első konceptuális nagysorozata, *A formák logikája* 1969 és 1976 között készült. Ezt követte a *Térkoordináták*, valamint a *Formák didaktikája* (1969–1976), majd az 1974 és 1984 között született *Vizuális programok* című sorozat. 1984-ben a székesfehérvári Csók István Képtárban kiállított multimédia environment addig Magyarországon alig ismert újdonságnak számított. 1986-ig Mengyán András jónéhány számítógéppel vezérelt, vetített térinstallációt mutatott még be. 1991-től polifónikus vizuális terek létrehozásával

¹ Mengyán András szerepelt Mokos József születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² www.mta.hu/mta_hirei/szekfoglalo-40501

Varázslatos transzparencia / Utca
(2001–2007; 30x6x6 m; festett üveg, rozsdamentes acél,
hang, UV fény; fotó: Mengyán András)

foglalkozik.³ „Számomra a »VIZUÁLIS TÉRI TÖBBSZÓLAMÚSÁG« azaz a »POLIFÓNIKUS VIZUÁLIS TÉR« a térben zajló események önálló, egy időben és egymás után történő összhangzatát jelenti az érzékelés szempontjából. Mivel sétánk alkalmával egyszerre a legkülönbözőbb dolgokat tapasztaljuk térben és időben, amelyek állandóan változnak, ez predesztinálta és predesztinálja munkáimnál azt a megközelítést, hogy figyelembe vegyem a részek időben és térben lévő viszonyát és viszonylatokban és alternatívákban gondolkodjam.

Ahhoz, hogy az egymást követő egyidejűségeket és a többszólamúságot ki tudjam fejteni vizuálisan, olyan fogalmakat kellett keressek, amelyek segítségemre lehettek a választásban. ...ha megpróbáljuk ellényegíteni a tapasztalatainkat, akkor olyan fogalmakhoz jutunk (...), mint mozgásban való érzékelés, térbeliség (sztereometria), egyidejűség (szimultaneitás), egymásutániség, transzparencia, szegmentáció, multidimenzió, többnézőpontúság és rétegeltég. Valamennyi munkámban a fent említett fogalmak és ezek vizuális vetületei külön-külön vagy együtt jelen vannak. Mivel a filozófiai, gondolati megközelítés jellemző rám, ezért többnyire elvont (geometrikus) formanyelvet használok elképzeléseim megvalósításához. Ez azonban nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy alkalmasszerűen a célnak és a helynek megfelelően tematikus (leíró) formanyelvet használjak.”⁴

Európai és tengeren túli múzeumok mellett Magyarországon a budapesti Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, a Munkácsy Mihály Múzeum, a pécsi Janus Pannonius Múzeum, a székesfehérvári Szent István Király Múzeum, a miskolci Herman Ottó Múzeum, a győri Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, valamint a Paksi Képtár őrzi műveit.

³ A katalogizált életművet közli: www.andrasmengyan.com

⁴ Mengyán András: Polifónikus vizuális tér. Az előadás elhangzott a Kepes Társaság. II. Nemzetközi Fényszimpóziumán 2007. október 26-án. In: kepes.society.bme.hu/Fenyszimp07/mengyan.html

Pribojszki Zsófia [Sophie Pribojszki]

(Békéscsaba, 1946. június 2.)

Műterem csellóval
(2004; pasztell; papír; 310x490 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 2011.7.1.)

Tánc és gitár kompozíció
(2004; pasztell, papír; 695x905 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 2011.6.1.)

Festő, tanulmányait Budapesten, majd Belgiumban végezte, s hosszú időn keresztül tanulmányozta az európai festészet nagy klasszikusait. 1986 óta részben Magyarországon, részben Franciaországban, Párizsban él. Műveit nagyszámú magyarországi és számtalan külföldi kiállításon bemutatta. Többször szerepelt Békéscsabán, a Jókai Színház Vigadó Galériájában és a Munkácsy Mihály Múzeumban is. 1986-ban két festményét bevásárolták a párizsi *Salon des Independants* tárlatára, majd 1994-ben az Osaka Sony Center (Osaka) nemzetközi bemutatóján, 1995-ben Miami-ban, majd Washingtonban, Hong-Kongban, visszavisszatérően Párizsban, Marseilles-ben és Saint Tropez-ban mutatta be munkáit. Mindeközben itthon hol Budapesten (Magyar Állami Operaház, Belvedere Galéria), Nyíregyházán, Szegeden, Kiskunhalason, máskor Zalaegerszegen szerepelt. Tagja a francia Syndicat National des Artistes Professionels, a Hivatásos Művészek Nemzeti Szövetségének és az Európai Képzőművészek Társaságának. Munkásságát többször elismerték, többek között 2002-ben neki ítéltek a Toile D'Or, az Aranyvászón-díjat.

Mezei Ottó így foglalta össze Pribojszki Zsófia működését: „... nem a látvány tilalomfái által kijelölt csapáson halad. Böven áradó, színekben tobzódó, motívumokban gazdag képzeletének a kézzelfogható, szemmel kitapintható realitás távolról sem bizonyult elégségesnek. (...) Ami foglalkoztatja immáron hosszú évek óta: az önálló képi gondolat megjelenítése. Ebben, művészi szándékainak keresztülvitelében nem ismer lehetetlent: motívumait, témáit, jeleneteit, ezek színhelyét és szereplőit könnyed biztonsággal és szabadon szárnyaló költői hevülettel

komponálja együvé. Ezek a képi motívumok, témák, jelenetek igencsak széles körűek, a modern festészet kelléktárából csak részben ismertek. Elbajmolódhatunk rendszerezésükkel, de hamarosan kénytelenek vagyunk belátni, hogy Pribojszki festészetének vonzereje képi fantáziájának sokrétűségében, motívumok montázsszerű összekapcsolásában, egymásra illesztésében keresendő...”¹

2012 óta szobrokat is készít, stilizált táncoló bronz fugurái szervesen kapcsolódnak festményeihez.

Műveit a Munkácsy Mihály Múzeum mellett több magyar és külföldi közgyűjtemény, valamint magángyűjtők őrzik.

¹ Mezei Ottó: Pribojszki Zsófia. In: Pribojszki. Katalógus bevezető. A kiadás helyének megjelölése nélkül, Jávori Enterprice, 2011. 1. p.

Várkonyi János

[Békéscsaba, 1947. szeptember 23.]

Munkácsy hazalátogat
Csabára
(2010; olaj, farostlemez;
75x40 cm;
fotó: Várkonyi János)

Madarász
(évszám nélkül; olaj,
farostlemez;
50x60 cm; Munkácsy
Mihály Múzeum;
leltári szám: 97.16.1.)

Festő, grafikus, a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnázium egykori diákja Mokos József szakköréből¹ indult. 1971-ben végzett a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakán, ahol mestere Vinkler László volt. Köztéri munkája, egy nagyméretű pannó a nagykanizsai MenDan Hotelben található.

A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, a Molnár-C. Pál Baráti Kör és a Békéscsabi Művészeti Társaság tagja. A kezdetektől bekapcsolódott a békéscsabai Országos Grafikai Művésztelep munkájába. Rendszeres résztvevője a békéscsabi Csuta Nemzetközi Művésztelepnek, valamint a nagykanizsai Ludvig Nemzetközi Művésztelepnek. A pályája során elnyert nagyszámú díj közül az elsőt 1970-ben, a Főiskolai Napok Tárlatán kapta. Ezután többek között 1986-ban Székely Bertalan-díjjal, 1988-ban a Molnár-C. Pál Baráti Kör díjával, 2001-ben Békéscsaba Város Kultúrájáért kitüntetéssel ismerték el munkáját.

A főiskolán kialakult festői stílusát elhagyva viszonylag hamar rátalált művészetének jellemző alaphangjára. E magának teremtett, múltidéző, jelmezes, romantikus világban zajló jelenetek nem mentesek a groteszk hangvételtől sem. A képein ábrázolt jeleneteket homogén háttér elé helyezi, az elő- és középtérben színpadként szolgáló képrészre komponálva.

Szülvárosa története iránt érdeklődő lokálpatriótaként festményein megjelennek békéscsabai épületek és a városhoz kötődő személyek is. „Szeretem, nagyon szeretem Békéscsabát,

¹ Várkonyi János szerepelt Mokos József születésének centenáriumaán a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

szülőföldemet, mert életem során, annyi szépet és gazdagságot adott témáimhoz az alkotói évek során. Csak pár dolgot villantok fel filmszerűen, amely »kódolva« határozta meg festésetemet.”² Műveit a Munkácsy Mihály Múzeum mellett japán, svájci, luxemburgi, olasz, osztrák és magyar magángyűjtők őrzik. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata igen gazdag Várkonyi János kollekciójával a festő egyik első számú gyűjtőjének tekinthető.

² Baji Miklós Zoltán (szerk.): Békéscsaba a festők szemével. Békéscsaba, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata, 2006. 80. p.

Gubis Mihály

(Békéscsaba, 1948. április 4 – Mundelsheim, Németország, 2006. május 17.)

Fallikus szék
(1997; akril, vászon;
135x94 cm; fotó: Gubis Mihály;
a képet Gubis Benedek engedélyével közöljük)

Festő, szobrász, tervező- és képgrafikus, performer, Békéscsabán Mokos József szakkörében tanult.¹ A Mártélyi Művésztelepen 1967–1968-ban Fodor József és Hézső Ferenc korrigálta. Ezután két éven keresztül látogatta Budapesten a nyomdász szakszervezet Gutenberg szakkörét, ahol Xantus Gyula festő volt a tanára, valamint a vasas szakszervezetek képzőművészeti szakkörét, ahol Szilávik Lajos festő keze alatt dolgozott. A kezdetektől bekapcsolódott a békéscsabai Országos Grafikai Művésztelep munkájába, ahogyan az *Országos Alkalmazott/Tervező Grafikai Biennálénak* is állandó szereplője volt. Ugyanígy érdekelte a Munkácsy Múzeum másik biennále rendszerben működő nagyrendezvénye, az *Alföldi Tárlat* is. Mindkét kiállítássorozaton díjakkal ismerték el szakmai munkáját.

Tagja volt a szentendrei Vajda Lajos Stúdióknak, a Magyar Grafikusok Szövetségének, a Magyar Tervezőgrafikusok Kamarájának, a Patak Csoportnak, alapító tagja a Sárospataki Nyári Képzőművészeti Szabadiskolának és örökös tagja a Békéscsabai Művészeti Társaságnak.

Pályája elején a geometrikus síkformákból konstruktív szellemben létrehozott művek érdekelték. Ekkoriban ismerkedett meg Moholy-Nagy László életművével is, aki szintén erőteljesen inspirálta. Gubis Mihály Ignácz Annával és Lonovics Lászlóval együtt 1976-ban létrehozta a Békéscsabai Műhelyt. A Fajó János nevéhez kötődő Pesti Műhely tevékenységével szellemi és

törekvésbeli rokonságot mutató csoport munkájába Trombitás Tamás is bekapcsolódott, aki 1979–1980-ban műteremlakást kapott Békéscsabán. A Fiatal Alkotók Köre Képzőművészeti Szekciójának tagjaként részt vett a FAK Mappa összeállításában. Az 1980-as évek közepén művészete más irányba fordult, bár a geometrikus-konstruktivista művek feszes szigorúságát, merevségét nem alkotói pálfordulással, hirtelen ötlettől vezérelve, azonnali döntéssel változtatta meg. Ez a változás egy Gubis által megélt folyamat volt, melynek eredményeképpen jóval nagyobb szabadságot teremtett a maga számára az ábrázolt tárgy, a formák és a felhasznált anyagok tekintetében egyaránt.

Gubis kialakított magának egy új, saját(os), hétpólusú szimbólumrendszert, melynek hálórendszerét a teljes létezésre rá tudta feszíteni. Ezek a vonal, a kereszt, a zászló, a szék, a kocsi, a sátor és a mell.²

Alkotói pályájának legösszetettebb vállalkozására készült, amikor megfogalmazta az 5+2 székszobor állítási világprogramot. Ez hatalmas méretű, fából és vasból készült székszobrok felállításának tervét foglalta magában, amelyeket a világ öt kontinensére, valamint egyet-egyet az Északi- és a Déli-sarkra tervezett felépíteni. Ezzel párhuzamosan Erdélyben is elindított egy székszobor állítási alkotóművészi vállalkozást: „Mivel világprogramom nehezen halad, [...] ezért kisebb

¹ Gubis Mihály szerepelt Mokos József születésének centenáriumán a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² Wehner Tibor: Vonal, kereszt, zászló, szék, kocsi, sátor, mell: Gubis Mihály- emlékkiállítás. In: Magyar Műhely 47/148. (2008) 27. p.

Gubis Mihály

Fehér szék
(1996; olaj, fa, vas; 59x41,5 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 2001.6.1.)

lépésekkel próbálok megoldást találni. Hét a hétben: hét vas-fa székszobor készül majd Erdélyben, ahol régen a közigazgatási területeket székeknek hívták. Minden szék nagyméretű, csavarozott faszerkezet lesz, igazodik anyagában, formájában és szellemiségében az adott helyhez.”³

Székiprojektjének megvalósult elemei: *Zászlós szék* Fonyban (1996), *Csiki szék* Csíkszeredában (1999), *Sámán szék* Aksai-ban, Kazahsztánban (2001), *Székely szék* Székelyudvarhelyen (2004). 1998-ban a Munkácsy Múzeumban mutatta be *5+2* címmel e vállalkozásának koncepcióját.⁴

Tragikus halálát követően hívták életre a Gubis Mihály Baráti Kör Kulturális Egyesületet, az alapszabályban foglaltak szerint „Gubis Mihály képzőművészeti és szellemi hagyatékának megőrzése, feldolgozása és népszerűsítése” céljával.⁵ Elnöke Novotny Tihamér művészeti író.

3 Gubis Mihály: Hét székely szék. In: Muravidék 5. (2003) 56. p.

4 Gubis Mihály életművét két album tárgyalja: 1. Gubis Mihály. Szerkesztette: Novotny Tihamér. Szentendre, Vajda Lajos Stúdió Kulturális Egyesület, 2001. 120 p. 2. Gubis Mihály: A szék. Vasfa szobrok, avagy melankolikus ábrándozások. Békéscsaba, Hungária Plusz Kft., Tevan Könyvtár sorozat, 2005. 83 p.

5 A Gubis Mihály Baráti Kör Kulturális Egyesület Alapszabálya. 3. p.

Salamon György

(Békéscsaba, 1948. június 12.)

Szárkúpok télen
(2008; pasztell, papír; 500x600 mm; fotó: Huszti Anita)

Ronggyal és laminált lemezzel ne fűts!
(2010; olaj, fa; 35x32 cm; fotó: Huszti Anita)

Festő, 1966-ban érettségizett a budapesti Toldi Ferenc Gimnáziumban. Első mesterei Mokos József¹ és Pleidell János festők voltak. A Magyar Képzőművészeti Egyetemen 1971 és 1976 között Szentiványi Lajos, Kokas Ignác és Barcsay Jenő tanítványa volt. Első egyéni tárlatait 1974-ben Kalocsán, 1975-ben Makón, 1976-ban pedig Békéscsabán rendezte. Később kiállított Stockholmban, Londonban, Frankfurtban, de napjainkig sok önálló és csoportos kiállítása volt Budapesten és vidéken egyaránt. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének. 1973-ban elnyerte a Kecskemét városához kötődő Muraközy János-ösztöndíjat.

Salamon György a természetet látványvilágából táplálkozó alkotó, aki tájképeit érzelmek, személyes vonások, lelki jellemzők kifejezésére teszi alkalmassá. Gazdag színvilágban mozgó képeit jellegzetes ecsetkezeléssel, pasztózus festésmóddal alakítja. Az életműben hangsúlyos szerepet betöltő tájképfestői működése mellett arcképfestői munkássága is jelentős, szívesen vállalja a magyar történelem nagy alakjainak megörökítését is. Készít könyvborítókat és illusztrátor tevékenysége is ismert.

Salamon György festette a gyomaendrődi Szent Gellért Katolikus Általános Iskola 1996-ban felszentelt kápolnájának hét részből összeállított oltárképét, amelyen az első csanádi püspök, Szent Gellért élettörténetét követhetjük nyomon. Ekképpen foglalta össze a találkozást a számára újszerű feladatot jelentő

szakrális művészettel: „A művészet képes egyedül arra, hogy a hétköznapiból ünnepit varázsoljon, áttételesen pedig, hogy az anyag (pl. festék, vászon) legegyszerűbb megjelenési formáját a művészi alkotás titokzatos sorompóján áthúzva egyszerűen szellemivé, magasrendű műalkotássá avassa. (...)

A predella fölött három kép van. A középső a Gyomaendrődi Katolikus Iskola felajánlása Szűz Máriának. Ez a kép három jelentésbeli és tartalmi részből áll össze. Alul Gyomaendrőd mai lakói, tíz valóságos személy, akik – a polgármester vezetésével – átadják az iskolát. Középen Szent Gellért, a mártír csanádi püspök, aki közvetíti a felajánlást a felső-égi hatalom, Szűz Mária felé. Tudjuk, hogy Szent István Magyarországot Szűz Máriának ajánlotta fel. Így a jelenet egy már hagyományos gesztust elevenít fel a magyar ikonográfiában. Szűz Mária az úgynevezett Köpenyes Mária típusa, a jóságát köpenye kiterjesztésével is kifejező anya megjelenítése. Ez a kép a koraközépkortól kezdve megjelenő donátor képek családjába tartozik.”²

Műveit a Kecskeméti Képtár (Kecskemét) mellett számos magángyűjtő őrzi Magyarországon és Európa több országában.

¹ Salamon György szerepelt Mokos József születésének centenáriumán a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² Salamon György: Az oltárképről. A gyomaendrődi Szent Gellért Katolikus Általános Iskola kápolnája. In: Városunk Gyomaendrőd. 3/10. (1996) 5., 11. p.

Penyaska László

(Békéscsaba, 1949. november 10.)

Ember szerkezettel
(1998; vegyes technika, farostlemez; 136x106 cm;
fotó: Petrovszki Zoltán)

Szörfös
(2010; egyedi technika, nyomdai lemez;
90x90 cm; fotó: Petrovszki Zoltán)

Festő és szobrász, akit az alkotói pályán a békéscsabai Gaburek Károly indított el. Barátja, Gubis Mihály szintén segítette. Tanulmányokat a zebegényi Szőnyi István Képzőművészeti Szabadiskolában folytatott; első önálló tárlatával 1976-ban mutatkozott be Gyulán. A Patak Csoport tagjaként 1995 óta dolgozik a Sárospataki Nyári Képzőművészeti Szabadiskola Fonyban létrehozott Kertalja Művésztelepén. A Munkácsy Múzeum 1995-ben mutatta be Bereznai Péterrel közösen rendezett, *Halványfekete (Teljes)* című tárlatát. Igen sok egyéni és csoportos kiállításon szerepelt, bár önmagáról (mentalitásáról és alkotói alkatáról) ekképpen beszélt egy interjúban: „Én magam nem futkosok azért, hogy elismerjenek, mert [közben] elszalaszthatok egy értékes pillanatot.”¹

Penyaska László művészete olyan, mintha a világot nem pontosan megfigyelni, hanem mélységében átérezni, s az így tapasztaltak alapján megítélni szeretné. Visszafogott színtartományban tartott festményeinek fő jellemzője a grafikus fogalmazásmód. Elkülönülő csoportot alkotnak az általa naplójellegű képeknek nevezett táblák, amelyeken, ahogyan Penyaska László mondja: „Gondolattöredékeimet írom át képpé, amelyek belső világomat illusztrálják.”² Készít domborított rézlemez képeket, rézlemez „szárnyasoltárokat”, plasztikákat, és különféle felfogású és technikai megoldású egyedi képgrafikákat.

Novotny Tihamér a következőket írja róla: „Eddigi életművét a

feldolgozatlanság miatt technikák és anyagok, valamint témák és műfajok szerint osztályozni és csoportosítani csak nagy vonalakban lehet. Egy közelmúltban történt gyors felmérés alapján a következőket tudtam leszűrni a művész lakásán felhalmozódott műtárgyanyagból. Készít táblaképeket olajjal, akrillal, ceruzával és applikációs elemekkel vászonra, falemezre, farostra és pozdorjára dolgozva, néha szétnyitható irkafüzet-, ikonostáz- vagy oltárszerű megoldásokkal. Grafikáit rendszerint tussal és tollal rajzolja, ritkábban egyedi vegyes technikát is alkalmaz. Szokatlan felfogású plasztikai munkássága is nagyon változatos és jelentős. A következő témák foglalkoztatják őt: a mobilizáció, a motorizáció, a gépesítés, az iparosítás, a káosz és a rend, a pusztulás és az építés problémái; a konstruktőrök és a feltalálók jövőteremtő univerzumai; a repülés profán és szakrális metaforái; a privát képnapló írás önvallomásos öntörténetei; a kis magyar hétköznapi utak tűnődéseinek és a vasárnapi hírek eseményeinek ikonostázszerű megörökítései; az élet színházának jelenetei...”³

1 Kruzslitz Ilona: Káoszából rendet teremteni – A művészet szabaddá teszi az embert. In: Békés Megyei Hírlap, Hétfégi Hírlap Magazin 50. évf. 1995. október 21–23. 8. p.

2 Kruzslitz Ilona: I. m. 8. p.

3 Novotny Tihamér: Repülésre készen. Ken Ayaps, azaz Penyaska László mint (néha álneves) ember és képzőművész. In: Bárka 15/2. (2007) 111. p.

Tóth Ernő

[Sajóecseg, 1949. december 25.]

Éjszakai capriccio
(évszám nélkül;
olaj, farostlemez; 80x40 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 86.3.1.)

Festő, grafikus és szobrász, az 1980-as esztendővel kezdődően tíz évet töltött Békéscsabán. A helyiek tiszteletbeli csabaiként tekintenek rá.

Tanulmányait 1964 és 1968 között a Budapesti Művészeti Gimnáziumban kezdte szobrász szakon, majd az érettségi után a Magyar Állami Operaház díszletfestő műhelyében vállalt munkát. 1974 és 1979 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakának hallgatója, ahol Iván Szilárd, Barcsay Jenő és Patay László voltak a mesterei. Első önálló kiállítását 1980-ban rendezte a dunaújvárosi Uitz Teremben. 1981-ben, a Munkácsy Múzeum XXII. Alföldi Tárlatán nyerte első szakmai elismerését, és itt rendezte első békéscsabai önálló bemutatóját is. Kiállításai voltak Svédországban, Finnországban, Franciaországban Ausztriában és Németországban. A Fialat Alkotók Köre Képzőművészeti Szekciójának tagjaként részt vett a FAK Mappa összeállításában. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének, a Magyar Festők Társaságának, a DunapART Művészeti Társaságnak, a Belvárosi Művészek Társaságának, a Magyar Művészeti Műhely Társaságnak és a Békéscsabai Művészeti Társaságnak. Munkáját jónéhány alkalommal elismerték, legutóbb, 2014-ben neki ítelték a Szocsiban (Oroszország) megrendezett XXII. Téli Olimpiai Játékok képzőművészeti pályázatának I. díját.

Pályája elején romantikus ízzel fogalmazott; a tájképi környezetbe, mint egy színpadra komponálta múltidéző figuráit, akik meghatározhatatlan történeti korokból üzentek a nézőnek. Ebben az időszakban nagyformátumú falképprogramot valósított

meg a békéscsabai városháza dísztermében, ahol fantáziájának a város múltja szabta meg tér- és időbeli határát. (Előbbi mellett a kaszaperi házasságkötő teremben is készült egy murális munkája.) Már korai műveit is jellemzi a száradás után matt felületet adó festékanyagok használata iránti elkötelezettsége. Ezután groteszk hangvételre váltott, azonos formtartományban tartott festményeket, grafikákat és plasztikákat kezdett készíteni, így életművének ez a blokkja egységes hatást kelt. Az utóbbi évtizedben a groteszk látásmód egy némiképp „életszagú” irányba fordult. E tárgycsoport kiemelkedő fontossággal bíró jellemzője az elbeszélő jelleg, az eseményyszerűség, a történetmesélés. Emblematikus figurája a bohóc és az ördögalk, de szívesen ábrázol állatokat is, olykor emberszereplők társaságában, máskor önmagukban.

Műveit a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, a Munkácsy Múzeum, a debreceni Déry Múzeum, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum, miskolci Herman Ottó Múzeum, a pécsi Janus Pannonius Múzeum és számos magángyűjtő őrzi az Amerikai Egyesült Államoktól Nagy-Britannián, Hollandián keresztül Japánig.

Szabó Julianna PhD

(Mezőkovácsháza, 1950. július 20.)

Tűzzománc
történet
(évszám
nélkül;
tűzzománc,
rézlemez;
41x30,5
cm; fotó:
Petrovski
Zoltán)

Festő, zománcművész, tanár és művészetpedagógiai szakíró. 1979 óta él Békéscsabán. 1975 és 1978 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola, később a Gheorge Dima Zeneakadémia (Kolozsvár, Románia) doktori iskolájának hallgatója. Kutatási területe a zene és a képzőművészet esztétikai kapcsolata (Interdiszciplináris kapcsolatok a művészetekben¹), mely tárgykörben nemzetközi konferenciákon előadásokat is tart. Először a békéscsabai, majd a szarvasi főiskolán tanít, a Művészeti tanszéken 1990 és 1994 között tanszékvezetői feladatokat ellátva. 1991-ben elnyerte a Magyar Rajztanárok Országos Egyesülete képzőművészeti kiállításának III. díját (Jászberény).

Szabó Julianna alapító pedagógusa volt a Szent László Utcai Általános Iskola rajz tagozatának (emelt szintű rajzi képzés), melynek az általa 1985 és 2008 között kísért működésébe Novák Attila és Mészáros Attila is bekapcsolódott.

„Szabó Julianna retorikája a keresés bizonytalan stádiumán túljutott, stabil értékrendet, rendszert mutat az esztétikum és a mondanivaló viszonylatában, határozott és határozottan feminin is egyben. A vonallal, a folttal és a színnel való bánásmódjából bizonyos feszültség fakad, ami rokon a természet eredendő dinamikájával, organikus alapjellel. Műveinek kisugárzása révén automatikusan előhívja közönségéből az azonosulás érzését, erőteljesen absztraháló jellegű fogalmazásmódja ellenére sem marad távol a befogadótól. (...) ...olyan tűzzománcokat mutat be, amelyek a képző- és az iparművészet

határmezsgyéjén mozognak. Szabó Julianna ugyanis eltávolodott a régi ötvös zománctechnikától, de nemcsak a technikától, hanem elsősorban a régi zománckészítők szellemiségétől. Anyagkísérletekkel, a rétegvastagsággal, a matt és a fényes felületek különbségében rejlő lehetőségek kihasználásával és az égetés módozataival játszva készíti tábláit.”²

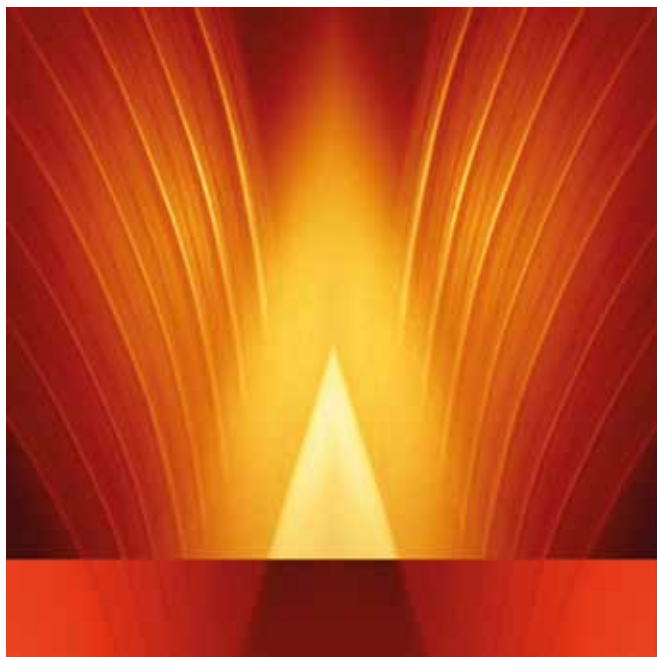
1987-ben alapító tagja az IMME, az Ifjúsági Művészeti és Művelődési Egyesületnek, amely 1994-től Független Alkotók Művészeti és Művelődési Egyesülete, FAMME néven folytatja működését. A rendszerváltozás után a kötöttségek és elvárások megszűnésével a függetlenség kettős értelmet nyer. A tagság az alkotói orientáció tekintetében erős differenciált képet mutat, korlátok közé nem szorított stíluskifejezés uralkodik. Szabó Julianna az egyesület elnökeként évente egy-két kiállítást szervez, javarészen Békés megyében, de bemutatkoztak már Nagybányán és Aradon is.

¹ Szabó Julianna tudományos tevékenységéről bővebben: www.vm.mtmt.hu/www/index.php#

² Gyarmati Gabriella: A Munkácsy Mihály Múzeum képző- és iparművészeti kiállításai 2001 és 2004 között. In: N. Varga Éva, Szatmári Imre (szerk.): Békés Megyei Múzeumok Közleményei 30. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2007. 336–337. p.

Lonovics László

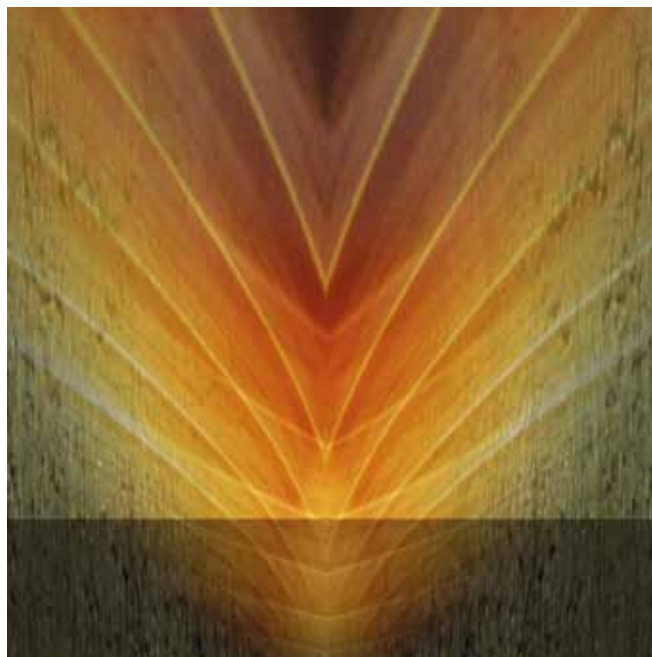
(Békéscsaba, 1951. január 1.)

Transzcendencia II.
(2005; számítógépes grafika)

Festő, tervező- és képgrafikus, tanár, középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, 1969-ben érettségizett a Kemény Gábor Gimnázium és Szakközépiskolában. Először 1975-ben a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakán, majd 1997-ben a Magyar Iparművészeti Főiskola vizuális és környezetkultúra-multimédia szakán szerzett diplomát. 1991-től a békéscsabai, majd a sarvasi pedagógiai főiskola docense, több éven keresztül a Vizuális tanszék vezetője volt. A Nemzetközi Kepes Társaság tagja. Első önálló kiállítását a szegedi Ifjúsági Házban rendezte 1982-ben. 1976 óta rendszeresen szerepelt a Munkácsy Múzeum Alföldi Tárlatán, ahol munkáját három esetben is díjak odaítélésével ismerték el. A múzeum Országos Tervezőgrafikai Biennáléjának szintén visszatérő szeplője. Békés Megyei Prima díjas alkotó.

A figurálisztól már az 1970-es években teljességgel eltávolodott és a konstruktivizmus felé fordult, a Fiatal Alkotók Köre Képzőművészeti Szekciójának tagjaként részt vett a FAK Mappa összeállításában is. De a sikkonstruktivizmus keretei számára szűknek bizonyultak. Nem szakított teljesen az irányzattal, de annak „meglágyítására” több módszert is kidolgozott, elsősorban a fény erejével operálva. Hűséges az évtizedekkel ezelőtt felfedezett fényszerkezetekhez, fénylátványokhoz mint témához, de másfél évtizede már a korai szitanyomatokat felváltva számítógépes grafikákat készít, és azok táblakép változatait is megfesti a tárgy alaposabb körüljárása végett. Tervezőgrafikai munkássága kiemelkedő teljesítményének tekinthető a *Bárka* című irodalmi, művészeti, társadalomtu-

Ég és Föld
(2012; számítógépes grafika)

dományi folyóirat grafikai megjelenése. Ő készítette a Csabai Kolbászfesztivál logó- és arculattervét is. Legutóbbi könyvmunkája a Munkácsy Múzeum *Küzdöttek itthon, harcoltak a fronton – Kiállítás az I. világháború kitörésének 100. évfordulója alkalmából* című tárlatának kísérőkiadványa.

Lonovics László a kezdetektől bekapcsolódott az Országos Grafikai Művésztелеp munkájába, működésében 1976-tól 1989-ig tartó fennállása idején rendszeresen részt vett. A Békéscsabai Művészeti Társaság elnökeként 2003 óta vezeti a Békéscsabai Nemzetközi Művésztелеpet, melynek rendezvényein a Társaság tagjaihoz elismert külföldi alkotók csatlakoznak. Az alkotómunka mellett rendszeresen tartanak művészettelméleti és oktatásmódszertani előadásokat, műhelybeszélgetéseket. A művésztелеpet minden évben kiállítás zárja, amelyet a korábbiakban a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galériában, az utóbbi években a Munkácsy Múzeumban rendeznek meg. Műveit a Munkácsy Múzeum mellett a miskolci Herman Ottó Múzeum őrzi.

Oláh Mátyás [Mathias]

(Békéscsaba, 1951. február 27.)

Talán inkább máshol, ahol
más szelek fújnak
(2013; olaj, farostlemez;
29x21 cm; fotó: Oláh Mátyás)

Keleti kényelem,
nyugati nyugalom
(2009; pasztell, papír;
355x275 mm; fotó: Oláh Mátyás)

Festő, szobrász és grafikus, a közismert, egykor Békéscsabán dolgozó orvos, dr. Oláh Andor fia. 1966 és 1970 között a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnázium tanulója volt. 1973-ban Szentendrére, majd Budapestre költözött. 1983-tól 1993-ig Franciaországban élt, ahol megkapta a francia állampolgárságot. 1999-től napjainkig idejét Magyarország és New York között osztja meg. A Maison des Artistes és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének tagja. Kiállításai közül a legjelentősebbek a szentendrei Szabadtéri Tárlatok 1969 és 1973 között, 1983-ban az Óbudai Pincegaléria, Párizsban 1983-ban a Galerie Etienne de Causans és 1986-ban a Librairie L'Espace Bleu bemutatója. 1998-ban a székesfehérvári Szent István Művelődési Házban rendezett retrospektív tárlatot, 1999-ben New York-ban a China 2000 Fine Art kiállítótermében, 2009-ben pedig a Magyar Nemzeti Múzeumban mutatta be anyagát.

Az 1970-es években a családjával a budai hegyek közé, egy uszálakrészbe költözött. A körülötte kialakuló, másként gondolkodó társaság, a hajó adta nonkonformista életmód és természetesen összművészeti jellegre törekvő alkotótevékenysége – festészet, szobrászat, irodalom, zene, színház – magában hordozta az időszak abszurd és érdekes ellenkulturális jellemzőit. Ennek a csoportnak nagy része az 1980-as évek elején emigrált.

Oláh Mátyás formális művészeti tanulmányok nélkül képezte magát, s hozta létre egyéni formanyelvét. Mindhárom műfajban azonos erővel mutatkozik meg egyéni stílusa, amely változó és megújuló, kísérletező és kereső szellemiségről tanúskodik. Számára a kép témája és anyaga egymástól elválaszthatatlan. A XX. század számos művészeti újításából és a régi kultúrák

örökségéből egyaránt merít, például a kelta és a pigmeus, a távolkeleti, a bizánci és a románkori művészetből. Játékossággal jellemezhető festményeit és grafikáit visszafogott színekkel és érzékeny vonalakkal alakítja. A természet formáihoz hasonlóan megmunkált felületeken dolgozik. Festészete Gauguin, Klee, Chagall, Max Ernst, Vajda Lajos, Bálint Endre és Ország Lili munkásságához, de a korábbi korok mestereihez is kapcsolódik. Oláh Mátyás művészetének másik kifejezési formája a plasztika. Az általa talált, különböző méretű, anyagú és formájú kövekre faragja csiszolt felületű, cizellált finomságú domborműveit. Szobrászi munkáin az ókeresztény és a kelta művészet motívumai mellett felismerhető az őrmény és a kínai hatás is. A kőfaragás és a grafika kapcsolódik össze abban az eljárásban, melyet Oláh Mátyás az 1990-es évek végén dolgozott ki. Ez a frottázs-technikán alapul, melyet művészi céllal a XX. században a szürrealisták használtak elsőként, de megtaláljuk a kínai könyvnyomtatásban is. Kőfaragásainak frottázsaival illusztráltak két, Perczel István fordításában megjelent könyvet: *Új Teológus Szent Simeon Huszonöt fejezet az Istenismeretről és a teológiáról* (Kairosz Könyvkiadó, 2000), illetve *Az Isteni szerelmek himnuszai* (L'Harmattan Odigitria, 2010) című műveket.¹ Oláh Mátyás munkái szinte kivétel nélkül magántulajdonban, illetve magángyűjteményekben találhatók Franciaországban, az Amerikai Egyesült Államokban és Magyarországon.

¹ Köszönet illeti Oláh Mátyást, hogy a vele foglalkozó magyarországi szakirodalom tévedéseit kigyomláta a kéziratból. A szöveget Budai Rita művészettörténi gondolataival egészítette ki.

Gnandt János

[Arad, Románia, 1951. március 31.]

Forgó I.
[2011; akril, vászon; 90x90 cm; fotó: Gnandt János]

Festő, díszlettervező és tanár, 1990-ben települt át Magyarországra. Azóta Békéscsabán él. A temesvári Nyugati Egyetem Képzőművészeti Karán szerzett mesterdiplomát. Első szakmai elismerését, az 1986-os Országos Plakátverseny I. díját még Romániában kapta. A Békéscsabai Jókai Színház festőtárának vezetője, mely munkája mellett folyamatosan részt vesz Békéscsaba középiskolai szintű művészeti oktatásában. Jelenleg a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium festőtanára. Tagja a Romániai Képzőművészek Szövetségének, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Békéscsabi Művészeti Társaságnak. Éveken keresztül a Partium és Erdély olyan látványelemeinek megragadásával foglalkozott, amelyek a történelmi tények viszonyrendszerén keresztül vizsgálva túl sok érzelmet (esetleg indulatot) ébreszt(h)ettek. Az álmok elmosódott, bizonytalan körvonalú képi világa merül fel a nézőben e korszakához kötődő táblái láttán. Az ezt követő időszakban még tovább egyszerűsítette, összefogottabbá és tömörebbé tette a látványt, amely által művészete megállíthatatlanul az absztrakt ábrázolás felé sodródott. Két évtizede már, hogy a nonfigurativitás foglalkoztatja, majd a geometrikus absztrakt festészet felé fordul. Gnandt János esetében az átalakulás tehát nem egy gyors váltás eredménye, az ő életművében képről képre, évről évre nyomon követhető alkotói beszédmódjának folyamatjellegű változása. Díszlettervezői munkássága az Aradi Állami Színházhoz, az

Tektonika II.
[1997; pasztell, papír; 490x590 mm; fotó: Gnandt János]

Aradi Periszkóp Színházhoz, az Újvidéki Magyar Színházhoz és legnagyobb részben a Békéscsabai Jókai Színházhoz köti. Itt készült többek között Robert Harling *Acélmagnóliák*, Erich Kästner *Május harmincötödike* és a *Négy évszak* című mesejáték díszletterve.

Sipos Endre

[Békéscsaba, 1951. december 15.]

Táj
(2010; vegyes technika, papír; 300x300 mm;
fotó: Kunsay Sipos Rita)

Belső dialógus
(2014; vegyes technika, papír; 500x300 mm;
fotó: Kunsay Sipos Rita)

Festő, grafikus, művészeti és vizuálpedagógiai szakíró, 1970 és 1975 között Egerben, a Ho-Si-Mihn Tanárképző Főiskola biológia-rajz szakának hallgatója volt, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem filozófia szakán szerzett diplomát.¹ 1972 óta kiállító művész; festészeti és grafikai tevékenységét párhuzamosan műveli és mutatja be. Egyéni kiállításokat rendezett többek között Budapesten az Erzsébetvárosi Galériában, az Aul Art Galériában és *Meditáció hét tételben* címmel 2014-ben a Körösi Galériában. Nagyszámú csoportos kiállításon vett részt, 1972-ben a *Hajdú-Bihar megyei Pedagógus Művészek Kiállításán* Debrecenben, 1976-ban Szentendrén a *Pest megyei Képzőművészek Kiállításán*, 1977 és 1978-ban a szentendrei *Kapualj Tárlatok*on Gavrilovits Sándorral és Lukács Jánossal együtt, majd több ízben a Nagy Balogh Teremben és a Marczibányi Téri Művelődési Házban Budapesten. Szerepelt az ARTÖR csoport és a Művésztanár Társaság kiállításain, az 1990-es évek végén a párizsi Saint Pierre Galériában és a budapesti Pataky Galériában mutatta be műveit. 2006-ban szerepelt a Fővárosi Képzőművészeti Stúdió kiállításán. Többször bekapcsolódott a Magyar Festészet Napja országos rendezvénysorozatába. A Fischer Ernő Alapítvány kuratóriumának tagja. Jelenleg az Eötvös Loránd Tudományegyetem oktatója.

Több mint húsz évig a Fővárosi Pedagógiai Intézetben dolgozott vezető rajz szaktanácsadóként. A fővárosi gyermekrajz kiállítások szervezése közben új értékelési rendszert alakított ki. Igen

¹ Köszönet illeti Török Gábort, hogy Sipos Endre működésére felhívta a figyelmem.

jelentős elméleti és gyakorlati vizuálpedagógiai munkássága. Fontos kérdésnek tekinti a tanárok továbbképzését, valamint a módszertan megújítását a képességfejlesztés és az ismeretelsajátítás kérdésének középpontba állításával.²

Alapítója az 1983-tól működő Festő és Képzőművészeti Stúdióknak. 1988-tól vezeti a Fővárosi Képző- és Iparművészeti Diákbiennálét, melynek eredményeiről rendszeresen beszámol a *Módszertani Lapok. Vizuális Kultúra* című szakfolyóiratban. 1994-től alapítója és vezetője az ARTÖR művésztanár csoportnak. Kezdeményezője és dokumentátora a Művésztanár Társaságnak.

Sipos Endre a következőképpen ír a műalkotás létrejöttének folyamatáról: „Az alkotó folyamatban [...] reprodukálódik a teremtés folyamata, ily módon az alkotómunka szellemi termékei a világnézet tartóoszlopai. Hogy erről miért nem tud többet a nagyközönség, ez az ezoterikus homálykeltők ténykedésének köszönhető. [Alkotófolyamatban nem csak festői-szobrászati-építészeti konstruálást értünk, hanem filozófiai gondolkodást, írói és költői munkát, zeneszerzést, természettudományos kutatómunkát is. Ezek sokkal közelebb állnak egymáshoz, mint gondolnánk.]”³

² Sipos Endre: A képességfejlesztés és ismeretelsajátítás hétféle motivációs lehetősége.

In: www.razj.fazekas.hu/html/2006_konf/lightbox2.03.3/eload_se.html

³ Sipos Endre: Művészet és világnézet (Festészet és nemzeti karakter szimpózium). In: Magyar Szemle 20/11–12. (2012) 90. p.

Slezák Lajos

[Cegléd, 1951. december 28 – Békéscsaba, 2005. október 22.]

Rajz I.
(2000; tus, papír; 105x145 mm; fotó: Slezák Lajos)

Festő, tanár, 1980-ban telepedett le Békéscsabán. A művészeti közélet aktív részvevője volt.

A nagykovácsi Arany János Gimnáziumban érettségizett, rajztanára Rácz József festő, majd 1975-ben a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakán diplomázott, mestere Vinkler László, a békéscsabai származású Cs. Pataj Mihály és Szathmáry Gyöngyi szobrász volt.

Tagjainak sorában tudhatta a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, örökös tagja a Békéscsabai Művészeti Társaságnak.

„Slezák, ahogyan kézenfekvő, saját jellemét és emlékeit használja képi mítoszvilága megteremtésének forrásaként. A természet irányába nem rajongással fordul... Bár ihletője a látható valóság, az azzal való kapcsolatteremtését a közvetlenség nem jellemzi. (...) A kékek és szürkék mostanra vörösekkel és zöldekkel egészültek ki, a vészterhes harmóniákhoz pedig néhol már-már áthághatatlannak tűnő, sűrű, mégis megfoghatatlan magány-érzés társul. Slezák Lajos nem tűri a bezártságot, mindig kifelé tekint, szemével állandóan a messzire, a végtelenbe vesző horizontot pásztázza. ...alkotói stílusának önigazoló állandósága a változatlan és a megállapodottság nyugalmaival tölti el a nézőt”²

Slezák Lajos a melankolikus tájak mestere volt, akire a látható valóság elemeihez való viszonyulás, a festékanyag felhasználása és az ecsetkezelés tekintetében Kokas Ignác

¹ A pontos dátumért köszönet illeti Lonovics Lászlót.

² Gyarmati Gabriella: Egyidejű pályávek. Gnandt János, Lonovics László, Slezák Lajos és Széri-Varga Géza kiállítása a Munkácsy Mihály Múzeumban. In: Bárka 9/3. (2001) 75–76. p.

Rajz IV.
(2000; tus, pác, papír; 205x140 mm; fotó: Slezák Lajos)

volt hatással, míg a képi megjelenítés Lőránt János Demeter korábbi akvarellmunkáival mutat rokonságot. Legtöbbit olajjal dolgozott, de az életmű kiemelkedő egységét expresszív erejű lavírozott tus és diófapác munkái adják.

Szeverényi Mihály

(Békéscsaba, 1952. február 16.)

Kezdet

(2002; olaj, farostlemez, vászon; 60x58 cm;

Munkácsy Mihály Múzeum; teltári szám: 2004.3.1.)

Festő, a békéscsabai 10. Számú Általános Iskolában Gazsy Endre tanítványa volt. Ő irányította figyelmét a festésre, minek nyomán Szeverényi Mihály a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakára felvételizett. A szegedi években Novák András és Dér István volt a mestere.

Első kiállítását 1979-ben rendezte Békéscsabán. Az 1980-as években a Békési Alkotótáborban, a következő évtizedben a Csuta Nemzetközi Művésztelepen (Békés) és a Ludvig Nemzetközi Művésztelepen (Nagykanizsa) dolgozott. 2004-től a szerbiai Écska, a szlovákiai Trencsén, a romániai Nagyzerind, valamint Horvátország pulai és medulini alkotótáborában találjuk. Tagja a Békéstáji Művészeti Társaságnak és a Független Alkotók Művészeti és Művelődési Egyesületének.¹

Egy interjúban így vall festészetéről: „A lírai absztrakt áll hozzám a legközelebb. Jellemzően nonfiguratív képeket készítek, melyek lírai témákat dolgoznak fel modern stílusban: érzelmi, lelki vetületük van. Számos egyéni és csoportos kiállításon vettem már részt. Talán a legbüszkébb mégis a békéscsabai evangélikus nagytemplom oltárképére vagyok és arra, hogy én tervezhettem meg a református templom üvegablakait, de említhetném a gyulai adventista imaház belső terét, vagy a külföldön, Németországban látható berlini missziós központ kálváriájának oltárképét is, amelynek elkészítése szintén megtiszteltetés és komoly szakmai kihívás volt számomra.”² Minden békéscsabai lokálpatriótát megdöbbentett a hír, amikor az Evangélikus Nagytemplomba, amely Magyarország legnagyobb

protestáns temploma, 2000 nyarán betörték, és ellopták az eredeti, Leonard Landau, azaz Landau Lénárt (Pest, 1790 – ?, 1868) Pesten működő művésztanár és rajzpedagógiai szakíró Krisztus kereszthalálát megjelenítő oltárképét. A bűnügy máig felderítetlen maradt. Az oltárképet a Békéscsabai Evangélikus Egyházközség úgy igyekezett pótolni, hogy Szeverényi Mihálytól rendelt egy, az eredetihez hasonlóan Krisztus keresztre feszítését ábrázoló festményt, amelyet az alkotó 2006-ban adott át.³

1 www.szeverenymihaly.hu/index.html

2 www.jankay.hu/kiallitas/megnyitas/37/

3 Szegfű Katalin: Középpontban: Jézus Krisztus. Szeverényi Mihály festőművész. In: www.evelet.hu/archivum/2007/21/073

Csuta György

(Békés, 1952. április 7.)

Tűzmadár

(2014; vegyes technika, vászon; 60x80 cm; fotó: Rigler Attila)

Festő, grafikus és művészetszervező, több szállal kötődik Békéscsabához. Tanulmányait a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskolában végezte. 1970 óta kiállító művész. A Békési Alkotók Klubjának vezetője, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének választmányi tagja, a Békéstáji Művészeti Társaság alelnöke, valamint a Jankay Tibor Művészeti Közalapítvány kuratóriumi tagja.

Csuta György 1975-től 1988-ig a Békési Alkotótábor szervezője volt. 1993-ban létrehozta a ma is működő Csuta Nemzetközi Művésztelepet, 1994-ben pedig megszervezte a gyomaendrődi művésztelepet, melynek fenntartását a Bethlen Alapítvány vállalta magára. Alapító tagja a Hajósi Művésztelepnek és a nagykanizsai Ludvig Nemzetközi Művésztelepnek. A Békéscsabai Nemzetközi Művésztelepen a hivatásos békéscsabai művészek sorában is visszatérő művészként találjuk. Tulajdonosa a szintén az ő nevét viselő békéscsabai Galériának.

Alkotói és művészetszervezői tevékenységét többször is elismerték. Többek között 1986-ban Művelődési Miniszteri Kitüntetést, 1997-ben Békés város Pro Urbe díját, 2003-ban a Munkácsy Múzeum XXXIII. Alföldi Tárlatán a Békéstáji Művészeti Társaság díját, 2007-ben pedig a D. Fleiss Est & West Artists különdíját érdemelte ki. 2012 óta Békés város Díszpolgára. 2013-ban megkapta a Magyar Kultúra Lovagja címet. 2014-ben a Békés Megyei Prima Díjat vehette át.

Csuta György életműve rendkívül változatos, többféle stílusban dolgozik. Figuratív és nonfiguratív műveket egyaránt alkot.

Ábrahám

(2014; vegyes technika, vászon; 80x80 cm; fotó: Rigler Attila)

Működését vegyes anyaghasználat jellemzi, dolgozik olajjal, akrillal, akvarell-lel.

Műveit a békési Jantyik Mátyás Múzeum mellett magángyűjtők őrzik Európa több országában, valamint az Amerikai Egyesült Államokban és Kínában.

Virág Éva

(Békéscsaba, 1953. szeptember 2.)

Fiáker

(2004; olaj, vászon; 40,2x50,1 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 2004.2.1.)

Festő, tanár, tizenkét évesen kezdett Mokos József szakkörébe járni. Ő volt az oly sokak által tisztelt mester egyik utolsó tanítványa, akit sikerrel készített fel a főiskolai felvételire. Középiskolai tanulmányait a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnáziumban folytatta, ahol Mladonyiczky Béla volt a tanára, rövid ideig az akkor óraadóként dolgozó Wollmuth Frigyes óráit is látogatta. Érettségi után először a Debreceni Tanítóképző Főiskola, majd a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola hallgatója lett. Szegeden Cs. Pataj Mihály és Hézső Ferenc volt a mestere. Virág Éva több évtizednyi pedagógusi működés mellett vált a művészeti közelet aktív szereplőjévé. Nagyon sok kiállítást rendezett Békéscsabán, számtalan magyarországi kiállítóhelyen, valamint bemutatta képeit Izraelben és az Amerikai Egyesült Államokban is. Munkáját 1986-ban a *Pedagógus Tárlat* díjával ismerték el.

„Az ember, amióta létezik, a természetben és a természetből él, vele a legszorosabb kapcsolatban, néha ádáz küzdelemben, titkait fürkészve és gazdagságát, szépségét csodálva. Virág Évának is a legmeghatározóbb élménye és témája a természet, az emberi élet mindennapjai. Megmarad a hagyományosabb témák és formák mellett, az értékörzés humanista szándékával. Képein nem esik darabokra a világ, nem töredeznek szét a formák.”¹

Virág Évát a pillanatnyi benyomás érdekli, ám ezt nem minden esetben pusztán a látvány, sokkal inkább a látható által generált érzelmi töltet váltja ki. Képei derűt sugároznak, mióta lezárult

korai, realista hangvételű képeinek korszaka, az élet napsütötte oldalát szeretné közönségének megmutatni. Jelentős hatást gyakoroltak rá a gyermekkorában édesanyja szülőhelyére, Zentára tett kirándulások, ahol egy régi, lenyűgöző világ fogadta. Nagybátyja az állomáson fiákerrel várta, amikor arra felszállt, megkezdődött a nyaralások alkalmával tett időutazás. E gyermekkori élmények hatására máig őrzi a régi korok, a régi filmek és a régi tárgyak iránti vonzalmát, amelyek inspirálják festészetét.

A főiskolai évek idején alakult ki realista szemléletű korszaka, amelyen az Alföld, a Körösök, a vizek látványvilágát és az alföldi emberek mindennapi életét akarta megragadni. Ezt követő romantikus korszakában más békéscsabai festők által is szívesen festett nosztalgikus világba kalauzol bennünket, melynek szereplői nőalakok, fiákeresek és lovaskocsik. Az utóbbi két évtizedben ismét újabb, jóval színesebb világot hozott létre, amelyben utazásait örökíti meg. Táblakép formában készíti meseillusztrációkat is.

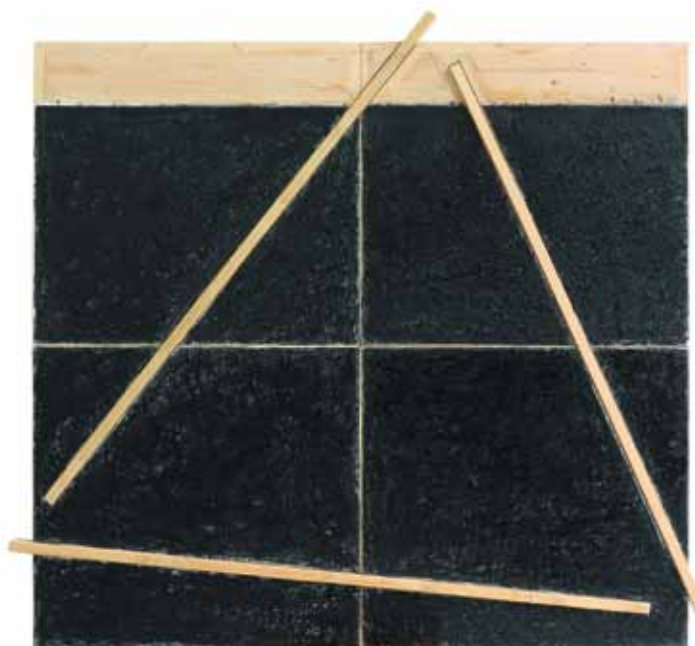
Apró érdekesség, hogy azt a nosztalgikus világot, amely annyira megragadta képzeletét, a valóságban is megtapasztalhatta. Virág Évának lehetősége nyílt kipróbálni e szép ruhák és elegáns frizurák elkészítését és viselését, amikor egy nyáron szerepet vállalt Sándor Pál *Szeressétek Ódor Emiliát* című filmjében, melynek leánynevelő intézeti környezetét a szabadkígyósi Wenckheim-kastély és parkja biztosította.

Műveit több más múzeum mellett a Munkácsy Mihály Múzeum őrzi. Rendkívül sok képe került magántulajdonba.

¹ Név nélkül. In: www.virageva.com/index2.php

Bereznai Péter

(Mezőberény, 1955. február 7.)

Fekete kép / Kecskemét I.
(2014; ipari festék, formázott vászon, fa; 100x180 cm; fotó: Deim Péter)

Fekete kép / Kecskemét II.
(2014; ipari festék, formázott vászon, fa; 170x180 cm; fotó: Deim Péter)

Festő, tervező- és képgrafikus, performer, a kezdő lépéseket 1967 és 1971 között Békéscsabán, Mokos József irányítása alatt tette.¹ Mesterének tekinti az egykor békéscsabai tanárt, Gazsy Endrét is. Tanulmányait 1971–1972-ben a zebegényi Szőnyi István Szabadiskolában folytatta, ahol később, 1988-tól 1994-ig ő maga is tanított. Eredetileg nyomdásznak készült, 1973 és 1975 között a békéscsabai Dürer Nyomdában kéziszedői állást vállalt. A könyvkészítés területére csak az utóbbi években tért vissza, de manapság már tipográfusként dolgozva.² 1975 óta él Szentendrén, bekapcsolódva a Vajda Lajos Stúdió működésébe, melynek már röviddel csatlakozása után arculatformáló, karakteres alkotója lett. A Szentendrei Grafikai Műhely tagja.

Első önálló kiállításait 1983-ban a szentendrei Műhely Galériában, majd 1986-ban a békéscsabai Gyopár Klubban rendezte. A Munkácsy Múzeum 1995-ben mutatta be Penyaska Lászlóval közösen rendezett, *Halványfekete (Teljes)* című tárlatát. Első szakmai elismerését 1984-ben, a Szentendrei Képtár Pest Megyei Tárlatán szerezte, amikor neki ítelték a Pest Megyei Tanács díját. 2002-ben Munkácsy Mihály-díjat kapott.

¹ Bereznai Péter szerepelt Mokos József születésének centenáriumán a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² Bereznai Péter volt a tervezője például a két VLS-könyvnek is: 1. A szentendrei Vajda Lajos Stúdió (antológia). Szerkesztette: Novotny Tihamér és Wehner Tibor. Szentendre, kiadja a szentendrei Vajda Lajos Stúdió támogató alapítvány [Vajda Lajos Stúdió Kulturális Egyesület], 2000. 469 p. 2. Szentendrei Vajda Lajos Stúdió: 1972 – 2002 (Dokumentum- és szöveggyűjtemény). Szerkesztette: Novotny Tihamér. Szentendre, Vajda Lajos Stúdió Kulturális Egyesület, 2002. 336 p.

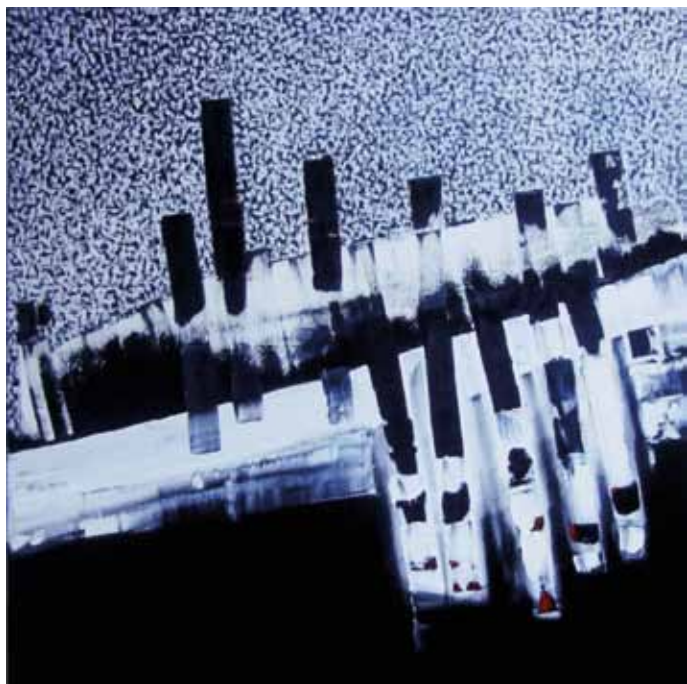
Bereznai Péter életművével kapcsolatban, összefoglaló jelleggel a következőket írja Beke Zsófia: „Anyaghasználatára – konstrukcióira és festményeire egyaránt – a változatosság, technikájára a leleményesség, kifejezésmódjára a humor jellemző (...). Kedvelt témája a madár, amelyet azután a nyolcvanas évek elején készült festményein is gyakran applikál (pl. tollak). A hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején festményein a sokszínűség, konstruktivista jelleg, a geometrikus–emblemikus, szürrealisztikus–absztrakt, újtárgyas stílus kísérhető figyelemmel. (...) Előszeretettel alkalmaz munkáin írásjeleket, majd a keresztet vagy az ikszet, de ezek a mágikus–mértni formákra épülő munkák a csoport tagjaitól eltérő módon sokkal expresszívbbek, rituálisabbak vagy gesztus jellegűek (...). A nyolcvanas évek egyben az Új Szenzibilitás korszaka is, ami nála egyfajta sajátos, egyszerre szentendrei, másrészt absztrakt–impresszionisztikus, konceptuális nézőszemszemléletben jut kifejezésre... Művészete sokkal vibrálóbb, élénkebb, színesebb, nyugtalanabb, mint ami a konceptualizmus alatt általában értendő. A kilencvenes évek első felében az ún. *Halványfekete* ciklus fémjelzi leginkább ezen periódusát. Festményei ezzel együtt absztrahálódnak, és az installáció műfajához közelednek, szerkezetüket tekintve pedig geometrizálódnak, de ahogyan szobrain is, egyszerre érződik rajtuk az újrealizmus, a neodadaizmus és a szürrealizmus hatása is.”³

Műveit a szentendrei Ferenczy Múzeum, a gyulai Erkel Ferenc Múzeum és a dunajvárosi Modern Művészetért Közalapítvány őrzi.

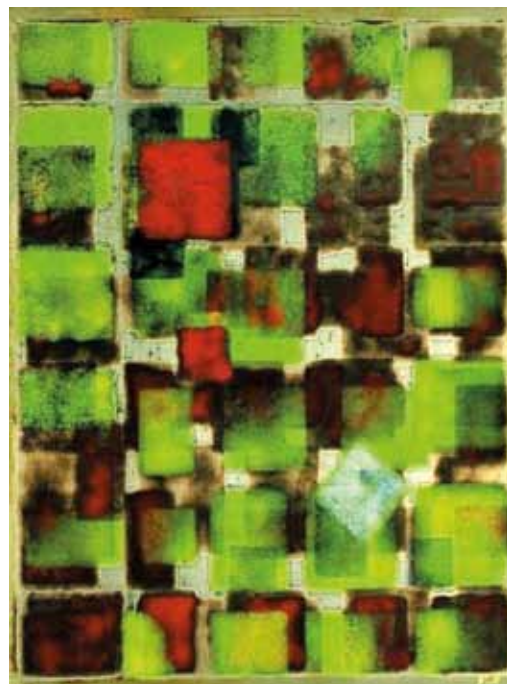
³ Beke Zsófia: Bereznai Péter. In: <http://www.artendre.hu/html/bereznai.html>

Váradi Anna

[Szeged, 1958. január 17.]

Fekete szivárvány
(2012; olaj, vászon;
100x100 cm;
fotó: Czakó Ádám)

Mozgalom
(2010; tűzzománc,
rézlemez,
35x25 cm;
fotó: Czakó Ádám)

Festő, zománcművész, a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola földrajz-biológia szakának hallgatója volt 1977 és 1981 között. Az 1984 és 2012 közötti időszakban élt Békéscsabán. 2004 óta foglalkozik festő tevékenysége mellett tűzzománcal. Mesterének Hévízi Évát tekinti, akivel a kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhelyben dolgozott együtt. Ugyanitt több képzésen is részt vett, elvégezte többek között a tűzzománc miniatűr festészeti és az ékszerdesign kurzust. A Photoshop használatát a budapesti Ruander Oktatóközpontban tanulta. Előbbi mellett rendszeresen dolgozik az egri művésztelepen. Oktatóként vezeti a budapesti Enamel Artworkshop festő- és ékszerzománc kurzusait. 2008-ban a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galériában mutatta be *Tűzvarázs* című kiállítását. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Siklósi Szalonnak. Munkáját többször elismerték. 2002-ben neki ítelték a Csuta Nemzetközi Művésztelep (Békés) fődíját. 2009-ben az *In Memoriam Csontváry Kosztka Tivadar – A napút festője. Országos képzőművészeti és iparművészeti tárlaton* elnyerte a Kernstok Károly Művészeti Alapítvány díját. Váradi Anna így vall törekvéseiről: „A kezdetektől arra törekszem, hogy munkáimmal egyedi, végtelen nélküli, innovatív világot tükrözzek. (...) Mindig továbblépek a »végtelen új« felé, hiszen egy állandó felfedező vagyok. Folyamatosan újat szeretnék alkotni a képzőművészetben. 2004-ben ismerkedtem meg a műfajjal, ekkor tárult elém a zománcban rejlő rendkívüli kreativitás. Az egyéni elképzeléseket ezerféle módon kifejező műfaj. Próbálok saját, letisztult megoldásokat keresni. Festőzománcos

vagyok. Elsősorban ebbe a körbe tartozó zománc technikákat próbáltam ki. Ma legszívesebben rézfelületre dolgozom. Fémmegmunkálási eszközökkel a faktúrát gazdagítom. Kedvelem a réz-oxidok csodás színeit. Lehetőség szerint szabadrekeszes ékszerzománcozással kombinálom.”¹ Műveit közintézmények, irodaházak és magángyűjtők őrzik.

¹ Váradi Anna: Magamról. In: www.tuzzomanc.com

Scholtz Endre

(Budapest, 1959. október 13.)

Köröspart Békéscsabán
(2004 körül; olaj, farostlemez; 55x75 cm; fotó: Scholtz Kristóf)

Vízpart a csabai fürdő előtt
(2004 körül; akril, farostlemez; 50x70 cm; fotó: Scholtz Kristóf)

Festő és tanár, 1966 óta él Békéscsabán. Fia Scholtz Kristóf fotóművész. Középiskolai tanulmányait a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnáziumban végezte, ahol Mladonyiczky Béla volt a rajztanára. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola földrajzszakán Cs. Pataj Mihály volt a mestere. 1983-ban szerzett diplomát. Mesterének tekinti a Békéscsabához szintén kötődő keramikumművészt, Takács Győzöt is. Első szakmai elismerését 1986-ban Mártélyon szerezte, amikor neki ítelték az *Utánpótlás művészforum* I. díját.¹ Jelenleg a Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola, valamint az Esély Pedagógiai Központ Általános Iskola, Speciális Szakiskola tanára.

1981 óta Magyarországon, Ausztriában és Franciaországban rendezett kiállításainak száma megközelíti a másfél százat. Tagja a Független Magyar Művészek Országos Szövetségének és a Független Alkotók Művészeti és Művelődési Egyesületének. A csabaiak által Gesztuskirálynak nevezett festőnek ötvenedik születésnapján a Megyeházán rendeztek kiállítást ötven festményéből. 2011-ben a 32. Nemzetközi Sportgálához kapcsolódóan szervezte *A világ legnagyobb képbemutatója* című villámtárlatát, amelyen félezer Scholtz Endre-művet emeltek önkéntes kezek egyszerre a magasba. A képekből álló sor ezer méter hosszúságú volt.

A rendkívül termékeny, már eddig is több ezer képet festett alkotó stílusa igen jellegzetes. Lendületes gesztusokkal, erőteljes színekkel építi fel képeit, amelyek tárgya legtöbbször a

természeti és az épített környezet. Akrillal és pasztellal dolgozik. Magyarországon háromezer festménye található közintézményekben és magángyűjtőknél. Művei fellelhetők Koncz Habor, Huszti Péter és Zorán gyűjteményében is. Békéscsabán ezeröttszáz művét őrzik.

¹ Scholtz Endre. In: Baji Miklós Zoltán (szerk.): Békéscsaba a festők szemével. Békéscsaba, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata, 2006. 60. p.

Kolarovszki Zoltán

(Békéscsaba, 1960. július 14.)

Késes ember
(1985–1986;
akvarell, papír; 320x320 mm;
fotó: Kolarovszki Zoltán)

Festő, tanár, 1985 és 1988 között végzett a Magyar Képzőművészeti Főiskolán. Nagyszámú önálló kiállítást rendezett, de csoportos bemutatásokon is szívesen vesz részt. A Munkácsy Múzeum *Alföldi Tárlat* című kiállításorozatának visszatérő alkotója volt. Tagja a Független Alkotók Művészeti és Művelődési Egyesületének. 1983-ban elnyerte a *Képzőművész körök megyei kiállításán* Békés Város Tanácsának díját (Jantyik Mátyás Múzeum, Békés), 1990-ben a Békés Megyei Tanács Művészeti ösztöndíját, valamint 2002-ben az *Alkotó Pedagógusok Tárlatán* a Pedagógusok Szakszervezetének díját (Szentes).

„Kolarovszki Zoltán festésmódjára bizonyos fajta mozgékonyság jellemző, számára nem létezik olyan téma, amelyet nyugalmasan lehetne és tudna megmutatni. Zaklatott és vibráló, mégis egységes, koncentrált. A *Corpus* és a *Késes ember* (...) Kolarovszki legkiemelkedőbb munkái közé tartoznak, az alkotó lelki és gondolati irányultságának, festői tehetségének beszédes példái. Az atmoszféra, amit e két táblán belül teremt, elsősorban nem vallásos és nem irodalmi. Inkább az átélés önfeledtségéről beszélhetünk esetében, hogy az ábrázolás tárgyához pusztán ürügyként nyúlt volna, fel sem merül. A színekkel és a formákkal szinkronizálja, teszi érthetővé számunkra a képeken feldolgozott, mélyen átértzett isteni és emberi drámát.”¹

¹ Gyarmati Gabriella: A Munkácsy Mihály Múzeum képző- és iparművészeti kiállításai 2001 és 2004 között. 336. p.

Baji Miklós Zoltán / BMZ Hungarian ARTangel

(Békés, 1961. december 2.)

Baji Miklós Zoltán *Oltár* című kiállításához kapcsolódó *Dicsőség a szenteknek* című performansza Timkó Szabinával (2007; Kis Zsinagóga Kortárs Galéria, Eger; fotó: Regős Tamás)

Festő, szobrász, tervező- és képgrafikus, intremediális művész, neosámán, művészeti oktató, kiállítás-szervező. Mestereinek a békéscsabai Vágréti Jánost, Lóránt János Demetert és a Kanadában élő neoista művészt, Kántor Istvánt (Monty Cantsin) tekinti.

Munkáját 1989-től, amikor a kecskeméti *Országos Amatőr Biennálén* megkapta a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Szövetségének különdíját, több ízben elismerték. 1997 és 2007 között négy alkalommal érdemelte ki a Munkácsy Múzeum *Alföldi Tárlatának* díját, 2005-ben a *VI. Országos Groteszk Képző-, Iparművészeti és Fotópályázaton* neki ítelték a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének díját. *MŰK labirintus* című művével 2014-ben a *Labirintus* című, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének a szentendrei MűvészetMalomban rendezett tematikus kiállításán szakmai elismerésben részesült másik két Békéscsabához kötődő alkotó, Bohus Zoltán és Lukoviczky Endre mellett. És még sorolhatnám tovább...

Baji Miklós Zoltán tevékenysége igen sokrétű, az egymás mellett párhuzamosan futó, többműfajú alkotótevékenység okán igen dinamikusnak hat. Az újabbnál újabb elgondolások, elméletek nyomán az életműben új műfajok, kifejezőeszközök és megnyilvánulási módok jelennek meg, évről évre, évtizedről évtizedre.

1988-ban szakít a látható valóság megörökítésére vonatkozó törekvéssel, de az 1990-es évek legelején már a táblakép adta kifejezési lehetőségek keretét is szűknek érzi. A magát Hajas

Tibor szellemi örökösenek valló alkotó festészeti, szobrászati és grafikai életművének következetes építése mellett mutat be performanszokat. Egyszemélyes és csoportos akcióit, melyek megvalósításába olykor családtagjait is bevonja, több európai helyszínen, *Angyali Asszimiláció II.* című performanszt Kanadában mutatta be.

„Baji Miklós Zoltán olyan művész, akit nem érdekel a művészet maga. Legalábbis nem önmagában, önmaga kedvéért. Számára a művészet nem cél, hanem eszköz, elsődlegesen spirituális-szakrális, kisebb részben társadalmi-politikai célok elérésének, kinyilvánításának eszköze.” – írja róla Sturcz János.¹

Művészetszervezői tevékenységének kiemelkedő példája a *Csalánleves fesztivál*, amelyet 1991-ben indított el az alkotó. Néhány nehéz évet követően a nagy érdeklődésre számot tartó többnapos rendezvény jóideig éves rendszerességgel megrendezésre került.

A Baji Miklós Zoltán nevéhez fűződő másik rendezvénysorozat az *Oriens fesztivál*, amelyet 1992-ben hirdettek meg először. Az *Oriens '92 fesztivál / I. Kelet Európai Kultúrbörzéről* ekképpen ír Lóska Lajos: „... ha a Békéscsabán látott performance-okat összehasonlítjuk a '70-es és a '80-as években bemutatottakkal (...), úgy tűnik, hogy az esztétizáló-intellektuális performance-szal szemben (...) a békéscsabaiak sokkal agresszívebbek, provokatívabbak, mint az előző évtizedben készültek. Mondandójuk is más, inkább nihilt és tanácsstalanságot sugalló,

¹ Sturcz János: Baji Miklós Zoltán kiállítása a Jankay Galériában.

ln: www.barkaonline.hu/kepzmuveszet/1430-baji-miklos-zoltan-kiallitasa

Baji Miklós Zoltán

Asztrál-sík-találkozás

(2000; olaj, akril, vászon; 124,7x175,1 cm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 2001.2.1.)

amit egyfajta agresszivitással kompenzálunk a művészek. Ezek a performance-ok zaklatottabbak és látványosabbak, az emberi jellemnek a dionüszsoszai oldalát emelik ki. A bemutatón résztvevő alkotók tiltakoznak, ha tevékenységüket esztétikusnak nevezik. Számukra az esztétikus, és ez a magatartás az újfestészet iránti ellenszenvüket is bizonyítja, a megvásárolhatót jelenti. Ők pedig nem akarnak eladhatókká, manipulálhatókká válni.”²

Mindkét rendezvénysorozat nemzetközi fellépőkkel és közönséggel bonyolódott le.

Baji Miklós Zoltán műveit számos közgyűjtemény, többek között a Museum für Moderne Kunst (Weddel, Németország), két torontói gyűjtemény, a Neoista Központ és a Paraméter Gondolat Ambulancia (Kanada), a dunaszerdahelyi Kortárs Magyar Galéria (Szlovákia), a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria és a Munkácsy Mihály Múzeum őrzi.

² Idézi: Baji Miklós Zoltán: Progresszív művészeti kezdeményezések a Vihar-sarokban a rendszerváltás után a Csalánlevelektől az Orienseken át a 20X20-akig.

ln: www.k.csabanet.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=439

Novák Attila

(Békéscsaba, 1964. április 29.)

Enteriörkép Novák Attila 2014-ben a Munkácsy Múzeumban rendezett *Úton, Svenvan* című kiállításában
(fotó: Novák Attila)

Festő, performer, tanár és vizuálpedagógiai szakíró, először 1987-ben a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán, majd 2002-ben a Magyar Iparművészeti Egyetemen szerzett diplomát. Előbb a Szent László Utcai Általános Iskola rajz tagozatának, majd 1995-től a Vásárhelyi Pál Szakközépiskola és Kollégium, 2004-től a Szent-Györgyi Albert Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium iparművészeti tagozatának tanára. Munkáit nagyszámú egyéni és csoportos kiállításokon mutatta be. Visszatérő résztvevője volt a Munkácsy Múzeum *Alföldi Tárlatainak*. Tagja a 2002-ben alakult 3T NSZK nevű alkotócsoportnak Szuhaj Györggyel és Kukár Istvánnal együtt. Pályája során több művésztelep munkájában is részt vett, jelenleg a békéscsabai Békési Úti Közösségi Házak Alkotóköreinek és Nemzetközi Művésztelepének, valamint a Nemzeti Művelődési Intézet által szervezett Békés Megyei Amatőr Alkotók Művésztelepének a vezetője.

Munkáját többször elismerték. A 2003-ban Békéscsabán megrendezett *Múlt a jelenben* című fotópályázaton I. díjjal jutalmazták. Az *Alkotó Pedagógusok Tárlatának* szentesi rendezvénysorozatán 2004-ben, 2005-ben, 2006-ban és 2007-ben is díjazott volt. 2005-ben a *VI. Országos Groteszk Képző-, Iparművészeti és Fotópályázaton* neki ítelték a Vaszary Képtár díját.

Szülovárosában az utóbbi években több önálló tárlatot rendezett. 2011-ben a Békés Megyei Önkormányzat galériájában mutatta be a *HELY-ZET-KÉP* című kiállítását, amelyen többek között *Az ólam én vagyok* projekt több eleme is szerepelt. A tárlat megnyitója után levetítették Novák Attila *Andalúziai transzpasik* című videó animációját. 2013-ban a 3T Csoport (NSZK) ötven

éves tagjainak tíz éves közös munkája előtt tisztelő *50–10* című bemutatónak a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria biztosított helyet. Novák Attila ötvenedik születésnapját 2014-ben a Munkácsy Mihály Múzeumban ünnepelte. „A legutóbbi *Úton, Svenvan* című kiállításán nem az eddigi alkotói tevékenységének összegző jellegű bemutatására vállalkozott, hanem egy sajátos keresztmetszetben mutatta be az életkorának fordulópontján lévő, az önmagával szembenező, a jelenével találkozó embert. A kiállítótérben az együttesen alkalmazott vizuális eszközök és műfajok összehatása lett maga a mű. Az alkotó az önportréjának transzformációival, a videó installáció, a videó animáció, a térinstalláció és a fotóprintek objektív és szubjektív kölcsönhatásának segítségével közelítette meg az időben és térben való létezés és cselekvés lehetőségeit, és azok eredményeit. Az úton létrejövő találkozások szimbolikus stációin keresztül vizsgálta a valóság és a fikció kölcsönös egymásra hatásait, szellemi és érzelmi viszonyrendszerét, rögzítette azok fázisait, következményeit.

»– Mi lenne, ha tárgy lenne Novák Attila?

– Nyílvessző, az olyan szépen száll! Mindig úton van. Én az lennék, azt hiszem az... Nem azt a pillanatot várom, amikor becsapódik, s azt sem, amikor kilövik, hanem amikor úton van! De az életünk is egy ilyen nyílvessző. Valahonnan elindul, valahova megérkezik...«¹

¹ Az MTVA 2014-ben készített *Vizuálpedagógiai közmunkás* című dokumentumfilmjének részlete.

Fazekas Attila

[Gyula, 1967. március 18.]

Délután hamuzóval és kávéval
(2012; vegyes technika
és anyagok; 85x190 cm; fotó: Fazekas Attila)

Festő és tanár, a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnáziumban érettségizett 1985-ben. Először a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola rajz szakán, majd 2001-ben a Magyar Iparművészeti Egyetem rajz-környezetkultúra szakának multimédia szakirányán szerzett diplomát. Mestere Horváth János, Bodóczy István és Révész László László volt, de intenzív hatást gyakorolt művészetére „Gubis Mihály őszintesége, ösztönös ereje, Vágréti János felszabadult és örömteli színhasználata, valamint Kohán György monumentális, vehemens festészete”. Több mint húsz éve tanít Békéscsabán, jelenleg a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium festő szakos művésztanára. Jónéhány kiállításon részt vett, visszatérő szereplője volt a Munkácsy Múzeum *Alföldi Tárlatainak*. Tagja a Békéscsabi Művészeti Társaságnak, kiállításai állandó közreműködője. A szlovákiai *Nemzetközi Festészeti és Szobrászati Biennálén* 2010-ben, majd 2013-ban is díjjal ismerték el munkáját. Korábbi absztrakt táblaképfestészetében először a kép befoglaló formáját változtatta meg azzal, hogy kimozdította a szabályos négyszög formából. Ezután egyes képrészek helyére eltérő felületeket, tárgyakat illesztett be. Az utóbbi években elsősorban assemblage-okat és tárgykollázsokat készít. „Megragadnak a tárgyak/tárgytöredékek. Gazdag asszociációs lehetőségeikkel, töredékességükkel, színükkel, jelenvaló anyagszerűségükkel kompozíciókká szerveződnek. Munkáimra nem a téri illúzió,

Figura
(2006; olaj, fa, vas; 94x50 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 2011.1.1.)

hanem sokkal inkább magán a képsíkon megjelenő vizuális történések a jellemzőek.”¹
Műveit a Munkácsy Múzeum mellett a dunaszerdahelyi Kortárs Magyar Galéria őrzi.

¹ Részletek Fazekas Attila 2014. október 30-án kelt, a szerzőnek szóló leveléből.

Lenkefi Deák Réka [Deák Dalma Réka]

[Sepsiszentgyörgy, Románia, 1970. augusztus 22.]

Díszlet- és jelmezterv
Euripidész *Iphigeneia
Auliszban* című drámájához
(2003; Csíki Játékszín,
Csíkszereda, Románia;
rendezte: Parászka Miklós;
fotó: Sándor Levente)

Gyermekkorom emlékcserpepei
(2008; tűzzománc, üveg,
fa, selyem; 70x50 cm;
fotó: Lenkefi Zoltán)

Díszlet- és jelmeztervező, akinek édesanyja Deák M. Ria textilművész, édesapja Deák Barna grafikus. 2003-ban költözött férjével, Lenkefi Zoltánnal Békéscsabára. Az azóta eltelt időben sokat tett a város kulturális életéért, így tiszteletbeli csabainak tekinthetjük.

Lenkefi Deák Réka 1991 és 1998 között a Magyar Képzőművészeti Egyetem díszlet- és jelmeztervező szakának hallgatója, mestere Székely László és Vágó Nelly volt. 2008-ban részt vett Elizabeth Friendship tervező, a Costume and Textile Society of Wales elnökének mesterkurzusán, 2012-ben pedig Gary Friedman ausztrál bábművész workshopján.

Miután lediplomázott, több erdélyi színházban végzett tervezői munkát. Csíkszereda önkormányzati színháza, a Csíki Játékszín alapító tagja. Miután letelepedett Békéscsabán, a Szent-Györgyi Albert Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium elődintézményében vállalt tanári állást. A Napsugár Bábszínháznak, amelynek alapító tagja, napjainkig tervezőjeként és szcenikusaként dolgozik. A hallgatók számára a Békéscsabai Jókai Színház és a Napsugár Bábszínház produkcióiban részvételi lehetőséget biztosító Színitanházban évek óta tanít díszlet- és jelmeztervezést.

A színházi munka és a tanítás mellett készíti tűzzománc képeit, amelyekből az eddigiekben több önálló kiállítást rendezett. Rendszeres résztvevője a Bálványosfürdön zajló Incitató-művésztabornak.

A Munkácsy Múzeum 2007 és 2014 között négy időszaki kiállítása látványtervének elkészítésére kérte fel az alkotót. Lenkefi Deák

Réka a *Gyermekeimet az országért – A tatárjárás (1241–1242), a Rejtélyek a múltból – Békés megye régészeti kincsei, a 14-en 14-ben – Csabaiak, akikre büszkék lehetünk és a Küzdöttek itthon, harcoltak a fronton – Kiállítás az I. világháború kitörésének 100. évfordulója alkalmából* című nagyformátumú tárlatok megvalósításában közreműködött.

Néhány színházi előadás, amelyekben a már eddig is komoly életművet létrehozó alkotó közreműködött:

1998: Henrik Ibsen: *A nép ellensége*, díszlet-, jelmezterv (rendező: Bocsárdi László), Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy; 2000: Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*, díszlet-, jelmezterv (rendező: Parászka Miklós), Csíki Játékszín, Csíkszereda; 2002: Dész László–Gesztli Péter–Békés Pál: *A dzsungel könyve*, díszlet-, jelmezterv (rendező: Pinczés István), Csíki Játékszín, Csíkszereda; 2003: Eugène Ionesco: *A kötelesség oltárán*, díszlet-, jelmezterv (rendező: Csáki Csilla), Marosvásárhelyi Nemzeti Színház; 2007: Békés Pál: *Egy kis térzene*, díszletterv (jelmez: Valach Mária, rendező: Fekete Péter), Békéscsabai Jókai Színház, Békéscsaba; 2013: Sütő András: *Advent a Hargitán*, díszletterv (jelmez: Kiss Zsuzsa, rendező: Rubold Ödön), Jókai Színház, Békéscsaba; 2014: Pavlovits Miklós: *Babszem Jankó*, díszlet-, jelmezterv (rendező: Márkó Eszter), József Attila Színház, Budapest

Lovas Gábor

(Orosháza, 1976. október 2.)

Mozdulatok
(2010; olaj, vászon; 100x150 cm; fotó: Lovas Gábor)

Önportré
(2009; olaj, vászon; 90x90 cm; fotó: Lovas Gábor)

Festő és tanár, 2004-ben végzett a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának festő szakán. Mestere Tolvaly Ernő volt. Évekig a Békéscsabai Evangélikus Általános Iskola, Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény művésztanáraként dolgozott, jelenleg a Szent-Györgyi Albert Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégiumban tanít. A Békéscsabai Napsugár Bábszínház zeneszerzője és zenésze. A Munkácsy Mihály Múzeum XXXV. *Alföldi Tárlatán* 2007-ben elnyerte a Békéscsabi Művészeti Társaság díját, mely alkotócsoporthozza Lovas Gábort is tagjainak sorában tudhatja.¹ Pályája elején az absztrakt expresszionista festészet érdekelte, ekkor még kifejezetten nagyméretű képeket készített. Figyelme ezután fokozatosan fordult a látható valóság megragadásának irányába. A látható valóság, és a képeken megfestett valóságosnak tűnő kompozíció azonban jócskán különbözik egymástól. Képeinek jellemzője egyrészt a realistól radikálisan eltérő léptékválasztás, másrészt a szerkesztésmód speciális jellege. Széles érzelmi skálán mozgó ábrázolásain erőteljes fény-árnyék hatásokkal operál.

„Gábor festményei számomra olyanok, mintha egy belső élet kulisszatitkaiba pillanthatnánk bele a lehető legtermészetesebb

közvetlenséggel, de mégis valamilyen feltárhatatlan titokkal a háttérben. Hangsúlyosak a mozdulatok, amelyek kiinduló pontjukat illetően tanulmánymozdulatoknak tekinthetők, de azáltal, hogy a mögöttük lévő háttér sok esetben a végletekig, – akár a fehér vászonig – redukáltak, ezek a mozdulatok gesztusokká időtlenednek. Az időbeli és térbeli összefüggéseikből kiillózza jelenetté szerveződnek, amelyek hol humoros, hol talányos, hol önfeltárló, de minden esetben személyes tartalommal bírnak.” – mondta Fazekas Attila a Csabagyöngye Kulturális Központban a Békéscsabi Művészeti Társaság új tagjainak műveiből rendezett kiállítás megnyitóján.²

¹ Lovas Gábor pályájáról bővebben: Sudár Péter: Lovas Gábor képeiről; Novák Attila: Tér lét; Szilágyi András: A képvalóság csendpercei. Lovas Gábor önálló kiállítása a Munkácsy Múzeumban. In: www.barkaonline.hu/friss-barka/3163-lovas-gabor-kepeir

² Fazekas Attila: Lovas Gábor és Megyeri-Horváth Gábor kiállítása elé. In: <http://www.barkaonline.hu/kepzmvzeset/3478-lovas-megyeri-horvath-kiallitas>

Lenkefi Zoltán

(Békéscsaba, 1977. április 26.)

Diszletterv Bartók Béla *Kékszakállú herceg vára* című művéhez (2002; Békéscsabai Napsugár Bábegyüttes; rendezte: Nagy-Kopeczky Kálmán; akvarell, akril, papír; 500x450 mm; fotó: Lenkefi Zoltán)

Báb- és diszlettervező, tanár, édesapja Lenkefi Konrád bábművész, felesége Lenkefi Deák Réka díszlet- és jelmeztervező, akivel 2003-ban visszatért szülővárosába.

Már békéscsabai gyermekévei során, a Tücsök bábszakkör tagjaként megismerkedett a bábszínházi munkával. Közben rajzolni tanult, Vágréti János és Görgényi Tamás készítették fel a középiskolai felvételire. A szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola díszítőszobrász szakán tanára Fritz Mihály és Kalmár Márton volt. 1995 és 2000 között a Magyar Képzőművészeti Egyetem báb- és diszlettervező szakának hallgatójaként mestere Koós Iván és Orosz Klaudia. 2012-ben részt vett Gary Friedman ausztrál bábművész workshopján. Rendszeres közreműködője a Bálványosfürdőn zajló Incitató-művész tábornak.

Diplomájának megszerzése után polgári szolgálatos katonaként a Budapest Bábszínházban dolgozott, majd az intézmény tervezőasszisztense lett. 1997 és 2000 között a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház bábtagozatánál több előadás létrehozásában közreműködött tervezőként. Visszatérve Békéscsabára a Napsugár Bábegyüttes professzionalizálásának feladatát vállalta. Az ekkor alapított Napsugár Bábszínház igazgatója lett, megbízatása azóta is tart. Igazgatóságának éve alatt változatlanul végez tervezői munkát is; a nevéhez több bábszínházi, illetve színházi előadás bábjainak, díszleteinek létrejötte kötődik. Szcenikusként minden előadás megszületését figyelemmel kíséri.

A soproni Nagyboldogasszony bencés templomban (Kecske-

Hófehérke és a hét törpe / Kicsi és Kiváncsi bábfigura (2002; Békéscsabai Napsugár Bábegyüttes; rendezte: Nagy-Kopeczky Kálmán; akril, textil, fa; 20x17x13 cm, 31x12x8 cm; fotó: Lenkefi Zoltán)

templom) található a Lenkefi Zoltán által tervezett és kivitelezett elektro-mechanikus bábszínház, mely a templom 1280-ban kezdődő hosszú és izgalmas történetét meséli el interaktív módon.

Ízelítő azon színházi előadások hosszú sorából, amelyek az alkotó nevéhez kötődnek.

1998: Kormos István: *Zsiráfnyakú cica*, díszlet-, bábterv (rendező: Balogh Géza), Budapest Bábszínház; 1999: Király Kinga Júlia: *Tejkút*, díszlet-, bábterv (rendező: Nagy-Kopeczky Kálmán), Sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház Bábtagozata; 2001: Simándi Anna: *Bibliai történetek/Özönvíz*, díszlet-, bábterv (rendező: Simándi Ildikó), Harlekin Bábszínház, Eger; 2002: Balázs Béla: *Kékszakállú herceg vára*, díszlet-, bábterv (rendező: Nagy-Kopeczky Kálmán), Napsugár Bábegyüttes, Békéscsaba; 2003: Jonathan Swift-Sediánszky Nóra: *Gulliver*, díszletterv (báb: Koós Iván, Bródy Vera, rendező: Pille Tamás), Jászai Mari Színház, Tatabánya; 2005: Lenkefi Konrád átdolgozása: *Árgyelus királyfi*, díszlet-, bábterv (rendező: Simándi Ildikó), Napsugár Bábegyüttes, Békéscsaba; 2006: *A megbabonázott puding*, díszlet-, bábterv (rendező: Lóránt Krisztina), Drámai Nevelési Színházi Társulás, Budapest; 2013: *Hófehérke és a hét törpe*, díszlet, báb, jelmez (rendező: Béres László), Napsugár Bábszínház, Békéscsaba; 2014: *Láda fia*, díszlet (rendező: ifj. Mlinár Pál), Balassi Táncgyüttes, Békéscsaba

Knyihár Amarilla

(Békéscsaba, 1977. június 16.)

Akt a kirakatban I. / 6 másodperc
(2009; olaj, vászon; 170x230 cm; fotó: Horváth Gábor)

Akt a kirakatban II. / Hotel Concordia
(2009; olaj, vászon; 150x200 cm; fotó: Horváth Gábor)

Festő, 1996-ban érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola textil szakán majd a Kirakatrendező és Dekorátor Szakiskola tanulója lett. 2002-ben szerzett diplomát a Magyar Képzőművészeti Egyetem festő szakán, ahol mestere Kovács Attila volt. 2003-tól a Pécsi Művészeti Gimnázium festészet tanára.

Első önálló kiállítását a budapesti Hricsovinyi Galériában rendezte 2002-ben. Ezután többek között 2004-ben a Budapest Galériában és a pécsi Kisgalériában, 2005-ben a Volvo Galériában, 2012-ben a Vakum Design Shop Lakberendezési Bolt és Galériában állított ki. Szülővárosában 2007-ben rendezte első önálló bemutatóját a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galériában. Békéscsabán 1998-ban, 2001-ben és 2014-ben szerepelt csoportos tárlatokon. Magyarországi helyszínek mellett Németországban és Csehországban is bemutatta műveit. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Baranya Megyei Képzőművészeti Egyesületnek és a Közéleti Művészeti Egyesületnek. 1999-ben elnyerte a Kempinsky pályázat I. díját, 2002 és 2005 között Derkovits Gyula-ösztöndíjban részesült, 2010-ben pedig a Nádor Galéria közönségdíjával ismerték el munkáját.

Bükösdj Kálmán festőművész ekképpen jellemezte az alkotót a műveiből a pécsi Nádor Galériában 2010-ben, *Kicsi-nagy* címmel rendezett kiállításának zárásán: „Knyihár Amarilla festészete esetében a modern, vagy éppen az évezredek óta viselt női szerepek manifesztálódnak a formailag tudatosan választott klasszikus előadásmódok mögött. Valóság és

annak tükörképe, képzelet és tudatalatti, ellentmondások jelennek meg a vásznain, és tükör által homályosan engedik bekukucskálni a kíváncsi nézőt egy izgató, finom erotikával átszőtt világba. Knyihár úgy teszi ezt, hogy idősíkokat pakol egymásra, a látszólag egybe nem illő képek megjelenítésével elbizonytalanítja a titkok után lopakodó és kutakodó nézőt. Egyszerre nyitogat asszociációs kapukat, és mikor besétálsz, bezárja ezeket a járatokat, mintegy csapdába ejtve a nézőt.”¹

¹ Bükösdj Kálmán: Együttes különállók.
ln: www.knyiharamarilla.hu/index/hu/cikkek.html

Kazár Fatima

(Gyula, 1979. február 22.)

Cím nélkül

[évszám nélkül; vegyes technika és anyagok;
fotó: Kazár Fatima]

Média designer, tanár, családja révén ma is Békéscsabához kötődik, bár Budapesten él. 1993 és 1997 között a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola textil szakán tanult. 2001 és 2006 között a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Vizuális kommunikáció tanszék videó szakának, 2002 és 2008 között vizuális és környezetkultúra tanári szakának hallgatója volt, ahol Szirtes János, Sas Tamás, Pásztor Erika Katalina, Sárosi Anita, Pálfi György és M. Tóth Géza voltak a tanárai. 2005-ben a szicíliai Accademia di Belle Arti di Catania (Olaszország) ösztöndíjasaként díszlettervezést tanult, és még ugyanebben az évben részt vett a Waliczky Tamás médiaművész által a Magyar Iparművészeti Egyetemen tartott *Perspektíva* workshopon.

Első bemutatkozásai a Közép-Európa Fényműhely 2000-ben a győri Petőfi Sándor Városi Művelődési Központban és a budapesti Duna Galériában rendezett tárlataihoz kötődnek. A következő évben rendezi első egyéni kiállítását – még kizárólag festmények bemutatásával – a békéscsabai Ifjúsági Ház és Általános Társaskör galériájában. 2007-ben részt vesz a békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium *20 év* című rendezvényén, majd 2010-ben a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galériában rendez újabb önálló kiállítást. Mindeközben nagyszámú csoportos tárlaton és bemutaton közreműködik, többek között 2007-ben résztvevője a strasbourgi Ecole Supérieure des Arts Décoratifs videó konferenciájának, 2009-ben pedig Hortobágyi László zenekara, a Gáyan Uttejak Orchestra

Állókép a Gáyan Uttejak Orchestra (Hortobágyi László)
GUO Kaleidoszkóp című koncertjének színpadvetítéséből
(2009; Művészetek Palotája, Budapest)

GUO Kaleidoszkóp című koncertjének a Művészetek Palotájában.¹ Önálló és alkalmazott munkái azonos szemléletet tükröznek, és azonos művészi színvonalon készülnek.

Tárlatainak a rendelkezésére álló technikai lehetőségek határozzák meg a bemutató jellegét, így szerepeltetett vetített installációkat, videókat², de gyakran a videómunkáiból származó képkockák (storyboard) nyomtatott verziójának kiállításával kell beérnie. Készít kísérleti fotókat és táblaképeket is. Működésének alkalmazott területét televíziós műsorok arculata, grafikai megjelenésének kialakítása (főcímek, animációk), videóklip, arculattervek, weboldalak jelzik.

Ván Hajnalka ekképpen jellemzi az alkotót: „...munkáira egytől-egyig jellemző az áttekinthetőség. Míg az önálló megjelenésű dolgainál, mint igényesség, jó kompozíciós készség és redukcióra való hajlam volt a legfontosabb jellemző, (...) a mozgóképi munkáknál, melyet a technika követel meg és Fatima kiemelkedően megold, a dinamikusság és a lényegre törésből adódó átláthatóság a fő tulajdonság.”³

¹ Bemutatóinak és kiállításainak teljes felsorolása: www.kazarfatima.blogspot.hu

² „Kazár Fati egy érzékeny zseni, aki az alkalmazott, megrendelésre készült művek mellett a lelkét is kivetíti” – ahogyan mondta Baji Miklós Zoltán a 2010-es békéscsabai kiállítás megnyitóján. (Baji Miklós Zoltán: „Catwalk → Screenwalk”. Hevenytűkörben: „Cicasétáltató → képsétáltató”. In: Bárka 18/6. (2010) 98. p.

³ Ván Hajnalka: Egy média designer feladata, avagy Kazár Fatima művészete. In: Bárka 18/6. (2010) 102. p.

Megyeri-Horváth Gábor

(Szeged, 1979. július 31.)

Vörös akt
(2004; olaj vászon;
70x70 cm; fotó:
Megyeri-Horváth
Gábor)

Melankólia /
Diplomamunka
(2003; olaj, vászon;
200x150 cm, fotó:
Megyeri-Horváth
Gábor)

Festő és tanár, Stark Adolf, a Csabagyöngye szőlő nemesítőjének leszármazottja. A főiskolai évek idején, 2000-ben vette fel a Megyeri előnevet, ősei tiszteletére, amely a család történetének két fontos településére, Nagymegyerre és Mezőmegyerre egyaránt utal.

1997-ben érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskolában, ahol Pölös Endre, Bukor Tibor és Barczánfalvi Ferenc volt a tanára. 1998 és 2003 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő valamint rajz-művészettörténet tanár szakán Nagy Gábor keze alatt dolgozott. 2005 óta a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium rajz, festés és művészettörténet tanára. Első önálló kiállítását tizenhét évesen rendezte az egykori békéscsabai Ifjúsági Ház és Általános Társaskör galériájában. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Békéscsábi Művészeti Társaságnak. Alapító tagja a Sensaria Egyesületnek. Munkáját 1997-ben Zoltánfi István-díjjal, 2001-ben a Magyar Képzőművészeti Egyetem Festő tanszékének díjával, 2002-ben Székely Bertalan-ösztöndíjjal, 2003-ban Barcsay-díjjal, valamint Óvári László emlékgűrűvel, Ráckeve város művészeti díjával (az MKE és a MOME diplomásainak első díja), valamint a Pannoncolor I. díjával ismerték el. 2004-ben megkapta a Tornyai János Múzeum 51. Vásárhelyi Őszi Tárlatának munkajutalmát.

Megyeri-Horváth Gábor a klasszikus festészeti hagyomány témaválasztását és előadásmódját igyekszik újrafogalmazni.

Az egyetemi időszakban készült, gondosan komponált és kidolgozott képein látványosan törekedett a rajzi tökély elérésére, az azóta eltelt években azonban lágyabb festésmódot alakított ki a maga számára, ám változatlanul a látható valóság bűvkörében mozogva.

Az alkotó ekképpen foglalja össze törekvéseinek lényegét: „A Főiskolán főleg aktokkal foglalkoztam. A legnemesebb tárgya a művészetnek több ezer évig a meztelen emberi test volt, ez nagy kihívás volt számomra. Nem a meztelenséget, hanem az embert kívántam megmutatni, mint nemes, gondolkodó lényt, aki sorsán, az életén medítál. Nem csak földi, de égi világról is felteszi a kérdéseket. A születés és halál intervallumában az ember megéli az örömet-szomorúságot, az extázist-depressziót, a lét és nemlét határán feszül. Fontos kérdéseket teszünk fel mindannyian, amikre válaszokat nem kapunk. Miért vagyunk? Mik vagyunk? Hová megyünk? (...)”

A figurális festészet mellett tettem hitet, mert az ember ábrázolni akaró szándékát vallom. Elfogadom, hogy Isten tökéletesen alkotta meg ezt a világot, ehhez hozzátenni nem lehet, de észrevenni, megfigyelni csodáit igenis kell, ez a feladatom, mint a kutató orvosok, fizikusok ugyanezt teszik mikro- és globális szinten.”¹

Műveit magyarországi és németországi magángyűjtemények őrzik.

¹ Megyeri-Horváth Gábor 2014. október 29-én kelt, a szerzőnek szóló levelének részlete.

Horváth Ádám

[Gyula, 1987. március 7.]

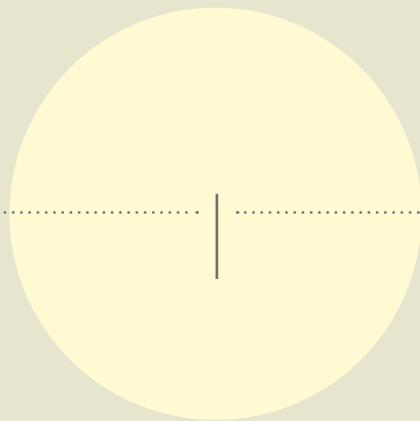

Dostojevszkij *Ördögök* című művének díszletterve / Diplomamunka
(2010; vegyes technika, papír; 500x700 mm/db; fotó: Horváth Ádám)

Látvány- és díszlettervező, 2001 és 2005 között a Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény grafika szakán Flóra Virág keze alatt dolgozott, aki a felvételre is felkészítette. 2005 és 2010 között a Kaposvári Egyetem Művészeti Kara Látványtervező tanszékének hallgatója volt, s szerzett alkalmazott látványtervező diplomát. Mestere dr. Ács János László, dr. Bujdosó Ernő, Gyarmathy Ágnes és Gera Katalin volt. A Békéscsabai Művészeti Társaság egyik legfiatalabb tagja. 2007 óta kiállító művész.

Az egyetemi évekkal kezdődően jónéhány csoportos bemutaton vett részt: 2007-ben a *Remake Muszorszkij* című rendezvényen a budapesti Művészetek Palotájában, a következő évben a Vaszary pályázat kapcsán a kaposvári Vaszary Képtárban és a Magyar Nemzeti Galériában, valamint a Thália Színházban a *3BRECHT* című kezdeményezés kapcsán. Szintén 2008-ban mutatta be anyagát a pozsonyi Vysoka Škola Múzických Umeniben és a Pécsi Országos Színházi Találkozón. 2009-ben szülővárosában, a békéscsabai Jókai Színházban, a *Tehetségek Kiállításán*, a Pécsi Országos Színházi Találkozón az *IfiGénius* című rendezvényen és a Lumenocto alapító kiállításán a békéscsaba Cathy's Bár és Kávézóban szerepelt. 2011-ben Gyulán, az „5.kult_istalo” című rendezvényen láthattuk diplomamunkáját. 2013-ban a Békéscsabai Nemzetközi Művésztelep tárlatán a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galériában, 2014-ben a Békéscsabai Művészeti Társaság Csabagyöngye Kulturális Központban rendezett kiállításán, valamint a Békéscsabai Nemzetközi Művésztelep Munkácsy Mihály Múzeumban rendezett bemutatóján szerepelt.

Tervezői munkái közül kiemelkedő a kaposvári Csiky Gergely Színház 2007-es Peter Weiss–Richard Peasle *Marat/Taram* című előadása, amelynek díszlet- és jelmezterveit is ő készítette. 2008-ban Gorkij *Nyarlók* című budapesti előadásának jelmeztervezője, 2009-ben a Békéscsabai Napsugár Bábszínház *Kacor királyának* báb- és díszlettervezője volt. Ebben az időszakban a Docudox Szoftverfejlesztő és Szolgáltató Kft. grafikusaként dolgozott. 2010-ben a *The Borgias*, a *Borgiák* című sorozat elkészítésében működött közre, majd a Glóbusz reklámfilm munkatársa lett. 2013 óta a Mintamenza program békéscsabai fotográfus munkatársa.

Az 1950-es évektől napjainkig tartó időszak szobrászai

Dévényi János

(Békéscsaba, 1934. október 16.)

A sötét és a fény összecsap
(évszám nélkül; domborítás, vörös- és sárgaréz; átmérő: 36 cm;
Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti
Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola
és Kollégium tulajdona; fotó: Petrovszki Zoltán)

Ötvös és szobrász, 1953-ban érettségizett szülővárosában. A budapesti Dési Huber István Képzőművészeti Körben tanult a természetelvű ábrázolást és a konstruktivisták hangvételét ötvöző Laborcz Ferenc szobrász keze alatt. Az ötvös szakmát a Fővárosi Óra- és Ékszeripari Vállalatnál sajátította el. Már fiatalon jól felszerelt saját műhelyt hozott létre. Fém nyersanyagok közül ezüsttel, rézzel, rozsdamentes acéllal valamint vassal dolgozik, de kedveli a féldrágaköveket, az üveget és a fát is. Csoportos kiállításokon egyáltalán nem vesz részt, de 1966-tól igen nagy számú önálló tárlatot rendezett. Munkáit 1973-ban és 1999-ben szülővárosában is láthatta a közönség. 1977-ben a bécsi Pálffy-palotában állított ki, melynek falai között egykor a hat esztendő Mozart is bemutatkozott. Alapító tagja a Kassák Alkotóművészek Társasága Egyesületnek. Munkáját 1975-ben SZOT-díjjal ismerték el.

Műveinek ihletadó forrását jelenti a magyarság őstörténete és hitvilága. Jelentékeny hatást gyakorolt rá a nagyszentmiklósi kincs. Dévényi János önvallomásaiban ekképpen fogalmazza meg törekvéseit: „Olyan műveket teremtek, amelyek közérthetőek, a megértésük nem lehet iskolai végzettség függvénye. Fontos, hogy minden műből érződjék, a miénk, az egész népünk számára a szép és a jó szellemét hordozza. Mindig egy magasabb rendűt, egyszerűt kell teremteni, ami boldogságot, örömet jelent számunkra. Minden művem az életutamon átélt élményekből fakad, tehát a művész nem nagyobb, mint az élet.

Csodaszarvas, teste két oldalán és szarvai hegyén az égi csillagok
(évszám nélkül; domborítás, vörösréz; átmérő: 31 cm;
Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti
Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola
és Kollégium tulajdona; fotó: Petrovszki Zoltán)

Nagyon fontosnak tartom a mesterségbeli tudást: a műveknek olyan mesterműveknek kell lenni, mint amilyenek ősünk teremtettek a reneszánsz, a barokk és a romantika századában. Gyorsan összecsapott fércmunkának nincs értelme még a mi száguldó XXI. századunkban sem.”¹

Dévényi János egy nagyobb műegyüttest ajándékozott egykori iskolájának, amelyet ma is a békéscsabai Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium központi épületének átriumában tekinthetnek meg az érdeklődők.

¹ Dévényi János ötvös. In: Napút 5/10. (2003) 100. p.

Mladonyiczky Béla

(Békésszentandrás, 1936. május 20 – Békéscsaba, 1995. október 17.)

Bánat
(évszám nélkül; márvány; 15x12x10,5 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 77.8.1.)

Szobrász és éremművész, tanulmányait a Budapesti Művészeti Gimnáziumban kezdte, ahol Somogyi József, és a nála csupán tíz évvel idősebb Vigh Tamás volt a tanára. 1956 és 1961 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász szakára járt, de pedagógiai végzettséget is szerzett. Mesterei között találjuk nyugdíjazásáig, 1960-ig Kisfaludi Strobl Zsigmondot, Pátzay Pált, Martsa Istvánt és Mladonyiczky éremművészetét jócskán befolyásoló Beck Andrást.

Erőteltjes hatást gyakorolt rá Borsos Miklós, akinek lírai hangvételű, olykor melankolikus művészete mindig példaértékű volt számára. A formák leegyszerűsítésének Mladonyiczky által alkalmazott technikájával szintén őt kívánta követni.

A szobrászat hagyományos nyersanyagaival dolgozott, bronzal, mészkővel, márvánnyal és fával. Gyakran készített gipsz előtanulmányokat.

1963-tól 1987-ig a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnáziumban tanított, mely intézmény jogutóda, az Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégium állandó kiállítással emlékezik egykori rajz-, szakrajz és művészettörténet tanárára.

Mladonyiczky Béla első önálló kiállítását 1967-ben rendezte a békéscsabai Képcsarnokban. Több művésztelepnek visszatérő alkotója volt. Békés megye alkotói számára Koszta Rozáliával és Takács Győzővel együtt megalapították a Kohán Műhelyt, majd néhány évvel később a Körösök Vidéke az Alkotókért elnevezésű csoportot.

Önarckép
(1960-as évek; bronz; 9,6x10,2 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 70.52.1.)

Első szakmai elismerését, a Munkácsy-plakettet a Munkácsy Múzeum XX. Alföldi Tárlatán szerezte 1977-ben. 1984-ben Székely Bertalan-díjjal és a Nemzetközi Dante Kisplasztikai Biennále (Ravenna) különdíjával, 1986-ban Békés Megye Művészeti Díjával, végül a halála előtti évben, 1994-ben a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjével ismerték el munkáját.

Művészi attitűdjét a világhoz és az emberekhez való pozitív hozzáállás jellemezte; az élet hétköznapi epizódjainak alapigazsága és derűje ihlette meg. Köztéri művei mellett sok kisplasztikája és rendkívüli mennyiségű plakettje maradt fenn. 2005-ben egy, korábban csupán elemenként felbukkanó, tizennyolc darabból álló Mladonyiczky-plakettssorozat került elő, amellyel elsősorban a magyar kulturális és közélet szereplőiről emlékezett meg a művész. Így került egymás mellé Tessedik Sámuel és Justh Zsigmond, Dürer, Kohán György, Sinka István valamint Szegedi Kis István. A bronz plakettssorozat hivatalos átadás során került a Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti gyűjteményébe.¹

Műveit a Munkácsy Múzeum mellett a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria és a pécsi Janus Pannonius Múzeum őrzi.

¹ leltári szám: 2005.5.1.–2005.5.18.

Pátkai Ervin

(Békéscsaba, 1937. április 11 – Párizs, 1985. június 18.)

Pátkai Ervin szobra Assy fennsíkján
(1973; Assy, Franciaország; ismeretlen fényképész)

Szobrász, várostervező, költő és mecénás, középiskolai tanulmányait Békéscsabán végezte, majd a Magyar Iparművészeti Főiskolára iratkozott be.¹ Borsos Miklós osztályába került. Tanulmányait (csupán két hónap után) az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményei megszakították; a kialakult politikai helyzet miatt kénytelen volt elhagyni Magyarországot. Párizsban telepedett le. Akadémiai képzését azonnal folytatta; Henri-Georges Adam nonfiguratív szobrász tanítványa lett az Ecole des Beaux Arts-on. Az 1970-es évek első felében a Sorbonne-on szobrászatot tanított. Köztéri munkáit javarészen vasbetonból (Sénart, Grenoble, Clermont-Ferrand), míg kisplasztikáit polisztirolból² készítette

A *Kozmosz* című, többek között Kilár Istvánnal közösen készített, belülről is körbejárható művét, amely díjat nyert a *Fiatalkok II. Párizsi Biennáléján*, megvette a Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris. Pátkai a kapott összeget – a szó szoros értelmében – szellemi javakba fektette: a *Magyar Műhely* című folyóirat támogatására használta fel, amelynek szerkesztője is lett.

„Szobrászi és várostervezői működése során egyaránt a téralakítás fontosságát helyezte előtérbe. Mindez persze természetes, hisz a szobrászat valójában erről szól: valós

1 A Munkácsy Mihály Múzeum birtokol egy Pátkai Ervin nevéhez kötődő, valószínűleg ezekben az években készült sírkövet, amely Jankay Tibor munkája nyomán született, aki azt szignálta is (jelezve jobbra lent); egy tulipán előtt térdelő nőalakot ábrázol jobb oldalnézetben. Mivel a sírkő nem faragott, hanem öntött, Pátkai valószínűsíthetően csak az öntési munkákat, esetleg a negatívívvel véghezvitte. A sírkő évekkel ezelőtt került az intézmény Történeti Osztályára.

2 Negatív parafinformába öntött folyékony műanyaggal dolgozott, melynek megszilárdulása után a formát csak le kellett olvasztania.

térviszonyok között reprodukál egy másik teret. Az építészeti forma és a plasztikai forma kapcsolatának lehetőségét viszont úgy vizsgálta, hogy megtartotta, tiszteletben tartotta a kettő szuverenitását. Nem alakított ki sorrendet, alá-fölérendeltségi viszonyt közöttük.

Munkáit érdemes az aránybeli feszültség, valamint a pozitív és a negatív formák ritmikája, azaz a térközök dinamikájának szempontja szerint is vizsgálni. Pátkai szobrain nem teremt nyugalmat, részformák halmozásával tovább tagolja gyakran áttört kompozícióit. E tömeghatást az általa használt anyagok és a megmunkálási technika adta jellegzetes faktúra tovább fokozza.

Pátkai Európa egyik legjelentősebb XX. századi monumentalista művésze, egy másik Békés megyei kötődésű alkotó, Kohán György mellett. Mindkettejük munkáit nézve bizonyítható, hogy a monumentalitás egy fajta belső arányrendszert jelent, nem pedig az alkotások méretére vonatkozik. És igen, a Pátkai életmű tele van monumentális köztéri munkákkal, ahogyan ezt többször is olvashatjuk, de ezek nem hatalmas méretük miatt monumentálisak. Pátkai pedig ekképpen fogalmaz: »Az, ami monumentális: akaratot fejez ki, hogy elérjünk valamit, mi meghalad minket«^{3,4}

Pátkai Ervin első magyarországi bemutatkozása, Lipták Pál művészetszervező tevékenységének köszönhetően, a békéscsabai Megyei Könyvtárban volt 1988-ban.⁵ 2006-ban a Magyar Képzőművészeti Egyetem *A magyar szobrászat modern hagyománya* című kiállításorozata keretében Barcsay Termében rendezett műveiből hiánypótló tárlatot. Az első Pátkai Ervin életművét feldolgozó könyvet *Távlatot kapott élet* címmel 2013-ban adta ki a Békéscsabai Evangélikus Általános Iskola, Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Pátkai Tehetségpontja.⁶

3 Pátkai Ervin: [Cím nélkül]. In: *Távlatot kapott élet*. Pátkai Ervin. Szerkesztette: Bakay Péter. Békéscsaba, Békéscsabai Evangélikus Általános Iskola, Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Pátkai Tehetségpontja, 2013. 7. p.

4 Gyarmati Gabriella: *Távlatot kapott élet*. Könyv Pátkai Ervinről.

In: www.barkaonline.hu/kepzmuveszet/23-minden/3626-tavlatot-kapott-élet

5 Ekkor jelent meg – Ember Mária bevezetőjével – a *Pátkai Ervin ötven rajza* című kiadvány.

6 A könyv tervezője a szintén békéscsabai születésű Flóra Virág volt.

Bohus Zoltán

(Endrőd, 1941. december 21.)

Kapuk / Terek

(2002; üveg, ragasztott, csiszolt; 51x24x16 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 2004.35.1.)

Üvegművész és szobrász, még gyermekkorában, 1948-ban költözött szüleivel Békéscsabára. A városban érettségizett; a felvételre Mokos József szakkörében¹ készült. A Magyar Iparművészeti Főiskola díszítőfestő szakán 1961 és 1966 között Z. Gács György volt a mestere. 1966-tól a Magyar Iparművészeti Főiskola/Egyetem tanársegédje, majd tanára, később az üveg szak, azután a Szilikát tanszék vezetője. 2010-ig az intézmény (ekkor Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) címzetes egyetemi tanára.

A hallgatóként a főiskolán töltött időszak után irányult figyelmé a fém- és üveg szobrászat felé. Konstruktív jellegű munkáiban a fémet először kiegészítette, majd kiszorította az üveg. Az üveg mint képlékeny, a kísérletezés során a véletlennek kiszolgáltatott, azáltal nagyban befolyásolt anyag nem érdekli, csak annak készen kapott feszsége, szilárdsága foglalkoztatja. Kizárólag síküveget használ, amelyet maga ragaszt és csiszol. Művészetének jellemző alaphangjára 1979-ben talált rá, amikor az amerikai Corning Museum of Glass *New Glass* című kiállításán *Térspirál II.* című üvegplasztikájával szerepelt.

Kossuth- és Munkácsy-díjas, a Nemzet Művésze cím birtokosa. 2014-ben a *Labirintus* című, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének a szentendrei MűvészetMalomban rendezett

¹ Bohus Zoltán szerepelt Mokos József születésének centenáriuma a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

tematikus kiállításán szakmai elismerésben részesült. Felesége Lugossy Mária üvegtervező, szobrász, gyermekeik közül Bohus Áron ötvös örökölte az alkotói vénát.

Bohus Zoltán „A képző- és iparművészet határmezsgyéjén mozgó munkái műfajilag pontosan azok, aminek látszanak: plasztikák üvegből. De ha gondosan megfigyeljük, a befoglaló formán kívül már semmiben nem leszünk teljesen biztosak. Azt mondta egyszer az alkotó, hogy a kényszer vitte erre az útra, azaz, hogy nagyobb üvegtömböt síküveg lapokból ragasszon össze, nem állt ugyanis akkoriban rendelkezésére Magyarországon a megfelelő nyersanyag.² (...) Bohus Zoltán tehát szakított egy tradícióval, és kitalált egy olyan megoldást, amely viszont az ő munkássága révén vált (mára, több évtized elteltével) tradícióvá.

Igaz, hogy az üveg újraformálható anyagaink egyike, tehát folyamatszerűségében is vizsgálható létezése és alakulása/alakítása, ám Bohus Zoltán plasztikáinak inkább képlete van, és nem kémiája. Ezzel együtt kérdéses lehet, hogy miként jellemezhetünk egy-egy Bohus-művet?

fesz, fegyelmezett, kemény → ← lágy hatások, hihetetlen sérülékenység

Miből fakadhat ez a kettősség, mi ez tulajdonképpen? Az anyag alkata vagy az alkotó alkata?

A Bohus-plasztikák fényhatásait ismerhetjük a XX. századi képgrafika vizsgálódási területeinek némelyikéről, és a számítógépes világból is. Az alapvető különbség a kiterjesztettségben van: két- és háromdimenziós, sík- és térbeli tárgyról van ugyanis szó. Nem mindegy... Még akkor sem, ha mindkettő fényhatásokkal operál. A plasztikákban létrejövő terek, geometrizáló fény-képek olyannyira vegytisztának tűnnek, hogy véglegesen eltávolodónak látjuk a tapintható valóságtól – tapintható tárgyak realitás nélkül, hatásuk inkább éteri.”³

Bohus Zoltán plasztikáit Európa és az Amerikai Egyesült Államok számos közgyűjteménye birtokolja. Magyarországon többek között a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, az Iparművészeti Múzeum, a pécsi Janus Pannonius Múzeum és a székesfehérvári Szent István Király Múzeum gyűjteményében találjuk meg a munkáit. A Békés megyében működő múzeumok közül csupán a Munkácsy Mihály Múzeum büszkélkedhet Bohus Zoltán-művekkel.

² A síküveg lapokból ragasztott üvegtömböket csiszolja, mely eljárás lényege, hogy a durva, még formaalakításra is alkalmas beavatkozástól indulva fokozatosan jut a legfinomabb polírozó anyaggal történő kezelésig.

³ Gyamati Gabriella: Bohus Zoltánról. Katalógus-bevezető. In: Bohus Zoltán. Katalógus. Békéscsaba, Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria, 2007. [4–5 p.]

Széri-Varga Géza [Varga Géza]

(Budapest, 1951. november 26.)

Pulykakakas
(1977; vörösréz; 50 cm; Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 79.1.1.)

Katinyi mártírok emlékműve
(2011; gránit, acél; 430 cm; Budapest, III. kerület, Katinyi
mártírok emlékparkja; fotó: Széri-Varga Géza)

Szobrász és tanár, 1976-tól 2002-ig élt Békéscsabán. Működése nyomán joggal tekinthetjük tiszteletbeli csabainak. A várost elhagyva Csobánkára költözött. Felesége Udvardy Anikó szobrász. Tanulmányait a Budapesti Művészeti Gimnáziumban kezdte, majd 1970-től 1976-ig a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász szakának hallgatója, ahol Borbás Tibor, Mikus Sándor és Somogyi József voltak a mesterei. Békéscsabára kerülve a Fialat Alkotók Köre Képzőművészeti Szekciójának tagjaként részt vett a FAK Mappa összeállításában.

A Munkácsy Múzeum *Alföldi Tárlatán* díjak sorát nyerte, legutóbb 2005-ben ítélte neki a grémium az alkotót egyébként tagjainak sorában tudó Békéstáji Művészeti Társaság elismerését. Békéscsabára érkezve először a Rózsa Ferenc Gimnáziumban tanított, majd az Ifjúsági Házban indított szakkört, amely a művészeti szakközépiskolákba készülő (igen sikeres) felvételi előkészítője volt. Később a Békéscsabai Evangélikus Általános Iskola, Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, 2002 és 2013 között pedig a Budapesti Művészeti Gimnázium művésztanára volt.

„Széri-Varga Géza szobormunkái megkérdőjelezést nemigen kívánó egésztest, szerves egységet alkotnak, amit megoldásai és tárgyi orientációja együttesen biztosít, legyen az dinamikus vagy statikus kompozíció. ...alkotói szótárában nem található meg sem a véletlenszerűség, sem az esetlegesség. Műveinek hangulatát alapvetően meghatározzák a felhasznált anyagok nagyon is különböző tulajdonságaikkal.”¹

¹ Gyarmati Gabriella: Egyidejű pályávek. Gnant János, Lonovics László, Slezák Lajos és Széri-Varga Géza kiállítása a Munkácsy Mihály Múzeumban. In: Bárka 9/3. (2001) 76. p.

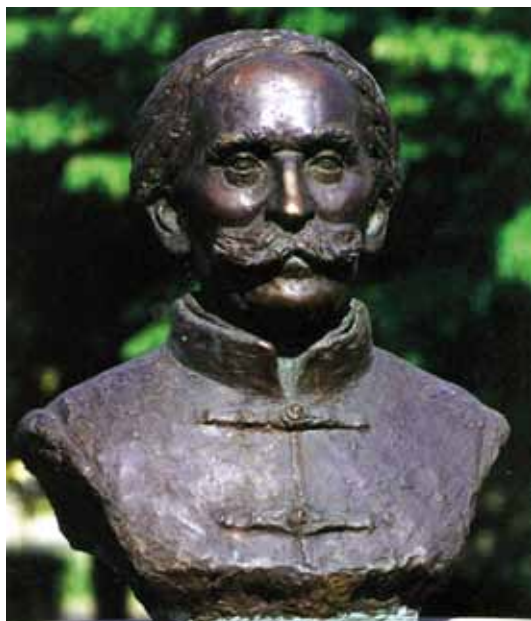
Első békéscsabai megrendelés nyomán 1981-ben született köztéri alkotását, Mohácsy Mátyás portrészobrát a Ligetben helyezték el. 1983-ban állították fel a *Kentaurok*², majd az *Életfa*, 1987-ben pedig a *Tornászlány* című munkáit. Több helyi köztéri feladat megoldása után 2003-ban *A kommunista diktatúrák áldozatainak emlékművét*, majd 2005-ben – Fajzi Tamás építésszel – a békéscsabai Andrassy út járdaszintjébe süllyesztett, 410 cm átmérőjű *Velocipédes városcímert* készítette el. Pályájának egyik nagyvállalkozását, *A katinyi mártírok emlékművét*, amelynek fia, Széri-Varga Zoltán építész a társalkotója, 2011-ben avatták fel Budapesten. A mű magját adó gránitkockát egy áttört felületével fákat mintázó vas kocka köpenyként fedi, konkrétan utalva a szovjetek által a katinyi erdőben elkövetett tömeggyilkosság helyszínére. Az éjszakai belső világítás nem várt jelenség a mű nézője számára, melynek jelentése igen sokrétű.

2014-ben avatták fel Gyulán a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság épülete melletti kis parkban Bodoki Károly vízépítő mérnök egészalakos, életnagyságú bronz szobrát. A figura mögött lévő, kőből faragott növényrészből egy gém készül épp felszállni. Az emlékmű szobrászi megoldása szervesen kapcsolódik a környező épületek hangulatához és igazodik azok léptékéhez is. Műveit a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, a Munkácsy Mihály Múzeum, a pécsi Janus Pannonius Múzeum, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum és a nyíregyházi Városi Galéria őrzi.

² A szobor talapzatán 1980-as jelzés szerepel, de az alkotóról szóló összes szakirodalom 1983-as évszámot közöl.

Udvardy Anikó

(Mezőberény, 1952. június 12.)

Boczkó Dániel portrészobra
(1998; bronz, kő, 210 cm; Békéscsaba, 19-esek tere;
fotó: Udvardy Anikó)

Egyensúlyban I. / Indulás
(1990; bronz, kő; 27x37x45 cm;
fotó: Kéri Gáspár)

Szobrász és tanár, Széri-Varga Géza szobrász felesége. 1976-tól 2002-ig élt Békéscsabán. 1970-ben érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola szobrász szakán, ahol tanára Tóth Sándor volt. A Magyar Képzőművészeti Főiskolán 1972 és 1976 között Somogyi József keze alatt dolgozott. Miután családja Csobánkára költözött, ő visszajárt tanítani Békéscsabára. 2014-ig a közép- és felsőfokú oktatásban tevékenykedett. A Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium szobrász szakának művésztanára, előbbivel párhuzamosan a Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Karának óraadó tanára volt. 1976 óta kiállító művész. Rendszeres résztvevője a *Vásárhelyi Őszi Tárlatok*nak és a Munkácsy Múzeum egykori *Alföldi Tárlatainak* is. Tagjainak sorában tudhatja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége és a Békéscsabi Művészeti Társaság. Békéscsabai letelepedése után a Fiatal Alkotók Köre Képzőművészeti Szekciójának tagjaként részt vett a FAK Mappa összeállításában. Munkájának elismeréseképpen 1976-ban megkapta a Fiatal Képzőművészek Stúdiója ösztöndíját, 1996-ban neki ítéltek az Országos családvédelmi képzőművészeti pályázat I. díját (Zalaegerszeg), majd 2007-ben a *Visegrádi 4-ek* III. díját a szlovákiai Töketerében.

1980-ban kapta az első békéscsabai, köztéri megbízását egy

tölgyfából kialakított óvodai játszópasztikára vonatkozóan. 1981-ben Kulich Gyula bronz portréját készítette el, 1998-ban pedig Boczkó Dániel, az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc kormánybiztosának vegyes anyagú mellszobrát avatták fel. Szülőhelye, Mezőberény is több köztéri munkájával büszkélkedhet: Szendrey Júlia, majd id. Jeszenszky Károly evangélikus lelkész, helytörténész (1997), Dr. Bak Mihály (2000) portrészobrai Skolka András evangélikus iskolaalapító emlékoszlópa (2002) követte. Szabó Árpád iskolaigazgató szobra 2003-ban, a *Bányáslámpa*, amely a II. világháború után kényszermunkára elhurcolt ötszázhatvankét embernek állít emléket, 2004-ben született.

Boros Péter

(Békéscsaba, 1957. október 18.)

Makovecz Imre
(2014; bronz; Pancho
Aréna, Felcsút;
fotó: Boros Péter)

Jantyk Mátyás
(2014; bronz; Békés,
Jantyk utca; fotó:
Boros Péter)

Szobrász, festő és grafikus, Mladonyiczky Béla tanítványaként került a nyíregyházi Tanárképző Főiskola rajz szakára, ahol 1983-ban diplomázott. Első önálló kiállításait 1985-ben a Szegedi Orvostudományi Egyetemen, majd 1986-ban és 1987-ben a békéscsabai Gyopár Klubban rendezte. A Munkácsy Mihály Múzeum csoportos kiállításán 1986-ban szerepeltek munkái. Megalapításától kezdve, 1996 szeptemberétől vezeti a budapesti Karda Galériát, ahol kortárs képzőművészek számára biztosít bemutatkozási lehetőséget.

Szobrászi munkáit bronzból és kőből készíti, a látvány valósághű megragadásának határozott szándékával. Törekvéseivel kapcsolatban vallja, hogy „Nem a stílus a cél, hanem a mondanivaló!”¹ Igen termékeny alkotó, akinek jónéhány köztéri munkájával találkozhatunk. 2013-ban készítette Hidegkuti Nándor, az MTK és az Aranycsapat csatárának bronz portréját, amelyet a Hidegkuti Nándor Stadion szurkolói kerengőjén helyeztek el. Monsignor Gennaro Verolino portrészobrát a nevét viselő budapesti iskola udvarán állították fel. II. Rákóczi Ferenc portréját kétszer is megformálta. A különböző anyagú és eltérő szemléletet tükröző művek egyike 2003-ban Miskolcra, a másik 2008-ban Budaörsre került. Puskás Ferenc arcását – az Aranycsapat összes játékosának portréjával együtt – a felcsúti Puskás Ferenc Labdarugó Akadémia Pancho Arénájának Díszpáholy előcsarnoka számára rendelték meg az alkotótól. A mellszobrok

2014-ben készültek. Legutóbbi köztéri alkotását, Jantyk Mátyás szobrát Békésen, a festőművész szülőháza előtt állították fel.

¹ In: <http://www.borospeter.hu/>

Mészáros Attila

(Moszkva, Szovjetunió, 1964. december 21.)

Angyalos kút
(2001; bronz, mészáros; Békéscsaba, Petőfi Liget; fotó: Boldog Gusztáv)

Szobrász és tanár, 1986-tól 2012-ig élt Békéscsabán. Tanulmányait a Budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola textil szakán kezdte, majd a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakán szerzett diplomát. Mestereinek Konyorcik Jánost, Mészáros Andrást, Laluja Andrást és Péterffy Sándort tekinti. 1986-tól 1998-ig folytatta pedagógusi működését, mely időszakban tanított a Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnáziumban, a Szent László Általános Iskolában az akkor indult emelt szintű rajzi képzésen, a Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Szakközépiskola és Kollégiumban, majd időben utolsóként az Esély Pedagógiai Központ Általános Iskola, Speciális Szakiskolában, ahol munkáját Scholtz Endre vette át. 2012-től Budapesten él.

Alkotói stílusa, figuratív műveinek szoros kapcsolata a látható valósággal, sőt bizonyos munkáin egy, a látható valóságnál is szebb valósággal, népszerű köztéri szobrásszá tette Mészáros Attilát. Igen termékeny alkotó, aki bronzból, márványból, gránitból, bazaltból, fából és poliszterből készíti szobrait.

Mészáros Attila békéscsabai éveinek alkotói lenyomataként több művével találkozhatunk a város közterületein. Ő készítette az *Angyalos kút* 2001-ben, majd a következő évben a *Halászlányos kút* adták át a közönségnek. A Békés Megyei Bíróság 1927-ben emelt épületének előkertjében helyezték el műanyagból készült *Justitia* szobrát 2004-ben, melynek esetében szakítva a hagyományokkal, a figura szeme nincs bekötve. 2008-ban készítette a Békéscsabai Református Egyházközség templomkertjében felállított Koppányi Gyula református

Lámpagyújtó
(2014; bronz; Budapest, Teleki tér; fotó: Németh Éva Anna)

lelkipásztor mellszobrát, s még ebben az esztendőben a Polgárok Békéscsabáért Egyesület indítványa nyomán a *Trianon emlékművet*. Gróf Andrássy Gyula portrészobra a 2010-es esztendőhöz kötődik.

Legfrissebb munkáját, a három életnagyságú bronz szoborból álló műcsoportot 2014 szeptemberében avatták fel Budapesten, a Teleki téren. Gróf Teleki László egészalakos szobormása egy padon ülve figyeli az eseményeket, akár helyet is foglalhatunk mellette. A park másik részén egy ószeres nosztalgikus figurája invitáló kézmozdulatot tesz az érkező felé. A *Lámpagyújtó* című művén a férfialak létrán állva egy működő, a szobormű részét képező kandelábert gyújt meg, a Józsefváros egykori első gázgyárára, a Józsefvárosi Légszeszgyárra, valamint a budapesti gázlámpák 1856-os üzembe helyezésére utalva.

Az alkotó több ízben dolgozott a Munkácsy Mihály Múzeum számára is. Először a ma is látható *Pro Natura* című természettudományi kiállítás diorámáinak háttérfestésére és állatszobrainak elkészítésére vállalkozott, majd a *Jurták népe* című régészeti állandó tárlat életnagyságú ló és egyéb szobrainak, fémvereteinek, csontfaragásainak megvalósításában közreműködött.

Kotormán László

[Békéscsaba, 1966. február 6.]

Meder / Ingó kő sorozat
[1997; gránit; 90x115x42 cm;
fotó: Boldizsár Zoltán]

Aquarius III. / Vízöntő sorozat
[1996; gránit; 105x110x55 cm;
Fujimi, Japán; fotó: Böszörményi István]

Szobrász, Kotormán Norbert szobrász testvére. 1984-ben érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola szobrász szakán, ahol Fritz Mihály és Kalmár Márton volt a tanára. 1986 és 1993 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász szakának hallgatója, mestere Kiss István és Somogyi József volt. 1996-ban diplomázott a Janus Pannonius Tudományegyetem Képzőművészeti Mesteriskolájának szobrász szakán, ahol Bencsik István keze alatt dolgozott. Első egyéni kiállításait 1998-ban a pécsi Parti Galériában, 1999-ben a budapesti Artus Táncszínház kiállítóterében és a 2000-ben az egri Kepes György Vizuális Központban rendezte. Azóta több egyéni és nagyszámú csoportos tárlaton, többek között Berlinben és Lahrbán (Németország) is bemutatta munkáit. 2008-ban résztvevője volt a *Kert – köztéri szoborépítő performance és organikus szoborkiállítás* című kezdeményezésnek. Rendszeres szereplője a *Vásárhelyi Őszi Tárlatok*nak. Tagja a Fénybánya Üvegművészeti Társulásnak, és résztvevője a Farkaskői Barlangok Alkotótelepnek. Hódmezővásárhelyen él. Sárvári Zita szerint Kotormán László munkáiból „egyfelől a természethez való sajátos vonzódás és tisztelet tűnt ki, másrészt a természethez való sajátos megközelítési módból adódóan egyfajta analitikus szobrászati gyakorlat. Az a sajátos gyakorlat, mely a kőben juttatja kifejezésre a hódolatot a hely – legyen az földrajzi vagy szellemi – előtt, amiből táplálkozott, ahol a fogalom kifejezésre jutott, mely szobrai(k) metafizikáját adta.”¹

¹ Sárvári Zita: Holdfelszín és ingó kő. Kotormán László szobrászművész kiállítása és aukciója. In: Echo 10/1. (2007) 31. p.

Az *Ingó kő* és a *Vízöntő* című, gránitból és bazaltból készült sorozatairól ekképpen ír az alkotó: „[Az ingó kő] elnevezés a földtanban használatos. Olyan kőalakulatokra mondják, amelyek a természetben fordulhatnak elő. Ha a körülmények szerencsés egybeesése (a kőzet leválása, kopása, szerencsés helyre és helyzetbe kerülése) révén egy nagyobb különálló kőtömb, kis erő hatására – pl. szél vagy emberi erő – kimozdítható statikus nyugalmi állapotából, ezt ingókőnek nevezzük. Fontos hangsúlyozni a méreteket mind a kő tömege, mind az erőkifejtés tekintetében. Hiszen minden különálló kőszilánk vagy kavics lehet ingókő, mégsem olyan izgalmas játszani velük, mint az akár több tonnás testvéreikkel, amelyek fölött már vélhetően nem rendelkezünk hatalommal.

A *Vízöntő* lényege a következő: egy első látására megmozdíthatatlannak tűnő kőtömb két végére vízmedencéket vések, és a követ úgy állítom egyensúlyba, hogy az emberi erővel könnyedén átbillenthető legyen. A kő átbillentésével a felső medencéből a víz egy előre kialakított úton az alsóba folyik, s mikor az alsó medence megtelt, a folyamat a kő visszabillentésével újra indítható.”²

Köztéri munkái közül a Pécsen felállított *Leveles kutat* és a *Ferencesek kútját* Balázs Péterrel és Gálhidy Péterrel készítette.

² Kotormán László: Az Ingó kő és a Vízöntő. In: www.pocem.hu/pocemhu/korotmanlaszko.htm

Kotormán Norbert

(Békéscsaba, 1967. november 22.)

Barátok
(2008; méhviasz, 43x40x18 cm;
fotó: Szabó Ádám)

Anonymus
(2008; nyárfa, 185x60x55 cm;
fotó: Bukta Norbert)

Szobrász, Kotormán László szobrász testvére. 1988-ban érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola kerámia szakán, ahol Fekete János volt a tanára. 1989 és 1994 között a Magyar Képzőművészeti Egyetem szobrász szakának, majd az intézmény Mesterképző Intézetének hallgatója volt. Mestere Bencsik István, Kő Pál és Somogyi József volt. 1995 és 1999 között a Janus Pannonius Tudományegyetem Képzőművészeti Mesteriskolájának szobrász szakán képezte magát tovább. 1989 óta kiállító művész. Első egyéni tárlatát 1995-ben a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban rendezte. Az utóbbi években *Has(s) vakond* címmel a budapesti Dovin Galériában (2009), egy évvel később a Magyar Képzőművészeti Egyetem Parthenon-fríz Termében, a Dovin Galéria *Társunk, az alak* című sorozatában 2011-ben, 2013-ban pedig az Artus Stúdióban mutatta be munkáit. Csoportos kiállításokon többek között *Szarvas* címmel a Stúdió Galériában, 2007-ben, 2009-ben, 2011-ben és 2012-ben a Dovin Galériában, *Anonymus* című művével pedig a Műcsarnok *Mi a magyar? – A nemzeti önazonosság a kortárs képzőművészetben* című kiállításán szerepelt 2012-ben. 2013-ban a MaMű Galériában, 2014-ben a Higgs Mező Galériában láthatták az érdeklődők a munkáit. Tagja a Fénybánya Üvegművészeti Társulásnak, és résztvevője a Farkaskői Barlangok Alkotótelepnek. Hódmezővásárhelyen él. Munkáját 1994-ben Herman Lipót-díjjal, 2002-ben Derkovits Gyula-ösztöndíjjal ismerték el.

Első köztéri munkáját, Ady Endre domborműves emléktábláját 1988-ban készítette a szegedi Ady Endre Kollégium számára.

2006-ban állították fel Aggteleken és Mártélyon az 1956-os forradalom eltérő megoldású emlékműveit, 2009-ben pedig a *Héraklész*t Budapesten. Ebben az évben részt vett a Dunaújvárosi Főiskola *Disznótoron* című művének elkészítésében is. 2012-ben született a budapesti Apacuka Kávéház Étterem Varietében elhelyezett, kétszeres életnagyságú *Fekvő nő / A 3D-s Odaliszk*, a munkacsoport.net építész hálózattal együttműködésben.¹ Előbbieket 2013-ban Budapest XIII. kerületében *Redő Ferenc és Vörös Rozália emléktáblája* követte.

Kotormán Norbert részben a szobrászat klasszikus anyagaival, bronzal, fával és kerámiával dolgozik, de a purhabot, a hungarocellt és a kókuszhabcsot is felhasználja munkáihoz. Művei a figurativitás széles spektrumán mozognak a konzervatív szemléletű realisztikus művektől az erőteljesen stilizált, modern szobrászi nyelvet beszélő ábrázolásokig.

¹ B. T.: APAcuka Varieté. A munkacsoport.net legfrisebb munkája.
ln: www.trendguide.hu/?terek/882-apacuka-variete

Prisztavok Tibor

(Békéscsaba, 1969. október 3.)

Náposzó
(2006; bronz; 41 cm; fotó:
Prisztavok Tibor)

Szobrász, tanár, 1988-ban érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola szobrász szakán, ahol Kalmár Márton és Fritz Mihály volt a tanára. 1989 és 1995 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász és rajz-művészettörténet tanár szakának hallgatója, mestere Körösné Tamás volt. Először a Rózsa Ferenc Gimnázium, majd a Békéscsabai Ruháipari Szakközépiskola, 2000-től a Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, ma a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium rajz, mintázás és művészettörténet tanára. Első kiállítását 1995-ben a pécsi Parti Galériában rendezte. Tagja a Magyar Szobrász Társaságnak, a Békéscsabi Művészeti Társaságnak, valamint a szintén békéscsabai Ezüst Zoltán grafikussal együtt a Tér-Műhely Képzőművészeti Alkotó- és Kiállítócsoporthoz.

Erősen stilizált, tömörszerű bronz figuráit jellemzően kisebb méretben készíti, melyek közül többet szerepeltetett a Munkácsy Múzeum Alföldi Tárlatain.

Szülvárosa számára készített köztéri munkái közül első Sztraka Ernő emléktáblája. Másodikként készült a Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Polgármesteri Hivatala előtt 2002-ben felállított *Pápai tizedjegyzék emlékműve*. Az első megmaradt országos összeírás az a dokumentum, amelyben Békéscsabát Chaba néven, templomával együtt először említik. A pápai adószedők által készített jegyzőkönyv 1332 és 1337 között készült, melynek 670 éves évfordulóján állít emléket az

olvasópádot formáló szobormű. Az emlékmű süttői mészkőből készült, előoldalán az áldást osztó pápát ábrázoló bronz lapos dombormű szolgáltat információt.

Ezt követően született *Munkácsy Mihály emléktáblája* (2004), a *László Gyula emléktábla* (2008), a *Boldizsár Lajos emléktábla* (2010), *Lukács Mátyás* 1956-os domborműve (2011), végül a Csabagyöngye Kulturális Központ homlokzatán lévő *Szőlőlevél* (2012).

Miklya Gábor

[Békéscsaba, 1971. augusztus 14.]

Csepp
(2009; márvány, nyárfa; 200x200x230 cm; fotó: Horváth Gábor)

Csepp park / Béres-kút
(2012; Szolnok, Magyar Rózsák Kertje; fotó: Miklya Gábor)

Szobrász, középiskolai tanulmányait 1985 és 1989 között a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnáziumban végezte, ahol rajztanára Széri-Varga Géza volt. Ezekben az években Mladonyiczki Béla szakkörét látogatta, aki az egyetemi felvételre is felkészítette. 1990-től a Janus Pannonius Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának rajz-népművelés, majd 1991 és 1996 között az intézmény Művészeti Kara rajz-vizuális nevelés szakának hallgatója, ahol mestere Pál Zoltán és Rétfalvi Sándor volt. Ezután három évig a villányi Kőszobrász Mesteriskolában dolgozott, majd 2002-től 2006-ig a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara Képzőművészeti Mesteriskolájának DLA képzésén vett részt, ahol Bencsik István volt a témavezetője. 1994 óta kiállító művész. Első önálló tárlatait a pécsi Volvo Galériában és a budapesti Artus Galériában rendezte; szülővárosában 2009-ben mutatkozott be.

Első köztéri munkáját 1999-ben Ausztriában állították fel a lindabrunni szoborparkban *Nagy Fal* címmel, emellett Csehországban, Romániában (Gyergyószárhegy, Tusnád) és jónéhány magyarországi köztéren és gyűjteményben is. 2010-ben állíttatta Pécsen a Mecseki Erdészeti Zrt. az *Erdészeti emlék* című művet. Ugyanebben az évben született Simonyi Károly professzor szobra, amelyet a nevét viselő pécsi szakközépiskolában helyeztek el. 2012-ben Szolnokon avatták fel a Béres Gyógyszergyár által kiírt ivókút pályázat nyertes pályaművét, a dr. Béres Józsefnek, a Béres-csepp feltalálójának emléket állító *Csepp park / Béres-kút* című szobrait a Tiszaparton, a Magyar Rózsák Kertjében.

Aknai Tamás így foglalja össze Miklya Gábor művészetének főbb jellemzőit: „...világa a minimalizmusban, a konstruktív vagy organikus formaképzésben keresendő, melyhez a kő mint alapanyag szolgál hordozóul. Szobrai a jó arányérzék, a szigorúság, az érzelmi gazdagság és a múlhatatlanság jellemzi. Az egyik a művész kezét, a másik a szakma szeretetét, a harmadik az embert, a negyedik pedig a választott anyagot dicséri. (...) Szobrai hibátlan arányérzékkel, egyértelmű, ellentmondásmentes plasztikai megoldásokkal szembesítik a nézőt. Szobrászatában az arányérzék és a változatos plasztikai tagolások a műtárgy súlyát és tömegét egy másfajta minőségben mozgatják meg. Az anyag és tömeg légius megfogalmazása, amely nagyjából részben a szobor, mint forma áttörése, síkjainak váltakoztatása révén alakul ki, különleges, az alkotó és néző speciális érzelmi kapcsolatát hozza létre, mely kapcsolatban az anyag származása, eredete ellenére kellemes, bársonyos érzést eredményez. A jel sokszor változik, de mindenki számára elérhető és érthető marad.”¹

¹ Aknai Tamás: Miklya Gábor.
ln: www.vylyan.hu/muveszihordok/2009/miklya_gabor.html

Dr. habil Lengyel Péter

(Békéscsaba, 1975. augusztus 27.)

Forrás

(Tóth Zsuzsával közösen; 2009; horvát mész, ólom; 100x700x750 cm; fotó: Róth Péter)

Szobrász és egyetemi oktató, 1993-ban érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola szobrász szakán, ahol Tasnádiné T. Nagy Irén és Fritz Mihály volt a tanára. 1993–1994-ben a nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola V. évfolyamára jelentkezett, ahol Orr Lajos keze alatt dolgozott. 1994 és 1999 között a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának vizuális nevelőtanár szakának hallgatója, mestere Rétfalvi Sándor, Colin Foster és Pál Zoltán volt. 1999 és 2002 között részt vett az intézmény művészeti doktorandusz képzésén. 2005-ben PhD/DLA, 2009-ben Dr. habil tudományos fokozatot szerzett. 2001-től a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának oktatója, 2007-től egyetemi adjunktusa, jelenleg oktatási dékánhelyettese.

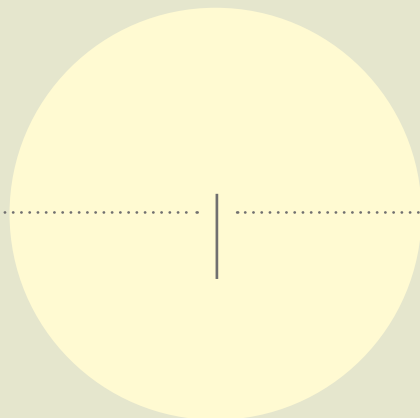
Első tárlatát (Tóth Zsuzsával közösen) a Szentesi Helyőrségi Klubban rendezte 1998-ban, amelyet két békéscsabai bemutató is követett. Még ugyanebben az esztendőben a Mokos Teremben, majd tíz év múlva a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria kiállításán szerepeltek munkái. 2014-ben a Magyar Képzőművészeti Egyetem Parthenon-fríz Termében állított ki. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Fiatal Művészek Stúdiójának, a Közelítés Művészeti Egyesületnek, a Lajtorja – Fiatal Alkotóművészek Kulturális Egyesületének, valamint 2005 óta a Magyar Szobrásztársaságnak.

Először 1999-ben a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara Képzőművészeti Mesteriskolájának DLA ösztöndíját, 2006-ban

pedig a Derkovits Gyula képzőművészeti ösztöndíjat nyerte el. 2005-ben és 2007-ben többek között az *Országos Kisplasztikai Biennále* díjait érdemelte ki.

Lengyel Péter műveit szerencsés az eltérő jellegű feladatok viszonyrendszerében vizsgálunk. Alkalmazott szobrászati feladatainak megoldása során rendkívül jól alkalmazkodik az adott tárgyhoz mind műveinek szellemisége, a választott kifejezőmód, mind az anyaghasználat tekintetében. Így életművének ez az egysége igen változatos. Független alkotótevékenységének szobrászi munkái egységesebb képet mutatnak. E műcsoport legfőbb jellemzője az elvont nyelvezet; műveivel új szobrászi beszédmódok területén vizsgálódik.

Igen nagyszámú köztéri munka jelzi Lengyel Péter működését, melyek közül kettő is Békéscsabához kötődik. Ő készítette a Munkácsy Múzeum egykori természettudósa, Réthy Zsigmond síremlékét 1998-ban a Ligeti temetőben, 2009-ben pedig a *Forrás* című mű került a Tessedik Sámuel Főiskolára, amely Tóth Zsuzsával közös munkája. Lengyel Péter műterméből került ki a Békéscsabához oly sok szállal kötődő Mladonyiczky Béla szobrász szülőhelyén, Békésszentandrás felállított lélekábrázoló emlékműve.

Az 1950-es évektől napjainkig tartó időszak grafikusai

Moskál Tibor

[Budafok, 1930. szeptember 14 – Békéscsaba, 2014. január 13.¹]

Békéscsaba
[2000 körül; linóleummetszet, papír;
200x298 mm; Tőkés Gyula tulajdona]

Ex Libris Szij Rezső
[1976; linóleummetszet, papír;
66x64 mm; Tőkés Gyula tulajdona]

Grafikus, pályáját a nagytétényi Hungária Gumigyár képzőművészeti szakkörében kezdte, ahol a finom akvarell tájképeket készítő Antal Iréntől és a magyar plein air festészet hagyományaihoz igazodó Szőnyi Ferentől tanult festeni. Grafikai mestere – a rézkarcolást egykor Olgyai Viktortól és Varga Nándor Lajostól elsajátító – Kaveczky Zoltán közismert Ex libris művész és Nagy Zoltán volt. 1968-ban rendezte első kiállítását. A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesületnek szinte megalakulásától tagja volt; a kör „művész-doyenjének” tekinti.² Moskál Tibor 1995-ben költözött Békéscsabára. A várost megszerette, a helyi alkotók és a műbarátok pedig hamar elfogadták, így őt „tiszteletbeli csabainak” tekinthetjük.

Készített rézkarcokat, rézmetszeteket, fa- valamint linóleum-metszeteket, de akvarelleket és lavírozott tusrajzokat is. M. Kiss Pál így jellemezte: „Moskál Tibor grafikáinak témaköre igen gazdag. A sokszor csak néhány centiméter nagyságú lapjain a városképek és a műemlékébrázolások mellett a tájképek, a karakteres portrék, valamint a népművészeti motívumok és virágrajzok is lélekkel teli ábrázolások. Finoman elkülönülő körvonalat ad, de nem kevésbé érdekes a részletekben is. Egyetlen célja van: a megkapó jellemzés, hogy az élet megfigyeléseiből

keletkezett víziót minél hívebben adja vissza.”³

Az alkotó hatalmas életművet hagyott maga után. Több mint hatezer tételt tartalmaz az a Moskál Tibor és Király Zoltán által összeállított, önálló grafikai lapokat és Ex libriseket egyaránt magában foglaló műtárgyjegyzék, amely egy majdani oeuvre katalógus alapjául is felhasználható lenne.⁴

A Munkácsy Múzeum 2005-ben rendezte meg életműkiállítását, melynek egyik érdekessége a szerző kurátori elképzelésének megfelelően a grafikai lapok és a nagy számban megőrzött nyomólemezek egymás mellett való szerepeltetése volt.

¹ A pontos dátumokért köszönet illeti Tőkés Gyulát.

² K[irály] Z[o]ltán]: Moskál Tibor kiállításai 2006–2007. In: Kisgrafika 46/3. (2007) 3. p.

³ Idézt: *Hazajöttem* címmel Moskál Tibor grafikusművész kiállítása a Klauzál Gábor Társaság szervezésében. In: www.klauzal.hu/cikk/68.html?PHPSESSID=cc595e5646bd03bec6baff65565bbb29

⁴ Arató Antal: Moskál Tibor emlékezete. In: Kisgrafika 52/2. (2014) 4. p.

Urbán László

[Békéscsaba, 1947. ?]

Az alkotótól nem áll módunkban
műtárgyfotót szerepeltetni.

Tervező- és képgrafikus, 1966-ban végzett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola grafika szakán, ahol Kopasz Márta volt a tanára. A Magyar Iparművészeti Főiskola typografika szakán 1974-ben, majd két év múlva az intézmény Továbbképző Intézetében diplomázott. Mesterei Balogh István, Finta József, a gyomai Kner nyomdászcsalád harmadgenerációs leszármazottja: Haiman György, Konecsni György és Kass János voltak.

1966 óta kiállító művész, első önálló tárlatát 1977-ben mutatta be a budapesti Helikon Galériában. 1978-ban kiállítóként tért vissza szülővárosába, amikor részt vett a Munkácsy Múzeumban megrendezett *I. Országos Alkalmazott Grafikai Biennálén*.

Több megbízást kapott szépirodalmi művek és tankönyvek illusztrálására (Matematika-feladatgyűjtemény, stb.), de tervezett emblémákat, hanglemez- és könyvborítókat, plakátokat valamint csomagolásgrafikát. Érdeklődik a gyermekjátékokhoz kapcsolódó feladatok iránt is.

Képgrafikai munkásságát – többek között – nagy számú Ex librise jelzi.

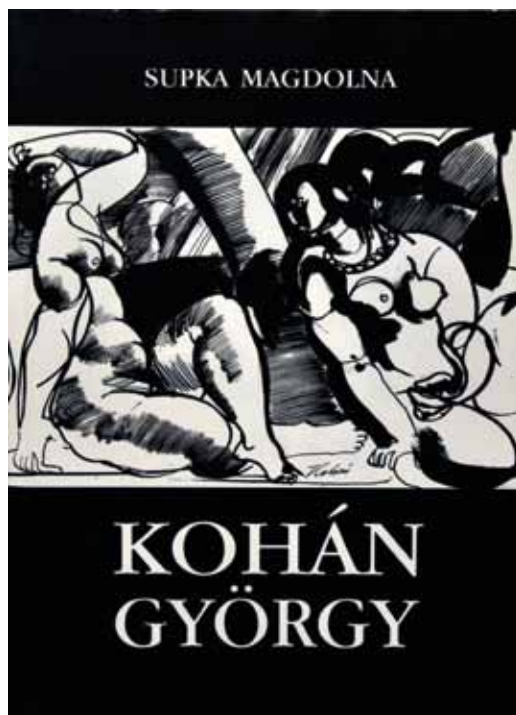
Kállai Júlia

[Békés, 1947. augusztus 19 – Békés, 2014. szeptember 6.]

Illusztráció
(1976; tus, papír; 330x225 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 77.34.1.)

Supka Magdolna *Kohán György*
című könyvének borítóterve
(2001; Gyula, Gyula Város
Önkormányzata, 2001. 174 p.)

Tervező- és képgrafikus, tanár, a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskolában szerzett grafikus és nyomdai kiesző végzettséget. A Magyar Iparművészeti Főiskola alkalmazott grafika szakán Erneyi Sándor, Finta József és Szántó Tibor keze alatt dolgozva 1971-ben diplomázott. Még ebben az esztendőben az akkor átadott Kner Nyomda munkatársa lett, ahol vegyes tervezői feladatokkal bízták meg. Később a Dürer Nyomdának is készített könyvterveket. Mesterének tekintette Háromszéki Pált is, a Kner Nyomda igazgatóját, akitől csomagolástechnikát tanult. Éveken keresztül a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium, valamint a Szent-Györgyi Albert Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium grafika szakos művésztanára volt. A Fialat Alkotók Köre Képzőművészeti Szekciójának tagjaként részt vett a FAK Mappa összeállításában. Pályája során nagyszámú önálló kiállítást rendezett, a Békéstáji Művészeti Társaság tagjaként tárlataik állandó szereplője volt. Munkáját többször elismerték. 1976-ban a Magyar Hirdető nivódíját, 1978-ban és 1990-ben Békés-tarhosi Emlékplakettet, majd az 1983-as Budatranspack Nemzetközi Csomagolóanyag Kiállítás nagydíját ítéltek neki. 1985-ben a Centerplast tapaszdobozzal a Biogál Gyógyszergyár II. díját, 2003-ban az öntetcsalád csomagolásával a váci Pacific Óceán Kft. nagydíját érdemelte ki. 2014-ben Békés város művészeti életében hosszú

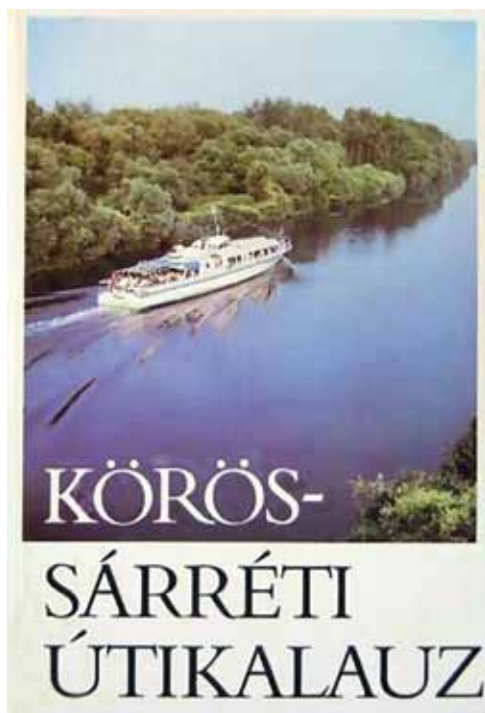
időn át végzett kiemelkedő tevékenységéért Békés Városért kitüntetésben részesítették.¹

Gazdag életművéből nehéz válogatni, mert műveit azonos művészi színvonalat képviselve alkotta. Ő tervezte a *Békési életrajzi kislexikont*, a *Békési házak, épített értékeink*, a *Békés megye 1956-ban*, Gulyás György *Bűneim... bűneim?*, Balázs Gábor *Lépések az időben* című könyveket. Kovács Tamás tervének továbbvitelével műszaki szerkesztője volt Supka Magdolna *Kohán György* monográfiájának. Az ő nevéhez fűződik Gyarmath Olga *Tudsz-e Tarhosért lelkesedéssel dolgozni?* című műve és a BÉTAZEN plakátsorozata. Éveken keresztül ő készítette a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria kiadványait.

¹ Köszönet illeti Szabó Angélat a díjakkal és kitüntetésekkel kapcsolatos információkért.

Svecz András

[Békéscsaba, 1949. ?]

A Körös-sárréti útikalauz
című könyv borítója

(Szerkesztette: Goda Péter
és Köteles Lajos. Kondoros, Békés Megyei
Természetvédelmi és Idegenforgalmi
Gazdasági Társaság, 1984. 419 p.)

Tervezőgrafikus, kiadványok előkészítő munkálatai mellett térképrajzolást is vállalt. 1982-ben részt vett a Munkácsy Múzeumban megrendezett *III. Békéscsabai Alkalmazott Grafikai Biennálén*.

Svecz András tervezte a *Körös-sárréti útikalauzt*, melynek szerzői, Goda Péter és Köteles Lajos ezért a könyvért megkapták a legjobb sportújságíróknak járó Ezüstgerely-díjat. A kiadványt 1984-ben adta ki a Békés Megyei Természetvédelmi és Idegenforgalmi Gazdasági Társaság. Ugyanebben az évben tervezte a *Tanulmányok Csongrád megye történetéből VII. Hódmezővásárhelynek és környékének földrajzi nevei* című kötetet.

Talán egyik felmenője lehetett id. Svecz András békéscsabai nyomdász, aki munkatársaival a Tevan Nyomdában Anatole France *Jacques Tournebroche vagyis Nyársforgató Jakab meséi* című könyvéhez a kézi szedést végezte.¹

¹ Gécs Béla: Hincz Gyula, a legszebb Tevan-könyv illusztrátora. In: www.print-publishing.hu/index.php/alzszamaink/tradicio/2368-hinch-gyula-a-legszebb-tevan-konyv-illusztratora

Gy. Zahorán Mária [Zahorán Mária]

(Békéscsaba, 1950. március 2.)

Lila fények /
Képeslap I–VI.
(1990; ofset, papír;
150x105 mm/db;
Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári
szám: A2 91.77.11. –
97.77.1.6.)

Gy. Zahorán Mária
csomagolástervei
az utóbbi évekből

Tervezőgrafikus, 1964 és 1968 között a békéscsabai Nyomdaipari Szakközépiskola tanulója volt, a kötelező üzemi gyakorlatot a békéscsabai Kner Nyomdában végezve. 1968 és 1970 között ugyanitt grafikus gyakornoki állást vállalt. 1970-től 1975-ig a Kner Nyomda ösztöndíjasaként a Magyar Iparművészeti Főiskola Typo-grafikai tanszékének hallgatója, ahol a szakma nagyjai, Kass János, Szántó Tibor, Haiman György és Balogh István voltak a mesterei. 1975 és 1993 között a Kner Nyomda tervezőjeként dolgozott, majd 1994-től napjainkig az általa alapított Aranylénia Reklámgrafikai Bt. vezetője. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Tervező grafikus szakosztályának. Egyéni kiállítása volt 1979-ben a békési Jantyik Mátyás Múzeumban, a Munkácsy Mihály Múzeumban, 1982-ben pedig a gyulai Várban (Erkel Ferenc Múzeum). 1986-ban munkáit ismét a Munkácsy Mihály Múzeumban láthatta a közönség, majd 2002-ben a békéscsabai Pallasz Galériában szerepelt. A Kohán Műhely Munkácsy Múzeumban rendezett 1979-es kiállítása után már egyre inkább a szakmai bemutatkozási lehetőségeket keresi. Az 1979-től 1990-ig tartó időszakban rendszeres szereplője az Országos Grafikai Művésztelep kiállítássorozatának a Kner Nyomdában, valamint 1982-től az *Országos Alkalmazott/Tervező Grafikai Biennálénak* a békéscsabai múzeumban. 2001-ben részt vett az *Ipar-Művészet. Millenniumi iparművészeti kiállítás*on a Műcsarnokban. Napjainkig résztvevője a kölni Aguna és a párizsi Sial élelmiszeripari kiállításoknak.

1986-ban a Munkácsy Múzeum *V. Országos Alkalmazott Grafikai Biennáléjén* Gy. Zahorán Máriának ítelték a Magyar Kereskedelmi Kamara különdíját. Pályája során több díjnyertes termék csomagolásának tervét készítette el, amelyeket a Foodapest Nemzetközi Élelmiszer, Ital, Élelmiszer-gépipari és Vendéglátóipari Szakkiállítás, a Hungaropack Magyar Csomagolási Versenyen és a Budatranspack Nemzetközi csomagolási és anyagmozgatási szakkiállítás mutattak be. Műveit a Munkácsy Mihály Múzeum őrzi.

Szereday Ilona

(Budapest, 1952. április 1.)

Kép marcipán szoborral
(1983 körül; olaj, vászon;
60x50 cm; Munkácsy Mihály
Múzeum; leltári szám: 85.6.1.)

Gyomaendrőd címere a *Magyar
városcímerek* sorozatból
(1989; szerigrafia, papír;
700x500 mm; fotó: Szereday Ilona)

Tervező- és képgrafikus, festő, tanulmányait a Budapesti Művészeti Gimnáziumban kezdte, 1970-ben érettségizett. Tanára Balogh István alkalmazott grafikus volt. A Magyar Képzőművészeti Főiskolán 1976 és 1980 között festészetet és tervezőgrafikát tanult, mesterei: Sarkantyú Simon, Tamássi Zoltán és Zelenák Crescencia. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Festő és Tervezőgrafikus Szakosztályának, valamint a Békéscsáji Művészeti Társaságnak. Munkáját több kiállításon és pályázaton díjak odaítélésével ismerték el.

1980-ban költözött Békéscsabára, s itt rendezte első önálló tárlatát a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat kiállítótermében. A Munkácsy Mihály Múzeumban 1985-ben, 2003-ban és 2011-ben mutatta be munkáit egyéni kiállításon. 1980-tól részt vett az Országos Grafikai Művésztelep munkájában, akkor még mint önálló tervező. 2014-ig a középfokú művészeti oktatásban tevékenykedett, a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium grafika tanáraként. Alkalmazott grafikai munkássága címer, embléma, plakát, csomagolás, reklám kisnyomtatvány, könyvborító és arculat tervezésére terjed ki. Kiállításokon gyakran találkozunk képgrafikáival, valamint lendületesen, erőteljes színekkel festett táj- és városképeivel.

Műveit a Munkácsy Múzeum mellett a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, az Országos Széchényi Könyvtár, valamint több külföldi és magyar magángyűjtemény őrzi.

Kacsán György

(Békéscsaba, 1952. szeptember 18.)

Az alkotótól nem áll módunkban
műtárgyfotót szerepeltetni.

Tervezőgrafikus, pályáját az egri Ho-Si-Mihn Tanárképző Főiskolán kezdte, ahol 1972 és 1976 között Katona Zoltán és Seres János, majd a Magyar Iparművészeti Főiskola tervezőgrafika szakán 1979-től 1982-ig Kass János és Zsótér László volt a mestere. 1982 óta önálló tervező, 1991-ben alapította az Eper Grafikai Stúdiót, amelynek ma is művészeti vezetője. Felesége Hegyi Márta grafikus.

1994-ben és 1997-ben is elnyerte a csomagolóipar egyik legfontosabb szakmai elismerésének számító WorldStar díjat. Az 1983-as, az 1985-ös, majd az 1996-os évben is neki ítelték Az év legszebb naptára díjat. Több ízben kiérdemelte a Gutenberg-díjat és a Packprint-díjat.

Kacsán György fő profilját az arculat-, kiadvány- és csomagolóstervezés adja, de készít naptár- és plakátterveket, valamint szívesen vállal illusztrációs feladatokat is.

Kacsán György volt a grafikus a *Zöld vitéz* és *Virág Péter*, valamint a szintén 1985-ben megjelent *A világ szája* című könyvnek. Ő készítette Hegyi Mártával 2004-ben a *Minden napra egy kérdés* című gyermekkönyvet, amelyet a mai magyar középgeneráció majd minden tagja jól ismer.

A Szépművészeti Múzeum visszatérő tervezője. Megbízásukból olyan kiadványok születtek, mint az *El Greco*, *Velázquez*, *Goya*. *Öt évszázad spanyol festészetének remekművei (2005)*, valamint *A Titokzatos férfi. Tiziano szürke szemű férfi képmása (2006)* című kiállítások katalógusa. A Szépművészeti Múzeum mellett

fő megbízói között találjuk a Corvina Kiadót, Móra Ferenc Könyvkiadót, a Képzőművészeti Kiadó Kft-t, a Kieselbach és a Blitz Galériákat, több bankot és olyan nagyvállalatot, mint a Henkel.

Barabás Ferenc

(Kaposvár, 1954. április 19.)

Pleasant / Kellemes...
(2014; fotó)

Új kubizmus
(1996; számítógépes grafika)

Tervezőgrafikus, aki magát könyvcsinálónak nevezi, 1981 óta él Békéscsabán családjával. Először a kaposvári nyomdában dolgozott kéziszedő tanulóként. Első önálló kiállítását ebben az időszakban, 1975-ben rendezte Kaposváron. 1977 és 1990 között a Móra Ferenc Gyermek és Ifjúsági Könyvkiadó, valamint a Corvina Kiadó könyvtervezője és műszaki szerkesztője volt. 2006 óta a gyulai Dürer Nyomda Kft. munkatársa. Tervezői munkája mellett a nevéhez kötődő Typografika Kft. égisze alatt könyvkiadói tevékenységet is folytat. Tagja a Békéscsabi Művészeti Társaságnak.

Szakirányú végzettségét az 1985–1986-os tanévben a lipcsei Hochschule für Grafik und Buchkunst könyvtervező szakán szerezte, ahol Gert Wunderlich keze alatt dolgozott.¹

Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Békéscsabi Művészeti Társaságnak. 2000-ben Tevan-díjjal ismerték el munkáját.

„Ars poeticája szerint minden alkotás alapja a szakmai tudás, az iparos tisztesség, a mesterségbeli alázat. Az ólombetűtől a legmodernebb technológiáig, a computergrafikáig, a legművészebb borítóig a kisujjában van a könyvgyártás egész bonyolult, hosszadalmas folyamata. Nem csoda, hiszen nyomdász, akinek szépművészetét mesterei formálták...”²

¹ Ki kicsoda a magyar nyomdaiparban. Barabás Ferenc.

In: www.epa.oszk.hu/00800/00892/00033/pdf/38.pdf

² N. K.: A könyvcsinálás az élete – Barabás Ferenc a hét embere. In: <http://www.beol.hu/helyi-ertek/a-het-embere/a-konyvcsinalas-az-elete-barabas-ferenc-a-het-embere-273713>

Török Gábor

(Békéscsaba, 1960. augusztus 19.)

Pege emlék triptichon
(2013; akril, fa; 16x23 cm; fotó: Török Gábor)

Időkapu III.
(2010; olajpasztell, karton; 700x500 mm; fotó: Török Gábor)

Tervezőgrafikus, képzőművész és animációs szakértő, a Magyar Képzőművészeti Főiskolán 1991-ben, majd ugyanitt posztgraduális képzés keretében 1994-ben diplomázott. Mestere Zelenák Crescencia, Molnár Kálmán és Felsmann Tamás volt. Leginspirálóbban Bráda Tibor művészete hatott rá. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének tagja. A Magyar Festészet Napja Alapítvány kurátora.

Török Gábor 1996-tól a Duna Televízió grafikai csoportjának vezetője volt. Feladatai közé tartozott a csatorna műsorainak arculata, grafikai megjelenésének kialakítása (főcímek, animációk, CD és DVD borítók). Ebben az időszakban készült a *Hol volt, hol nem volt* című mesesorozat, amelyben kreatív animátorként vett részt. Az illusztrációkat Szyknián Wanda készítette, Macskássy Katalin később Vizi Mária rendezte. Jelenleg az MTVA grafikusa.

Képzőművészeti tevékenységének középpontjában részben a húros hangszerek állnak. Ő maga zenerajongó, e tárgyban készít pasztellrajzokat, akrill festményeket. A másik dolog, ami érdekli, az idő, az időmérő eszközök, az órák, azoknak is a római számos, analóg számlapjai, amelyeknek új tipográfiai megoldásait festményekben, kollázsokban és plasztikákban jeleníti meg. Ahogyan egy interjúban beszél erről: „Mindenki vágyik arra, hogy az idő rabszolgájából az idő urává váljon, melynek egyik lehetősége, ha az életünket hasznosan éljük.”¹

¹ Csáky Zoltán *Arcélek* című dokumentumfilm sorozata: Török Gábor tervező-grafikus portréfilmje (2011)

Ezüst Zoltán

[Ezüst György Zoltán, Ezüst Gy. Zoltán]

[Békéscsaba, 1963. június 17.]

Fiktív térben

(2013; akril, cianotípia, papír; 100x70 cm; fotó: Ezüst Zoltán)

Grafikus és tanár, édesapja Ezüst György festő, mellette kezdte művészeti tanulmányait. A Magyar Képzőművészeti Főiskola grafika szakán, ahol 1987-ben szerzett diplomát, Kocsis Imre, Raszler Károly és Rozanics Tibor volt a mestere. Pedagógusi munkája során művészettörténetet, festést, tervező- és képgrafikát, valamint művészeti anatómiát tanít, jelenleg a budapesti Jelky András Iparművészeti Szakközépiskolában. 1987-től mutatja be műveit magyarországi és nyugat-európai kiállítóterekben. Ugyanebben az esztendőben három évre elnyerte a Szőnyi István-ösztöndíjat. 2006-ban neki ítelték az Art Export Magyar Művészellátó Talens Cég Rembrandt születésének 400. évfordulója alkalmából kiírt pályázatán a grafikai kategória III. díját. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Grafikusművészek Szövetségének és a Békéscsabai Művészeti Társaságnak.

Művészetének a reális és az irreális határmezsgyéjén mozgó képi világára intenzív hatást gyakorolt a prekolumbián művészet, melynek betetőzését mexikói tanulmányútja nyomán született grafikai sorozata jelenti. A művein visszatérő repülőszerkezetek ihlető forrását a görög mitológia Ikarosz története adja, amely nyomán szintén egy önálló műcsoport született.

Az alkotó ekképpen beszél művészetéről: „Képeimben az álom és a misztikum keveredik. Mindenkiben él egy többnyire tudat alatti, sejtelmes világ, amelyet rejtegetünk. Én úgy érzem, az a küldetése, hogy felhozzam ezt magamból, és emberi

Ejtőernyős ugrás hasábfelhők között

(2014; akril, vászon; 110x140 cm; fotó: Ezüst Zoltán)

képpel, vonalakkal ábrázoljam e különböző kultúrák által már sokféleképpen megfogalmazott szürrealista látomásokat. Szeretem rajzzal kifejezni magam, de nincsenek tőlem távol a színek.”¹

¹ Somogyvári D. György: A két Ezüst világa.

ln: www.hegyvidekujsg.eu/archivum/ket-ezust-vilaga

Tóth Péter

(Szeged, 1969. december 22.)

Melankólia
(2014; fotó)

Visegrádi Dunapart Dömös irányába
(2012; fotó)

Tervező- és képgrafikus, 2002 óta köti munkája Békéscsabához. Tóth Péter 1988-ban érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola grafika szakán. 1990 és 1994 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola képgrafika szakán König Róbert, Baranyai András és Kocsis Imre keze alatt dolgozott. 2002-től a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium művészstanára. Tervezőgrafikát és sokszorosító grafikát tanít.

Tervezőgrafikai működését jól ismeri a békéscsabai közönség, Tóth Péter készítette ugyanis 2013-ban a Munkácsy Mihály Múzeum Jankay-Kolozsváry-Tevan Gyűjteményének grafikai arculattervét. Az utóbbi években folytatott képgrafikai tevékenységének „műfaját talán fotótechnikai alapú elektronikus grafikaként lehetne definiálni. Mit is jelent a fotótechnikai alap: a camera obscura és a fotogram? A camera obscura ősi képalkotó eszköz, mely egyszerű optikai elvre épül: teljesen zárt doboz egyik oldalára vágott lyukon keresztül beeső fény annak belső felületén leképezi a dobozon kívüli világot. (Ezen elven működik a fényképezőgép és az emberi szem is.) Ezt a képet rögzítem fotópapírra, majd laborálás után a kész fotót beviszem számítógépbe – ha tetszik digitalizálom –, majd képfeldolgozó programban szerkesztem.

Csupán a tónusegyensúly és kontrasztosság változtatásával az eredeti papírképeken nem észlelhető részletek hangsúlyozására nyílik lehetőség. Az expozíció során a képre került hatások (fénybeverődések, tükröződések, por, stb.) kiemelése is elérhető.

Kísérleteket folytatok a camera obscura belső terének preparálásával is, mely a fotogram műfajával gazdagítja a képet.”¹

¹ Tóth Péter: Munkáimról. Kézirat.

Flóra Virág

(Békéscsaba, 1971. november 7.)

Sugalmak bölcsője
(2000; vatta, viasz, fém, egyedi
technika; átmérő: 31 cm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: 2004.15.1.)

A rossz almok fájának gyümölcse
(2000; vatta, viasz, szén, fém,
egyedi technika;
18x53x13 cm; jelzés nélkül;
leltári szám: 2007.10.1.)

Művészkönyvalkotó, tervezőgrafikus és tanár, 1991-ben érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskolában, ahol Pölös Endre volt a tanára. 1991 és 1996 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola tervezőgrafika szakán Molnár Kálmán és Felsmann Tamás keze alatt dolgozott, majd 1996-tól 1998-ig az intézmény posztgraduális képzésén vett részt azonos oktatói irányítással. 2013-ban ugyanitt tanári diplomát szerzett. 2002-től a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium grafika szakos művésztanára.

Első önálló kiállítását *Sugalmak bölcsője* címmel 2002-ben a Munkácsy Mihály Múzeumban rendezte. 2002-ben a Jantyik Mátyás Múzeum Békési Galériájában, 2012-ben pedig a „6.kult_istalo” című gyulai rendezvényen mutatta be munkáit. Jónéhány csoportos kiállításon szerepeltek művei, többek között: *Schaufenster Extra*, Galerie Brumne, Frankfurt, Németország; *Magyar Művészkönyvek*, Goethe Intézet, Budapest; *Livres-Libres. Magyar könyvtárak*, Musée Ianchelevici, Belgium; *III. Nemzetközi Művészkönyv Kiállítás*, Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár; *II. Nemzetközi Művészkönyv Kiállítás*, Arka Galéria, Vilnius; a *Freie Münchner und Deutsche Kunstlerschaft kiállítása*, Haus der Kunst, München, Németország.

A Munkácsy Múzeum nagy múltú kiállításorozatán, a 2003-ban megrendezett XXXIII. *Alföldi Tárlat*án Flóra Virág nyerte a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének díját.

Az alkotó azon fajta könyvművekkel szolgál számunkra,

amelyek nem olvasásra, inkább megnézésre valók, a plasztika és a könyv fogalmának csak egyetlen esetben, a művészkönyv műfajában közös határmezsgyéjéről indulva általában az előbbi, a tárgy-forma irányába lép. Nem meglepő, hogy e köztes műfaj kialakulása és megerősödése az 1970-es évekre tevődik, amikor is a klasszikus műformákat, stílust és műfajokat határoló erőteljes vonalak már föllazultak és az addig élesen elkülönített területek megtermékenyítő kölcsönhatásba léptek egymással. A kaposvári Rippl-Rónai Múzeum 2001-es vállalkozásáról, A könyv műalkotás című tárlatról reflexióit közreadó Géger Melindánál Flóra Virág „szürreális organizmusairól” olvashatunk, aki szerint az őt jellemző művészkönyv-készítő metódusban a tárgy „önálló plasztika vagy vizuális jel, amely a kiinduló formára csak távolról utal, és egy-egy elvont jelenség, fogalom vagy egyéni művészi program képi megfelelője”.¹

Az utóbbi években az alkotó újra vállalt tervezőgrafikus feladatokat. 2013-ban a *Távlatot kapott élet. Pátkai Ervin*, 2014-ben pedig Kertész Botond *Békeidők küzdelmei – Szeberényi Gusztáv Adolf élete* című könyvét gondozta.

A Munkácsy Mihály Múzeum Flóra Virág három művét őrzi, amelyek pályázati támogatásnak köszönhetően kerültek a gyűjteménybe.

¹ Géger Melinda: A könyv műalkotás. Művészkönyv-kiállítás Kaposváron. In: Új Művészet 13/1. (2002) 18–19. p.

Timkó Bíbor

(Békéscsaba, 1977. október 21.)

Író
(2014; limitált
szériás digitális
print, papír;
300x400 mm;
fotó: Timkó Bíbor)

Gyógyítás
(2013; olaj,
vászon;
70x70 cm;
fotó: Timkó Bíbor)

Festő, designer, grafikus, tanár, 1996 és 2002 között a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem textiltervező szakának, ezzel párhuzamosan, 1997-től 2003-ig az intézmény vizuális és környezetkultúra tanári szakának hallgatója. 1999-ben résztvevője a nemzetközi EXIL projektnek (Bréma, Nizza, Marseilles, Budapest). Az egyetemi évek idején, 2000-ben Erasmus-ösztöndíjjal a római Accademia di Belle Arti di Roma (Olaszország) festő szakának hallgatója. Első önálló kiállítását 1997-ben rendezte a budapesti Bárka Színházban. Szülővárosában két ízben mutatkozott be, 2001-ben a Pallasz Galériában, majd a békéscsabai Ifjúsági Ház és Általános Társaskör galériájában. Budapesten 2003-ban *Feljegyzések, játékok, üzenetek* címmel az Antenna Hungaria Galériában, 2004-ben a Benczúr Házban, 2011-ben *Csend és csevegés*, majd *Apró dolgok* címmel Kecskés Orsolya ékszertervezővel mutatta be kiállítását a Filter Galériában. 2013-ban grafikáiból és kollázsaiból a Móra Ferenc Múzeum Kass Galériájában *Női antennák* címmel rendezett tárlatot. Csoportos kiállításokon vett részt többek között az Iparművészeti Múzeumban, a szentendrei Vajda Lajos Stúdióban, a pécsi Zsolnay Negyedben, a KOGart Házban, valamint az Isztambuli Könyvvásáron. Először a Sanoma Media Budapest Zrt-nél, majd a Tessloff-Babilon Könyviadónál vállalt munkát. Jelenleg egyrészt design tevékenységet folytat, az ő nevéhez fűződik a Padthai Wokbár és a Burrita Bar éttermek vizuális megjelenése, másrészt illusztrálással foglalkozik. Pillanatnyilag Berg Judit *Lengemesék* című művéhez készít illusztrációkat.

Tagja a Fiala Iparművészek Stúdiója Egyesületnek, a Magyar Képzőművészek Egyesületének és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.

Figurái és a művein ábrázolt események kikerülnek jellemző tér- és időbeli kontextusukból, melyek máskor az alkotó és a befogadó segítőjéül szegődnek a műalkotással folytatott kommunikáció során. Festményeit és grafikáit nézve azonban mégis hiányérzetünk, ugyanis az általa alkalmazott visszafogott eszközrendszerrel mintha még több irányba tudná elindítani gondolatainkat. Amit ő nem mond el, azt a nézővel mondatja ki, képzelgeti el.

Kovács Dániel szerint: „A dekorativitásnál (...) Bíbor, aki a skandináv ihletést maga is elismeri, jóval tovább lép. Bár az ismétlődő elemek, motívumok felidéznek a textilek világát, szokatlan szereplőket társító képei ennél sokkal önállóbb, karakteres alkotások. Saját bevallása szerint is arra törekszik, hogy az első pillantásra idilli, bájos kompozíciókkal a tudatalattira hasson, és szabad asszociációra indítsa a szemlélőt.”¹

¹ Kovács Dániel: A 7 grafikus: Timkó Bíbor.
In: www.hg.hu/cikkek/design/12140-a-7-grafikus-timko-bibor

Lonovics Zoltán

[Békéscsaba, 1979. március 8.]

Grafikai tervek a
The Room
magazinhoz
(évszám nélkül)

Tervezőgrafikus, Lonovics László festő fia, 1997-ben érettségizett a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola tervezőgrafika szakán. 1997–1998-ban a Dekoratór és Kirakatrendező Iskolában tanult, majd 1998 és 2003 között a Magyar Iparművészeti Egyetem alkalmazott grafika szakának hallgatója, ahol mestere Molnár Gyula, Pálfi György és Maczó Péter volt.

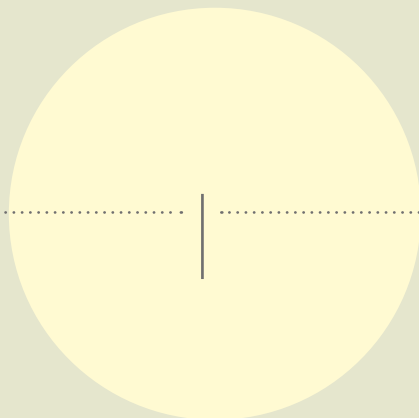
Először az Alterego Grafikai Stúdió, majd a Pionter Reklámügynökség grafikusaként dolgozott. 2005-től a *The Room* művészeti magazin művészeti vezetője, ugyanettől az évtől a Móra Ferenc Könyvkiadó művészeti szerkesztője, jelenleg művészeti vezetője. A Krea Kortárs Művészeti Iskola óraadó tanára. Termékeny alkotóként igen sok kiállításon szerepelt. 2000-től állandó résztvevője a békéscsabai múzeumban megrendezett *Országos Tervezőgrafikai Biennálénak*. 2001-ben a *European Way Of Life* óriásplakát kiállításon (Carroussel de Louvre, Párizs, Franciaország), 2004 és 2008 között a *The Room* kiállításokon (Gödör Klub, Budapest), 2005-ben a Magyar Formatervezési Díj pályaműveiből rendezett kiállításon (Iparművészeti Múzeum, Budapest) vett rész. A sor még hosszú...

Munkáját már eddig is több ízben elismerték. 2008-ban elnyerte a Magyar Formatervezési Díjat a *The Room* magazin arculatáért, amelynek elindításában is közreműködött. Még ugyanebben az évben a Kreatív Magazin Design versenyén neki ítelték a legjobb innovatív tipográfia díját, valamint megkapta a Pro Tipográfia Díjat is. 2009-ben a Cseh Katalin *Sárkánykórus* című könyvével,

melynek képszerkesztője és tipográfusa is volt, kiérdemelte a Szép Magyar Könyv Oklevelet.

A *The Room* magazinnál és a Móra Ferenc Könyvkiadónál végzett munkája mellett az utóbbi években megbízói között találjuk a Magyar Postát, a Wienerberger Téglaiipari Zrt-t, a Baumitot, a Raiffeisen Bankot, az Egis Gyógyszergyár Zrt-t, valamint több olyan nagyvállalatot, mint az Egyesült Magyar Kábeltelevízió Kft., amelynek a Digi TV arculatát készítette el.

Lonovics Zoltán édesapjával együtt már vállalt tervezői munkát a Munkácsy Múzeum számára is. Legutóbb Dedinszky Gyula *Vidám Csaba* című kötetét tervezték, amelyhez Mazán László-műveket használtak fel illusztrációképpen.

Az 1950-es évektől napjainkig tartó időszak iparművészei

Balázs Irén

(Ókígyós, 1935. július 28 – Budapest, 2012. február 18.)

Árnyékban

(2005; vászon, pamut szalagok, varrás, applikáció, filctoll rajz; 81x56 cm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám; 2013.9.1.)

Textilművész, még kisgyermekkorában költözött Békéscsabára a családjával. Tanulmányait Mokos Józsefnél kezdte¹, aki sikerrel készítette fel a Magyar Iparművészeti Főiskola felvételijére. A díszítőfestő szak hallgatójaként 1954-től 1958-ig mestere Miháltz Pál festő és grafikus volt. 1968-ig figuratív táblaképeket festett, ekkor fordult figyelme a textilek irányába. Élete végéig megőrizte kísérletező kedvét a formanyelv megválasztása és az anyaghasználat tekintetében egyaránt. A textiltervezés különféle ágait művelte, és szívesen élt a műfajok közötti átjárás lehetőségével is.

Tagja volt a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Textil szakosztályának. Pályája során többször elismerték munkáját. Többek között 1992-ben Ferenczy Noémi-díjat, 1994-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje kitüntetést kapott, 2003-ban pedig elnyerte a Szombathelyi Képtár Textilművészeti Triennáléján a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma fődíját.

A hetvenes években a magyar népművészeti formakincssel intenzív kapcsolatot mutató himzett-varrott jutareliefek kerültek ki Balázs Irén műterméből, mely tértextilek organikusak, bár más értelemben, mint például a lengyel textilművésznél,

Magdalena Abakanovičz-nál. Az általa ekkor készített environmentek, a környezetszobrászat tárgykörébe tartozó művek a konceptualizmussal rokonítják. Második alkotói periódusában, az 1980-as évek elejétől kezdve, munkáival visszalépett a kétdimenzióba. A kézművességet (hímzés) megtartja, viszont a geometrikus rendszerek felé fordul, és a tűfestés lesz számára a megfelelő technika. „Ezzel a módszerrel készülő új alkotásaiban az életképi jeleneteket stilizált ábrák, a kerekded figurákat mértani alakzatok váltják fel. A népművészeti reminiscenciák végképp eltűnnek. (...) A korábbi sajátosságok közül egyedül a nyers vászonalap marad meg és talán a klorit: a natúr háttérre továbbra is tört színek.”²

Az 1987-es esztendő Balázs Irénnél ismét újabb korszak kezdetét jelöli, ekkor az előbbi alkotói szakaszból logikai síkon továbblépve, a síkkonstruktivizmus kezdte érdekelni. Maga színezte pamut gurtit és köpper szalagot fűzött össze, így alakította ki a textilkép anyagát, faktúráját és kompozícióját is egyben. A szalag-architektúrák szigorú rasztermintázatának oldására olykor a szalagokat átbújtatta, behajította, máskor zsinórfűzést is alkalmazott.

Az 1990-es évek közepén kezdte készíteni textilsgrafittóit, amelyek hordozóanyagát a szalagarchitektúrák továbbgondolásával

¹ Balázs Irén szerepelt Mokos József születésének centenáriumán a Munkácsy Múzeumban rendezett kiállításon. (A Mokos József és tanítványai című kiállítás dokumentációs anyaga. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1864–1992.)

² Vadas József: A tértextiltől a textilsgrafittóig. Pályakép-vázlat Balázs Irénről. In: Csák Ferenc (szerk.): Balázs Irén. Budapest-Sopron, Körmendi Kiadó, 2008. 12. p.

Balázs Irén

Cím nélkül

(évszám nélkül; vászon, pamut szalagok varrás, applikáció, filctoll rajz; 81x56 cm; Munkácsy Mihály Múzeum; leltári szám: 2013.11.1.)

alakította ki téglalap formát adó, azonos méretű, de eltérő színezésű szalagdarabok összeillesztéséből. Ezen a változatos felületen vonallal és/vagy folttal kialakított stilizált emberalakok jelentek meg.

Életének utolsó éveiben e végletekig egyszerűsített emberalakokat újszerű hordozóanyagra vitte át. Egy testesebb, sűrű szövésű anyagra vagy kartonra illesztett egy vagy két rétegben vékony szálból készült, egységes szövésű, átlátszó textillapot. Bábuszerű figuráit minden részletezés nélkül, csak körvonallal rajzolta meg. Arc nélküli szereplőit leginkább csoportokban, bizonyos művein egy-egy felületrészre szorítva ábrázolta. A képi megjelenítést olykor szövegekkel is kiegészítette.

A művész hagyatékából egy nyolcvanegy tételből álló kollekció a Munkácsy Múzeum gyűjteményét gazdagítja³, de egy-egy nagyobb műegység került a Szombathelyi Képtárba és a Körmenyi Galériába is. Előbbiek mellett műveit őrzi az Iparművészeti Múzeum, valamint a Textil- és Ruhaipari Múzeum (2012 óta Goldberger Textilipari Gyűjtemény).

³ A békéscsabai múzeum Balázs Irén gyűjteménye – többek között – jónéhány nagyméretű szalag-architektúrát és textilsgrafittót is tartalmaz.

Papp György

(Békéscsaba, 1936. július 27.)

Illusztrációk Anatole
France *Nyársforgató Jakab*
című művéhez
(1978; linóleummetszet,
papír; 50x40 mm;
Munkácsy Mihály Múzeum;
leltári szám: A 80.4.1.1–2.)

Tűzzománc művész, festő és grafikus, 1955 óta él Szegeden. A Szegedi Tanárképző Főiskola rajz-művészettörténet szakán 1958-ban, míg a Magyar Képzőművészeti Főiskolán 1972-ben diplomázott. 1977 óta a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, ma a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Rajz-művészettörténet Tanszékének tanára, 2006-tól a Magister Emeritus cím birtokosa.

Több művésztelepen is dolgozott, 1978-ban azonban a békéscsabai Országos Grafikai Művésztelepen találjuk. Első szakmai díjait 1970-ben a *XI. Szegedi Nyári Tárlaton*, egy évvel később pedig a Munkácsy Múzeum *XIV. Alföldi Tárlatán* szerezte. Később megkapta (a teljesség igénye nélkül) az Apáczai Csere János-díjat (1997), 2001-ben a Vinkler László-nívódíjat, több ízben elnyerte Szeged Megyei Jogú Város Alkotói díját, valamint 2006-ban *Alvófa* című festményével a *XI. Táblaképfestészeti Biennálén* a Föszer-Elektroprofil Kft. Közönségdíját.

Pedagógiai működését végigkísérte – megszakítás nélkül folytatott – képzőművészeti tevékenysége. Képgrafikai anyaga elsősorban linóleummetszeteket és tollrajzokat foglal magában. Táblaképeinek, valamint a képzőművészet és az iparművészet határmezsgyéjén mozgó tűzzománc képeinek jellegzetesen egyéni formanyelvét részben a népi tárgykultúra motívumkincséből merítve alakítja ki.

A Munkácsy Múzeum mellett többek között a szegedi Móra Ferenc Múzeum, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum, a győri Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum és a Kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotótelep őrzi munkáit.

Lenkefi Konrád

[Békéscsaba, 1936. november 18 – Békéscsaba, 1995. április 25.]

Lenkefi Konrád–Vrbovszki Zoltán: *Hüvelyk Matyi* című előadásának Erdőtündér bábterve

[1991 körül; akril, akvarell, tus, papír; 297x210 mm; ismeretlen fényképész]

Lenkefi Konrád bábkészítés közben
(évszám nélkül; ismeretlen fényképész)

Bábtervező, bábkészítő iparművész és bábművészeti szakíró, először Békéscsabán Lipták Pál és Mokos József, majd a firtosváraljai származású, Gyulán működő József Dezső tanítványa volt. József Dezsőnél az anatómiára nagyobb hangsúlyt fektető képzést kapott, amelyhez tanára valószínűleg saját anatómiai oktató ábráit is felhasználta.¹

Évtizedeken keresztül az 1949-ben alapított Békéscsabai Napsugár Bábegyüttes vezetője volt. Utódintézményét, a Békéscsabai Napsugár Bábszínházat fia, Lenkefi Zoltán irányítja. Lenkefi Konrád alapította és szervezte a Békéscsabai Nemzetközi Bábfesztivált. Választmányi tagja volt az UNIMA – Nemzetközi Bábművész Szövetségnek, tagja a Magyar Képzőművészeti Alapnak és a Magyar Bábjátékos Egyesületnek. Örökös tagja a Békéstáji Művészeti Társaságnak. Elnyerte a kiemelkedő bábművészeti tevékenység elismeréséért adományozható állami kitüntetést, a Blattner Géza-díjat.

Lenkefi Konrád a bábszínház előadásainak bábuait megtervezte, és ő maga el is készítette. A díszleteket és a kellékeket, szerves egységben a bábokkal, szintén ő valósította meg. Bábfiguráit általában szobrászi igénnyel formálta meg, gondosan ügyelve a megfelelő mozgáskésziségre. A bábooltatók hiteles megjelenésének hátterében alkotójuk viselettörténeti jártassága állt.

Lenkefi Konrád jelentősebb munkái voltak: Bartók Béla *Cantata Profana*, Magyar Népdalok, Kodály Zoltán *Kádár Kata* és *Mónár*

Anna, Prokofjev *Hamupipőke*. Ezek az előadások az egész világot bejárták Dél-Amerikától Spanyolországig.²

1983-ban adta ki a Műsák Közművelődési Kiadó a *Bábkészítés* című könyvét.

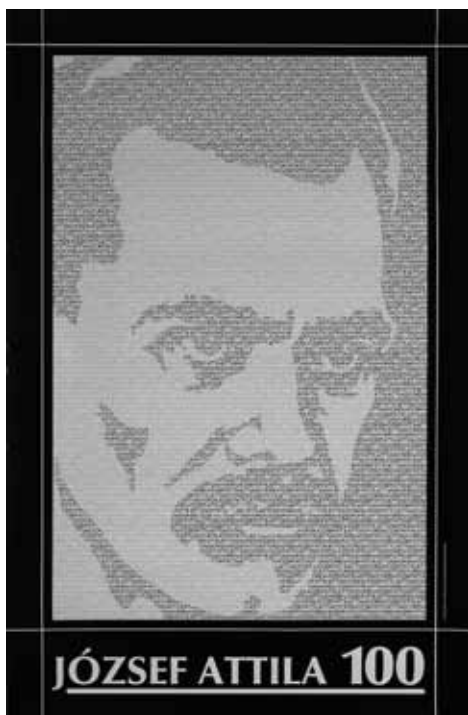
Gazdag életművéből a békéscsabai Meseházban rendeztek állandó kiállítást. Életművének átfogó bemutatására 2009-ben a Munkácsy Múzeum vállalkozott *Angyalkáim* című kiállításának megrendezésével. A múzeum gyermekfoglalkoztató terme – a tárlat megnyitása óta – Lenkefi Konrád nevét viseli. Szülővárosa 2013-ban utcát nevezett el róla.

¹ József Dezső anatómiai oktató tablójából többet őriz a Gyulai Kulturális és Rendezvényszervező Kft. Erkel Ferenc Múzeuma.

² Az információért köszönet illeti Lenkefi Konrád özvegyét.

Gécs Béla

(Budapest, 1937. április 18.)

József Attila 100 / plakát
(2006; ofset, papír;
648x434 mm)

Tipográfus, nyomdász, nyomdászati szakíró és helytörténész, akit már tizenhét évesen a Békéscsabán működő Békési Nyomdában¹ találunk. A gyakorlatban sajátította el a nyomdász mesterséget; 1954-ben kéziszedő tanulóként kezdett, majd szedő szakmunkásként alkalmazták. 1971-től 1993-ig a Kner Nyomda grafikai műhelyében dolgozott tervezőgrafikusként, mely időszakban több, az állami protokoll céljára használt terve is megvalósult. 1989 és 2006 között elkészítette a világ öt legkisebb újságját.

Tagja a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület Békés Megyei Szervezetének és a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége Békés Megyei Szervezetének.

1987-ben elnyerte a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület Tótfalusi Kis Miklós-díját, míg helytörténeti munkásságát 2000-ben Békéscsabáért kitüntetéssel ismerték el. 2005-ben a Kner-Tevan Alapítvány különdíját is megkapta.

Kiállítás szervező tevékenységében 1990-től több ízben partnere volt a Munkácsy Múzeum, mely a Kner-Tevan Alapítvánnyal együtt hirdette és rendezte meg a Gécs Béla által koordinált, tematikus kiírás és zsűriztetés nyomán létrejött tipográfiai kiállításokat (többször a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület Békés Megyei Szervezetének részvételével): I. *Országos tipográfiai kiállítás* (1987); II. *A könyv tipográfiája* (1990); III. *Inter Typo Plakát '96* (1996); IV. *Inter Reklám-Hirdetés 2000*

¹ A tulajdonos, Tevan Andor által a magyar államnak felajánlott Tevan Nyomda jogutóda, a Kner Nyomda elődje.

(2000); V. *József Attila költészete 2005* (2005).² E kiállításokhoz többször a tárgyhoz kapcsolódó kamaratárlatokat is szervezett kísérőrendezvényként. A kiállítások fődjia az Aranybetű-díj volt. 2012-ben a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria mutatta be Gécs Béla önálló kiállítását *Játék a betűkkel* címmel. Helytörténeti vizsgálódásait publikációk sorában adta közre, melyek a Békéscsaba városának története iránt érdeklődők elengedhetetlenül hasznos olvasmányai.³ Több művét őrzik közgyűjtemények, többek között a Nemzetközi Újságmúzeum (Aachen, Németország), a Gutenberg Múzeum (Mainz, Németország) és a Munkácsy Múzeum.

² Malatynszki József: Tipográfusok fóruma. In: Magyar Grafika 49/5. (2005) 62–63. p.

³ Réthy Lipót, a százötven éves Békés megyei nyomdászat megalapítója, A régi Csaba: nyolcvan képen, A Békéscsabai városháza krónikája, Békéscsaba ipar-története – Az első manufaktúráról a gyárilpar kialakulásáig, Békéscsaba régen és ma. Fejlődés és hagyomány, stb.

Takács Győző

(Szeged, 1938. június 23.)

Szent István dombormű
(2011; pirogránit mázas kerámia;
185x135cm; Szent István Katolikus
Általános Iskola és Óvoda, Mezőtúr;
fotó: Rácz Péter)

A Város Kútja
(2011; mázas kerámia;
315x145cm; Móricz Zsigmond
Könyvtár és Községi Ház,
Mezőtúr; fotó: Rácz Péter)

Keramikus, grafikus és tanár, 1975-ben telepedett le Békéscsabán. Őt is tiszteletbeli csabainak tekinthetjük. Pályáját a budapesti Derkovits Képzőművészeti Körben kezdte, ahol Barcsay Jenő, Lelkes István és Sikota Győző korrigálta, s készítette fel a Szegedi Tanárképző Főiskola felvételijére. A főiskolán, ahol 1961-ben végzett, Fischer Ernő és Vinkler László volt a tanára. Első szakmai elismerését 1965-ben érdemelte ki, ekkor neki ítéltek a Pro Urbe Makó érmet. 1994-ben munkásságának elismeréseként megkapta a Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztet. Békéscsabára kerülve 1976-ban és 1977-ben magára vállalta az akkor induló Országos Grafikai Művésztelep szervező titkári teendőinek ellátását.¹

Figyelme ebben az időben fordult a kerámiatervezés felé, amelyhez a magyar népi tárgy-kultúra és motívumkincs iránti eleven érdeklődése társult. A nagy múltú Hódmezővásárhelyi Majolikagyárban tanulta ki a szakmát, amely jól prosperáló termelőüzem és művészeti alkotóközpont volt egyszerre. Fábrí Judittal és Gerle Margittal a népies kerámiák megújításának gyáripari lehetőségeit tanulmányozták. Ebben az időszakban fejlesztették ki a barna agyagmázás tárgyak gyártását.

Takács Győző rövid időn belül igen népszerű tervezővé vált. Dolgozott a Mezőtúri Fazekas Szövetkezetnek, a Hollóházi Porcelángyárnak, a Hódmezővásárhelyen 1965-ben alapított

Alföldi Porcelángyárnak és a Kuntner Kerámia Laboratóriumnak (Svájc). Részt vett a Siklói Nemzetközi Kerámia Szimpózium, a Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió, a Kecskeméti Tűzzománc Szimpózium, valamint több művésztelep munkájában. Első köztéri munkáját 1968-ban készítette a makói Mezőgazdasági Szakiskolában. 1979-ben a békéscsabai Jókai Színház számára tervezte a *Békési mozaik* című művet. 1982-ben a Debreceni Tanítóképző Főiskola Békéscsabai Kihelyezett Tagozatának épületében helyezték el az *Életfa* című kerámia reliefét. A békéscsabai házasságkötő terem számára 1986-ban készítette a *Csillagképek* című tondósorozatát. Az utóbbi években több köztéri kútterve is megvalósult, amelyekről összefoglalást a békéscsabai múzeumban 2014-ben rendezett kiállításán adott. És a sor még végtelen hosszú...

Műveit a Munkácsy Mihály Múzeum mellett a makói József Attila Múzeum és a mezőtúri Városi Galéria őrzi.

¹ Takács Győző lelkiismeretesen dokumentált minden történést, eseményt, eredményt és apró részletet. Az azóta is egyben tartott iratanyag várja azt a kutatót, aki feldolgozza a művésztelepnek az adott korról beszédesen valló, érdekes históriáját.

Vadászné Ablonczy Emőke

(Budapest, 1971. november 10.)

A *Beszédes leveleim, leveles beszélgetéseim* című műegyüttes két eleme
(2013; textil, vegyes technika;
fotó: Vadászné Ablonczy Emőke)

Textilművész és tanár, 2000 óta él és dolgozik Békéscsabán. 1986 és 1990 között a Budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola textil szakára járt, ahol Rónai Éva, Tóth Sándor, Göbölös Gyula és Kiss Zoltán volt a tanára. A Magyar Iparművészeti Főiskola textilműves-kéziszövő szakán 1991-től 1995-ig Pauli Anna, Penkala Éva, Szittner Andrea, Szűcs Edit és Bráda Enikő keze alatt dolgozott, majd az intézmény Mesterképző Intézetében szerzett textilműves mesterfokozatú kézműves tervező végzettséget 1997-ben. Mestere Penkala Éva volt. Tíz évvel később ugyanitt rajz-vizuális kultúra szakos tanári diplomát kapott. 2000-ben a Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény textil szakának vezetője lett.

„Mindig akkor tudok elmélyülni egy-egy munkába, ha felkérést kapok egy kiállításra... Általában úgy alkotok, hogy ami éppen foglalkoztat, amin jár a fejem, vagy amit olvasok, az jelenik meg, kel életre, és alig tudom abbahagyni, csak a határidő, a kiállítás, ami lezár egy-egy ilyen alkotó folyamatot. A munka során nagyon figyelek mindenre, és kizárok minden egyebet... Rajzolok, tervezek, mostanában kevés színnel dolgozom, pedig nagyon szeretem a színeket. Az emberi lét is foglalkoztat, mi az emberi és mi az Isteni. Mostanában többször végiggondoltam mi jellemző a munkáimra, mi az, ami legjobban meghatározza azokat. A legfontosabb a Krisztusba vetett hitem, mely az alap, az értelem; a második a teremtett világ, mely a csoda és a valóság; a harmadik a vonal, mely az eszköz, ami minden technika és

forma alapja. Minden munkámban meghatározó és nyomon követhető mindhárom.”

Egyik legutóbbi nagysorozatáról, a *Beszédes leveleim, leveles beszélgetéseim* című műegyiségéről így vall az alkotó: „Valamiért eltettem egy alig levelet, egy teljesen ereire bomlót, amit őriztem tíz évig a Bibliámban. Szerettem, néha majdnem összetörtem, de teljesnek éreztem. Így volt még pár szép levelem, amiket valamiért begyűjtöttem. Ezeket sokáig nézegettem, beléjük bújtam, minden részletüket megfigyeltem, lefestettem, lerajzoltam. Közben elkezdtem levelezni fontos emberekkel, beszélgettem kilencvenkét éves Nagyapámmal, és ugyanazt éreztem, mint a teljesen ereire bomló levélnél, teljesek voltak, igazak, elevenek azok a beszélgetéseim!¹

Érdekes művészi attitűd, hogy Vadászné Ablonczy Emőke egyetlen művét sem tartja magánál. Minden munkáját felkérésre vagy ajándékba készíti, így már előre eldöntött a tárgy sorsa, útja. Köztéri munkái a tatabányai Kodály Zoltán Általános Iskolában, a budapesti Rózsáteri Református templomban és egy nagyobb műegyüttese Passaicban, a Magyar Református Egyházközség templomában (Hungarian Evangelical Reformed Church, Amerikai Egyesült Államok, Kalifornia) található.

¹ Két részlet Vadászné Ablonczy Emőke 2014. október 28-án, a szerzőhöz írt leveléből.

Bányai Inez

(Békéscsaba, 1975. december 13.)

A Moholy-Nagy László
Formatervezési Ösztöndíj anyaga
(2009)

Textilművész és öltözképző iparművész, gyermekkorában Vágréti János szakkörébe járt. Középiskolai tanulmányait a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnáziumban végezte 1990 és 1994 között, ahol Udvardy Anikó volt a rajztanára. 1997-től 1999-ig a szintén szülővárosában működő Ruhaipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző női ruha készítő szakára, majd textilrajzoló és modelltervező asszisztens végzettséget biztosító szakára járt, ahol tanárai között találjuk Gnadtné János festőt és Szücsy Krisztina textilművészt is. 2003 és 2008 között a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem hallgatója, ahol textiltervező művész és öltözképző diplomát szerzett. Mestere Haász István, Szemethy Imre és dr. Kisfaludy Márta volt. Az egyetemi időszak egy évét, a 2007-es esztendőt Erasmus ösztöndíjjal a London College of Fashion (LCF), a világ egyik legjobb divatiskolájának womens wear szakán töltötte. (Olyan hírességek kerültek ki ebből az intézményből mint Jimmy Choo, Alek Wek és Patrick Cox.) Ezután Bányai Inez a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen design- és művészetmenedzser MA diplomát szerzett, és művésztanári állást vállalt Békéscsabán a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégiumban.

2006-ban neki ítelték a Lindström Award formaruha pályázatának különdíját (team munka; Helsinki, Finnország), 2007-ben pedig a British Council és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem közös, *Mik vogymuk?* című souvenir design workshopján a British

Council díját (team munka; Budapest)¹. 2009-ben elnyerte a Magyar Formatervezési Tanács által kiírt Moholy-Nagy László Formatervezési Ösztöndíjat.

2003-tól kiállító művész. Nagy számú csoportos kiállítás után 2014-ben, a Békés Megyei Kormányhivatal galériájában mutatta be első önálló tárlatát.

Alkotói orientációját és törekvéseit ekképpen foglalja össze az alkotó: „Tíz éves korom óta folyamatosan művészetek, és művészek hatása alatt állok. Számos híres mesterem volt az elmúlt huszonnyolc év alatt. Hajóm végül a textilművészet kikötőjében horgonyozott le 2003-ban.

Öltözképző iparművészként a művészet és funkcionalitás kapcsolatát keresem, és alkalmazom. Munkáimra jellemző: minimalizmus, többcélú felhasználhatóság és játékoság.”²

¹ Markó Barbara: Pink pulinyelv és rozsdamentes acélbajusz. Mik vogymuk? Souvenir design workshop. In: www.prae.hu/index.php?route=article%2Farticle&aid=792

² Az alkotó 2014. október 28-án kelt, a szerzőnek szóló levelének részlete.

Csuba Anita

[Békéscsaba, 1978. november 11.]

Melankólia
(2010; fotó: Csirke István)

Trendi menyecske / Diplomamunka
(2005; fotó: Wollmuth Krisztián, modell: Yasmine Al Mashri)

Öltözképtervező iparművész és tanár, középiskolai tanulmányait a békéscsabai Ruhaipari Szakközépiskola és Szakmunkásképzőben végezte. Ebben az időszakban Adorjáné Szabó M. Katalin, Horváth Klára, Gnant János, Novák Attila és Slezák Lajos tanították. 2000 és 2005 között a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem öltözképtervező szakának, 2001-től 2006-ig vizuális környezetkultúra tanár szakának hallgatója. Mestere Sárváry Katalin, F. Dózsa Katalin, Haász István és Szemethy Imre volt. Az egyetemi időszak egy évét, a 2004-es esztendőt Erasmus ösztöndíjjal a London College of Fashion (LCF) divatiskolájában töltötte, amelynek stúdiumain három évvel később a szintén békéscsabai Bányai Inez is részt vett. 2005-ben tervező tanári állást vállalt a békéscsabai Szent-Györgyi Albert Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Iparművészeti tagozatán. 2005-ben vett részt először nagyformátumú kiállításokon, először a *Lakástrend & Design Kiállítás 2005, Érzékek iskolája* – Divat performance a MIE textil szakos hallgatóinak legfrissebb munkáiból a Műcsarnokban, majd a Diploma kiállításon a Ponton Galériában Budapesten. 2006-ban a Szombathelyi Képtár 2. *Textilművészeti Triennálé*jának Magyar Design egységében szerepelt Szombathelyen, majd az ebből a kiállítási anyagból készült válogatással a következő évben az Iparművészeti Múzeumban. 2007-ben a bukaresti Magyar Kulturális Intézet divatbemutatóján, majd 2009-ben a *Craft & Design – Irányok utak a kortárs magyar iparművészetben* című, az Iparművészeti Múzeumban rendezett bemutatonak volt résztvevője. 2011-ben a *Pentatónia – kortárs magyar öltözképzés kiállítás*on a brüsszeli

Balassi Intézetben, 2012-ben a *Diva(t)bemutató – Pentatónia és Gombold újra! az Operánál* című rendezvényen, valamint 2013-ban a *Pentatónia – a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége kortárs öltözképzés kiállítás*án, Milánóban a Palazzo Morandóban voltak láthatóak a munkái. Békéscsabán eddig három csoportos tárlaton vett részt, amelyeket a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria mutatott be.

„Az egyetem elvégzése óta fő állásban tervező tanár vagyok, divattervező növendékeket tanítok, emellett öltözképtervezéssel, textiltervezéssel, divatgrafikával foglalkozom. A diplomamunkám a *Magyar népviseletek hatása a XXI. század divat világában azaz Trendi menyecske*ként címet viselte, és hat öltözképzésből állt, a magyar népviseletek tanulmányozása alapján, népi szabás és díszítések alkalmazásával. A diplomakollekció témája megalapozta a további szakmai munkámat, ugyanakkor fontos kérdés maradt számomra a ruha és test viszonya, a személyiség és az éppen divatos testideál kapcsolata, a női test, mint kifejező eszköz a régi világban és a mai kulturális életben. Természetesen számos dolog inspirál, elsősorban a közvetlen környezetem, a természet, a táj, a növényzet sokfajta megnyilvánulása színekben és formákban, felületekben, textúrákban. Úgy gondolom, ezek a felületek számos lehetőséget kínálnak a textiltervezés során a feldolgozásra, átírásra, sajátos asszociációkra.”¹

1 Részlet Csuba Anita 2014. november 2-án kelt, a szerzőnek szóló leveléből.

Csányi Petra

(Békéscsaba, 1978. december 4.)

Só és bors készlet játék célzattal
[2004; mázas porcelán; ?; fotó: Csányi Petra]

Hajó VI.
[2006; porcelán plasztika; 12x60x33cm; fotó: Csányi Petra]

Porcelántervező, a Magyar Iparművészeti Egyetem szilikátipari tervező szakán porcelán tervezőként diplomázott 2004-ben. A funkcionális porcelán tárgyakat tervező iparművész mestere a kísérletező kedvű Kádasi Éva volt. Az egyetemi évek idején a Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdióban dolgozott, és részt vett a Stúdió munkáját nagyban megkönnyítő új fatüzelésű kemence megépítésében is, amelyet az amerikai művész, Fred Olsen vezetett. 2003-ban Erasmus ösztöndíjjal Leicesterben, a De Montfort University (Egyesült Királyság) üveg és kerámia szakán tanult, majd elnyerte a Hollóházi Porcelán Manufaktúra Zrt. tárgytervezői ösztöndíját. Még frissdiplomásként szerepelt a franciaországi Saint Etienne-ben egy design kiállításon¹. Részt vett A víz tematikával rendezett IX. Vásárhelyi Kerámia Szimpóziumon és két ízben a Siklósi Nemzetközi Kerámia Szimpóziumon² is. Ebben az időszakban egyedi kézműves technikát alkalmazott. 2007-ben elnyerte a tárgy- és környezetkultúrával, valamint az öltözképzéssel foglalkozó fiatal alkotók számára kiírt Kozma Lajos Kézműves Iparművészeti Ösztöndíjat, amely lehetővé tette számára, hogy porcelán plasztikákkal kísérletezzon. 2008-ban több békéscsabai és Békéscsabához kötődő művésszel együtt állított ki a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galériában. Még ugyanebben az évben részt vett a Zsolnay Örökség Kht. által szervezett *Hagyomány és innováció* című tárgytervezési programon. Lakberendezési tárgyakat, többek között egy három részből

álló padlóvázát tervezett és készített a nagy múltú Zsolnay gyár által használt eljárásokkal és technikákkal. Munkáját a Művészetek Palotájában mutatta be. 2012-ben részt vett a Duna Palotában rendezett, kortárs iparművészek munkáit felvonultató adventi *Fényűnnepen*. Tanári állást vállalt szülővárosában, bekapcsolódva a Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola munkájába. Jelenleg az Egyesült Királyságban él.

¹ 2004-ben

² 2007-ben és 2008-ban

Akik hiányoznak...

Vannak olyan alkotók, akiknek ebben a könyvben lett volna a helyük, de nem állt megfelelő információ és háttéranyag a rendelkezésemre velük kapcsolatban egy életművet bemutató szócikk megírásához.

Miklós Károly (Békéscsaba, 1952. ?) alkalmazott grafikus, designer, 1975-ben szerzett tervezőgrafikus diplomát a Magyar Iparművészeti Főiskolán. A világ számos pontján, Ausztriában, Németországban, Franciaországban, Iránban, Indiában és Kínában rendezett kereskedelmi kiállítások grafikai munkái kötődnek a nevéhez. Az Adidas és az egykor Gyomanendrődön is gyárat alapító Raichle sicipő gyár tervezője volt.

Wollmuth Frigyes János grafikus és festő alkotói munkájával teremtette meg, hogy tiszteletbeli csabainak tekintsük.

Fia, **Wollmuth Krisztián**, Békéscsaba városának szülötte, tőle örökölte a művészi vénát.

Racskó Árpád békéscsabai származású, Kassán dolgozó szobrász.

Akik kimaradtak...

A békéscsabai kötődésű képzőművészek és iparművészek sora bizonyára folytatható. E kötetben 122 alkotót volt lehetőségem szerepeltetni. Bár az alkotók bemutatásánál a névsor teljességére törekedtem, voltak olyan művészek, akik nem akartak a kötetben szerepelni, és feltehetőleg vannak olyan kortárs alkotók, akik – nem szándékosan ugyan, de – sajnos kimaradtak a felsorolásból...

Irodalomjegyzék

Arató Antal: Moskál Tibor emlékezete. In: Kisgrafika 52/2. (2014) 4–5. p.

Baji Miklós Zoltán (szerk.): Békéscsaba a festők szemével. Békéscsaba, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata, 2006. 91 p.

Baji Miklós Zoltán: „Catwalk → Screenwalk”. Hevenytükrben: „Cicasétáltató → képsétáltató”. In: Bárka 18/6. (2010) 97–98. p.

Bakay Péter (szerk.): Távlatot kapott élet. Pátkai Ervin. Békéscsaba, Békéscsabai Evangélikus Általános Iskola, Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Pátkai Tehetségpontja, 2013. 140 p.

Banner Zoltán: A művészet törvénye: az újjászületés. Békés Megyei Könyvtár, 2002. 134 p.

Banner Zoltán: Egy új-Vad (lásd FAUVES) alföldi festő avagy A FEHÉR TULIPÁN – Jegyzetek E. Szabó Zoltán művészetéről. In: Bárka 17/4. (2009) 72–73. p.

Baska József: Gaburek Károly. Katalógus-bevezető. In: Gaburek. Békéscsaba, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata, Gaburek Károly Emlékbizottság, Munkácsy Mihály Múzeum, é. n. [20 p.]

Bálványos Anna: No 1: 1969–1971. Kiállítási katalógus. Budapest, Műcsarnok, 1997. 37 p.

Beke Zsófia: Bereznai Péter. In: <http://www.artendre.hu/html/bereznai.html>

Bellák Gábor: Jankay Tibor. Békéscsaba, Jankay Tibor Művészeti Közalapítvány, 2003. 127 p.

Benedek Katalin: Perlrott Csaba Vilmos alkotói pályájának főbb állomásai (1880–1855). Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum, 2005. 111 p.

Bereczky Zsolt, dr.: A Haan „Expeditio”. Békéscsaba, kiadó nélkül, 2003. 38 p.

Born Miklósné [Turok Margit]: Mazán László életrajzi vázlata. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1842–1991.

B. T. (Trend Guide): APAcuka Varieté. A munkacsoport.net legfrissebb munkája. In: www.trendguide.hu/?terek/882-apacuka-variete

Buzinkay Péter: Magyar Művészeti Műhely (1917–1929) – Egy elfeledett iparművészeti vállalkozás az art deco jegyében. In: Art-magazin 6/2. (2008) 80–83. p.

Bükösdi Kálmán: Együttes különállók. In: www.knyiharamarilla.hu/index/hu/cikkek.html

Csaplár Ferenc: Perlrott Csaba Vilmos. Kiállításvezető. Budapest, Kassák Múzeum és Archivum, 2005. [4 p.]

Csák Ferenc (szerk.): Balázs Irén. Budapest–Sopron, Körmendi Kiadó, 2008. 116 p.

Dávid Katalin: Schéner Mihály. In: Schéner Mihály Kossuth-díjas képzőművész, Békéscsaba Díszpolgára jubileumi kiállítása a Munkácsy Mihály Múzeumban. Kiállításvezető. Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum, 1998. [8 p.]

[Dévényi János]: Dévényi János ötvös. In: Napút 5/10. (2003) 100. p.

Egri Mária: Ezüst György. Budapest, Móra Könyvkiadó, 2005. [64 p.]

Fajó János: Síkfestészet (A mód – A módszer). Budapest, Osiris Kiadó – Magyar Iparművészeti Egyetem, 1999. 64 p.

Fajó János (szerk.): Fajó János. Budapest, Vincze Kiadó, 1999. 160 p.

Fajó János: „Aha-aha, jön már a fúróval.” Emlékezés Mokos Józsefre, a zseniális polihisztorra. In: www.barkaonline.hu/kepzmveszet/3667-emlekezes-mokos-jozsefre

Gécs Béla: A „Nyársforgató”, az utolsó Tevan-könyv – 1948. In: Magyar Grafika 52/6. (2008) 98–99. p.

Géger Melinda: A könyv műalkotás. Művészkönyv-kiállítás Kaposváron. In: Új Művészet 13/1. (2002) 18–19. p.

Gulyás Dénes: ORSZÁG+HÁZ(AK). In: www.herend.com/hu/latogatas-herenden/muzeum/idoszaki-kiallitas/orszag-haz-ak/

Gyarmati Gabriella: Egyidejű pályáívek. Gnant János, Lonovics László, Slezák Lajos és Széri-Varga Géza kiállítása a Munkácsy Mihály Múzeumban. In: Bárka 9/3. (2001) 73–79. p.

Gyarmati Gabriella (szerk.): Orvos András életműkiállítása. Kiállítási kísézőkiadvány. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2004. [8 p.]

Gyarmati Gabriella: A Munkácsy Mihály Múzeum képző- és iparművészeti kiállításai 2001 és 2004 között. In: N. Varga Éva, Szatmári Imre (szerk.): Békés Megyei Múzeumok Közleményei 30. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2007. 295–352. p.

Gyarmati Gabriella: Egy sokoldalú ember. A festőművész, könyvtárigazgató, könyvkiadó és műgyűjtő Lipták Párról. In: N. Varga Éva, Szatmári Imre (szerk.): Békés Megyei Múzeumok Közleményei 36. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2012. 243–274. p.

K[irály] Z[oltán]: Moskál Tibor kiállításai 2006–2007. In: Kisgrafika 46/3. (2007) 2–3. p.

Korniss Géza (főszerk.): Békéscsaba. Történelmi és kulturális monográfia. Békéscsaba, kiadó nélkül, 1930. 519 p.

Kovács Dániel: A 7 grafikusa: Timkó Bíbor. In: www.hg.hu/cikkek/design/12140-a-7-grafikusa-timko-bibor

Krizsán Szilvia: Krizsán István élete és művészete. Szakdolgozat, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Szombathely, 2011. 45 p.

Lipták Pál 1991 és 1995 között készült olvasónapló-feljegyzéskönyve. Applikált, kézzel és géppel írott, számozott lapok gyűjteménye. Magántulajdon. 309 p.

Lonovics László: 90 éves korában elhunyt Petrovsky Pál, a természet festője. In: www.csabaimerleg.hu/index.php?page=hir&hir_id=6053

Malatyinszki József: Tipográfusok fóruma. In: Magyar Grafika 49/5. (2005) 62–63. p.

Mengyán András honlapja. In: www.andrasmengyan.com

Mengyán András: Polifónikus vizuális tér. Előadás a Kepes Társaság. II. Nemzetközi Fényszimpóziumán. In: kepes.society.bme.hu/Fenyszimp07/mengyan.html

Merényi-Metzger Gábor: A gyulai vármegyeháza egykori arcképcsarnoka. In: N. Varga Éva – Szatmári Imre (szerk.): Békés Megyei Múzeumok Közleményei 28. Békéscsaba, Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2006. 414 p.

Mezei Ottó: Pribojszki Zsófia. In: Pribojszki. Katalógus bevezető. A kiadás helyének megjelölése nélkül, Jávori Enterprice, 2011. 32 p.

Mohay Orsolya: Amor humanitatis. Schéner Mihály festményei a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum képzőművészeti anyagában, illetve legújabb munkái a Nagy Balogh János Kiállítóteremben Kocsis András Sándorral közösen rendezett tárlatán. In: Bárka 14/2. (2006) 114–117. p.

Nagy Katalin, S.: Bolmányi Ferenc. Budapest, Enciklopédia Kiadó, 2000. 127 p.

Naményi Ernő (szerk.): Országos Iparművészeti Múzeum. Budapest, Magyar Könyv- és Reklámművészek Társasága, 1930. 45 p.

Naményi Ernő: Kolozsvári Sándor. In: A Magyar Könyv- és Reklámművészek Társasága bemutatkozó kiállításának katalógusa az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban. Budapest, Magyar Könyv- és Reklámművészek Társasága, 1930. 64 p.

Név nélkül: A Műcsarnokból. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat LII-ik évi rendes közgyűlése. In: Művészet, 12/5. (1913) 179–194. p.

Név nélkül: A Rubik-kocka története. In: www.buvoskockak.hu/tortenelem/

Novotny Tihamér és Wehner Tibor (szerk.): A szentendrei Vajda Lajos Stúdió (antológia). Szentendre, kiadja a szentendrei Vajda Lajos Stúdiót támogató alapítvány [Vajda Lajos Stúdió Kulturális Egyesület], 2000. 469 p.

Novotny Tihamér: Repülésre készen. Ken Ayaps, azaz Penyaska László mint (néha álneves) ember és képzőművész. In: Bárka 15/2. (2007) 110–113. p.

Ny[emcsok] L[ászló]: Emlékkiállítást rendeztek Gazsy Endre alkotásaiból. In: www.beol.hu/bekes/kultura/emlekkiallitast-rendeztek-gazsy-endre-alkotasaibol-481571

Rényi András: „Kicsit úgy nézte ezeket a dolgokat, mint a tyúk a piros kukoricát...” Erdély Miklós Kondor Béla és az avantgárd kapcsolatáról. In: Műút 58/37. (2013) 50–58. p.

Róka Enikő (szerk.): A modern magyar fa- és linóleummetszés (1890–1850). Miskolc, Miskolci Galéria, 2005. 319 p.

Salamon György: Az oltárképről. A gyomaendrődi Szent Gellért Katolikus Általános Iskola kápolnája. In: Városunk Gyomaendrőd. 3/10. (1996) 5., 11. p.

Irodalomjegyzék

Salamon Nándor: Három kiállítás az Apátúrházban. In: Művészet és Barátai 15/4. (2005) 20–21. p.

Sarusi Mihály: Írni, Csabán. In: Sarusi.hu/pdf/konyv/Irni_Csaban.pdf

Sárvári Zita: Holdfelszín és ingó kő. Kotormán László szobrászművész kiállítása és aukciója. In: Echo 10/1. (2007) 31. p.

Sipos Endre: A képességfejlesztés és ismeretsajátítás hétféle motivációs lehetősége. In: www.razj.fazekas.hu/html/2006_konf/lightbox2.03.3/eload_se.html

Sipos Endre: Művészet és világnézet (Festészet és nemzeti karakter szimpózium). In: Magyar Szemle 20/11–12. (2012) 88–103. p.

Somogyvári D. György: A két Ezüst világa. In: www.hegyvidekujsgag.eu/archivum/ket-ezust-vilaga

Sümegi György: Erdélyi plakátok 1940–41. In: Székelyföld 15/2. (2011) 143–147. p.

Sümegi György: Lipták Pál ébresztése a békéscsabai Munkácsy Múzeumban. In: www.barkaonline.hu/friss-barka/4078-liptak-pal-ebresztese

Szabó Magda: Koncentrikus körök. In: Új Írás, 15/5. (1975) 113–128. p., <http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000010946&secId=0000992317&mainContent=true&mode=html>

Szakál Veronika: A Kultúrpalota 100 éve. Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum, 2014. 79 p.

Szegfű Katalin: Középpontban: Jézus Krisztus. Szeverényi Mihály festőművész. In: www.evelet.hu/archivum/2007/21/073

Szemző Piroska: Tevan Andor és a magyar könyvművészet. In: Magyar Könyvszemle 5/1. (1956) 68–76. p.

Szerb Antal: Ki tud róla. Vasas Mihály regénye. In: Nyugat 31/7. (1938) 65. p.

Székely György: A bábok világünnep. In: Színház 29/6. (1996) 1. p.

Szlavikovszky Beáta: Fejezetek a magyar–olasz kulturális kapcsolatokról 1880–1945 között. Doktori disszertáció, 2009. 224 p. In: <https://btk.ppke.hu/phd/tortenelemtudomany/szlavikovszky:beata/disszertacio.pdf>

Tschacher, Helene: Vágréti Jánosról. In: Vágréti János kiállítása a Munkácsy Mihály Múzeumban. Kiállítási ismertető. Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum, 1998. 15. p.

Tevan Andor: A könyv évezredes útja. Budapest, Gondolat Kiadó, 1984. In: www.mek.oszk.hu/01600/01650/html/
Dr. Turai G. Kamil: Egy kozmikus jokulátor: Evas Kovács József (laudációs sorsvázlat). In: Bárka 22/5. (2014) 65–74. p.

Turok Margit, B.: Gyoroki-Gyurkó Pál festőművész és Békéscsaba. In: Munkácsy Mihály Múzeum Képzőművészeti Adattára: 1861–1992. 14 p.+2 p. melléklet

Turok Margit: Tevan Margit, a magyar ötvösség megújítója. In: Örökség 11/3. (2007) 4–5. p.

Turok Margit: Bevezető gondolatok Gaburek Károly kiállításához. In: www.barkaonline.hu/friss-barka/4165-gaburek-karoly-kiallitasarol

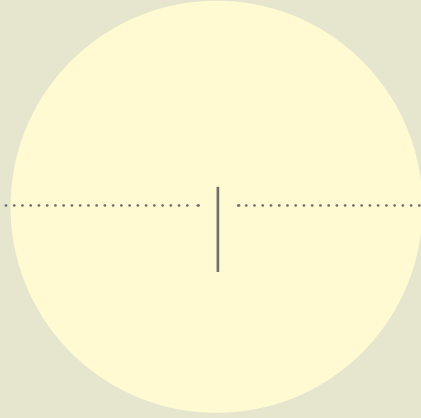
Ván Hajnalka: Jankay Tibor élete és művészete. In: Tüskés Anna (szerk.): Ars Perennis. Budapest, CentrArt Egyesület, 2010. 183–187. p. (376 p.)

Ván Hajnalka: Egy média designer feladata, avagy Kazár Fatima művészete. In: Bárka 18/6. (2010) 99–102. p.

Ván Hajnalka: Kereső vonalak helyett tárgytalálás. Kolozsvár–Stupler Éva művészete. In: Bárka 22/2. (2014) 92–96. p.

Váradi Anna: Magamról. In: www.tuzzomanc.com

Wehner Tibor: Vonal, kereszt, zászló, szék, kocsi, sátor, mell: Gubis Mihály-émlékiállítás. In: Magyar Műhely 47/148. (2008) 27–28. p.

Névmutató és tartalom

Névmutató

98 Baji Miklós Zoltán / BMZ Hungarian ARTangel
139 Balázs Irén
146 Bányai Inez
131 Barabás Ferenc
94 Bereznai Péter
113 Bohus Zoltán
35 Bolmányi Ferenc
116 Boros Péter
21 Csabai Wagner József
148 Csányi Petra
47 Cs. Pataj [Pataj] Mihály
63 Cs. Uhrin Tibor
147 Csuba Anita
92 Csuta György
110 Dévényi János
58 Eyas Kovács József [Kovács József,
Ézsiás Kovács József, Éjás Kovács József,
Eyás Kovács József]
69 Dr. E. Szabó Zoltán
61 Ezüst György
133 Ezüst Zoltán [Ezüst György Zoltán,
Ezüst Gy. Zoltán]
66 Fajó János
101 Fazekas Attila
37 Filippinyi Sámuel
135 Flóra Virág
64 Gaburek Károly
54 Gazsy Endre
143 Gécs Béla
88 Gndt János
80 Gubis Mihály
57 Gulyás Dénes

22 Gulyás Sándor
32 Gyoroki [Gyurkó] Pál
128 Gy. Zahorán Mária [Zahorán Mária]
9 Haan Antal
67 Harmati András
72 Holó Hóbel László
108 Horváth Ádám
53 Iványi Katalin
34 Jakuba János
28 Jankay [Deutsch, Jankai Deutsch, Jankai] Tibor
130 Kacsán György
106 Kazár Fatima
126 Kállai Júlia
31 Kerekes György
65 Klimó Károly
105 Knyihár Amarilla
97 Kolarovszki Zoltán
43 Kolozsváry György
44 Kolozsváry Pál
40 Kolozsváry [Kolozsvári] Sándor
118 Kotormán László
119 Kotormán Norbert
60 Krizsán István
74 Lantos Jantyik László
122 Dr. habil Lengyel Péter
112 Lenkefi Deák Réka [Deák Dalma Réka]
142 Lenkefi Konrád
104 Lenkefi Zoltán
48 Lipták Pál
86 Lonovics László
137 Lonovics Zoltán
103 Lovas Gábor

Lukoviczky Endre	68	Slezák Lajos	90
Mazán László	29	Scholtz Endre	96
Megyeri-Horváth Gábor	107	Svecz András	127
Mengyán András	77	Szabó Julianna PhD	85
Mészáros Attila	117	Szakáll [Szakál] Albert	11
Mészáros Sándor	75	Szereday Ilona	129
Miklós István	27	Szeverényi Mihály	91
Miklós Károly	149	Széri-Varga Géza [Varga Géza]	114
Miklya Gábor	121	Takács Győző	144
Mladonyiczky Béla	111	Tevan Andor	39
Mokos József	23	Tevan Margit	42
Molnár Antal	71	Timkó Bíbor	136
Moskál Tibor	124	Tóth Ernő	84
Munkácsy Mihály	12	Tóth Péter	134
Novák Attila	100	Török Gábor	132
Oláh Mátyás [Mathyas]	87	Udvardy Anikó	115
Orvos András	70	Urbán László	125
Papp György	141	Vadászné Ablonczy Emőke	145
Dr. Pataj Pál	59	Vasas Mihály	33
Pátkai Ervin	112	Vágréti János	55
Penyaska László	83	Váradi Anna	95
Perlrott Csaba Vilmos	18	Várkonyi János	79
Petrovszki Pál	52	Veres [Cservenák] Gusztáv	14
Pribojszki Zsófia [Sophie Pribojszki]	78	Vidovszky Béla	19
Prisztavok Tibor	120	Virág Éva	93
Racskó Árpád	149	Wollmuth Frigyes János	149
Romvári Etelka	73	Wollmuth Krisztián	149
Salamon György	82	Zvarinyi Kornélia [Zvarinyi Nelli,	26
Sallai Lajos	76	Zerinváry Kornélia]	
Sass [Adler] Árpád	25	Zvarinyi [Zerinváry] Lajos	17
Schéner Mihály	50	Zvarinyi Margit [Zvarinyi Gitti, Zerinváry Margit]	26
Sipos Endre	69		

T a r t a l o m

4	„AMI CSABAI...” MÚZEUMI SOROZAT
	ANDO GYÖRGY: „TÜNDÉRKERTBEN JÁRTAM...”
6	PROLÓGUS
8	XIX. SZÁZAD
9	HAAN ANTAL
10	GÉNIUSZOK ÉS SZEMLELETFORMÁLÓ, A KORT DOKUMENTÁLÓ KISMESTEREK
11	SZAKÁLL ALBERT
12	MUNKÁCSY MIHÁLY
14	VERES GUSZTÁV
15	A XX. SZÁZAD ELSŐ FELE
16	A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK FESTŐI
17	ZVARINYI LAJOS
18	PERLROTT CSABA VILMOS
19	VIDOVSKY BÉLA
21	CSABAI WAGNER JÓZSEF
22	GULYÁS SÁNDOR
23	MOKOS JÓZSEF
25	SASS ÁRPÁD
26	ZVARINYI KORNÉLIA és ZVARINYI MARGIT
27	MIKLÓS ISTVÁN
28	JANKAY TIBOR
29	MAZÁN LÁSZLÓ
31	KEREKES GYÖRGY
32	GYOROKI PÁL
33	VASAS MIHÁLY
34	JAKUBA JÁNOS
35	BOLMÁNYI FERENC
36	A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK SZOBRÁSZATA
37	FILIPPINYI SÁMUEL
38	A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK TERVEZŐ- ÉS KÉPGRAFIKUSAI, IPARMŰVÉSZEI
39	TEVAN ANDOR
40	KOLOZSVÁRY SÁNDOR
42	TEVAN MARGIT
43	KOLOZSVÁRY GYÖRGY

44	KOLOZSVÁRY PÁL
45	AZ 1950-ES ÉVEKTŐL NAPJAINKIG
46	AZ 1950-ES ÉVEKTŐL NAPJAINKIG TARTÓ IDŐSZAK FESTŐI, DÍSZLETTERVEZŐI
47	CS. PATAJ MIHÁLY
48	LIPTÁK PÁL
50	SCHÉNER MIHÁLY
52	PETROVSZKI PÁL
53	IVÁNYI KATALIN
54	GAZSY ENDRE
55	VÁGRÉTI JÁNOS
57	GULYÁS DÉNES
58	EYAS KOVÁCS JÓZSEF
59	DR. PATAJ PÁL
60	KRIZSÁN ISTVÁN
61	EZÜST GYÖRGY
63	CS. UHRIN TIBOR
64	GABUREK KÁROLY
65	KLIMÓ KÁROLY
66	FAJÓ JÁNOS
67	HARMATI ANDRÁS
68	LUKOVICZKY ENDRE
69	DR. E. SZABÓ ZOLTÁN
70	ORVOS ANDRÁS
71	MOLNÁR ANTAL
72	HOLÓ HÓBEL LÁSZLÓ
73	ROMVÁRI ETELKA
74	LANTOS JANTYIK LÁSZLÓ
75	MÉSZÁROS SÁNDOR
76	SALLAI LAJOS
77	MENGYÁN ANDRÁS
78	PRIBOJSZKI ZSÓFIA
79	VÁRKONYI JÁNOS
80	GUBIS MIHÁLY
82	SALAMON GYÖRGY

83	PENYASKA LÁSZLÓ
84	TÓTH ERNŐ
85	SZABÓ JULIANNA PhD
86	LONOVICS LÁSZLÓ
87	OLÁH MÁTYÁS
88	GNANDT JÁNOS
89	SIPOS ENDRE
90	SLEZÁK LAJOS
91	SZEVERÉNYI MIHÁLY
92	CSUTA GYÖRGY
93	VIRÁG ÉVA
94	BEREZNAI PÉTER
95	VÁRADI ANNA
96	SCHOLTZ ENDRE
97	KOLAROVSKI ZOLTÁN
98	BAJI MIKLÓS ZOLTÁN
100	NOVÁK ATTILA
101	FAZEKAS ATTILA
102	LENKEFI DEÁK RÉKA
103	LOVAS GÁBOR
104	LENKEFI ZOLTÁN
105	KNYIHÁR AMARILLA
106	KAZÁR FATIMA
107	MEGYERI-HORVÁTH GÁBOR
108	HORVÁTH ÁDÁM
109	AZ 1950-ES ÉVEKTŐL NAPJAINKIG TARTÓ IDŐSZAK SZOBRÁSZAI
110	DÉVÉNYI JÁNOS
111	MLADONYICZKY BÉLA
112	PÁTKAI ERVIN
113	BOHUS ZOLTÁN
114	SZÉRI-VARGA GÉZA
115	UDVARDY ANIKÓ
116	BOROS PÉTER
117	MÉSZÁROS ATTILA

118	KOTORMÁN LÁSZLÓ
119	KOTORMÁN NORBERT
120	PRISZTAVOK TIBOR
121	MIKLYA GÁBOR
122	DR. HABIL LENGYEL PÉTER
123	AZ 1950-ES ÉVEKTŐL NAPJAINKIG TARTÓ IDŐSZAK GRAFIKUSAI
124	MOSKÁL TIBOR
125	URBÁN LÁSZLÓ
126	KÁLLAI JÚLIA
127	SVECZ ANDRÁS
128	GY. ZAHORÁN MÁRIA
129	SZEREDAY ILONA
130	KACSÁN GYÖRGY
131	BARABÁS FERENC
132	TÖRÖK GÁBOR
133	EZÜST ZOLTÁN
134	TÓTH PÉTER
135	FLÓRA VIRÁG
136	TIMKÓ BÍBOR
137	LONOVICS ZOLTÁN
138	AZ 1950-ES ÉVEKTŐL NAPJAINKIG TARTÓ IDŐSZAK IPARMŰVÉSEI
139	BALÁZS IRÉN
141	PAPP GYÖRGY
142	LENKEFI KONRÁD
143	GÉCS BÉLA
144	TAKÁCS GYŐZŐ
145	VADÁSZNÉ ABLONCZY EMÓKE
146	BÁNYAI INEZ
147	CSUBA ANITA
148	CSÁNYI PETRA
149	AKIK HIÁNYOZNAK... / AKIK KIMARADTAK...
150	IRODALOMJEGYZÉK
153	NÉVMUTATÓ ÉS TARTALOM

